

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

8/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXX, Index 47 301

Číslo 8/2018 vychází 20. 11. 2018

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 39
Dokazování	č. 39
Náhrada nemajetkové škody	č. 39
Náklady obhajoby	č. 40
Nemajetková újma	č. 39
Porušení práv k ochranné známce a jiným označením	č. 41
Řízení o odvolání	č. 38
Znalecký posudek	č. 39

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Banky	č. 109
Bezdůvodné obohacení	č. 111
Běžný účet	č. 109
Cena	č. 117
Církev (náboženská společnost)	č. 115
Exekuce	č. 109
Finanční arbitř	č. 109
Hospodářská soutěž	č. 120
Incidenční spory	č. 113, 122
Insolvence	č. 112, 125
Insolvenční správce	č. 114
Konkurs	č. 122
Likvidace obchodní společnosti	č. 114, 118
Náhrada škody zaměstnancem	č. 126
Odpovědnost státu za škodu	č. 116
Osvobození od placení zbytku dluhů	č. 125
Pojistné na zdravotní pojištění	č. 113
Poplatky soudní	č. 112, 113, 114
Právní nástupnictví	č. 123
Právo na informace	č. 121
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 111
Reorganizace	č. 124
Smlouva o dílo	č. 117
Sociální zabezpečení	č. 109
Stát	č. 126
Účastníci řízení	č. 110
Veřejné zakázky	č. 119
Volba práva (prorogace)	č. 111
Vývlastnění	č. 115
Zastavení řízení	č. 110
Zástavní právo	č. 110, 111
Zmírnění krivd (restituce)	č. 115
Žaloba vylučovací (excindační)	č. 122

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 38

č. 38

Řízení o odvolání

§ 254 tr. ř.

Rozsah, v němž je odvolací soud povinen podle § 254 tr. ř. přezkoumat napadený rozsudek soudu prvního stupně, určuje obsah podaného odvolání. Odvolatel tak zpravidla činí vymezením napadených výroků a uvedením vad, jimiž je podle něj rozsudek zatížen (§ 249 odst. 1 tr. ř.), v písemném vyhotovení odvolání. K přezkoumání rozsudku v jiném, případně i užším, rozsahu může odvolací soud přistoupit jen tehdy, je-li z následného projevu vůle odvolatele (např. jeho vyjádření při veřejném zasedání o odvolání) nepochybné, že své odvolání mění a rozsudek nadále napadá jen v rozsahu nově označených výroků. Samotná neurčitost či věcný nesoulad konečného návrhu obhájce na rozhodnutí soudu předneseného při veřejném zasedání o odvolání s obsahovým zaměřením podaného odvolání neopravňuje odvolací soud k závěru, že odvolatel svůj opravný prostředek omezil (např. že nadále napadá jen výrok o trestu). Neurčitost či věcný nesoulad konečného návrhu je potřebné odstranit (např. konkrétním dotazem), jinak by odvolací soud postupoval při svém rozhodování svévolně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2017, sp. zn. 6 Tdo 725/2017, ECLI:CZ:NS:2017:6.TDO.725.2017.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. D. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 9 To 119/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 3 T 26/2014, ve výrocích, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání obviněného M. D. a jímž byla tomuto obviněnému uložena povinnost k náhradě škody, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dovolání obviněného V. Č. odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 11. 11. 2015, č. j. 3 T 26/2014-1518, byli obvinění M. D. a V. Č. (dále též „obvinění“,

č. 38

příp. „dovolatelé“) uznání vinnými zločinem krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, obviněný M. D. navíc přečinem legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku.

2. Za tuto trestnou činnost byl obviněný M. D. odsouzen podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou a půl roku, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti roků. Obviněný V. Č. byl odsouzen podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou a půl roku, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř roků. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu spoluobviněných J. D., P. T. a rovněž P. J. a K. V. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená společnost T., a. s., odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvoláních obviněných J. D., P. T., M. D., P. J., K. V. a poškozené společnosti T., a. s., rozhodl Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 9 To 119/2016, tak, že napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b), f), odst. 2 tr. ř. zrušil ve výroku o trestu obviněného P. T. a ve výroku o náhradě škody a podle § 259 odst. 3 písm. b), odst. 4 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněnému P. T. podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku uložil úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou a půl roku, jehož výkon mu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti let, podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněným J. D., P. T., M. D. a V. Č. uložil povinnost společně a nerozdílně zaplatit způsobenou škodu poškozené společnosti T., a. s., ve výši 3 191 381 Kč a podle § 256 tr. ř. odvolání obviněných J. D., M. D., P. J. a K. V. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti shora citovanému rozsudku Krajského soudu v Brně podali obvinění V. Č. a M. D. dovolání. Obviněný V. Č. v něm uplatnil důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., M. D. dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

5. Obviněný V. Č. podal dovolání do výroku o uložení povinnosti k náhradě škody. Předeslal, že souhlasí s názory, které soud prvního stupně ve svém rozhodnutí zaujal, a proto se vzdal svého zákonného práva na odvolání k druhé instanci. Nesouhlasí však s názorem odvolacího soudu a míní, že pro správnou právní kvalifikaci je třeba zjištění způsobené škody. Nesouhlasí s tím, že pouhé přezkoumání a dokazování skutečností dostatečných pro kvalifikaci skutkového stavu a vymezení podstaty trestného činu by mělo být podkladem pro vynesení

výroku o náhradě škody. V rozsahu provedeného dokazování nelze podle jeho názoru jednoznačně rozhodnout o povinnosti k náhradě škody. Doložená zpráva o daňové kontrole nemůže být bezpečným dokladem o výši způsobené škody, protože soudy se nemohou spokojit s převzetím závěru jiného orgánu. Současně nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle něhož by se měla povinnost k náhradě škody vztahovat na všechny obviněné společně a nerozdílně. Došlo k rozporu mezi uloženými tresty, když na jedné straně soudy správně individuálně přistoupily k jednotlivému přispění spolupachatelů ke spáchání výše popsané trestné činnosti, ale současně uložil odvolací soud povinnost k náhradě prokázané škody v neprokázané výši všem spoluobviněným společně a nerozdílně.

6. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ve výroku 2) a podle § 265m odst. 2 tr. ř. odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních.

7. Obviněný M. D. podal dovolání do výroku 2) a 3) a namítl extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovým stavem. Je přesvědčen, že soudy dospěly k nesprávným skutkovým zjištěním stran jeho podílu na předmětné trestné činnosti, a v této části považuje pro absenci dostatečného odůvodnění výroku o vině rozsudek soudu prvního stupně za nepřezkoumatelný. Připomíná, že se doznal k šesti dílčím skutkům a že z ostatních důkazů plyne, že se celé záležitosti účastnil teprve od července do závěru roku 2012. O návrhu obhajoby na doplnění dokazování v tomto směru v odvolacím řízení nebylo nijak rozhodnuto, což považuje za porušení práva na spravedlivý proces. Odkazuje na rozsudek soudu prvního stupně, podle něhož mu svědčí menší míra způsobené škody a menší podíl na zisku z prodeje, což soud sice zohlednil ve výroku o trestu, nikoli již ve výroku o náhradě škody. Názor odvolacího soudu, podle něhož měl na způsobení škody největší podíl, považuje za závěr přesahující rámec hodnocení důkazů.

8. Zopakoval, že jeho vina byla vyslovena ve stejném rozsahu jako u ostatních spoluobviněných, což soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku řádně nevysvětlil. Odkázal na protokol o svém výslechu ze dne 20. 11. 2013, podle něhož se dopustil krádeže v šesti dílčích případech, z toho třikrát řídil vozidlo s odcizeným materiálem, jednou byl přítomen u odvozu materiálu obviněným P. T. a dvakrát hlídal přípravu odcizeného materiálu do přepravních boxů. Z rozsudku soudu prvního stupně soudu není zřejmé, z jakého důvodu mu byla přičtena vina ve všech dvaceti třech případech, zejména potom v části realizované v roce 2013. Hodnocení důkazů v této části považuje za neúplné, výrok o vině v něm nemá oporu. Výpověď J. D. nepovažuje za věrohodný důkaz o své vině, a to s ohledem na její postupné změny a rozpory v jejím obsahu. Procesní vadu spatřuje v tom, že odvolací soud posledně jmenovaného opětovně nevyslechl. Nesouhlasí ani s tím, že byl uznán vinným ve vztahu k celé způsobené škodě, tj. v rozsahu 3 494 381,10 Kč, jím způsobená dosahovala částky 407 321,60 Kč, pokud by se jednalo o dražší zinek. Jeho vina nebyla prokázána co do způsobení

značné škody. Vzhledem k solidární odpovědnosti spoluobviněných je pro jeho osobu následek z takového výroku plynoucí likvidační. Za procesní vadu označuje i úvahu odvolacího soudu, že po druhé závěrečné řeči mělo jeho odvolání směřovat pouze do výroku o trestu. Vzhledem k jeho postoji v průběhu řízení nelze učinit závěr, že by jím rozsah odvoláním napadených výroků byl zúžen. Po celou dobu řízení je pro něho rozhodující výrok o vině, který bezprostředně ovlivňuje výrok o náhradě škody.

9. Obviněný namítá, že jeho vina nebyla správným způsobem posouzena ani v případě trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Má za to, že nelze mechanicky stanovit jeho vinu ke všem dílčím skutkům. Další činnosti následně dobrovolně zanechal a nevykonával žádný vliv na jednání ostatních spoluobviněných. Soudům vytýká, že se dostatečně nevypořádaly s námitkou „postižitelnosti tzv. samoprání“, které není v teorii a praxi jednotně pojímáno. Poukazuje na nemožnost souběhu trestných činů zatajení daně a krácení příjmů nebo souběhu krádeže a podvodu, kdy je kradená věc prodána třetí osobě. V tomto duchu lze podle jeho názoru vyslovit vinu pouze v rámci trestného činu základního, tj. trestného činu krádeže. Stran předestřených pochybností má za to, že měla být aplikována zásada *in dubio pro reo*.

10. Obviněný závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil výroky 2) a 3) rozsudku odvolacího soudu a výroky 1) a 2), jakož i výrok o trestu z rozsudku soudu prvního stupně a v tomto rozsahu vrátil věc soudu prvního stupně.

11. Nejvyšší státní zástupce se k podaným dovoláním vyjádřil prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Ta v úvodu k dovolání podanému obviněným V. Č. uvedla, že směřuje výlučně proti výroku odvolacího soudu o náhradě škody. Jím použitou argumentaci se však podle jejího názoru nelze věcně zabývat z formálního důvodu nepřipustnosti dovolání. Poukázala na dostupnou judikaturu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 266/2012, jehož podstatnou část zmínila), týkající se této otázky ve věci, která byla ve vztahu k dovolateli projednávána před soudem druhého stupně výlučně na podkladě odvolání poškozeného (za stavu, kdy výroky o vině a trestu ve vztahu k němu nabyly právní moci), a tedy se týká shodných procesních podmínek, jako je tomu v předmětné trestní věci.

12. Ve vztahu k dovolání obviněného M. D. uvedla, že dovolání směřuje především proti výroku o jeho vině, a to takovým způsobem, který vychází ze zpochybnění správnosti právního posouzení skutku, tak jak vyplývá z výroku o jeho vině, a v návaznosti na něj pak ze zpochybnění navazujícího výroku o trestu, jakož i výroku o náhradě škody. Státní zástupkyně připomenula, že jak vyplynulo z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu s odkazem na průběh veřejného zasedání, nařízeného mj. i k projednání odvolání obviněného M. D., jeho opravný prostředek původně směřoval do všech výroků napadeného rozsudku s tím, že teprve u veřejného zasedání mělo dojít k jeho omezení toliko co do druhu a výměry

trestu, které mělo být spojeno s návrhem na uložení mírnějšího trestu odnětí svobody a na daleko kratší zkušební dobu. V této souvislosti podotkla, že byl opatřen odpovídající protokol o uvedeném procesním úkonu odvolacího soudu (protokol o veřejném zasedání před Krajským soudem v Brně ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 9 To 119/2016, kdy dne 3. 11. 2016 již došlo pouze k vyhlášení rozsudku), ze kterého však takové skutečnosti nevyplývají. Obhájce obviněného M. D. v průběhu předmětného veřejného zasedání naopak odkázal na písemné odůvodnění odvolání, jakož i na návrh v něm uvedený, přičemž ze znění jeho odvolání ze dne 12. 2. 2016 zcela jednoznačně vyplývá, že směřuje proti všem rozsudečným výrokům. Pokud odvolací soud za této situace nepodrobil své přezkumné činnosti výrok o dovolatelově vině, pak tak měl rozhodně učinit za podmínek § 254 odst. 1 tr. ř., aniž by bylo účelným dále uvažovat o povinnosti jeho přezkumného postupu v intencích § 254 odst. 2 tr. ř. Podle názoru státní zástupkyně je v tomto kontextu zřejmé, že případný judikaturní odkaz na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. 4 Tdo 412/2013, o nepřipustnosti dovolání obviněného, směřujícího do výroku o vině, nebude příhodným.

13. Státní zástupkyně zopakovala dovolací námitky obviněného M. D. a ve vztahu k jím namítanému extrémnímu nesouladu mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými skutkovými závěry podotkla, že o poukazovanou situaci, zakládající výjimečný důvod zásahu do skutkového stavu věci a založenou na takovém porušení jeho práva na spravedlivý proces, se v daném případě nejednalo. Odůvodnění odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně (za stavu, že se soud odvolací za výše popsaných procesních okolností výrokem o vině jmenovaného dovolatele nezabýval, ačkoliv bylo namístě, aby postupoval podle § 254 odst. 1 tr. ř. i ve vztahu k tomuto výroku) nelze upřít odpovídající kvalitu vyslovených hodnotících úvah. To za stavu, že z nich vyplývá zjevná logická návaznost mezi provedenými důkazy, jejich hodnocením a učiněnými skutkovými zjištěními na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Skutkové závěry, jež soud nalézací přijal na podkladě vyhodnocení provedených důkazů (jak vyplývá především z těch pasáží jeho rozsudku na č. l. 35 až 36, ve kterých popisuje veškeré rozhodné okolnosti vzniku a průběhu spolupachatelské součinnosti všech šesti spoluobviněných, a tudíž i tohoto dovolatele), splňují podle jejího názoru kritéria předepsaného hodnotícího postupu ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Přitom přijaté skutkové závěry plně odpovídají provedeným důkazům a způsob odůvodnění jeho rozsudku rozhodně naplňuje požadavky zákona (§ 125 odst. 1 tr. ř.).

14. Dovolatelem uplatněná argumentace je založena na prosazení uplatněné obhajoby o jeho menším podílu na celkově přisouzeném trestném jednání s tím, že se ho neúčastnil ve všech označených časových úsecích, a nelze tak vyvodit jeho trestní odpovědnost za škodlivý následek v celém rozsahu uvedeném pod bodem 1) výroku o vině. Podle státní zástupkyně však přehlíží ty skutkové okolnosti, které se vztahují k zákonným znakům spolupachatelské trestné součinnosti,

páchané za podmínek § 23 tr. zákoníku. Na zcela shodném argumentačním podkladě, vycházejícím z uvedeného zaměření uplatněné obhajoby, pak obviněný ve vztahu k bodu 2) výroku o vině označil za nepřezkoumatelný výrok o získání většího prospěchu – nad 50 000 Kč. Konstatované námitky skutkové povahy nezakládají žádný z důvodů dovolání ve smyslu § 265b tr. ř., a tím ani povinnost jejich věcného přezkoumání v dovolacím řízení (usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 651/02, a usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. III. ÚS 78/05). Námitky jím vznesené nejsou podřaditelné ani pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. použité v posuzovaném případě.

15. Přestože tomu tak není u námitky směřující proti způsobu právního posouzení skutku ad 2) výroku o vině, kterou lze z důvodu respektu k jeho skutkovému podkladu považovat za kvalifikovanou, nelze jí přisvědčit; zcela shodné stanovisko vztahuje státní zástupkyně i k námitce směřující proti adheznímu výroku. Dovolatel podle ní v rámci namítaného vyloučení souběhu zločinu krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku a přečinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku přehlédl, že mezi uvedenými trestnými činy je vztah vícečinného souběhu, vyznačující se jejich vzájemným samostatným postavením, aniž by tak bylo posuzování jednoho z nich závislé na jiném. Lze-li v poslední uplatněné námitce, směřující proti adheznímu výroku spojenému se solidární platební povinností čtyř obviněných (včetně dovolatele), spatřovat nepřímý poukaz na absentující postup podle § 438 odst. 2 obč. zák. (*a contrario* § 3028 odst. 1 o. z.), pak je třeba důvodnost takové námitkové eventuality odmítnout s tím akcentem, že v případě fakultativního postupu soudu při rozhodování o dělené odpovědnosti škůdců za škodu podle jejich konkrétní účasti na jejím spáchání nelze vadu chybějící aplikace tohoto hmotně-právního ustanovení úspěšně vytýkat.

16. Závěrem státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného V. Č. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. jako nepřipustné a dovolání obviněného M. D. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Připustnost dovolání

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci jsou dovolání přípustná, zda byla podána v zákonné lhůtě a na místě, kde lze taková podání učinit, a zda je podaly osoby oprávněné. Shledal přitom, že tomuto požadavku vyhovuje pouze dovolání obviněného M. D., které je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti

dovolání (§ 265f tr. ř.). Nejvyšší soud též vyložil, jakými úvahami byl veden, odmítl-li dovolání obviněného V. Č. podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. jako nepřipustné, a dále se zabýval jen otázkou důvodnosti dovolání obviněného M. D.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 38

18. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda obviněným vznesené námitky naplňují jím uplatněný dovolací důvod.

19. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva (např. též v otázce, jaký trest, zda samostatný, či souhrnný, měl být obviněnému uložen), nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Případy, na které dopadá § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tedy nutno odlišovat od případů, kdy je rozhodnutí založeno na nesprávném skutkovém zjištění. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

20. Ze skutečností výše uvedených vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví). Alternativa daná vadou spočívající v jiném nesprávném hmotněprávním posouzení se může týkat i výroku o povinnosti obviněného nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem nebo vydat bezdůvodné obohacení získané trestným činem, ovšem jen tehdy, jestliže dovolatel namítá porušení hmotného práva.

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až

k). Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. tedy může být naplněn ve třech různých situacích. K prvním dvěma (alternativa první) dochází tehdy, kdy rozhodnutí nadřízeného soudu je vydáno, aniž bylo napadené rozhodnutí meritorně přezkoumáno, tj. (1.) byl řádný opravný prostředek zamítnut z tzv. formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) či b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, nebo (2.) bylo-li odvolání odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání (viz § 253 odst. 4 tr. ř.). Třetí případ (alternativa druhá) představuje situace, kdy řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů než jsou důvody uvedené výše (varianta první), ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

22. Přezkoumával-li soud druhého stupně některé napadené rozhodnutí uvedené v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř. na podkladě řádného opravného prostředku (odvolání nebo stížnosti) věcně a zamítl jej vzhledem k tomu, že neshledal takový řádný opravný prostředek důvodným [a to u odvolání podle § 256 tr. ř. a u stížnosti podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.], pak je možno dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatnit jen v jeho druhé alternativě, tj. byl-li v řízení, které předcházelo uvedenému zamítavému rozhodnutí, dán důvod dovolání uvedený v písm. a) až k) § 265b odst. 1 tr. ř. Podstatou této alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je skutečnost, že dovolateli sice nebylo odepřeno právo na přístup k soudu druhého stupně, ale tento soud – ač v řádném opravném řízení věcně přezkoumával napadené rozhodnutí soudu prvního stupně – neodstranil vadu vytyčanou v řádném opravném prostředku, zakládající některý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., nebo navíc sám zatížil řízení či své rozhodnutí takovou vadou.

23. Z hlediska rozhodování dovolacího soudu je vhodné připomenout, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Fundovanou argumentaci tohoto mimořádného opravného prostředku má zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

24. Na podkladě těchto východisek přistoupil Nejvyšší soud k posouzení odvolání obviněného M. D. Protože námitky v mimořádném opravném prostředku obsažené vyhodnotil Nejvyšší soud jako dovolací argumentaci, jež neumožňuje, aby o dovolání tohoto obviněného mohlo být rozhodnuto způsobem upraveným v § 265i odst. 1 tr. ř., tj. formou jeho odmítnutí, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadený rozsudek a řízení mu předcházejí a učinil následující poznatky.

25. Obviněný se kasace rozsudku odvolacího soudu domáhá na podkladě obsahově obdobné argumentace, jíž v rámci svého řádného opravného prostředku (viz odvolání obviněného M. D.) brojil proti rozsudku soudu prvního stupně, současně

však v souvislosti s tvrzeným porušením práva na spravedlivý proces poukazuje i na procesní vady soudu druhého stupně, jejichž zhodnocení z tohoto aspektu vyjádření státní zástupkyně neobsahuje.

26. Z hlediska rozhodnutí o dovolání tohoto obviněného jsou podstatná zjištění o charakteru jeho řádného opravného prostředku a způsobu naložení odvolacího soudu s ním. Podstatou odvolání obviněného byl jeho nesouhlas s výrokem o vině a trestu z rozsudku Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou. V písemném vyhotovení odvolání obviněný sdělil, že „podává odvolání do výroků 1) a 2) citovaného rozsudku co do viny, tj. do všech výroků týkajících se viny obžalovaného M. D., a dále obžalovaný podává odvolání do výroku o trestu v celém rozsahu“. V následujících částech odvolání dále rozvedl důvody, které ho vedly k podání řádného opravného prostředku. Navrhl, aby odvolací soud „zrušil výrok o vině obžalovaného M. D. dle bodů 1) a 2) této části citovaného rozsudku a výrok o trestu uloženém obžalovanému M. D. v celém rozsahu a vrátil v rozsahu tohoto zrušení věc soudu I. stupně, příp. aby za splnění zákonných podmínek odvolací soud sám rozhodl ve věci o změně citovaného rozsudku...“, a to způsoby v této části odvolání uvedenými.

27. Odvolací soud při posouzení odvolání obviněného M. D. vyšel z toho (viz rozsudek založený ve spise), že „odvolání obviněného původně směřovalo do všech výroků napadeného rozsudku, kdy teprve u veřejného zasedání toto bylo omezeno pouze do druhu a výše trestu, přičemž navrhl, aby mu byl uložen mírnější trest odnětí svobody, než byl uložen soudem I. stupně a na daleko kratší zkušební dobu“. V návaznosti na tato konstatování se zabýval podstatou odvolání obviněného na str. 9 rozsudku v tomto užším rozsahu (toliko v reakci na druh a výměru trestu dovolateli uloženému), kde se omezil na stručné a formální konstatování, že „pokud se jedná o odvolání obžalovaného M. D., tak v tomto směru krajský soud pochybení neshledal. Jeho role a rozsah trestné činnosti je prakticky shodný s rozsahem trestné činnosti obžalovaného T. a o něco větší než u obžalovaného V. Č. Z výpovědí jednotlivých obžalovaných vyplynulo, že snad M. D. má největší podíl na zisku, kdy samozřejmě podstatnou část peněžních prostředků si ponechal obžalovaný D., kdy sice tento obžalovaný taktéž přispíval na náhradu škody, avšak podstatně menší částkou než obžalovaný T. v celkovém souhrnu částkou 68 000 Kč na náhradu škody, na rozdíl od obžalovaného D., který se k věci postavil zcela zády, kdy i tomuto obžalovanému svědčí stejné polehčující i přitěžující okolnosti, tak jak je konstatuje soud prvního stupně, takže odvolací soud má za to, že uložený trest, stejně jako u ostatních v rámci trestní sazby dvě léta až osm let, je trestem přiměřeným a uložený trest těsně nad dolní hranicí trestní sazby s již zmíněnou škodou přesahující tři miliony Kč je spíše trestem mírným než přiměřeně přísným.“

28. Odvolací soud se ve své argumentaci omezil toliko na přezkoumání závěru o druhu a adekvátnosti výše uloženého trestu, aniž by se věcně zabýval i otázkou

viny dovolatele, ač k přezkoumání tohoto výroku měl jednoznačně přistoupit, neboť k tomu byl povinen podle § 254 odst. 1 tr. ř. Z obsahu spisu totiž neplyne žádná skutečnost, jež by odvolacímu soudu umožňovala oprávněně vyvodit závěr o zúžení rozsahu podaného odvolání obviněným.

č. 38

29. Rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu ve vztahu ke své osobě vymezil obviněný M. D. závazně formulací svého řádného opravného prostředku, jehož vyhotovení vypracované jeho obhájcem splňovalo obsahové náležitosti tohoto druhu opravného prostředku vymezené zněním § 249 odst. 1 tr. ř. Vymezil-li, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo, což učinil, pak založil povinnost odvolacího soudu přezkoumat zákonnost a odůvodněnost těchto obviněným výslovně napadených výroků, neboť obviněný byl osobou oprávněnou tyto výroky napadnout [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.], a odvolací soud učinil závěr o včasnosti podání odvolání obviněným. K omezení rozsahu přezkoumání napadeného rozsudku by odvolací soud mohl přistoupit jen tehdy, pokud by z projevu vůle obviněného, stran něhož by nevznikly žádné pochyby, že jím modifikuje rozsah, jímž rozsudek soudu prvního stupně nadále odvoláním napadá, vyplynulo, že žádá o přezkum zákonnosti a odůvodněnosti rozsudku nalézacího soudu v užším rozsahu oproti vymezení obsaženém v jeho písemném vyhotovení. K takovému poznatku ve věci posuzované nelze dojít.

30. Odvolací soud k projednání odvolání obviněných a poškozeného nařídil veřejné zasedání na den 20. 10. 2016, v němž se podanými opravnými prostředky začal zabírat. Z protokolu o tomto veřejném zasedání plyne, že obhájce obviněného M. D. byl vyzván k přednesu odvolání a ten odkázal na jeho písemné odůvodnění „s tím, že zdůraznil podstatné důvody v něm uvedené“. Obviněný M. D., který byl po zákonném poučení podle § 33 tr. ř., § 93 odst. 1 tr. ř., § 95 odst. 2 tr. ř. a § 215 odst. 2 tr. ř. vyzván, aby se k věci vyjádřil, uvedl: „Souhlasím s panem T., stejně i já se snažím nahradit firmě nějakou škodu. Byl jsem pouze u šesti případů, ne u všech. Pracuji jako řidič ve firmě S. ve Ž. n. S., mám přítelkyni, jsem bezdětný. Jiné trestní stíhání proti mně není vedeno.“ V rámci přednesů konečným návrhům obhájce obviněného M. D. sdělil: „Odkazuji na návrh uvedený v písemně podaném odvolání...“ K vyhlášení rozhodnutí odvolacím soudem uvedeného dne nedošlo (veřejné zasedání bylo odročeno na den 3. 11. 2016). Při odročeném veřejném zasedání byly procesní strany opětovně vyzvány k přednesení konečných návrhů, přičemž podle protokolu o tomto veřejném zasedání konaném obhájce obviněného JUDr. J. P., Ph.D., resp. v substituci Mgr. L. uvedl: „Navrhujeme, aby byl rozsudek soudu I. stupně zrušen a obžalovanému byl uložen mírnější trest s kratším odkladem.“

31. Jelikož vyjádření obhájce obviněného ani jeho vlastní projev („Už jsem všechno jednání řekl, nemám, co bych dodal.“) neobsahuje žádné explicitní vyjádření, že by tento odvolatel omezil rozsah svého opravného prostředku do podoby

napadající toliko výrok o trestu, lze usuzovat (neboť toto v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu vyloženo není), že závěr o omezení opravného prostředku do podoby odvolacím soudem interpretované založil označený soud na vyjádření obhájce učiněné dne 3. 11. 2016 v podobě jeho citace zmíněné výše. K takovému závěru však odvolací soud nebyl oprávněn. Lze sice připustit, že takto přednesený konečný návrh není konzistentní s petitem v jeho písemné podobě na č. l. 1545, ani návrhem, jenž obhájce obviněného přednesl při veřejném zasedání (a konec konců ani odvolací argumentací, na niž byl opravný prostředek vystaven), avšak toliko z faktu, že je vyjádřením časově posledním (*nota bene* nekorigovaným samotným obviněným), nelze činit právní závěr, který dovedl odvolací soud. Nelze totiž pomíjet celkové vyznění vystoupení odvolatele (resp. v jeho zájmu jednatel obhájce u předcházejícího veřejného zasedání), které zcela jednoznačně směřovalo ke zvrácení všech výroků, jež se obviněného dotýkaly. Ostatně v logické linii se zaměřením opravného prostředku (včetně zpochybnění věrohodnosti spoluobviněného J. D.) byl obviněným uplatněn důkazní návrh na jeho výslech odvolacím soudem. Měl-li za dané situace odvolací soud s ohledem na vyznění konečného návrhu obhájce předneseného při veřejném zasedání dne 3. 11. 2016 pochybnost o rozsahu napadení rozsudku odvoláním obviněného, měl tuto svoji pochybnost odstranit konkrétním dotazem, jímž by si vytvořil zákonné podmínky pro případné omezení rozsahu přezkoumání napadeného rozsudku. Pokud tak neučinil, postupoval při svém rozhodování svévolně, neboť vyjádření obhájce, jež bylo (i s ohledem na skutečnost, že uložení mírnějšího trestu se odvolatel domáhal i při současném požadavku na omezení rozsahu jeho trestní odpovědnosti navrženou korekci výroku o vině pro případ, že by ve věci rozhodoval soud odvolací) interpretovatelné v souladu s celkovým zaměřením podaného dovolání, vyložil způsobem nevyjadřujícím vůli odvolatele. K takovému závěru je třeba dojít i s ohledem na obsah jeho mimořádného opravného prostředku, jímž se domáhá kasace napadeného rozsudku odvolacího soudu rovněž proto, aby tento správnost rozsudku soudy prvního stupně posoudil na podkladě námitek, jimiž brojl i proti výroku o vině.

32. Odvolací soud svým postupem porušil právo obviněného na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny, jelikož v rozporu s procesními předpisy rozhodl o omezení své přezkumné povinnosti toliko ve vztahu k výroku o trestu. Pokud své rozhodnutí založil na argumentačním vypořádání se toliko s částí odvolacích námitek, obsahově spjatých s výrokem o trestu, ač jeho povinností bylo reagovat i na výhrady odvolatele, jimiž brojl proti výroku o vině, nepřípustně zasáhl do práva obviněného garantovaného čl. 2 odst. 1 věty první protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“), neboť to nenalezlo v důsledku nezákonného postupu odvolacího soudu svého úplného uplatnění.

33. Povinností odvolacího soudu je respektovat ústavně garantované právo obviněného na obhajobu, z něhož vyplývá požadavek, aby se odvolací soud vypořádal s námitkami odvolatele, jimiž toto své právo realizuje (viz i čl. 2 odst. 1

Protokolu č. 7 k Úmluvě). Tuto povinnost odvolací soud porušuje, pokud ignoruje námitky odvolatele vůči důkazům, na něž nalézací soud odkazuje jako na klíčové pro učiněné skutkové závěry (srov. nález Ústavního soudu ze dne 24. 3. 1998, sp. zn. II. ÚS 122/96). Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal na základě dovolacích námitek obviněného porušení tohoto práva, nezbylo mu nic jiného, než cestou kasace dovoláním napadeného rozsudku realizovat svoji povinnost plynoucí z jeho postavení garanta reálnosti práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny v rámci soustavy obecného soudnictví.

34. Postup odvolacího soudu, který svévolně odmítne reagovat na námitky obviněného realizujícího právo na přístup k soudu druhé instance, neodpovídá systému přezkumu rozhodnutí soudu nižšího stupně soudem stupně vyššího, a proto ani nenaplnjuje ústavně zaručené základní právo obviněného na soudní ochranu a z ní vyplývající právo na spravedlivý proces (srov. nález Ústavního soudu ze dne 24. 3. 1998, sp. zn. II. ÚS 122/96).

35. Rozsah, v němž je odvolací soud povinen podle § 254 tr. ř. přezkoumat napadený rozsudek soudu prvního stupně, určuje obsah podaného odvolání. Odvolatel tak zpravidla činí vymezením napadených výroků a uvedením vad, jimiž je podle něj rozsudek zatížen (§ 249 odst. 1 tr. ř.), v písemném vyhotovení odvolání. K přezkoumání rozsudku v jiném, případně i užším, rozsahu může odvolací soud přistoupit jen tehdy, je-li z následného projevu vůle odvolatele (např. jeho vyjádření při veřejném zasedání o odvolání) nepochybné, že své odvolání mění a rozsudek nadále napadá jen v rozsahu nově označených výroků. Samotná neurčitost či věčný nesoulad konečného návrhu obhájce na rozhodnutí soudu předneseného při veřejném zasedání o odvolání s obsahovým zaměřením podaného odvolání neopravňuje odvolací soud k závěru, že odvolatel svůj opravný prostředek omezil (např. že nadále napadá jen výrok o trestu). Neurčitost či věčný nesoulad konečného návrhu je potřebné odstranit (např. konkrétním dotazem), jinak by odvolací soud postupoval při svém rozhodování svévolně.

36. Protože porušení práva na spravedlivý proces ve výkladu provedeném Ústavním soudem naplňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., shledal Nejvyšší soud důvod ke zrušení dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu již pro naplnění prvního z dovolatelem označených důvodů dovolání. Současně neprovedení odvolacího řízení způsobem odpovídajícím kogentním ustanovením zákona, tj. příslušným ustanovením trestního řádu upravujícím rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu a důvody, za nichž lze zamítnout odvolání, zakládá i druhý dovolatelem uplatněný důvod dovolání – dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. V posuzované věci totiž nenastaly zákonné podmínky k zamítnutí odvolání obviněného postupem podle § 256 tr. ř., neboť odvolacím soudem dovozený závěr o nedůvodnosti řádného opravného prostředku obviněného nebyl vztažen ke všem výrokům (konkrétně výroku o vině), které byly jeho odvoláním napadeny.

37. Závěr o porušení práva obviněného na spravedlivý proces (a tím i důvodnost kasace napadeného rozsudku) jsou dále podporovány zjištěními dovolacího soudu o způsobu naložení odvolacího soudu s důkazním návrhem dovolatele, jenž prostřednictvím svého obhájce uplatnil při veřejném zasedání konaném dne 20. 10. 2016. Z protokolu o veřejném zasedání plyne, že obviněný jeho prostřednictvím navrhl svůj procesní výslech odvolacím soudem. Ačkoli si soud druhého stupně rozhodnutí o tomto návrhu vyhradil do závěrečné porady, z protokolů o veřejném zasedání (žádného z nich) neplyne, že by o něm rozhodl, a žádná zmínka o něm se neobjevuje ani v odůvodnění vyhotoveného rozsudku. Důvody tohoto postupu odvolacího soudu nejsou zřejmé. Mělo-li by vysvětlení spočívat v tom, že k dotazu učiněného při veřejném zasedání dne 3. 11. 2016 obviněný sám ani prostřednictvím obhájce již důkazní návrh neuplatnil („Strany trestního řízení dotázány podle § 215 odst. 4 tr. ř., návrhy na doplnění dokazování nečiní.“), pak jde o situaci obdobnou výše popsané. Měl-li odvolací soud za to, že obviněný na dřívě (při prvním veřejném zasedání o odvolání) vzneseném důkazním návrhu netrvá, měl toto náležitě objasnit. S ohledem na vyjádření soudu (viz i protokoly na č. l. 1597 „... o rozhodnutí návrhu obhájce o výslechu obžalovaného D. ponechává do závěrečné porady senátu.“) lze totiž důvodně usuzovat, že obviněný očekával, že se odvolací soud jeho důkazním návrhem bude zabývat, což potvrzuje i cestou dovolací námítky.

38. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud o dovolání tohoto obviněného rozhodl tak, že z jeho podnětu podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 11. 2016, č. j. 9 To 119/2016-1637, ve výrocích, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání obviněného M. D. a jímž byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena tomuto obviněnému povinnost společně a nerozdílně s obviněnými J. D., P. T. a V. Č. zaplatit škodu ve výši 3 191 381 Kč poškozenému T., a. s., se sídlem Ž. n. S., S., jakož i všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

39. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud Krajskému soudu v Brně přikázal, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Úkolem odvolacího soudu je znovu projednat odvolání obviněného M. D., a to v rozsahu, v němž své odvolání proti rozsudku Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 11. 11. 2015, č. j. 3 T 26/2014-1518, podal. V uvedeném směru se připomíná, že orgán činný v trestním řízení, jemuž věc byla přikázána k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud. Součástí tohoto projednání učiní odvolací soud i rozhodnutí o důkazním návrhu, jenž obviněný vůči němu uplatnil.

Č. 39

Č. 39

Nemajetková újma, Náhrada nemajetkové škody, Adhezní řízení
§ 2958 o. z., § 2953 o. z., § 228 odst. 1 tr. ř.

I. Snížení náhrady nemajetkové újmy podle § 2953 odst. 1 o. z. za použití § 2894 odst. 2 o. z. v obecné rovině u bolestného a ztížení společenského uplatnění stanoveného podle § 2958 o. z. není vyloučeno, bude však přicházet v úvahu spíše výjimečně, neboť toto snížení lze použít jen z důvodů zvláštního zřetele hodných. Snížit náhradu nemajetkové újmy bude však možné jen tehdy, jestliže kritéria (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14), na jejichž základě lze uvedené moderační ustanovení uplatnit, nebyla brána v úvahu již při určení vlastní výše náhrady nemajetkové újmy.

Znalecký posudek, Dokazování
§ 105 odst. 1, § 89 odst. 2 tr. ř.

II. Znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, nepřísluší, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. Účelem znaleckého posudku je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného ze životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.190.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. D. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 5 T 29/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 29/2016, byl obviněný P. D. uznán vinným přečinem těžkého ublížení na

zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, kterých se dopustil skutkem popsáním tak, že dne 26. 4. 2015 kolem 2:25 hodin řídil osobní automobil tov. zn. Škoda Superb, majitele ALD A., s. r. o., P., v P., ve směru z centra v pravém jízdním pruhu a jel rychlostí nejméně 94 km/hod. v místě s povolenou rychlostí 80 km/hod., přičemž nesledoval dostatečně situaci v silničním provozu a přibližně 350 m před sjezdem směr P. na úrovni sloupu VO zezadu narazil do motocyklu tov. zn. Baotia Cyborg, majitelky M. Š., který řídil J. K. ve směru z centra v pravém jízdním pruhu, po střetu nezastavil a z místa dopravní nehody ujel, aniž by poskytl těžce zraněnému J. K. potřebnou pomoc, dopravní nehodu neoznámil, nárazem do motocyklu, kromě hmotné škody na zúčastněných vozidlech, způsobil J. K. dále ve výroku o vině konkretizovaná zranění mozku, obličej, páteře a kloubů, přičemž v souvislosti s úrazem došlo u poškozeného ke vdechnutí krve do plic s rozvojem dechové nedostatečnosti a úrazovému šoku, a velmi těžký úrazový stav vedl k rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou diagnózou, v důsledku něhož je poškozený od úrazu vážně omezen v obvyklém způsobu života, nachází se v perzistujícím vegetativním stavu a je zcela odkázán na odbornou lékařskou pomoc, a zranění je třeba hodnotit jako těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. a), b), d), e) a i) tr. zákoníku, přičemž jednáním obviněný porušil důležitou povinnost stanovenou v § 4 písm. a), b), c), § 5 odst. 1 písm. b), § 18 odst. 1, 4 a § 47 odst. 4 písm. a), b), c) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, v platném znění.

2. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 151 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti šesti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dohledem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu sedmi let.

3. Rovněž byla obviněnému uložena povinnost zaplatit podle § 228 odst. 1 tr. ř. poškozené společnosti ALD A., s. r. o., P., škodu ve výši 204 357 Kč a dále poškozeným J. K. nemajetkovou újmu ve výši 14 892 575 Kč a škodu ve výši 46 206,70 Kč, nemajetkovou újmu poškozeným D. K. ve výši 240 000 Kč, M. K. ve výši 240 000 Kč, J. K. ve výši 240 000 Kč, J. K. ve výši 125 000 Kč, D. K. ve výši 125 000 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozené D. K., M. K., J. K., J. K. a D. K. soud odkázal se zbytkem jejich nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. dále soud poškozené L. K. a P. K. odkázal také s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Městský soud v Praze jako soud odvolací z podnětu odvolání obviněného a státního zástupce podaného v neprospěch obviněného proti výroku o trestu

rozhodl tak, že rozsudkem ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, podle § 258 odst. 1 písm. d), e), f), odst. 2 tr. ř. uvedený rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o trestu a způsobu jeho výkonu a ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy ve vztahu k poškozeným J. K. a D. K. a podle § 259 odst. 3 tr. ř. při nezměněném výroku přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku nově rozhodl tak, že obviněného odsoudil podle § 151 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu deseti let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozenému J. K. na náhradě nemajetkové újmy částku 11 810 255 Kč a škodu ve výši 7 824 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. tohoto poškozeného se zbytkem jeho nároku odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích ponechal uvedený rozsudek nedotčen. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. poškozené D. K. a K. S. odkázal s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích ponechal uvedený rozsudek nezměněn.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku podal obviněný P. D. prostřednictvím obhájce z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, v němž vytýkal nedostatečná skutková zjištění, nesprávnost hmotněprávního posouzení a vadnost výroku o povinnosti uhradit nemajetkovou újmu.

6. Obviněný namítl, že soudy provedly téměř výhradně důkazy svědčící v jeho neprospěch, čímž došlo k porušení práva na spravedlivý proces, protože jím uváděné argumenty a návrhy na provedení dokazování nebyly bez bližšího odůvodnění vyslyšeny. Odvolacímu soudu vytkl, že nenapravil procesní vady, když postup soudu prvního stupně považoval za správný, nedoplnil dokazování a nepřispěl k řádnému objasnění skutkového stavu věci, čímž sám vybočil z mezí ústavního rámce ochrany práva obviněného na spravedlivý proces zejména proto, že nebyl vypracován a proveden důkaz znaleckým posudkem v oboru biomechanika, jenž by objasnil možnosti rozpadu předního skla automobilu, a absentuje i důkaz na funkčnost osvětlení komunikace v čase nehody. Objasnění těchto okolností mělo význam zejména pro hmotněprávní posouzení jemu za vinu kladeného činu (viz náleze Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01).

7. V rámci hmotněprávních námitek obviněný s odkazem na zákonné vymezení trestných činů podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a § 151 tr. zákoníku, jimiž byl uznán vinným, zpochybnil naplnění jejich subjektivní stránky.

Své argumenty vystavěl na tvrzení, že nevěděl o tom, že došlo ke střetu s člověkem, což se snažil požadavkem na doplnění dokazování prokázat. V této souvislosti poukázal na žádost provést znalecký posudek z oboru biomechanika, a domáhal se tak odstranění rozporu mezi fotografií zachycující pohyb těla poškozeného a místem, kde byl poškozený na vozovce nalezen. Vznsl výhrady proti zpracovateli znaleckého posudku z oboru doprava, doprava městská a silniční, zpochybňoval jeho odbornou kvalifikaci, neboť posouzení okolností souvisejících s pohybem těla spadá právě do oboru biomechaniky. Obviněný učiněné závěry znalce o průběhu nehody přirovnal spíše ke „scéně z akčního filmu než situaci, která může reálně nastat“. Považoval je za nepravděpodobné i proto, že místem nehody v danou dobu projelo více vozidel, jakož i s ohledem na vzdálenost mezi místem nehody a tím, kde byl motocykl nalezen. Výhrady obviněný vznsl i proti závěru znalce o tom, že motocyklista byl dobře viditelný, a to na základě neprokázaného faktu, že měl na sobě reflexní vestu, která byla po nehodě nalezena několik desítek metrů od jeho těla nepotřhaná a nepoškozená, stejně jako batoh, jenž měl mít poškozený údajně na sobě. Uvedené skutečnosti podle obviněného svědčí spíše pro závěr, že poškozený v době nehody na sobě vestu neměl, a proto byl špatně viditelný. Tyto nesrovnalosti měla prokázat rekonstrukce, která však provedena nebyla.

8. Za nedostatečně objasněné obviněný považoval i chování motocyklisty, neboť není známo, zda neprovedl nějaký nepředvídatelný manévř, anebo vozidlo obviněného přehlédł, když měl na sobě černé sluneční brýle. Obviněný zdůraznil, že skutek se nestal tak, jak určil znalec, protože sám si vyhodnotil, že motocyklista provedl agresivní připojovací manévř do středního pruhu, kde se v tu dobu pohybovalo vozidlo obviněného, což považoval za logické s ohledem na místo, kde poškozený bydlel. Jelikož byl v těchto bodech znalecký posudek vypracován chybně, nepřesvědčivě a nedostatečně, nemohou platit ani další závěry o průběhu nehody, především o tom, kdy měl obviněný reagovat, aby se poškozenému vyhnul nebo mohl automobil zastavit, a to i s ohledem na ne vždy funkční osvětlení, jak potvrzoval svědek M. M. Jestliže soudy tvrdí, že obviněný před nehodou na motocyklistu vůbec nereagoval, pak to svědčí pro jeho tvrzení, že ho neviděl.

9. Obviněný zaměřil výhrady i proti závěrům znalce, že čelní sklo nemůže prasknout a sypat se postupně, neboť je ničím nedoložil; výrobce se k nim nevyjádřil, když takový důkaz navíc nebyl soudem vůbec připuštěn. Pokud by tento důkaz byl proveden, bylo by prokázáno, že náraz na sklo byl jiného druhu, než jak tvrdí soudy. Pro závěr o správnosti svých tvrzení obviněný poukázal na fotografie z parkoviště, kam bylo vozidlo po nehodě otaženo, a zdůrazňoval, že bylo mnohem více poškozeno, než jak tomu bylo krátce před odtahem. Obviněný se neztotožnil ani se závěry znalce ohledně modelace dopravní nehody a uvedl, že v trestním právu nelze na obviněného přenášet vinu tak, že soud bez

dalšího převezme názor znalce vycházející z určité modelové situace. Souhrn těchto pochybení a nedostatků ve znaleckém posudku má dopad na nesprávné právní posouzení jak objektivní, tak i subjektivní stránky jeho jednání, neboť nebylo jednoznačně prokázáno, zda mohl vidět motocykl poškozeného. Jestliže poškozeného nemohl vidět, nemohl ani vědět, že šlo o střet s poškozeným, nebyl povinen mu ani poskytnout pomoc.

10. Soudům obviněný rovněž vytkl, že v potřebné míře nezkoumaly případné spoluzavinění poškozeného, když uvedené skutečnosti vnašejí pochybnosti do závěrů o průběhu celé tragické události. Ze všech uvedených důvodů byl podle obviněného učiněn závěr o trestní odpovědnosti bez dostatečných podkladů ohledně naplnění obou skutkových podstat trestných činů.

11. Obviněný vytýkal v dovolání i nesprávnosti ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmě, jež spatřoval ve vadném posouzení podmínek stanovených v § 2953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „o. z.“), a to za současného porušení zásad spravedlivého procesu, protože se soudy nezabývaly tím, jaký dopad pro obviněného a jeho rodinu bude mít výše přisouzené náhrady nemajetkové újmy. Obviněný své výhrady opíral zejména o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015, které považoval za podstatné a srovnatelné pro posouzení nemajetkové újmy i s jeho trestní věcí, poněvadž újma vznikla v důsledku nedbalostního činu, soudy se otázkou důsledků výše náhrady nemajetkové újmy představující téměř třináct milionů pro obviněného a jeho rodinu nezabývaly přesto, že obviněný neadekvátnost její výše opakovaně namítal. Obviněný sice připustil, že obvodní soud otázku jeho majetkových poměrů alespoň částečně zkoumal, ale žádnou bližší argumentaci kromě toho, že „výše povinnosti obviněného plnit respektuje i satisfakci v uložení nepodmíněného trestu a nejsou pro obviněného likvidační“, ve svém odůvodnění neuvedl. Pokud soudy nevysvětlily, proč považují uloženou výši nemajetkové újmy za adekvátní, jsou přezkoumávaná rozhodnutí neakceptovatelná, zvláště s přihlédnutím k současně uloženému trestu odnětí svobody, který obviněnému nejen po dobu jeho výkonu, ale i v budoucnu po návratu z něj znemožní dosažení průměrného měsíčního výdělku ve výši 70 000 Kč jako dosud. Poznamenal, že exekuce k vymození náhrady nemajetkové újmy, která již byla zahájena Exekutorským úřadem Rokycany pod sp. zn. 168 Ex 3264/16, významně postihuje nejen jeho samotného, ale i jeho rodinu.

12. Kromě těchto nedostatků obviněný výroku o nemajetkové újmě vytýkal nedostatečné zjištění skutečností relevantních pro stanovení výše této újmy a nerozvedení potřebných závěrů v příslušné části odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí. V této souvislosti citovanými výňatky odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 594/2016, a pokud jde o důsledky s těmito vadami spojené na části nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 1599/13. S odkazem na obsah přezkoumávaných rozhodnutí jim obviněný

vytýkal, že soudy pouze uvedly, že vycházejí z Metodiky Nejvyššího soudu, aniž by blíže zmínily konkrétní důvody stanovené výše náhrady nemajetkové újmy, především nezkoumaly závěry ohledně výše částek určených pro rodinné příslušníky, neodůvodnily jejich vztah k poškozenému, ačkoli přiznaná náhrada nemajetkové újmy se u nich lišila. Obviněný nepovažoval za dostačující odkaz Městského soudu v Praze na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, protože soudy neupřesnily, na základě jakých úvah dospěly ke konkrétním částkám, a nepostačuje, aby u rodinných příslušníků byla výše náhrady stanovena pouze paušálně, neboť takový postup je v rozporu s § 2959 o. z.

13. S ohledem na uvedené námitky obviněný závěrem dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 29/2016, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, a přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 2, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. K dovolání obviněného se písemně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství, která dospěla k závěru, že obviněný založil odůvodnění svého dovolání na skutkových námitkách uplatněných již v rámci své obhajoby před soudy nižších stupňů, a to přesto, že v daném případě nebylo možno na podkladě dostupného spisového materiálu shledat, že by se skutkové a právní závěry soudů obou stupňů nacházely v extrémním rozporu s výsledky provedeního dokazování a že by způsob, jakým vyhodnotily provedené důkazy, nebyl transparentní a uskutečněný za splnění předepsaných podmínek § 125 odst. 1 tr. ř. Zejména nalézací soud náležitým způsobem vyložil svoje závěry o průkaznosti průběhu nehodového děje. Pečlivě v této souvislosti vysvětlil, že nelze akceptovat obhajobu obviněného o tom, že předmětnou kolizní událost vnímal odlišně od jejího skutečného průběhu, neboť podle výsledků provedeního dokazování obviněný o střetu musel vědět, když sraženého motocyklistu i s jeho strojem vezl na kapotě svého vozidla v řádech vteřin, a tedy mu muselo být naprosto zřejmé, že se nejednalo o pouhý kontakt s následně odlétnuvším kamínkem či jiným předmětem, ale o poměrně razantní střet s dalším účastníkem silničního provozu. Státní zástupkyně došla k závěru, že zjištěný skutkový stav věci netrpí namítanou vadou opomenutých důkazů ani porušením zásad spravedlivého procesu. Výrok o vině, jímž byl obviněný uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 odst. 1 tr. zákoníku, považovala za správný po objektivní i subjektivní stránce.

15. Výhradám obviněného směřujícím proti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy státní zástupkyně přisvědčila jen zčásti. Vady neshledala, pokud se jednalo o nároky „druhotných poškozených“, protože dostupný spisový materiál ani odůvodnění příslušných pasáží rozhodnutí obou soudů nevypovídá o tom, že by způsob aplikace § 2959 o. z. trpěl vytýkanými nedostatky. Při

posuzování rozsahu uplatněných nároků soudy vycházely z dostupné rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, jakož i z Metodiky odškodňování imateriálních újem na zdraví. Způsob, jakým se soudy v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí s jednotlivými nároky poškozených vypořádaly, splňují obecné požadavky. Jestliže při nemožnosti objektivní kvantifikace poškozenými utrpěné újmy bylo nutno v posuzovaném směru zapojit hledisko slušnosti, a tím i ohleduplnosti vůči těmto sekundárním obětem obviněným spáchaného činu, příslušné pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně v kontextu s tam popsány zjištěními považovala za přiléhavé. Zdůraznila, že v daném případě nejenže nebyly zjištěny žádné konkrétní skutečnosti, které by svědčily o tom, že vztahy mezi poškozeným a jeho nejbližšími rodinnými příslušníky byly jakýmkoliv způsobem narušeny, ale naopak zjištěná intenzita citových vazeb mezi nimi byla v daném případě adekvátní skutečnému způsobu naplnění jejich rodinného vztahu. Proto u všech těchto druhotně poškozených osob bylo možno dovozovat výraznou citovou újmu v podobě jejich smutku a žalu ze ztráty dosavadní kvality kontaktu s jim blízkou osobou, umocňovaných permanentně skličujícím a bezvýchodným zdravotním stavem poškozeného, který je pro ně „horší než smrt“.

16. Výrok o náhradě nemajetkové újmy vůči poškozenému J. K. jako „prvotní oběti“ považovala státní zástupkyně za nesprávný, protože v souladu s požadavky obviněného v této části dovolání shledala důvodným, že nedošlo k zohlednění tzv. moderačního práva při adhezním rozhodování. Podle jejího názoru nepostačovalo, že v této souvislosti soud odvolací výslovně zmínil toliko majetkové poměry obviněného a do dalších podrobností v uvedeném směru nezacházel, ačkoliv se celková částka přisouzená poškozeným v adhezním řízení skutečně pohybovala kolem 13 milionů Kč. Na straně druhé současně nelze v uvedeném směru přehlédnout opatřená zjištění o tom, že se poškozený J. K. nachází v takovém zdravotním stavu, že si své postižení s velkou mírou pravděpodobnosti neuvědomuje, a získané peněžní prostředky tak ve svůj prospěch ani nemůže smysluplně využít. Soudům státní zástupkyně vytkla, že při povinném respektu k principu proporcionality minimálně ve vztahu k uplatněné a následně i přisouzené výši tohoto nároku na náhradu nemajetkové újmy podrobněji nezkoumaly, zda uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v uvedené výši nebude mít pro obviněného a jeho rodinu z ekonomických hledisek zcela likvidační dopad, shodně s argumenty obviněného odkázala na nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015. Žádný ze soudů si kromě poznatku o výši čistého měsíčního výdělku obviněného neopatřil důkazy monitorující celkovou majetkovou situaci rodiny obviněného, kdy jeho manželka se nachází na mateřské dovolené a pečuje o nezaopatřené děti ve věku jednoho a tří let a jimi vlastněný dům je zatížen hypotečním zástavním právem. V této souvislosti také zůstala neobjasněna otázka případných rodinných úspor

a reálných možností obviněného najít si po vykonaném trestu odnětí svobody srovnatelnou pracovní příležitost, spojenou s odpovídajícím výdělkem, a tím i jeho reálnou schopností splácet téměř dvanáctimilionovou částku stanovenou „jen“ za ztížení společenského uplatnění poškozeného J. K., a to při nezbytné realizaci základních životních potřeb svých a své rodiny, popř. i otázka, jak bude uspokojení potřeb za takové situace dotčeno, jestliže bude po zbytek svého života povinen hradit uvedené pohledávky, které pro něj mohou být likvidační.

17. Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. D. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 29/2016, v části týkající se výroku o náhradě nemajetkové újmy vůči poškozenému J. K. a aby zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále navrhla, aby bylo podle § 265m odst. 2 tr. ř. s přiměřeným použitím § 265 tr. ř. ve zrušeném rozsahu rozhodnuto podle § 229 odst. 1 tr. ř. o odkázání poškozeného J. K. s nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

19. Protože jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý ze zákonných dovolacích důvodů mohou být napadená rozhodnutí a řízení jím předcházející podrobena věcnému přezkoumání, dovolací soud zkoumal, zda dovolání obviněného obsahuje takové skutečnosti, které naplňují jím označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

20. S odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Takové výhrady lze uplatňovat jak proti výroku i vině, tak i ve vztahu k výroku o náhradě škody (nemajetkové újme), protože citovaný dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. Uvedená zásada je spojena s požadavkem na to, aby označený důvod byl skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzení a odůvodnění hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění.

21. Uvedené zásady jsou limitovány případy, kdy dovolatel namítal porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, neboť v takovém případě je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností dovolacího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14). Nejvyšší soud je proto povinen posuzovat na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem i mimo rozsah zákonného vymezení i v oblasti dokazování, což představuje určitý průlom do výše zákonem stanovených pravidel, avšak vždy jde o výjimku z uvedených obecných zásad představovanou zjištěním extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, o něž by se jednalo tehdy, kdyby byly zjištěny a prokázány takové vady a nedostatky, které by svědčily o zásadním zjevném nerespektování zásad, podle nichž mají být uvedené postupy realizovány. Jen v takovém případě by mohlo dojít k průlomu do uvedených kritérií vymezujících dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04, a nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/05), což může být za situace, kdy je zjištěna zjevná absence srozumitelného odůvodnění rozsudku, kardinálních logických rozporů ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrů, opomenutí a nehodnocení stěžejních důkazů atp. (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 166/95, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03). K takovému pochybení dojde, postrádá-li určitý závěr soudu racionální, skutkovou či logickou oporu v provedeném dokazování, a není rozhodné, zda nějaký konkrétní důkaz je přesvědčivější než důkaz jiný. Typicky proto nemůže při přezkumu napadených rozhodnutí Nejvyšší soud přistoupit k vlastnímu hodnocení toho, který ze svědků je věrohodnější anebo které ze znaleckých vyjádření je přesvědčivější. Takové hodnocení provádí zásadně obecné soudy, které jsou k tomu díky závaznosti zásad ústnosti a přímosti důkazního řízení nejlépe způsobilé (srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06, ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14, či usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1576/15). Pokud není shledán extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.), poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci procesních, a nikoliv hmotněprávních ustanovení, na něž se zákonem stanovený dovolací důvod vymezený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nevztahuje.

22. Na podkladě důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat i proti výroku o náhradě škody (nemajetkové újmě), avšak jen tehdy, jestliže dovolatel namítá porušení hmotného práva. Typicky jde o porušení toho hmotněprávního

předpisu, jímž se řídí režim náhrady škody, zejména v ustanoveních, která upravují odpovědnost za způsobenou škodu, rozsah náhrady škody apod. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 7 Tdo 587/2004, ze dne 6. 12. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1364/2006, či ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. 4 Tdo 460/2011).

IV. Důvodnost dovolání

č. 39

23. Nejvyšší soud nejprve podrobně vysvětlil, že výhrady obviněného uplatněné proti výroku o vině nekorespondovaly s uplatněným důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani s žádným jiným důvodem dovolání vymezeným v § 265b tr. ř. Použitá právní kvalifikace je podle jeho závěrů zcela správná a odráží zjištěný skutkový stav, a to jak po stránce objektivní, tak subjektivní, včetně příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a způsobeným následkem. Dále soustředil svoji pozornost k námitkám obviněného proti správnosti výroku o jeho povinnosti nahradit nemajetkovou újmu poškozeným.

24. Výroku o povinnosti nahradit nemajetkovou újmu poškozenému J. K. a jeho rodinným příslušníkům obviněný vytýkal nesprávné hmotněprávní posouzení, protože nebyly splněny předpoklady pro vznik odpovědnostního vztahu, a nesouhlasil ani se způsobem, jakým soud určil výši nemajetkové újmy. Pochybení spatřoval i v tom, že soudy v rozporu s § 2953 o. z. neaplikovaly moderační právo a nezabývaly se dopadem uvedené povinnosti na obviněného, neboť jinak by dospěly k závěru, že vzhledem k její nepřiměřené výši bude pro všechny likvidační. Protože takto uplatněné výhrady jsou v zásadě námitkami hmotněprávními, korespondují s důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak je ve vztahu k náhradě škody vymezen, Nejvyšší soud se zabýval tím, zda jsou tyto námitky důvodné.

25. Režim rozhodování o náhradě škody či nemajetkové újmy je v trestním řízení v § 228 odst. 1 tr. ř. upraven tak, že odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby poškozenému nahradil majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3 tr. ř. tr. ř.), nestanoví-li tento zákon jinak. Takto postupuje za situace, jestliže jsou nárok a jeho výše odůvodněny výsledky hlavního líčení.

26. Nejvyšší soud k výhradám obviněného nejprve zmiňuje, že všichni poškození, o jejichž nárocích soudy rozhodovaly, se se svými požadavky připojili včas k trestnímu řízení a nároky v potřebném rozsahu doložili potřebnými podklady. Je třeba připomenout, že v trestním řízení byla dostatečně prokázána skutková i právní stránka věci, a tudíž není pochyb o odpovědnosti obviněného za vznik nemajetkové újmy, kterou způsobil spáchaným činem (srov. rozhodnutí

Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 32/1963 Sb. rozh. tr. či rozhodnutí Krajského soudu v Brně uveřejněné pod č. 34/1963 Sb. rozh. tr.).

č. 39

27. V přezkoumávané věci odvolací soud o povinnosti zaplatit náhradu nemajetkové újmy rozhodoval z podnětu odvolání obviněného a oproti rozsudku soudu prvního stupně nově obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozenému J. K. na náhradě nemajetkové újmy částku 11 810 255 Kč, se zbytkem tohoto nároku jej odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozené D. K. a K. S. odkázal s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Rozsudek soudu prvního stupně ponechal beze změny ve výroku, jímž obviněnému byla uložena povinnost zaplatit náhradu nemajetkové újmy poškozeným D. K., M. K., J. K., každému ve výši 240 000 Kč, J. K. ve výši 125 000 Kč, a rovněž ve výrocích, jimiž byli poškození odkázáni se zbytkem nároků na řízení ve věcech občanskoprávních.

28. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že výše náhrady nemajetkové újmy u poškozeného J. K. byla nesprávná pouze v navýšení o dalších 40 % u částky za ztížení společenského uplatnění, kdežto v ostatních položkách byl způsob stanovení výše náhrady nemajetkové újmy správný. Akceptoval i závěr u bolestného. Jako správné ohodnotil, že znalec postupoval na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. V souladu s ní odvolací soud stanovil celkovou výši náhrady nemajetkové újmy u tohoto primárního poškozeného na 11 810 255 Kč, neboť ji považoval za adekvátní všem zjištěným okolnostem. Další navýšení a rozhodování o něm pokládal za přesahující rámec možností a potřeb trestního řízení. Částky přiznané příbuzným určil jako přiměřené s ohledem na aktuální stav poškozeného i jeho vyhlídky do budoucna, kdy šance na změnu tohoto stavu (vegetativní kóma) k lepšímu jsou mizivé, resp. zcela vyloučené. Současně částky ve výši 240 000 Kč a 125 000 Kč přiznané jednotlivým příbuzným shledal přiměřenými.

29. Na podkladě takto rozvedených skutečností Nejvyšší soud nemohl přisvědčit obviněnému, že nebyla správně určena jeho odpovědnost za vzniklý následek, tedy jeho námitce o nedostatku hmotněprávních podmínek pro vznik odpovědnostního vztahu. Jak bylo výše rozvedeno, soudy rozhodly odsuzujícím rozsudkem o vině obviněného i o tom, že nemajetková újma poškozeným byla způsobena v příčinné souvislosti s tímto skutkem vykazujícím znaky přechodu těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jehož spácháním byl obviněný uznán vinným, a že obviněný je také jedinou osobou, která se na vzniku zranění poškozeného podílela (vyloučil zavinění jiné osoby, např. poškozeného). Tím se rozvinul jak z trestněprávního, tak občanskoprávního hlediska odpovědnostní vztah obviněného za vzniklou újmu na zdraví poškozeného J. K. (jako primární oběti) a za navazující újmy u jeho rodinných příslušníků (jako odvozených obětí), a tudíž hmotněprávní podmínky pro vznik jeho odpovědnosti za způsobenou škodu a nemajetkovou újmu v posuzované věci byly splněny. Toto

zjištění navazuje i na občanskoprávní úpravu, protože podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem, a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

30. Pro odčinění nemajetkové újmy je následek porušení přirozeného práva člověka vymezen v obecném ustanovení § 2956 o. z., podle něhož, vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy. K tomu je vhodné uvést, že nový občanský zákoník již nerozlišuje mezi pravidly o odčinění nemajetkové újmy a pravidly o náhradě škody (srov. § 2894 a násl. o. z.). Vše má probíhat podle jednotné regulace. Povinnost odčinit nemajetkovou újmu zakládá právě pravidlo podle § 2956 o. z., který tím řeší situaci v souběhu práv z titulu ochrany osobnosti a z titulu náhrady škody. Duševní útrapy vymezuje (u primární oběti) § 2958 o. z., podle něhož patří mezi další nemajetkové újmy, a náleží k nim i útrapy blízké osoby jako sekundární oběti podle § 2959 o. z. [srov. přiměřeně HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1701].

31. V přezkoumávané věci následky spočívající v nemajetkové újmě nastaly jednak u primární oběti poškozeného J. K., který utrpěl těžkou újmu na zdraví, a jedná se tak u něj o nárok podle § 2958 o. z., a jednak u příbuzných, jimž vznikl nárok pramenící z jejich utrpení, které jim závažné zranění osoby blízké (v posuzované věci jejich manžela, otce, dědečka a syna) přineslo, a přísluší jim odškodnění podle § 2959 o. z. V citovaných ustanoveních je vymezen zákonný rámec pro poskytování náhrady za nemajetkové újmy spojené s takovým zásahem do duševní a tělesné integrity tam, kde dochází ke zdravotnímu dopadu (ublížení na zdraví).

32. Se zřetelem na poranění, která poškozený J. K. utrpěl, a na stav, v jakém se stále nachází, i to, jaký dopad na jeho rodinu tyto skutečnosti mají, není v dané věci pochyb, že obviněný nese nejen trestněprávní odpovědnost, ale i odpovědnost občanskoprávní, a je proto povinen ve smyslu § 2956 o. z. mu nahradit jako primární oběti bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění a jeho blízkým příbuzným nemajetkovou újmu, jež jim v souvislosti s popsáním činem vznikla.

33. S ohledem na námitky obviněného, jenž brojil proti výši náhrady nemajetkové újmy, která mu byla určena k náhradě u poškozeného J. K. ve výši 11 810 255 Kč, bylo třeba nejprve posoudit, zda soudy vzaly do úvahy všechny rozhodné skutečnosti, k nimž byly povinny při stanovení nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. přihlížet. Je vhodné uvést, že podle § 2958 o. z. při ublížení na zdraví

odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Toto ustanovení představuje zvláštní úpravu pokrývající jednu z výšečí možných nepříznivých zásahů do přirozených práv člověka, která je podmíněna tím, že došlo k ublížení na zdraví, tedy k následku diagnostikovatelnému z hlediska lékařské vědy, tj. k újmě popsané medicínskými postupy, prostředky a zkušenostmi, jež zakládá povinnost náhrady za vytrpěnou bolest, další nemajetkové újmy a ztížení společenského uplatnění. Žádný z nich není blíže definován, jen u ztížení společenského uplatnění se vyžaduje, aby poškození zdraví vystavilo poškozenému tzv. překážku lepší budoucnosti. Přitom je i „v případě náhrady imateriální újmy za ztížení společenského uplatnění nutno vycházet z principu proporcionality a soudy mají při posuzování konkrétních případů prostor k úvaze, v jakých případech a k jakému zvýšení přistoupí, přičemž však musejí dbát na to, aby přiznaná výše odškodnění ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou výší (peněžní částkou) a poškozením zdraví jako způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03, a též nálezy ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10).

34. Z obsahu spisu plyne, že soudy své závěry o výši jak bolestného, tak i náhrady za ztížení společenského uplatnění opřely o „Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.)“, vydanou Nejvyšším soudem ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších právnických a lékařských profesí jako doporučení občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k aplikaci § 2958 o. z., uveřejněnou pod č. 63/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „Metodika“), a na jejím základě vypracovaný znalecký posudek MUDr. M. Š., znalce z oboru zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie, a z odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví. V případě Metodiky se jedná o materiál vypracovaný Nejvyšším soudem ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších právnických a lékařských profesí. Je vystavěna na základech, principech a metodách, které byly v době od listopadu 2012 do března 2014 diskutovány širší právníkou veřejností, a jejím odborným podkladem je komplexní medicínsky pojatá systematika zdravotních újem, vystihující vzájemné proporce v rámci náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění. Její praktická realizace vyžaduje dostatečně široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné o jeho odborné lékařské hodnocení tak, aby pro rozhodnutí soudu byl zajištěn dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný podklad, umožňující dosáhnout přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem při současném zachování prostoru pro

zohlednění individuálních okolností na straně poškozeného. Metodika nemá a nemůže mít závazný charakter, je však pomůckou k naplnění zásady slušnosti ve smyslu § 2958 o. z., přestože byla vypracována českou justicí právě za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví. Tento systém je založen na upravené metodice Světové zdravotnické organizace (WHO), nazvané v české verzi Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (ICF), a to tak, aby u trvalých zdravotních následků, ztěžujících poškozenému společenské uplatnění, bylo možno lékařskou diagnostikou vyjádřit a objektivizovat nepříznivé dopady zdravotních potíží do všech životních činností člověka a ve srovnání s jinými případy kvalifikovat rozsah omezení či vyřazení poškozeného z různých sfér společenského zapojení (takový systém označil za vhodný i Ústavní soud v nálezu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, viz body 24. a 25.). Součástí takového přístupu je i tzv. subjektivizace (personalizace) výpočtem zjištěné částky, tedy její individuální úprava s ohledem na konkrétní poměry poškozeného, zejména věk, rozsah a kvalitu předchozího společenského zapojení, případně další významné okolnosti uvedené v § 2957 o. z. Lze uzavřít, že postup popsáný v Metodice má naplňovat zákonný princip slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavek legitimního očekávání (§ 13 o. z.). Proto byla Metodika Nejvyšším soudem doporučena soudům nižších stupňů, aby ji při rozhodování ve sporech o náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z. využívaly a aby v rozhodnutích zdůvodnily svůj postup podle pravidel v ní nastavených (obdobně již tyto zásady vyložil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016).

35. Metodika sice zavádí určitou podobu bodového hodnocení, avšak pouze pro oblast odčinění bolestí. Pro oblast ztížení společenského uplatnění Metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Je proto třeba při odčinění újmy pojmově nerozhodovat pouze na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně z výsledků provedeného dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, jak ostatně i tvůrci Metodiky (srov. její bod IV.) předpokládali (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15). Je však třeba zmínit, že Metodika pro účely odškodnění bolesti zčásti využívá dosavadní etiologicky pojatý systém plynoucí z vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, zejména pro podrobně rozpracovanou klasifikaci bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví. Smyslem náhrady za bolest je odškodnit nikoliv jen čistě samotný bolestivý stav, nýbrž i diskomfort, stres či obtíže spojené s utrpenou zdravotní újmou, a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí

s bolestí doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách. Případné další obtíže, jejichž míra je excesivní tím, že překračuje obvyklou zátěž poškozeného při podrobení se omezením plynoucím z léčby, představují jinou nemajetkovou újmu ve smyslu § 2958 o. z.; pro určení výše náhrady těchto výjimečných případů nelze zřejmě pro různorodost situací vytvořit předem vodítko [srov. VOJTEK P. Komentář k § 2958 o. z. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521–3081, relativní majetková práva 2. část). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Dostupný v právním informačním systému ASPI.].

36. Tato kritéria je třeba dodržet ve všech případech, v nichž se jedná o oběť, která v důsledku jednání obviněného utrpěla taková zranění a poškození životně důležitých funkčních orgánů, která vedla k těžkému úrazovému stavu, jenž se podílel na rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou diagnózou, v jehož důsledku je poškozená osoba zcela odkázána na odbornou lékařskou pomoc.

37. V posuzované věci je zřejmé, že soud prvního stupně, jenž své závěry o Metodiku opíral, měl vedle výše uvedeného na paměti též nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03. K učiněným závěrům soudů obou stupňů je vhodné zmínit, že úvahy rozvedly na stranách 23 až 25 rozsudku soudu prvního stupně a stranách 6 až 7 rozsudku odvolacího soudu. Podle nich je též zřejmé, že se opíraly o objektivně prokázané okolnosti a rozhodovaly s respektem ke zmíněné judikatuře nejen Ústavního, ale i Nejvyššího soudu, a jimi stanovená pravidla a kritéria pro výpočet nemajetkové újmy v obecné rovině dodržely (k tomu srov. přiměřeně např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4380/2009, ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1578/2009, usnesení ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008, jež se však vztahují k újmě při ochraně osobnosti, či usnesení ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1988/2005).

38. Vzhledem k těmto hlediskům odvolací soud oproti rozsudku soudu prvního stupně bolestné i náhradu za ztížení společenského uplatnění poté, co uvážil všechna rozhodná kritéria, snížil u primárního poškozeného a ohodnotil je celkovou částkou 11 810 255 Kč. Podkladem pro stanovení této imateriální újmy byl znalecký posudek MUDr. M. Š., znalce z oboru zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie, a z odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, jenž se opíral o Metodiku, ale i široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné o jeho odborné lékařské hodnocení, a znalecký posudek vypracoval tak, aby pro rozhodnutí soudu byl zajištěn dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný podklad, umožňující dosáhnout přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem při současném zachování prostoru pro zohlednění individuálních okolností na straně poškozeného.

39. S ohledem na to, že poškozený J. K. jako primární oběť svůj nárok shledal v bolestném i ve ztížení společenského uplatnění, je třeba uvést, že bolestné

je náhrada za bolest, která je definována jako subjektivní nepříjemný pocit, psychický stav, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů (fyzická bolest), může však mít i čistě psychické příčiny (psychická bolest, duševní útrapy). Fyzickou bolest zažívá člověk především v souvislosti se zraněním, tedy porušením tělesné integrity, souvisí s poškozením tkáně. Psychická bolest je duševní reakcí na poruchu zdraví člověka, často je spojena s bolestí fyzickou. Může mít podobu smutku, deprese, strachu z dalších následků. Psychická bolest však může mít čistě psychický základ, který je nezávislý na fyzickém zranění. Psychickou bolest můžeme zahrnout pod označení duševní útrapy (§ 2956 věta za středníkem o. z.). Při určení odškodnění bolestného se hodnotí každý bolestivý stav samostatně. Pro zjištění výsledné hodnoty se sčítají body z jednotlivých bolestivých stavů a v jejich rámci i z jednotlivých položek. Funkční či anatomická ztráta orgánu nepředstavuje limit, který by u mnohočetných poranění nemohl být přesažen, je-li bolest intenzivnější a léčení náročnější než samotné odnětí končetiny či orgánu tam, kde to není pojmově vyloučeno; v takovém případě nesmí být výše náhrady nepřiměřená. V souladu s dosavadní zaužívanou praxí by mělo být k hodnocení trvalých následků přistoupeno teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí; přesné časové období nelze obecně určit, zpravidla jde o jeden rok, ve výjimečných případech lze uvažovat o době delší, až do dvou let. Východiskem nového přístupu k hodnocení závažnosti ztížení společenského uplatnění je Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF), vypracovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO), dostupná v české verzi [srov. VOJTEK P. Komentář k § 2958 o. z. (bod 19, 20). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521–3081, relativní majetková práva 2. část). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Dostupný v právním informačním systému ASPI].

40. Druhou kategorií nemajetkové újmy, kterou poškozený utrpěl a v rámci finanční náhrady požadoval odčinit, je ztížení společenského uplatnění, jež představuje do budoucna trvale ztracené nebo omezené možnosti seberealizace poškozeného ve sféře rodinného, kulturního, společenského či sportovního života. Jedná se např. o vynucenou změnu profesní kariéry, omezení ve sportovním vyžití (a v trávení volného času vůbec), ztrátu sociálních kontaktů, nemohoucnost a s tím spojenou odkázanost na pomoc jiných (s pocitem vynucené vděčnosti) apod. Účelem je tedy poskytnout náhradu za nemožnost žít plnohodnotný život. Východiskem jsou aktivity a styl života konkrétního postiženého před ublížením na zdraví a jeho posouzení v porovnání se stavem, který se ustálil po proběhnutí léčby. Jde tedy o to, že se zde projevují určité trvalé následky, které mají negativní vliv na další život postiženého a představují překážku pro jeho další životní dráhu. V rámci hodnocení trvalých následků pro další život postiženého je nutné zohlednit jeho věk. V případě nezletilých půjde například o to, jakým způsobem se zúžila možnost volby jejich povolání a jejich celkového rozvoje, v případě

seniorů to, že budou např. složitěji hledat uplatnění v oboru, ve kterém po celý život působili.

č. 39

41. V přezkoumávané věci se soudy opíraly o skutečnosti ve věci zjištěné, zejména pokud jde o skutečný zdravotní stav primárního poškozeného, který posuzovaly na podkladě znaleckého posudku znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, prim. MUDr. M. S., Ph.D., jenž podrobně uvedl, jaká konkrétní zranění poškozený J. K. utrpěl (podrobný výčet a jeho rozvedení je součástí písemně zpracovaného posudku). Své závěry tento znalec vyložil i při hlavním líčení, kde zranění upřesnil, když mezi jinými zmínil pohmoždění mozku, difúzní axonální poranění mozku, epidurální krevní výron, jenž byl léčen operačním odsátím, vdechnutí krve do plic s rozvojem dechové nedostatečnosti a řadu dalších zranění. Zdůraznil, že velmi těžký úrazový stav vedl k rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou prognózou (Nejvyšší soud si před svým rozhodnutím vyžádal zprávu o aktuálním zdravotním stavu poškozeného a shledal, že tento stav se minimálně ke dni 5. 4. 2017 nezměnil). Kromě tohoto důkazního prostředku soudy své poznatky o stavu poškozeného čerpaly i z dalších důkazů, zejména ze sdělení rodinných příslušníků a z lékařských zpráv. Z uvedeného lze usoudit, že si soud pro své závěry o imateriální újmě, kterou poškozený jako primární oběť činu obviněného utrpěl, opatřil dostatek podkladů, aby na nich mohl vystavět své závěry, a to mimo jiné i podle shora rozvedené Metodiky.

42. Dále je vhodné zmínit, že znalec pro obor zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie, a odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, MUDr. M. Š. v obsahu svého posudku vycházel ze znaleckého posudku z oboru soudního lékařství prim. MUDr. M. S., Ph.D., i z dostupné dokumentace, z níž čerpal především pro stanovení konkrétních zranění a medicínských prostředků, jimiž byl stav poškozeného řešen, jakož i z vlastního vyšetření poškozeného. Při stanovení nemajetkové újmy znalec MUDr. M. Š. sám určil k jednotlivým zraněním bodové ohodnocení bolestného, u kterého nad rámec znaleckého posuzování sám vyčíslil též konkrétní částku, a to přesto, že tato právní otázka již přísluší soudu. Obdobně postupoval i u ztížení společenského uplatnění, u něhož s ohledem na to, že se poškozený nachází ve vigilním kómatu, tedy v bdělém bezvědomí, není schopen žádného hlasového ani motorického projevu, na bolestný podnět reaguje grimasou, je zcela bez kontaktu s okolím a sám jen dýchá, opět vypočetl konkrétní částku 10 274 400 Kč. Nelze ani v tomto případě rezignovat na podstatu znaleckého posudku a to, že úkolem znalce je z hlediska medicínského ve svém posudku uvést zásadně bodové ohodnocení zdravotního postižení či poškození, jakož i dalších nemateriálních újem vzniklých u poškozeného, které z jeho pohledu byly podle zdravotního stavu poškozeného určující pro to, aby soud mohl konečnou výši stanovit. Soud tak činí nejen na podkladě údajů znalce, ale i na základě všech ve věci učiněných znaleckých zjištění a odborných závěrů

ve spojení s těmi, které sám učinil, v souladu s principy zakotvenými v § 2 odst. 6 tr. ř., ale mimo jiné i s ohledem na možnost upravit výši náhrady, popř. aplikovat § 2953 o. z. V tomto směru se již jedná o právní posouzení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích, a nikoli o odbornou otázku, jejíž zodpovězení by náleželo znalci.

43. Je proto vhodné konstatovat, že závěry o výši částky stanovené znalcem na podkladě Metodiky může činit toliko soud. Důvodem je kromě uvedeného i to, že Metodika nemá závazný charakter, ale je jen doporučujícím materiálem, podle něhož své závěry činí soud na základě skutkových i právních zjištění, která vyplynula z obsahu spisu a jež jsou výsledkem činnosti soudu, jenž následně hodnotí všechny ve věci provedené důkazy. Závěry o výši náhrady nemajetkové újmy ve smyslu § 2958 o. z. (obdobně tento závěr platí i u nemajetkové újmy podle § 2959 o. z.) tak provádí výlučně soud, protože „předpokladem skutečně zevrubného a proporcionálně vypovídajícího posouzení dopadů trvalých zdravotních následků do života poškozeného je kvalifikace všech domén v komponentě Aktivita a participace. Pomocí vhodného výpočtového zařízení (např. excelové tabulky či počítačové aplikace) lze přepočítat jednotlivé dílčí výsledky metodou váženého průměru na výsledné celkové omezení vyjádřené procentem nižším než 100 (teoretické 100% kompletní vyřazení žijící osoby ze všech sfér lidského života)“ [viz bod IX. poslední odstavec Metodiky]. Rovněž toliko soud je oprávněn zvažovat okolnosti pro případnou modifikaci zjištěné základní částky, a to na základě individuálního přístupu a zohlednění zvláštností každého jednotlivého případu. Tudíž jen podle jeho rozhodnutí může být zjištěná částka základního ohodnocení modifikována výjimečnými okolnostmi na straně poškozeného – a) věkem, b) ztrátou skutečně výjimečně lepší budoucnosti (kariéry), i na straně škůdce – c) důvody podle § 2957 o. z.

44. Znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, nepřísluší, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. Účelem znaleckého posudku je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného ze životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu.

45. Podle obsahu přezkoumávaných rozhodnutí soudy se své povinnosti v potřebné míře zhostily, jak plyne mimo jiné i z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu (viz jeho strany 6 až 8), a zvažovaly významné okolnosti určující výši náhrady újmy, když u bolestného se řídily bodovým ohodnocením ve smyslu obsahu části B. Metodiky, která se skládá z jednotlivých položek přiřazených k bodovému ohodnocení. Pro zjištění výsledné hodnoty bolestného

sečetly body jednotlivých bolestných stavů a v jejich rámci i jednotlivých položek, na jejichž základě bolestné ohodnotily částkou 508 415 Kč. I přesto, že vyčíslení hodnoty bolestného (i ztížení společenského uplatnění) provedl ve svém posudku již znalec, z odůvodnění napadených rozhodnutí je zřejmé, že soudy se s touto jeho částkou po zhodnocení všech relevantních skutečností, které je třeba k této otázce zvažovat, v zásadě ztotožnily, resp. neshledaly žádný důvod se od ní odchýlit. Odvolací soud, který závěr znalce podle vlastního vyjádření na straně 6 svého rozsudku přezkoumal a přesvědčil se o tom, že znalec správně vycházel z Metodiky a předložil soudu odůvodněný a vyargumentovaný závěr, že poškozený je pro svůj trvalý zdravotní stav vyřazen prakticky zcela (100%) ze všech životních aktivit, akceptoval tento jeho závěr a dospěl u bolestného ke shodné výsledné částce jako znalec, tj. 508 415 Kč. Postupoval přitom tak, že ke zřejmé klasifikaci poškození zdraví znalcem ohodnocenému na 1 680 bodů podle citované Metodiky navýšil tuto částku o 20 %, neboť u poškozeného je dána těžká komplikace, která je celkového charakteru, přechodně ohrožuje život a závažně ohrožuje zdraví (např. orgánové selhání, kardiopulmonální resuscitace), jelikož „lčba byla komplikována multiorgánovým selháním, aspirací do plic s akutní dechovou nedostatečností, neuroinfekcí, infekcí močovou, epilepsií, nutností zavedení LP shuntu (lumbálně-peritoneální katétr) aj.“. Hodnota jednoho bodu v posuzované věci byla určena na částku 252,19 Kč, která, jak vysvětlil znalec, s nímž se ztotožnil i odvolací soud, byla odvozena od jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházejícího roku, v němž vznikl nárok (vznikla bolest), přičemž průměrná mzda v České republice za rok 2014 (který je v posuzované věci pro vyčíslení ve smyslu výše uvedeného vymezení rozhodný, neboť bolest vznikla v roce 2015) činila 25 219 Kč. V tomto způsobu výpočtu odvolací soud, jak vyjádřil na straně 6 svého rozsudku, nezjistil vady, a proto přesvědčil výsledné částce 508 415 Kč, když další navyšování této částky, o kterém by bylo možné uvažovat, považoval za nadbytečné a především přesahující rámec trestního řízení.

46. U ztížení společenského uplatnění v posuzované věci soudy vycházely ze stavu, v němž se poškozený od doby, kdy k úrazu došlo, nachází, neboť ze všech životních funkcí, které člověk koná, je u něj zachována toliko funkce dýchání. Soudy braly do úvahy zjištěný skutkový stav ohledně dopadů trvalé zdravotní újmy do schopností a možností poškozeného a použily hodnocení podle komponenty Aktivita a participace z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, upravené pro účely Metodiky a vyjádřené v její části C. Z popsaného zdravotního stavu poškozeného shledaly, že u primární oběti došlo k 100% omezení ve všech funkcích (kromě dýchání), a tedy vyřazení ze všech životních aktivit, čemuž odpovídá i stupeň poškození s těmito aktivitami souvisejících tělesných funkcí a struktur, a to v obou kategoriích – tzv. Kapacita

a Výkon, což porovnávaly oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí). Jako kvalifikátor zde byl použit z nabízející se škály čtyř stupňů čtvrtý stupeň, představující úplnou obtíž v hodnotě 96–100 %. I se zřetelem k zevrubnému posouzení a proporcionálně vypovídajícímu dopadu posouzení dopadů trvalých zdravotních následků do života poškozeného je zřejmé, že je omezen na 100 % ve všech doménách v komponentě Aktivita a participace, neboť u něj došlo ke kompletnímu vyřazení ze všech sfér lidského života.

47. Jestliže odvolací soud určil, že poškozenému přísluší při uvedených závěrech základní výše náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 11 301 840 Kč, jde o částku sice velmi vysokou, avšak zcela odpovídající způsobu, jakým se obvykle určuje. Srovnáním zde může být postup stanovený Metodikou v bodech IX. a X., která za pomyslnou hodnotu zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (100 %) podle zhodnocení dosavadní rozhodovací praxe v otázkách výjimečného zvyšování náhrady za ztížení společenského uplatnění v případech nejzávažnějších trvalých zdravotních postižení, po komparaci s úpravami či praxí v některých evropských zemích, jako adekvátní (s přihlédnutím k § 2960 o. z. s vytvářením předpokladů pro jeho znovuzačlenění do společenského života a § 2962 až 2963 o. z.) připouští rámcovou částku přibližně 10 000 000 Kč a výchozí rámcová částka pro náhradu za ztížení společenského uplatnění poškozeného, jehož zdravotní stav se ustálil, v roce 2014 činila 10 051 200 Kč.

48. V posuzovaném případě je tedy ze všech výše uvedených důvodů patrné, že odvolací soud při určení částky 11 810 255 Kč jako náhrady nemateriální újmy u primárního poškozeného nepochybil a též i z hlediska proporcionality všechny skutečnosti zhodnotil.

49. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Podle tohoto ustanovení soudy postupovaly, pokud přiznaly nemajetkovou újmu příbuzným poškozeného J. K., a to manželce, rodičům a synovi, kdy zvažovaly rozhodné skutečnosti též se zřetelem na podmínky, které byly vymezeny v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015. Rovněž je třeba vycházet z toho, že tyto osoby tvoří tzv. „jádro rodiny“, a soudy prokázaly, že s poškozeným tvořily tzv. „existenci intenzivního společenství“ (srov. usnesení Rady Evropy ze dne 14. 3. 1975, č. 75/7, o náhradě škody za fyzickou újmu či smrt). Částky, které byly přiznány těmto blízkým příbuzným, zahrnují pro vymezení hodnoty utrpení též újmu utrpěnou z šoku, která je vyvolána zprávou o nehodě, zejména proto, že primární oběť zde utrpěla nejtěžší zranění, z něhož se již k normálnímu životu nikdy nevrátila.

50. Soudy zkoumaly detaily ze společného života poškozeného a jeho rodinných příslušníků a příbuzných, např. frekvenci a průběh vzájemných

návštěv poškozeného a jeho rodičů i sourozenců, sportovní a společenské aktivity poškozeného a opíraly se o podrobné výpovědi svědků a poškozených. Z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí je patrné, že soudy respektovaly kritéria pro určení této imateriální újmy sekundárních obětí a braly do úvahy intenzitu jejich vztahu s primárním poškozeným, jejich věk, hmotnou závislost apod. (srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2902). O důslednosti soudů při objasňování této otázky svědčí mimo jiné i to, že odvolací soud zrušil výrok o náhradě nemajetkové újmy ve vztahu k sestře poškozeného D. K. a tuto odkázal s jejím nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť pro potřeby trestního řízení by bylo nadbytečné prokazovat hloubku a intenzitu jejího vztahu s poškozeným J. K., když vzájemná interakce s ohledem na větší vzdálenost bydlíšť obou těchto osob nebyla ve srovnání se zbytkem rodiny příliš četná, a to i přesto, že jejich vztahy nebyly nikterak narušeny (správně uvážil, že v tomto případě šlo o členy, které by tvořily tzv. jádro rodiny). Pro tyto závěry si soud prvního stupně opatřil potřebné podklady a jejich správnosti nelze nic vytknout, a to ani z hlediska § 2959 o. z.

51. Pochybnosti nevzbuzuje ani to, že manželce a rodičům poškozeného soudy přiznaly náhradu nemajetkové újmy ve výši 240 000 Kč každému a zletilému synovi ve výši 125 000 Kč, neboť tento závěr je v přezkoumávané věci s ohledem na stav poškozeného, jenž je zbaven všech životních funkcí, zcela v intencích náhrad za usmrcení blízké osoby (s nímž je možno důsledky u poškozeného srovnat), jež byly již v minulosti tvořeny jednorázovými sumami ve výši 240 000 Kč v případě pozůstalého rodiče a dítěte a ve výši 175 000 Kč u sourozenců. Soudy v posuzované věci tyto „standardně veřejnosti i soudní praxi akceptované“ částky nikterak dále nenavýšily, a to i přesto, že je zřejmé, že duševní útrapy těchto osob nadále přetrvávají, neboť musí sledovat bezvýchodnou zdravotní a životní situaci svého manžela, syna a otce bez minimální naděje na její zlepšení s vědomím, že jejich společný život už nikdy nebude stejný jako dřív, resp. nebude vůbec žádný, neboť poškozený se nachází v permanentním vegetativním stavu – v hlubokém bezvědomí, kdy je zcela závislý na komplexní ošetřovatelské péči, jak se podává i z lékařské zprávy ze dne 5. 4. 2017, kterou si Nejvyšší soud vyžádal.

52. Závěrem k této otázce lze konstatovat, že stav, v němž se tito druhotní poškození nacházejí, je srovnatelný, resp. i horší, než ztráta blízké osoby, jež je pro většinu lidí tou největší ztrátou, s níž se mohou ve svém životě setkat, a je pro ně těžko pochopitelné, že v některých případech (z jejich hlediska méně závažných) dosahují částky peněžní satisfakce srovnatelné úrovně s náhradami za nemajetkovou újmu způsobenou úmrtím blízkého. Takovou nemajetkovou újmu pociťují pozůstalí velmi úkorně a o to naléhavěji se jeví potřeba, aby výše náhrady byla z pohledu poškozených spravedlivě stanovená (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14). Nejvyšší soud z hlediska výše konstatovaného principu zachování proporcionality dodává, že je nutné, aby shora

uvedená komparace odrážela rovněž zvláštnosti, které panují mezi nemajetkovou újmou utrpěnou jednak při úmrtí blízké osoby (srovnatelně však i vegetativní stav, jako je tomu u poškozeného), jednak v důsledku porušení jiných osobnostních práv. Je-li tak prováděno srovnání odškodňovací praxe případů usmrcení osoby blízké (a to navíc v důsledku trestné činnosti) se situacemi žalob dotýkajících se typicky újmy způsobené např. bulvárním periodikem, je nezbytné přihlídnout ke skutečnosti, kdy škůdce-pachatel je již za své jednání postižen trestní sankcí, tedy nejcitelnějším možným zásahem, který právo zákonodárci vůči jeho osobě přiznává. Naopak absence daného postihu v rámci občanskoprávního řízení musí vést k zohlednění této skutečnosti při konstrukci výše přiznávaného nároku, který pak představuje realizaci preventivně-sankčního principu odškodňování nemajetkové újmy tak, aby se škůdce do budoucna vyvaroval obdobného protiprávního jednání a toto se mu v dalších případech nevyplácelo (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09).

53. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud nezjistil nedostatky nebo libovůli ani v té části adhezního výroku, v níž soudy nižších stupňů sekundárním obětem přiznaly nárok na náhradu nemajetkové újmy ve smyslu § 2959 o. z., případně některé poškozené s jejich nárokem odkázaly na řízení ve věcech občanskoprávních.

54. Výhrady obviněného proti adheznímu výroku směřovaly kromě uvedeného i proti tomu, že soudy se nezabývaly jeho majetkovými poměry a že neuvedly žádnou argumentaci k tomu, jaké důsledky pro něj úhrada nemajetkové újmy bude mít, a že dostatečně neuvážily, že není v jeho schopnostech tak vysokou částku vůbec uhradit, ani dopady, které to bude mít pro něj a jeho rodinu.

55. Z obsahu této námitky je zřejmé, že se dotýká aplikace § 2953 o. z. a v něm zakotveného moderačního práva soudu, kterou obviněný vztáhnul zejména k výši náhrady nemajetkové újmy přiznané přímému poškozenému J. K. za ztížení společenského uplatnění, a proto je třeba uvést, že tzv. moderační (zmírňovací) právo umožňuje soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah, tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Jde o přiměřené snížení vyjadřující proporcionalitu, která je s přihlédnutím k okolnostem případu a dalším zákonným důvodům spravedlivá jak z pohledu oprávněného nároku poškozeného, tak vzhledem k osobním a majetkovým poměrům škůdce, vůči němuž by povinnost k náhradě neměla být nepřiměřenou tvrdostí s likvidačním dopadem do jeho majetkové sféry, jež by jej a jeho rodinu bezprostředně existenčně ohrožovala. Je tedy třeba uvážit zejména jeho rodinné a majetkové poměry i celkově jeho způsobilost v rámci svého života hradit uložené plnění. Protože rozhodování o náhradě nemajetkové újmy je stejně jako rozhodování o náhradě majetkové škody součástí adhezního řízení, které v podstatě nahrazuje řízení občanskoprávní, v němž by jinak nárok na náhradu škody či jiné újmy nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení poškozený uplatňoval, je v něm

nutno respektovat hmotněprávní ustanovení zvláštních předpisů, na kterých je uplatněn nárok založen a jimiž se také řídí (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1–156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 508).

č. 39

56. Nejvyšší soud na podkladě obsahu přezkoumávaných rozhodnutí i spisu k této výhradě obviněného shledal, že se s ní nelze ztotožnit, protože soudy se zabývaly nejen majetkovými poměry obviněného, ale zaměřily se i na další rozhodné skutečnosti, které z provedeného dokazování vyplynuly. Kromě okolností na straně primární oběti, ale i dopadu jejího velmi závažného zdravotního stavu na příbuzné jako druhotné oběti, zavinění obviněného, jeho chování k poškozeným po činu i celkový stav primárního poškozeného, soudy braly do úvahy i majetkové poměry obviněného, k nimž objasnily, že obviněný pracoval na pozici ředitele a v době činu měl čistý měsíční příjem 70 000 Kč. Odvolací soud zdůraznil, že výše finanční náhrady, kterou nestanovil v maximální možné hranici, není pro obviněného i s přihlédnutím k uloženému trestu likvidační. Je též třeba zdůraznit, že soudy, jak je patrné z napadených rozhodnutí, se kritériem majetkových poměrů stěžovatele zabývaly a posuzovaly je i se zřetelem k výši náhrady, která byla obviněnému uložena. Podle uvedeného odůvodnění je zjevné, že soudy se zabývaly případnými důsledky nutnosti uhradit způsobenou škodu i nemajetkovou újmu podle § 2958 a § 2959 o. z., a to i ve smyslu § 2953 o. z.

57. Podle § 2953 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom na zřetel zejména to, jak ke škodě došlo, a přihlédne k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně. Tímto ustanovením má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci. V nauce je zdůrazňováno, že soud moderační právo použije, jsou-li pro snížení splněny podmínky, bez ohledu na to, zda tento postup byl některým z účastníků navržen (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11).

58. K tomu je třeba poukázat na to, že jestliže se v § 2953 o. z. uvádí, že se přiměřeně sníží náhrada „škody“, neznamená to, že by se toto ustanovení nevztahovalo i na nemajetkovou újmu, jak ji mají na mysli § 2958 a § 2959 o. z., protože podle § 2894 odst. 2 o. z. se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu. Z tohoto obecného ustanovení je zřejmé, že § 2953 o. z. má dopad i na ustanovení vztahující se k nemajetkové újmě.

59. Z těchto předpokladů vycházel ve svých rozhodnutích již i Nejvyšší soud, který své názory vyjádřil např. v usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015, v němž respektoval závěry tehdy známého nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, podle něhož „zejména v případech, kdy je pachatel odsuzován za nedbalostní trestný čin, nebo za trestný čin, jehož těžší následek zavinil pachatel z nedbalosti, je při stanovení výše náhrady škody

třeba dbát na to, aby uložená povinnost nahradit způsobenou škodu neměla pro pachatele doživotní „likvidační“ následky, tj. aby mu neznemožňovala vést snesitelný a lidsky důstojný život“. Obdobný názor Nejvyšší soud zaujal i v rozsudku ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, nebo ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015, v nichž rovněž vyložil, že je třeba, aby soud zmírňující § 2953 o. z. aplikoval i u nemajetkové újmy, a to s ohledem na teze vyslovené již v tehdy nově vydaném nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, jenž dopadal na nemajetkovou újmu podle § 2959 o. z. a v němž Ústavní soud v bodě IX. poukázal na kritéria náhrady jak na straně poškozeného (pozůstalého), tak na straně škůdce (osoby odpovědné). Mimo jiné zmínil: „Okolnosti, jež je třeba zkoumat na straně poškozeného, mohou být podle rozvíjející se doktríny zejména a) intenzita vztahu žalobce se zemřelým, b) věk zemřelého a pozůstalých, c) otázka hmotné závislosti pozůstalého na usmrcené osobě, d) případné poskytnutí jiné satisfakce ... a okolnosti na straně osoby odpovědné (původce zásahu) jsou a) postoj žalovaného (lítost, náhrada škody, omluva aj.), b) dopad události do duševní sféry původce – fyzické osoby, c) jeho majetkové poměry a d) míra zavinění, eventuálně míra spoluzavinění usmrcené osoby...“ Ústavní soud dále konstatoval: „Po důkladném zhodnocení shora uvedených kritérií pak musí obecné soudy ve svých rozhodnutích řádně vyložit, jakým způsobem jednotlivá kritéria posoudily a jak se to které kritérium podílelo na určení konečné výše relutární náhrady.“ Vedle těchto kritérií Ústavní soud vyjádřil i v bodě X. proporčnost náhrady následovně: „Při určování výše náhrady nemajetkové újmy v penězích je důležitým aspektem to, aby její výše odrážela obecně sdílené představy o spravedlnosti. Ústavní soud konstatuje, že při stanovení výše částky relutární náhrady je nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že obecné soudy porovnají částky této náhrady присouzené v jiných případech, a to nejen v obdobných, ale i v dalších, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, a to zejména do práva na lidskou důstojnost. Jinými slovy, způsobem, jak lze dosáhnout relativně spravedlivého vyčíslení výše relutární náhrady, je zohlednění částek přiznaných v jiných srovnatelných řízeních...“

60. Z uvedené rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, jakož i Ústavního soudu je možné vyložit, že u nemajetkové újmy moderaci podle § 2953 o. z. obecně nelze vyloučit, protože i Ústavní soud soudům uložil (kromě uvedených rozhodnutí srov. např. nález ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15), že zejména ve vztahu k nárokům na náhradu při usmrcení nebo zvláště závažných ublížení na zdraví u blízké osoby jako sekundární oběti podle § 2959 o. z. jsou povinny se moderací zabývat.

61. V nyní přezkoumávané věci se však ve smyslu námitky podané obviněným jeho požadavek v zásadě netýkal nutnosti využít § 2953 o. z. ve vztahu k újmě způsobené druhotným obětím ve smyslu § 2959 o. z., protože výše náhrady této

nemajetkové újmy nedosahovala podstatně enormní částky (nepřesahovala částku 1 000 000 Kč), ale jeho požadavek směřoval zejména do náhrady nemajetkové újmy vycházející z § 2958 o. z. u újmy na zdraví primární oběti. Dosavadní judikatura soudům dosud neukládala zkoumat poměry obviněného z hlediska zmírňujícího § 2953 o. z. u bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění.

62. Podle Nejvyššího soudu se však ani při náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 o. z. nelze odklonit od výše uvedené rozhodovací praxe soudů, protože náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení je svým zařazením v systematice nového občanského zákoníku nemajetkovou újmou, což je změnou oproti právní úpravě v § 444 odst. 1, 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, podle které bolestné a náhrada za ztížení společenského uplatnění spadala do náhrady škody, a základem pro výpočet byla vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Nový občanský zákoník tuto vyhlášku zrušil (§ 3080 o. z., bod 237.) a nová právní úprava náhradu ponechává plně na soudci, aby určil výši přiměřeného zadostiučiněním bolest a jiné nemajetkové újmy způsobené v souvislosti s ublížením na zdraví. Každý, kdo o přiměřeném zadostiučinění rozhoduje, by však měl mít na paměti, že zdrženlivost ve vztahu k jeho výši nemůže být motivována tím, že nemajetkovou újmu nelze nikdy penězi plně vyvážit, ani tím, že nemajetková újma a zvláště její rozsah se jen velmi obtížně zjišťuje (viz § 2951 o. z.). Vždy jde o hledání kompromisu mezi dvěma přístupy: prvním, zdůrazňujícím materiální obsah osobnostního práva na zdraví jako vždy individuálního nezměřitelného statku, a druhým, který spíše apeluje na procesní zásady spravedlnosti [srov. HULMÁK, M., a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1706].

63. Ve vztahu k možnosti snížení nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. proto za použití § 2894 odst. 2 o. z. věty druhé platí, že je možné podle § 2953 o. z. snížit náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví způsobeném z nedbalosti poskytovanou ve formě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění, stejně jako je tato možnost u náhrady nemajetkové újmy spočívající v duševních útrapách osob blízkých při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví způsobeném z nedbalosti podle § 2959 o. z. (srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2897).

64. Proto je i u nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. nutné aplikovat obdobné podmínky, jaké již byly pro stanovení výše náhrady podle § 2959 o. z. stanoveny v rozhodnutích Ústavního soudu, případně Nejvyššího soudu, a které podstatnou měrou vyplývají zejména z nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14. Moderace ve smyslu § 2953 o. z. je z uvedených důvodů v obecné rovině možná, byť výjimečně, i u primárních obětí u bolestného a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.

65. Je však nutné zdůraznit právě to, že možnost využít § 2953 o. z. lze jen ve výjimečných a mimořádně odůvodněných případech, jak toto ustanovení svou dikcí „z důvodů zvláštního zřetele hodných“ zdůrazňuje. Proto zmírňovací (moderační) ustanovení může soud uplatnit jen tehdy, když by bylo uložení povinnosti k plné náhradě újmy nespravedlivé s ohledem na všechny okolnosti, k nimž je třeba přihlížet jak na straně oběti i škůdce (tj. v trestním řízení obviněného), a to především tehdy, když by pro něj bylo likvidační (viz náleze Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11). Podstatné je též to, že okolnosti, které k tomuto zmírnění slouží, nemohou být užity jedenkrát při stanovení nároku a podruhé při moderaci. Je proto nezbytné vyloučit možnost dvojího zohlednění, ledaže by specifická intenzita okolností vzatých v úvahu při sestavení nároku další zohlednění v rámci moderace vyžadovala. Rovněž je pro výjimečnost takového postupu významný hodnotově vyšší zájem na ochraně zdraví oproti finančním poměrům obviněného, protože zásah do zdraví poškozeného je nesouměřitelně závažnější než zásah do majetku škůdce.

66. Z hlediska konkrétního postupu je třeba, jde-li o určení náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 o. z., aby soud nejprve stanovil podle obecných podmínek bolestné a náhradu ztížení společenského uplatnění standardní výši náhrady této újmy na základě zde uvedených hledisek (Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.). I když se na první pohled jeví, že zákoník stanoví primární pravidlo k odčinění újmy (způsob vyvažující plně vytrpěné bolesti aj.) a subsidiární pravidlo (podle zásad slušnosti), ve skutečnosti se musejí oba tyto způsoby prolínat. Priorita prvního způsobu by měla opodstatnění pouze v tom případě, pokud by újma mohla být objektivně kvantifikována, přičemž v některých případech by tento způsob selhával. Nemajetková újma je však vždy subjektivní a její náhrada vychází z různých objektivizačních kritérií. Vztah mezi těmito dvěma způsoby určení náhrady lze spíše popsat tak, že čím méně objektivizačních kritérií máme k dispozici (nebo čím jsou méně přesná), tím spíše je třeba zapojit do rozhodování hledisko slušnosti, jež v sobě zahrnuje především požadavek ohleduplnosti vůči oběti, tolerance k jejímu utrpení a akceptaci možného nadhodnocení výše náhrady (s respektem k pravidlu – v pochybnostech ve prospěch), což musí být založeno na celospolečenském konsenzu. Odkaz na zásady slušnosti neznamená, že by soud měl zcela opomenout okolnosti případu, naopak, měl by je zvažovat právě v kontextu výše uvedeného [srov. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1703]. V daných souvislostech je zásada slušnosti kategorií, která by měla sloužit jako hledisko, podle něhož soud postupuje při určení výše

náhrady, jestliže způsob, jenž § 2958 o. z. v první větě stanoví, nelze použít (srov. dikci „Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“). V tomto kontextu lze proto dovozovat, že až když je způsobem stanoveným v § 2958 o. z. určena výše náhrady, může se soud zabývat tím, zda jsou dány důvody pro využití moderačního práva ve smyslu § 2953 o. z.

č. 39

67. Takto určená hlediska pro stanovení výše bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění u primární oběti podle § 2958 o. z. se užijí ve všech případech, a zásadně proto platí pro všechny případy stejně, čímž je zaručena míra srovnatelnosti u všech osob, pro něž jsou pro určení výše škody (nemajetkové újmy) s ohledem na konkrétní způsobené újmy shodná, obdobná či podobná. Proto, aby byla tato rovnost a zejména porovnatelnost i srovnatelnost zaručena, jak na to poukazuje i Ústavní soud v nálezu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, nejví se vhodným, aby do tohoto určení výše náhrady nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. byla zahrnuta i hlediska pro zmírnění důsledků pro škůdce. Ta by měla ve výjimečných a „zřetele hodných“ případech nastoupit v rámci moderačního § 2953 o. z. v mimořádných a zvláště odůvodněných případech, a to podle výše uvedených kritérií, a to vždy při respektu k tomu, že život a zdraví jsou vrcholnou hodnotou, kdežto majetkové zájmy škůdce mají zásadně význam menší (jde o hodnoty, které jsou v souměřitelnosti výrazně rozdílné), což je nutné rovněž vždy velmi pečlivě poměřovat, v důsledku čehož se použití moderace ve vztahu k primárním obětem v zásadě i z tohoto hlediska minimalizuje. Vždy je však nezbytné brát na zřetel proporcionalitu mezi těmito hodnotami a obecnou spravedlnost. Moderační kritéria však mohou být uplatněna, jak již bylo zmíněno, jen tehdy, pokud již nebyla zvažována při stanovení výše újmy, protože dvojí využití zmírňujících hledisek je zásadně vyloučeno.

68. V přezkoumávané věci při úvahách o výši náhrady nemajetkové újmy soudy neopomněly ani princip proporcionality v tom smyslu, aby výsledná částka náhrady nemajetkové újmy v penězích nevyvolávala v rámci společnosti představu o disharmonii právního systému, ale naopak ospravedlňovala její legitimní očekávání, při respektování předem jasných a pevných kritérií (srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015). V té souvislosti Nejvyšší soud doplňuje, že závěry soudů obstojí i při srovnání uvedených závěrů s jinými obdobnými případy těžkého ublížení na zdraví v jeho maximálním dopadu na primární oběť u výše náhrady nemajetkové újmy. Významné též je, že výše porovnávané částky relativní náhrady s jinými případy nesmí být vytrhávána z kontextu, o který v dané věci jde, protože je to zejména porovnání hodnoty života a zdraví, které bylo v daném případě u poškozeného J. K. zcela zmařeno. Proto bylo třeba srovnávat jen obdobné případy, nikoliv všechny jiné, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, např. do práva na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst nebo ochranu dobrého jména, která nedosahují hodnoty zdraví nebo ztráty života.

69. Nejvyšší soud shora poukázal na obsah přezkoumávaných rozhodnutí a na to, že soudy nižších stupňů v posuzované věci zkoumaly, zda se jedná ve smyslu § 2953 o. z. o důvody hodné zvláštního zřetele, a zabývaly se tedy otázkou, zda jde o takové okolnosti, které by odůvodňovaly poté, co byla výše náhrady nemajetkové újmy podle § 2958 a § 2959 o. z. určena, její snížení. Tím dostály své povinnosti v adhezním řízení postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních, a pečlivě uvážit všechna kritéria pro určení výše náhrady nemajetkové újmy, a to z hlediska možnosti stanovit její adekvátní kompenzaci (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15). V té souvislosti je však třeba vycházet i z běžné rozhodovací praxe a posuzovat, zda výše částky určená k náhradě není neslučitelná s ostatními srovnatelnými případy (srov. pouze přiměřeně např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4380/2009, ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1578/2009, usnesení téhož soudu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008).

70. S ohledem na to, že vzniklá nemajetková újma nebyla v projednávané věci obviněným způsobena úmyslně, ale došlo k ní z nedbalosti, nebylo v dané věci ve smyslu zákonných podmínek vyloučeno použití moderačního pravidla, neboť to se neuplatní jen v případě, že škoda (tedy i nemajetková újma) byla způsobena úmyslně (§ 2953 o. z.). V projednávané věci, i když je obviněný odsouzen rovněž za úmyslný přečin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, není s ním vznik nemajetkové újmy spojován, protože ta je důsledkem přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, při němž ke zranění poškozeného došlo a na jeho vzniku, jak bylo prokázáno, se okolnosti, za nichž byl spáchán úmyslný trestný čin, již zásadně nepodílely. Nebylo proto vyloučeno, aby soudy na tomto podkladě obecně zkoumaly, zda jsou v projednávané věci dány důvody zvláštního zřetele hodné podle § 2953 o. z., a s ohledem na to, zda uložená povinnost náhrady nemajetkové újmy poškozeným neznemožňovala obviněnému vést snesitelný a lidsky důstojný život, případně zda uložená povinnost nebude pro obviněného zcela likvidační.

71. Podmínky, za nichž soud může využít postup podle § 2953 o. z., jsou závislé na jednotlivostech a zvláštnostech každého konkrétního případu, a tedy není tomu stejně ve všech věcech, kdy se jedná o vysokou částku, kterou bude obviněný jako náhradu nemajetkové újmy obětem trestných činů, jichž se dopustil, povinen uhradit, ale především jde o možnost, aby soud z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody mohl přiměřeně snížit, a to převážně ve smyslu kritérií vyslovených v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14 (viz body 53. až 57. tohoto nálezů). V projednávané věci soudy uvážily všechny skutečnosti, a to jak na straně obviněného, tak i stav a životní situaci, do níž se poškozený J. K. dostal v důsledku činu obviněného, a podle toho posuzovaly, zda se jedná o „důvody zvláštního zřetele hodné“, neboť jen tehdy, když soud

shledá, že se jedná o takový případ, může náhradu snížit. Musí jít tedy o zcela mimořádné poměry (vyžadující zvláštní zřetel), které se vymykají obvyklým poměrům nebo jinak nespádají do běžných životních podmínek občanů v České republice. Soudy kromě jiných zjištěných skutečností v dané souvislosti shledaly, že obviněný takovou osobou není, a to s důrazem na jeho měsíční příjem, jenž v době činu dosahoval částky 70 000 Kč. S tímto závěrem se lze ztotožnit, protože je třeba uvážit, že u takového příjmu se jedná o trojnásobek průměrné mzdy, která v době činu obviněného byla stanovena na částku 25 903 Kč (srov. sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 355/2015 Sb., o vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí 2015 pro účely zákona o zaměstnanosti). S přihlédnutím k tomuto kritériu tedy obviněný nebyl osobou, na niž by co do výše mzdových poměrů bylo nutné brát zvláštní zřetel, neboť jeho příjem byl podstatně vyšší, než byl příjem průměrné zaměstnané osoby. Navíc podle údajů, které obviněný ke svým poměrům sám uvedl, byl finančním ředitelem, má vysokoškolské vzdělání, vlastní dům v P., je ženatý a má dva syny. I z těchto dalších zjištění plyne, že se u něj nejedná o takové poměry, které by byly mimořádně podprůměrné ve srovnání s těmi, jaké jsou v České republice obvyklé. Jestliže nebyla splněna tato podmínka vyjádřená v § 2953 o. z., tedy případ hodný zvláštního zřetele, nemohou být splněny důvody pro to, aby došlo ke snížení obviněnému uložené povinnosti k náhradě nemajetkové újmy podle § 2953 o. z.

72. Přitom soudy zcela správně zvažovaly, že stav poškozeného (vegetativní kóma) se kvalitou jeho života velmi podobá smrti a je s ní z pohledu poškozeného srovnatelný, avšak pro jeho blízké představuje podle jejich vlastních slov stav, který jim přináší trýzeň, utrpení a smutek „horší nežli smrt“ poškozeného. S ohledem na všechny tyto skutečnosti je evidentní, že snížení vymezené částky by mohlo být pro oběti činu obviněného velice frustrující a zcela nevhodné. Závěry soudů přitom ob stojí i z hlediska kritérií, jež je třeba na obou stranách zkoumat, když zde je zdůrazněna zejména skutečnost, že poškozený se na vzniku nehody vůbec nepodílel a sám splnil všechna bezpečnostní opatření, aby jako motocyklista neutrpěl újmu. Rozhodný byl i nepřiliš vysoký věk poškozeného, jenž již nebude schopen běžného života. U druhotných obětí je pak nutné přihlédnout zejména k významné psychické bolesti, která je již po dlouhou dobu doprovází. Mimo to v přezkoumávané věci soudy správně vzaly do úvahy, kromě zmíněného, chování obviněného po činu, neboť se vůči poškozeným zásadně neangažoval (neprojevil potřebnou lítost, nenabídl jim nutnou pomoc apod.). Naopak svým postojem v trestním řízení jen ztěžoval dopad události do duševní sféry příbuzných poškozeného J. K. K tomu je třeba zmínit, že k jeho přístupu k těmto skutečnostem v negativním směru se přidává i to, že z místa nehody ujel a poškozenému neposkytl potřebnou pomoc. Z takového jednání obviněného je zřejmá jeho lhostejnost, která tíživý dopad ještě prohlubuje. Přitom

ani test proporcionality v daném případě neabsentuje, neboť je třeba zdůraznit, že i když výše této náhrady přesahuje částku 10 000 000 Kč, kterou je obviněný nucen uhradit, byly tyto částky stanoveny v mezích, které metodické podklady umožňují, a jde o částky, jež jsou přiznávány i v jiných srovnatelných případech. Nejvyšší soud tak po důkladném zhodnocení shora uvedených kritérií shledal, že soudy ve svých rozhodnutích v potřebné míře vyložily, jakým způsobem jednotlivé skutečnosti posoudily a jak se to které kritérium podílelo na určení konečné výše relutární náhrady.

73. V té souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že v přezkoumávané věci nelze odhlédnout ani od čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166 EHS ze dne 24. 4. 1972, o sbližování právních předpisů členských států, týkající se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, ve znění čl. 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice Rady 84/5/EHS ze dne 30. 12. 1983, a ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 90/232/EHS ze dne 14. 5. 1990, jež zavazují smluvní státy EU k tomu, aby povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla pokrývalo náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké oběti, které bylo implementováno do právní úpravy zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů (srov. § 1 obsahují odkaz na uvedené evropské předpisy). Podle § 6 odst. 2 písm. a) citovaného zákona má pojištěný v zásadě právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením (k tomu srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 10. 2013, C-22/12, K. H. proti R. P. a B. H.).

74. Ze všech uvedených důvodů a vyslovených názorů nebylo možné přisvědčit obviněnému, že by se soudy možností snížení stanovené výše nemajetkové újmy nezabývaly a že by se s hledisky pro ně určenými nevypořádaly.

75. Nejvyšší soud při závěru o správnosti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy, a to i z hlediska určení výše jednotlivých nároků poškozených, kteří se řádně a včas připojili k trestnímu řízení, shledal dovolání obviněného v této části nedůvodným. Protože Nejvyšší soud shledal, že napadená rozhodnutí netrpí v dovolání vytýkanými vadami, dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 40

Č. 40

Náklady obhajoby

§ 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 7, § 10, § 12 odst. 5 advokátního tarifu

Jestliže byl obviněný ve společném řízení stíhán pro více skutků, lze mu podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. uložit povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, pokud nemá nárok na bezplatnou obhajobu, jen za úkony právní služby, které se týkaly jeho obhajoby ohledně skutků, pro které byl pravomocně uznán vinným.

V případech, kdy nelze rozlišit, který úkon obhajoby je vázán ke kterému konkrétnímu skutku, a obviněný byl ve společném řízení alespoň zčásti uznán vinným trestným činem, který u něj zakládal nutnou obhajobu, a zčásti bylo trestní stíhání pro skutek zakládající jiný trestný čin spáchaný s ním v souběhu pravomocně zastaveno nebo obviněný byl pro skutek zakládající takový trestný čin obžaloby zproštěn, soud rozhodující o jeho povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených státem ustanovenému obhájci sníží tuto povinnost zpravidla podle poměru sazeb mimosmluvní odměny stanovených pro jednotlivé trestné činy za jeden úkon právní služby [§ 7 a § 10 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů]. Pokud by takový postup byl pro obviněného zjevně nespravedlivý, lze při snížení jeho náhradové povinnosti postupovat i podle jiných kritérií, kupř. podle zaměření jednotlivých úkonů poskytnuté právní služby.

Při stanovení výše povinnosti obviněného nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci je třeba vycházet z poměru sazeb mimosmluvní odměny stanovených pro jednotlivé trestné činy za úkon právní služby, přičemž soud bude muset současně přihlížet též k počtu úkonů právní služby odvíjejících se od sdělení obvinění pro další trestné činy a ke změnám advokátního tarifu, které přinesly jeho novelizace.

Novelou advokátního tarifu provedenou vyhláškou č. 276/2006 Sb., s účinností od 1. 9. 2006, platí, že v případech trestných činů spáchaných v souběhu náleží obhájci odměna vycházející ze sazby mimosmluvní odměny stanovené za trestný čin s nejvyšší trestní sazbou (§ 12 odst. 5 advokátního tarifu ve znění uvedené vyhlášky). Nejsou zde tedy sazby mimosmluvní odměny

stanovené pro jednotlivé trestné činy za jeden úkon právní služby, které by se měly porovnávat. V tomto případě by mělo být přihlédnuto z hlediska poměrného rozdělení odměny, která vychází ze sazby mimosmluvní odměny stanovené pro takový trestný čin s nejvyšší trestní sazbou, k rozsahu projednávané trestné činnosti a opět by se mělo vycházet z porovnání počtu skutků kvalifikovaných jako trestné činy, za které byl obviněný pravomocně odsouzen, a počtu skutků kvalifikovaných jako trestné činy, ohledně nichž byl obžaloby zproštěn nebo bylo jeho trestní stíhání zastaveno, a poměru jejich závažnosti vyjádřeného jejich trestními sazbami.

Pokud nebude moci soud zjistit skutečné náklady trestního řízení s využitím výše zmíněných postupů, případně pokud by tento postup byl ve svém důsledku z hlediska účelu trestního řízení neefektivní či nespravedlivý, je možné připustit, aby soud stanovil náklady trestního řízení v proporcionální výši, vycházejí přitom z vlastní volné úvahy. Současně je však třeba dostát té podmínce, aby byl výrok založen na racionální argumentaci a důkladném uvážení všech okolností případu, použití přirozených zásad a zvyklostí občanského života, závěrů právní nauky a ustálené soudní praxe.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. 5 Tz 8/2017, ECLI:CZ:NS:2018:5.TZ.8.2017.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného M. K., vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, byl porušen zákon v § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 134 odst. 2 tr. ř. v neprospěch obviněného M. K., citované usnesení zrušil, současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc obviněného M. K. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Stížnost pro porušení zákona

1. Ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněného M. K. stížnost pro porušení zákona, a to proti pravomocnému usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, jímž byla obviněnému M. K. uložena povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci JUDr. M. Ch. ve výši 853 834 Kč do patnácti dnů od právní moci tohoto usnesení na účet Krajského soudu v Ostravě. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti nejprve zrekapituloval dosavadní průběh trestního řízení. Pro po-

chopení důvodnosti námitek uplatněných ve stížnosti pro porušení zákona má Nejvyšší soud na tomto místě za dostačující konstatovat pouze část trestního řízení, ve zbytku odkazuje na část svého rozhodnutí nazvanou „Dosavadní průběh řízení“. Obviněný M. K. byl rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 54 T 1/2004, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 11. 2012, č. j. 6 To 88/2011-11465, uznán vinným trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 trestního zákona (zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zák.“), zločinem zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník“) a dílčím útokem pokračujícího zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. V případě skutků uvedených ve výroku napadeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě pod body II./2), 3), 4), 5) a II./6) bylo rozhodnuto o jejich vrácení krajskému soudu k novému projednání a rozhodnutí. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653, poté bylo podle § 231 odst. 1 tr. ř., za použití § 223 odst. 1, odst. 3 tr. ř., rozhodnuto o zastavení trestního stíhání obviněného M. K. pro skutky kvalifikované v obžalobách státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 4 VZv 4/2002, jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., dílem dokonáný a dílem nedokonáný, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., jako trestné činy porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonané a dílem nedokonané, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a jako trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák., neboť podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. v trestním stíhání nelze pokračovat a musí být zastaveno, nařídí-li to prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii (nepřípustnost trestního stíhání).

2. Ačkoliv tedy trestní stíhání bylo zastaveno ve vztahu k více skutkům a trestným činům, odůvodnění napadeného usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, hovoří pouze o trestném činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., přičemž v důsledku zastavení trestního stíhání pro takto kvalifikované skutky bylo nutné náklady ustanoveného obhájce přepočítat. Obviněnému M. K. měla být uložena povinnost uhradit nutné náklady ustanoveného obhájce jen za skutky a trestné činy, pro které byl uznán vinným. Pochybení krajského soudu je tak spatřováno v tom, že přepočítal povinnost obviněného uhradit nutné náklady ustanoveného obhájce jen s ohledem na skutky kvalifikované podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., přičemž s ohledem na další skutky, pro které bylo také zastaveno trestní stíhání, k přepočítání nedošlo.

3. V této souvislosti ministr spravedlnosti s poukazem na skutečnosti vyplývající ze spisového materiálu rovněž zmínil, že dne 14. 12. 2000 bylo jmenovanému obviněnému sděleno obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., načež následně mu bylo až dne 24. 8. 2001 sděleno obvinění pro trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (doručené dne 27. 8. 2001), tedy v době od prosince 2000 do srpna 2001 byl trestně stíhán za skutek, který byl následně také amnestován, avšak k přepočítání nákladů obhajoby ohledně tohoto pravomocně zastaveného skutku v napadeném usnesení nedošlo, přitom z odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11884, vyplývá, že za uváděné období byla obhájcí obviněného přiznána odměna za 92 úkonů právní služby v částce přesahující 170 000 Kč včetně režijního paušálu. Tyto skutečnosti však napadené usnesení nijak nezohledňuje ani se jimi nezabývá.

4. Ministr spravedlnosti dále rozvedl, že z odůvodnění napadeného usnesení není navíc ani zřejmé, jak krajský soud dospěl k závěru, že původně stanovené náklady obhajoby je nutno ponížít právě o částku 34 560 Kč, a to toliko za skutky, v nichž byl spatřován trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. Odůvodnění usnesení tak postrádá jakoukoli racionální argumentaci, jakož i důkladné uvážení všech okolností případu. V neposlední řadě je třeba zmínit, že ministr spravedlnosti při své argumentaci vycházel z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 7 To 150/2002, na něž odkazuje i rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2215/14, které se taktéž uvedenou problematikou zabývalo. Z tohoto pohledu považuje ministr spravedlnosti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, za zcela nepřezkoumatelné.

5. Vzhledem k tomu ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil namítané porušení zákona v § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 134 odst. 2 tr. ř., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, a aby zrušil též další rozhodnutí obsahově navazující na toto usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde jejich zrušením, pozbudou podkladu. Dále ministr spravedlnosti navrhl, aby poté Nejvyšší soud postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

II.

Dosavadní průběh řízení

6. Z hlediska přezkoumání zákonnosti a odůvodněnosti výroku napadeného usnesení Krajského soudu v Ostravě, jakož i řízení, které mu předcházelo, v rozsahu vyplývajícím z § 267 odst. 3 tr. ř., je třeba z obsahu spisu uvést, že v případě obviněného M. K. byla nejprve vedena řízení o dvou samostatně podaných obžalobách, a to obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze

dne 18. 9. 2002, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 4 VZv 4/2002.

č. 40

7. Následně došlo ke spojení těchto dvou trestních věcí, a to usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 5. 2004, č. j. 54 T 5/2002-16684. Krajský soud v Ostravě konkrétně ve výroku svého rozhodnutí uvedl, že trestní věc M. K., trestně stíhaného vedle dalších obviněných obžalobou Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 4 VZv 3/2000, pro skutky kvalifikované jako trestné činy podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonaný, dílem nedokonaný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 k § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák., zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, odst. 4 tr. zák., porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve znění před novelou provedenou zákonem č. 253/1997 Sb., podle § 23 odst. 3 tr. ř. spojil s trestní věcí vedenou Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 54 T 1/2004, v níž byl obviněný M. K. trestně stíhán na podkladě obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 4 VZv 4/2002, pro skutky kvalifikované jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., a pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 k § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák.

8. Krajský soud v Ostravě poté rozsudkem ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 54 T 1/2004, uznal obviněného M. K. vinným ad I./1 a)–e) trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. [pozn. jedná se o bod 1) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě sp. zn. 4 VZv 4/2002], ad I./2) zločinem zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku [pozn. jedná se o bod 4) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě sp. zn. 4 VZv 3/2000], ad II./2), 3), 4), 5) trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. dílem dokonaným a dílem nedokonaným, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 k § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. [pozn. v případě II./2) se jedná o bod 1) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, v případě II./3) se jedná o bod 2) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002, v případě II./4) se jedná o bod 3) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002, v případě II./5) se jedná o bod 4) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002] a ad II./ 6), 7) pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 k § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku [pozn. v případě II./6) se jedná o bod 6) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002, a v případě

II./7) se jedná o bod 5) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002].

9. Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací ve svém rozsudku ze dne 2. 11. 2012, č. j. 6 To 88/2011-11465, podle § 258 odst. 1 písm. b), c), e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 54 T 1/2004, částečně zrušil, a to ohledně obviněného M. K. ve výroku o vině trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonaného, dílem nedokonaného ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. [body II./2), 3), 4), 5) výroku rozsudku], ve výroku o vině dílčím útokem zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku (bod II./6 výroku rozsudku) a v celém výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněnému M. K. uložil tresty za trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. [bod I./1 a)–e) výroku rozsudku], zločin zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku (bod I./2 výroku rozsudku) a dílčí útok pokračujícího zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku (bod II./7 výroku rozsudku), ohledně nichž zůstal výrok o vině nezměněn, a za sbíhající se trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., kterým byl uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 4. 2007, č. j. 54 T 4/2006-249, který ohledně obviněného M. K. nabyl právní moci dne 28. 7. 2007. Podle § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc ve zbývající zrušené části, a to ohledně obviněného M. K. ve výroku o vině pod body II./2), 3), 4), 5) a II./6), vrácena soudu prvního stupně, aby učinil nové rozhodnutí.

10. V mezidobí vyhlásil prezident republiky rozhodnutí o amnestii ze dne 1. 1. 2013, která v čl. II upravovala zastavení trestního stíhání (č. 1/2013 Sb.). V návaznosti na rozhodnutí prezidenta republiky o této amnestii Krajský soud v Ostravě rozhodl usnesením ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653, tak, že trestní stíhání obviněného M. K. vedené na podkladě obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 4 VZv 4/2002, kvalifikované v citovaných obžalobách u obviněného M. K. ad I./1), II./4) výroku tohoto usnesení jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., dílem dokonaný a dílem nedokonaný, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ad I./2), II./1), 2), 3) výroku tohoto usnesení jako trestné činy porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonané a dílem nedokonané, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a ad I./3) výroku tohoto usnesení jako trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák., podle § 231 odst. 1 tr. ř., za použití § 223

odst. 1, odst. 3 tr. ř., zastavil, neboť podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. v trestním stíhání nelze pokračovat a musí být zastaveno, nařídí-li to prezident republiky, uživ svého práva udílet amnestii (nepřípustnost trestního stíhání).

č. 40

11. V návaznosti na shora konstatovaná rozhodnutí soudů nižších stupňů bylo usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 54 T 1/2004, vydaným vyšším soudním úředníkem, rozhodnuto podle § 151 odst. 2, odst. 3 tr. ř. o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů obhájci obviněného JUDr. M. Ch. ve výši 888 394 Kč, přičemž mu byla vyplacena záloha ve výši 300 000 Kč, tedy zbylo k proplacení 588 394 Kč. Současně je třeba podtrhnout, že toto usnesení podrobně odůvodňuje, které položky, v jaké výši a na základě jakých ustanovení příslušného právního předpisu byly obhájci obviněného M. K. proplaceny.

12. Teprve poté bylo vyšším soudním úředníkem podle § 155 odst. 1 tr. ř. vydáno napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, které ukládá obviněnému M. K. povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci JUDr. M. Ch. a proti němuž směřuje stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti. Tímto usnesením bylo konkrétně rozhodnuto tak, že podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. byla obviněnému M. K. uložena povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci JUDr. M. Ch. ve výši 853 834 Kč do patnácti dnů od právní moci tohoto usnesení na účet Krajského soudu v Ostravě. V odůvodnění tohoto usnesení se konstatuje, že usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11884, bylo pravomocně rozhodnuto podle platné vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky o výši odměny a náhrady hotových výdajů ustanovenému obhájci JUDr. M. Ch. v částce 888 394 Kč. Část odměny a náhrady hotových výdajů byla obhájci vyplacena formou zálohy ve výši 300 000 Kč v průběhu trestního řízení, zbylá část ve výši 588 394 Kč pak byla vyplacena státem dne 9. 1. 2014. Dále se zde uvádí, že vzhledem k tomu, že obviněný M. K. byl uznán vinným trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., zločinem zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku a zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku (správně ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku), jak je uvedeno v rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, č. j. 54 T 1/2004-10855, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 11. 2012, č. j. 6 To 88/2011-11465, a pro určité skutky, v nichž byl spatřován trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., bylo trestní řízení zastaveno z důvodu amnestie, bylo nutné náklady ustanoveného obhájce přepočíst a odsouzenému uložit povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci státem jen za skutky, pro které byl pravomocně uznán vinným. Závěrem vyšší soudní úředník konstatuje, že po odečtení odměny za úkony souvisejícími se skutky, pro něž bylo trestní řízení zastaveno, je obviněný povinován k úhradě částky ve výši 853 834 Kč.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 40

13. Nejvyšší soud přezkoumal napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, a to v návaznosti na rozhodnutí příslušných soudů projednávajících trestní věc obviněného M. K., na něž Nejvyšší soud poukázal a o nichž se zmiňuje shora v pasáži pojednávající o průběhu trestního řízení, přičemž dospěl k následujícím zjištěním a závěrům. Není pochyb o tom, že obviněný M. K. byl usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653, amnestován pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., dílem dokonáný a dílem nedokonáný, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., pro trestné činy porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonané a dílem nedokonané, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a pro trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Oproti tomu vyšší soudní úředník v odůvodnění napadeného usnesení zmiňuje pouze trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák.

14. V případě trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Nejvyšší soud ověřil, že za tuto trestnou činnost [viz bod 3) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000] nebyl obviněný M. K. rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, č. j. 54 T 1/2004-10855, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 11. 2012, č. j. 6 To 88/2011-11465, odsouzen [srov. bod II./1) rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, č. j. 54 T 1/2004-10855].

15. Pokud jde o trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., amnestie se týkala dvou dílčích skutků, které byly vedeny pod body 1) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000 [následně bod II./2) rozsudku nalézacího soudu], a 6) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002 [následně bod II./6) rozsudku nalézacího soudu] – v podrobnostech srov. str. 15 odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653.

16. V případě prvního dílčího skutku kvalifikovaného jako trestný čin podvodu bylo, jak ostatně konstatoval i ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, obviněnému M. K. sděleno obvinění dne 14. 12. 2000. Tento skutek je, jak již bylo v předchozím odstavci zmíněno, veden pod bodem 1) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a v této obžalobě je i shodně kvalifikován jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. V rozsudku nalézacího soudu je označen jako bod II./2), který je však právně kvalifikován jako trestný čin porušování povinnosti při správě

vě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. dílem dokonaný a dílem nedokonaný, ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 k § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. (srov. str. 29 a 260–261 odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, č. j. 54 T 1/2004-10855).

č. 40

17. V případě druhého dílčího skutku trestného činu podvodu [bod 6) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002] došlo pouze ke změně užitím nové právní úpravy, tj. nového trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), tedy místo § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. bylo nově užito § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku (srov. str. 29 rozsudku nalézacího soudu).

18. Nejvyšší soud tedy považuje za správnou argumentaci ministra spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, který odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, vytknul, že hovoří pouze o trestném činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., na jehož základě došlo k přepočtu nutných nákladů ustanoveného obhájce, aniž by současně bylo vzato v úvahu, že amnestie prezidenta republiky se týkala také trestných činů podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. a porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák.

19. Nejvyšší soud rovněž nerozporuje tu část argumentace ministra spravedlnosti, který poukázal na to, že dne 14. 12. 2000 bylo obviněnému M. K. sděleno obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. (pozn. jak již Nejvyšší soud shora upozornil, v případě tohoto skutku došlo ke změně právní kvalifikace na porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., kdy současně Nejvyšší soud podotýká, že obviněný M. K. za tento skutek nebyl nalézacím soudem uznán vinným), téhož dne mu byl v souladu s § 36 odst. 3 tr. ř. také ustanoven obhájce JUDr. M. Ch., načež následně mu bylo až dne 24. 8. 2001 sděleno obvinění pro trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. [doručené dne 27. 8. 2001, srov. č. l. 14177 spisu a bod 5) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě sp. zn. 4 VZv 3/2000], tedy v době od prosince 2000 do srpna 2001 byl trestně stíhán za skutek, který byl následně amnestován, avšak k přepočítání nákladů obhajoby v tomto rozsahu nedošlo. K tomu považuje Nejvyšší soud za nutné uvést, že z odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11884, vyplývá, že za uváděné období byla obhájci obviněného přiznána odměna za 92 úkonů právní služby v částce přesahující 170 000 Kč včetně režijního paušálu.

20. Z odůvodnění napadeného usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, není ani zřejmé, jak jmenovaný soud dospěl k závěru, že původně stanovené náklady obhajoby je nutno ponížít právě o částku

34 560 Kč, a to toliko za dílčí skutky, v nichž byl spatřován trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák. Nejvyšší soud k tomu dále poznamenává, že napadené rozhodnutí proto nesplňuje ani základní požadavky týkající se odůvodnění rozhodnutí, z hlediska jeho obsahu, ve kterém by vždy obecně měly být uvedeny nejen potřebné skutkové úvahy, jakož i další relevantní okolnosti případu, ale i odkaz na aplikovanou právní úpravu s potřebnou právní argumentací a případně i vypořádání argumentů účastníků. Vzhledem k tomu napadené rozhodnutí neodpovídá těmto požadavkům na úplnost odůvodnění, neboť je v něm reagováno pouze na dílčí okolnosti případu, když nebere v úvahu kompletní rozsah amnestie, a proto je nepochybně nejenom nepřezkoumatelné, ale z hlediska zákona i neakceptovatelné.

21. Nejvyšší soud k tomu dále považuje za nutné zdůraznit, že Krajský soud v Ostravě byl konkrétně povinován k ponížení nákladů obhajoby obviněného M. K. v případě skutků kvalifikovaných v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653, nejen jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonáný a dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., tj. skutků vedených pod body 2) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a pod body 2), 3) a 4) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002, ale i jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., dílem dokonáný a dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., tj. skutků vedených pod bodem 1) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a pod bodem 6) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002, a jako trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák., tj. skutku vedeného pod bodem 3) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě sp. zn. 4 VZv 3/2000. Přitom v souladu s § 134 odst. 2 tr. ř. měl vyšší soudní úředník v odůvodnění zejména uvést skutečnosti, které byly vzaty za prokázané, důkazy, o něž se skutková zjištění opírají, úvahy, jimiž se řídil při hodnocení provedených důkazů, jakož i právní úvahy, na jejichž podkladě posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona. K tomu Nejvyšší soud dodává, že je třeba rovněž přihlížet k rozhodovací praxi Ústavního soudu, který judikoval, že jedním z principů představujících součást práva na řádný a spravedlivý proces a vylučujících libovůli v rozhodování je povinnost soudu, aby své rozhodnutí odůvodnil tak, aby z něho byly patrné konkrétní důvody, které jej vedly k vyřčeným právním závěrům. V té souvislosti Ústavní soud vyzdvihl zásadu předvídatelnosti, srozumitelnosti a vnitřní bezrozpornosti nejen ve vztahu k normativním právním aktům, ale i individuálním právním aktům, a z nich pak zejména soudním rozhodnutím. Pokud těmto ústavním požadavkům soud nedostojí a své usnesení odůvodní ne-

srozumitelným a nedostatečným způsobem, je jeho rozhodnutí ve své podstatě nepřezkoumatelné a zasahuje do základního práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (přiměřeně srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 1538/14 uveřejněný pod č. 85 ve sv. 81 Sb. nález a usn. ÚS ČR). S ohledem na shora konstatované okolnosti případu a s přihlédnutím k ústavním požadavkům, kladeným na odůvodnění rozhodnutí, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě není v souladu se zákonem, neboť postrádá jakoukoliv argumentaci vysvětlující postup vyššího soudního úředníka při stanovení povinnosti obviněnému M. K. nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem.

22. Z těchto důvodů Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř. a § 270 odst. 1 tr. ř. vyslovil rozsudkem, že usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2014, č. j. 54 T 1/2004-11959, byl v neprospěch obviněného M. K. porušen zákon v § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 134 odst. 2 tr. ř. Citované usnesení zrušil v celém rozsahu, zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

23. Krajský soud v Ostravě se v dalším řízení bude zabývat všemi rozhodnými skutečnostmi a právními názory, na které Nejvyšší soud shora poukázal, a ve svém novém rozhodnutí řádně zdůvodní, jakými skutečnostmi a okolnostmi případu, jakož i právními úvahami se řídil při výpočtu povinnosti obviněného M. K. nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem. Jednotlivě se přitom bude zabývat při rozhodování o povinnosti nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci státem ve smyslu § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. jak skutky kvalifikovanými jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., zločin zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku, a dílčí útok pokračujícího zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku [skutky vedené pod body I./1a)–e), I./2) a II./7)], za které byl obviněný odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 54 T 1/2004, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 11. 2012, č. j. 6 To 88/2011, tak skutky kvalifikovanými v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11653, jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., dílem dokonaný a dílem nedokonaný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. [skutky uvedené pod body 2) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a pod body 2), 3) a 4) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002], jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., dílem dokonaný a dílem nedokonaný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. [skutky uvedené pod bodem 1)

obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000, a pod bodem 6) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 4/2002] a jako trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 odst. 1, odst. 2 tr. zák. [skutek uvedený pod bodem 3) obžaloby Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Ostravě, sp. zn. 4 VZv 3/2000].

č. 40

24. Z hlediska nového rozhodnutí o povinnosti obviněného M. K. nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci bude Krajský soud v Ostravě vycházet z následujících právních názorů: Nejvyšší soud předně konstatuje, že z § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. vyplývá, že byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, pokud nemá nárok na obhajobu bezplatnou. Zákon přitom nerozlišuje, za které skutky byl obviněný uznán vinným a ohledně kterých byl obžaloby zproštěn, případně pro které bylo trestní stíhání zastaveno. Ve smyslu určité části dřívější judikatury nebylo pro stanovení nákladů trestního řízení rozhodující rozlišování skutků, za které byl obviněný uznán vinným a ohledně kterých byl obžaloby zproštěn, případně pro které bylo trestní stíhání zastaveno, ale jen skutečnost, že byla vyslovena vina (viz přiměřeně usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2011 pod sp. zn. 14 To 157/2011 publikované pod č. 14/2013 Sb. rozh. tr.). Tento právní názor není podle Nejvyššího soudu správný. Obecně je totiž třeba vyjít z toho, že náklady trestního řízení pro skutek, pro který byl obviněný zproštěn viny, nebo ohledně něžž bylo trestní stíhání zastaveno, by mu neměly být kladeny k tíži. V opačném případě by nastal stav, kdy by nedůvodně hrazené náklady trestního řízení představovaly faktickou sankci nemající oporu v celkovém výsledku trestního řízení, což je nepřipustné. Pokud by totiž nebylo přihlíženo k tomu, že obviněný byl pro část skutků zproštěn či bylo ohledně nich jeho trestní stíhání zastaveno, došlo by ze strany státu k nedůvodnému přenášení nákladů trestního řízení na obviněného. Jinými slovy řečeno, obviněný by se dostával z finančního hlediska do horšího postavení jen proto, že současně se skutkem, pro který byl uznán vinným, byl v jedné a téže trestní věci projednáván (stíhán) také pro skutek, pro který byl zproštěn viny nebo ohledně něhožž bylo trestní stíhání zastaveno. V případě, že by byly tyto skutky projednány samostatně, náklady trestního řízení pro skutek, pro který byl zproštěn viny nebo ohledně něhožž bylo trestní stíhání zastaveno, by mu k tíži kladeny nebyly. Obviněný by tak byl z hlediska shora uvedeného nesprávného právního názoru fakticky sankcionován za to, že v rámci jednoho společného trestního řízení bylo projednáno více takových skutků, což je obecně nepřipustné.

25. Nejvyšší soud k tomu považuje za nutné dále zdůraznit, že ačkoliv trestní řád pro posuzování nákladů řízení neposkytuje soudům prakticky žádný prostor pro úvahu nad její výší, neznamená to, že by v odůvodněných případech nemohl soud využít své diskrece a do nákladů trestního řízení zasáhnout, i když by se

mělo jednat o spíše výjimečný postup, který musí být vždy náležitě odůvodněn. V případech, kde je obviněný stíhán pro více skutků, mu lze podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. uložit povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci státem, pokud nemá nárok na obhajobu bezplatnou, v zásadě jen jestliže se předmětné úkony právní služby týkaly jeho obhajoby ohledně skutků, za které byl pravomocně uznán vinným [v tomto směru je třeba především poukázat na období od 14. 12. 2000, kdy bylo obviněnému M. K. sděleno obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. (pozn. jak již bylo shora upozorněno, v případě tohoto skutku došlo ke změně právní kvalifikace na porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 3 tr. zák., kdy současně Nejvyšší soud podotýká, že obviněný M. K. za tento skutek nebyl nalézacím soudem uznán vinným), téhož dne mu byl v souladu s § 36 odst. 3 tr. ř. také ustanoven obhájce JUDr. M. Ch., načež následně mu bylo až dne 24. 8. 2001 sděleno obvinění pro trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (doručené dne 27. 8. 2001, srov. č. l. 14177 spisu), tedy v době od prosince 2000 do srpna 2001 byl trestně stíhán jen za skutek, který byl následně amnestován, avšak k přepočítání nákladů obhajoby v tomto rozsahu nedošlo, přičemž za toto období byla obhájci obviněného přiznána odměna za 92 úkonů právní služby v částce přesahující 170 000 Kč včetně režijního paušálu (srov. odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, č. j. 54 T 1/2004-11884).

26. Nejvyšší soud si je však vědom toho, že v některých složitých případech, jako je právě zčásti i tato trestní věc, může nastat situace, kdy nelze rozlišit, který úkon obhajoby je vázán ke kterému konkrétnímu skutku. Takové případy budou zpravidla ve složitějších trestních věcech dokonce převažovat. Z hlediska řešení takových případů ministr spravedlnosti v odůvodnění podané stížnosti pro porušení zákona poukázal na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 7 To 150/2002, v němž tento uvedl, že byl-li odsouzený ve společném řízení zčásti pravomocně uznán vinným trestným činem, který byl spojen s nutnou obhajobou, a bylo-li zčásti trestní stíhání pro skutek zakládající jiný trestný čin spáchaný v souběhu pravomocně zastaveno, nebo byl-li odsouzený pro skutek zakládající takový trestný čin obžaloby zproštěn, soud rozhodující o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. sníží tuto povinnost zpravidla podle poměru sazeb mimosmluvní odměny stanovených pro jednotlivé trestné činy za jeden úkon právní služby. Teprve v případě, že by tento postup byl pro odsouzeného zjevně nespravedlivý, lze při snížení náhradové povinnosti postupovat i podle jiných kritérií, kupř. podle zaměření jednotlivých úkonů poskytnuté právní služby.

27. K tomu Nejvyšší soud dále podtrhuje, že pokud nebude moci soud zjistit skutečné náklady trestního řízení s využitím výše zmíněných postupů, případně pokud by tento postup byl ve svém důsledku z hlediska účelu trestního řízení neefektivní

či nespravedlivý, je možné připustit, aby obecný soud stanovil náklady trestního řízení v proporcionální výši, vycházejí přitom z vlastní volné úvahy. Současně je však třeba dostát té podmínce, aby byl výrok založen na racionální argumentaci a důkladném uvážení všech okolností případu, použití přirozených zásad a zvyklostí občanského života, závěrů právní nauky a ustálené ústavně konformní soudní praxe (k tomu obdobně srov. náleze Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2215/2014, uveřejněný pod č. 148 ve sv. 78 Sb. nál. a usn. ÚS ČR).

28. V neposlední řadě Nejvyšší soud dále považuje za nutné uvést, že v případě obviněného M. K. bude třeba v novém řízení vyjít z usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 54 T 1/2004, jímž byla podle § 151 odst. 2, odst. 3 tr. ř. přiznána obhájci obviněného JUDr. M. Ch. odměna a náhrada hotových výdajů. Přitom znovu rozhodující soud neopomene zohlednit i změnu advokátního tarifu, jak je to podrobně rozepsáno ve zmíněném rozhodnutí.

29. Krajský soud v Ostravě by měl tedy ve svém novém rozhodnutí v případě trestných činů, pro něž bylo trestní stíhání obviněného zastaveno, v souladu se shora uvedenými závěry, vycházet s výjimkou období, kdy byl trestně stíhán jen za skutek, který byl následně amnestován (srov. bod 25. shora), při stanovení výše povinnosti obviněného nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené obhájci z poměru sazeb mimosmluvní odměny stanovených pro jednotlivé trestné činy za úkon právní služby, přičemž ovšem bude muset současně přihlížet též k počtu úkonů právní služby odvíjejících se od sdělení obvinění pro další trestné činy a ke změnám advokátního tarifu, které přinesly novelizace vyhl. č. 276/2006 Sb. a vyhl. č. 399/2010 Sb., jak je detailně popsáno v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 54 T 1/2004.

30. Nejvyšší soud současně upozorňuje, že v důsledku novelizace advokátního tarifu vyhláškou č. 276/2006 Sb. došlo ke změně v tom, že od účinnosti této vyhlášky v případech trestných činů spáchaných v souběhu náleží obhájci odměna vycházející ze sazby mimosmluvní odměny stanovené za trestný čin s nejvyšší trestní sazbou (tj. v tomto případě nejprve § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., který byl ohrožen sazbou, jež činí 5–12 let odnětí svobody, později § 255 odst. 4 tr. zákoníku a § 209 odst. 5 tr. zákoníku shodně se sazbou 5–10 let odnětí svobody). Ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu po novelizaci vyhl. č. 276/2006 Sb. uvádí: „Při obhajobě v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané v souběhu náleží advokátovi pouze odměna stanovená pro trestný čin s nejvyšší trestní sazbou.“ Z uvedeného plyne, že zde nejsou sazby mimosmluvní odměny stanovené pro jednotlivé trestné činy za jeden úkon právní služby, které by se měly porovnávat. Podle názoru Nejvyššího soudu by v tomto případě mělo být přihlédnuto z hlediska poměrného rozdělení odměny, která vychází ze sazby mimosmluvní odměny stanovené pro takový trestný čin s nejvyšší trestní sazbou, k rozsahu projednávané trestné činnosti a opět by mělo být vycházeno z porovnání počtu skutků kvalifikovaných jako trestné činy, za které byl obviněný pravomocně odsouzen,

č. 40

a počtu skutků kvalifikovaných jako trestné činy, ohledně nichž bylo jeho trestní stíhání zastaveno, a poměru jejich závažnosti vyjádřeného jejich trestními sazbami. Jinými slovy řečeno, musí se sazba za jeden úkon právní služby stanovená na nejpřísněji trestný čin (skutek) rozdělit podle poměru odsouzených trestných činů (skutků) na jedné straně a trestných činů (skutků), pro něž bylo trestní stíhání zastaveno, na druhé straně, ke kterým se daný úkon právní vztahoval, a pokud to nelze zjistit, v poměru ke všem odsouzeným trestným činům (skutkům) na jedné straně a trestným činům (skutkům), ohledně nichž bylo trestní stíhání zastaveno, na druhé straně, pro něž byl v době takového úkonu právní služby stíhán. Trestným činem s původně nejvyšší trestní sazbou odnětí svobody v této trestní věci byl trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., kdy se jednalo o skutek ad II./6) výroku rozsudku nalézacího soudu. V případě tohoto skutku však byla užita nová právní úprava, tj. nový trestní zákoník, tedy místo § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. bylo nově užito § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Trestnými činy s nejpřísnější trestní sazbou, pro něž byl obviněný M. K. pravomocně odsouzen, pak byly zločin zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku a dílčí útok pokračujícího zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku [skutky vedené pod body I./2) a II./7) výroku rozsudku nalézacího soudu].

Č. 41

Porušení práv k ochranné známce a jiným označením

§ 268 odst. 1 tr. zákoníku

č. 41

Trestný čin porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku lze spáchat i jednáním spočívajícím v neoprávněném označení výrobku ochrannou známkou zapsanou pro výrobce jiného druhu výrobku, pokud jsou oba druhy výrobků určeny obdobnému okruhu spotřebitelů (například označení elektronických cigaret ochrannou známkou zapsanou pouze pro výrobce tabákových cigaret).

(Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 10 To 152/2016, ECLI:CZ:KSHK:2016:10.TO.152.2016.1)

Krajský soud v Hradci Králové zamítl jako nedůvodné odvolání obžalovaného T. M proti rozsudku Okresního soudu v Semilech ze dne 1. 3. 2016, sp. zn. 2 T 87/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Semilech byl obžalovaný T. M. uznán vinným přečinem porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku. Za tento přečin mu byl uložen jednak trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu čtrnácti měsíců, jednak i trest propadnutí věci.

2. Podle výroku o vině uvedeného rozsudku spáchal tento přečin obžalovaný tím, že nejméně v S. v rozporu s § 8 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, nejméně v období od července 2012 do 11. 11. 2013 nechal naplnit dosud přesně nezjištěné množství náplní do elektronických cigaret, nechal je zabalit do krabiček či sáčků, sáčky či krabičky nechal neoprávněně označit ochrannými známkami, k nimž přísluší výhradní právo níže uvedeným vlastníkům, nebo známkami lehce zaměnitelnými s níže uvedenými ochrannými známkami a dále tyto náplně skladoval a rovněž nabízel a prodával prostřednictvím internetového obchodu od ledna 2013 do 11. 11. 2013 a prostřednictvím kamenného obchodu na adrese S. od července 2012 do ledna 2013, ve kterém bylo ke dni 11. 11. 2013 zajištěno níže uvedené zboží:

č. 41

- 1) 12 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 10 ml neoprávněně označených českou národní slovní ochrannou známkou START, číslo zápisu 170289, přihlašovatele P. M. ČR a. s., V., K. H., Česká republika,
- 2) 3 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených českou národní slovní ochrannou známkou START, číslo zápisu 170289, přihlašovatele P. M. ČR a. s., V., K. H., Česká republika,
- 3) 3 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem Malboro, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou MARLBORO, číslo zápisu 152563, vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko,
- 4) 3 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 10 ml neoprávněně označených nápisem RED white, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou RED & WHITE, číslo zápisu 218157, vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko,
- 5) 2 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem RED white, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou RED & WHITE, číslo zápisu 218157, vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko,
- 6) 1 kus náplně do elektronických cigaret o objemu 20 ml označené nápisem Red White, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou RED & WHITE, číslo zápisu 218157, vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko,
- 7) 2 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 10 ml neoprávněně označených slovní ochrannou známkou L & M vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 64089,
- 8) 6 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených slovní ochrannou známkou L & M vlastníka P. M. B. S.A.R.L., Q. J. 3, CH-2000 N., Švýcarsko, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 64089,
- 9) 16 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 5 ml neoprávněně označených nápisem DOFF, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou DAVIDOFF, číslo zápisu 36504, vlastníka D. & C. S.A., R. de R. 2, CH-1200 G., Švýcarsko,

10) 11 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 10 ml neoprávněně označených nápisem DOFF, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou DAVIDOFF, číslo zápisu 36504, vlastníka D. & C. S.A., R. de R. 2, CH-1200 G., Švýcarsko,

11) 4 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem DOFF, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou DAVIDOFF, číslo zápisu 36504, vlastníka D. & C. S.A., R. de R. 2, CH-1200 G., Švýcarsko,

12) 1 kus náplně do elektronických cigaret o objemu 20 ml neoprávněně označených nápisem DOFF, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní slovní ochrannou známkou DAVIDOFF, číslo zápisu 36504, vlastníka D. & C. S.A., R. de R. 2, CH-1200 G., Švýcarsko,

13) 8 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem LUCKY STAR umístěném v červeném orámovaném kruhu, což je známka lehce zaměnitelná se slovní ochrannou známkou LUCKY STRIKE, vlastníka B. A. T. (B.) Inc., 2711 C. R., S. 300, W., Spojené státy americké, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 6338,

14) 1 kus náplně do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených slovní ochrannou známkou VICEROY, vlastníka B. A. T. (B.) Inc., 2711 C. R., S. 300, W., Spojené státy americké, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 6492284,

15) 4 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 5 ml neoprávněně označených nápisem CAMEL doplněným o obrázek velblouda, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní kombinovanou ochrannou známkou, číslo zápisu 167851, vlastníka J. T. Inc., 2-2-1 T., M.-ku, T., Japonsko,

16) 1 kus náplně do elektronických cigaret o objemu 5 ml neoprávněně označené slovní ochrannou známkou CAMEL, vlastníka J. T. Inc., 2-2-1 T., M.-ku, T., Japonsko, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 9009531,

17) 5 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 10 ml neoprávněně označených nápisem CAMEL doplněným o obrázek velblouda, což je známka lehce zaměnitelná s českou národní kombinovanou ochrannou známkou, číslo zápisu 167851, vlastníka J. T. Inc., 2-2-1 T., M.-ku, T., Japonsko,

18) 3 kusy náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem CAMEL doplněným o obrázek velblouda, což je známka lehce

zaměnitelná s českou národní kombinovanou ochrannou známkou, číslo zápisu 167851, vlastníka J. T. Inc., 2-2-1 T., M.-ku, T., Japonsko,

č. 41

19) 7 kusů náplní do elektronických cigaret o objemu 15 ml neoprávněně označených nápisem D-HILL, což je známka lehce zaměnitelná se slovní ochrannou známkou DUNHILL, vlastníka D. T. of L. L., G. H. 4, T. P., L., WC2R 2PG, Velká Británie, registrovanou u OHIM, číslo přihlášky 3476355.

II.

Odvolání

3. Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný T. M. v zákonem stanovené lhůtě odvolání, zaměřené primárně vůči výroku o trestu. Obžalovaný namítl, že se první soud nevypořádal s tím, kdo byl pachatelem tohoto přečinu. Náзор okresního soudu o zaměnitelnosti log elektronických cigaret nemá oporu v provedeném dokazování, takový závěr by musel být opřen o znalecké zkoumání. Nebyla také naplněna ani subjektivní stránka jeho jednání. Elektronické cigarety a jejich náplně jsou jinou komoditou než tabákové výrobky. Pokud jsou chráněny tabákové výrobky, obžalovaný nemohl zjistit, že do práv k ochranné známce zasahuje. Nelze ani vycházet z rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví, jde jen o výkladové stanovisko. Takřka nulové je vyjádření zástupců tabákových firem. Navrhuje se proto, aby rozsudek soudu prvního stupně byl zrušen a obžalovaný obžaloby zproštěn.

III.

Důvodnost odvolání

4. Z podnětu takto podaného řádného opravného prostředku přezkoumal odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které předcházelo jeho vydání, to vše z hlediska vytýkaných vad. Poté dospěl k závěru, že odvolání obžalovaného důvodné není.

5. Napadený rozsudek vzešel z řízení, které není zatíženo existencí žádné významné vady povahy procesní, aby tak byl založen již první zrušovací důvod ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. Také právo odvolatele na obhajobu bylo zachováno, především v té podobě, že se podrobně vyjádřil k podané obžalobě v rámci svého výsledku v procesním postavení obžalovaného v hlavním líčení.

6. Okresní soud provedl procesně bezvadným způsobem veškeré potřebné důkazy, které správně jednotlivě, i ve vzájemných souvislostech, vyhodnotil, a dobral se tak správných skutkových zjištění. Lze proto odkázat na odůvodnění přezkoumávaného rozsudku, jde-li o výrok o vině, když je třeba tuto argumentaci doplnit tak, aby tímto doplněním bylo reagováno na odvolací námitky.

7. Především nevznikají pochybnosti, že pachatelem žalovaného skutku je odvolatel. Pro jeho trestní odpovědnost je důležitá výpověď svědkyně D., která uvedla, že obžalovaný si štítky k náplním vyráběl sám na tiskárně, když na těch štítcích byly také nápisy, jako třeba Marlboro či Start, ale nikoli originální verze. Není proto podstatné, zda svědkyně, nadto k dotazu obhajoby, uvedla, že dnes už neví, zda byla zaměstnankyní obžalovaného, či nikoli, dlužno připomenout i časový odstup mezi jejím výsledkem a spácháním skutku. I svědkyně J., která sdílela s odvolatelem dříve společnou domácnost, uvedla, že v prodejně v S. se prodávaly samolepicí dekorace, elektronické cigarety a náplně do těchto cigaret. Pokud jde o námitky, že vlastníkem zboží nebyl obžalovaný, ale společnost E., a předtím společnost V., pak k trestní odpovědnosti odvolatele nebylo vlastnictví zboží nutným předpokladem, vzhledem ke konstrukci skutkové podstaty § 268 odst. 1 tr. zákoníku, která toliko předpokládá různé formy manipulace s výrobky nebo poskytování služeb, neoprávněně označených ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému. Navíc podle výpisu z obchodního rejstříku byl odvolatel od 8. 2. 2013 jednatelem společnosti E. s. r. o. Dále nutno poukázat i na zprávu celního orgánu, již je prokázáno, že společností, provozující předmětné internetové stránky, je právě společnost E. s. r. o., jejímž statutárním orgánem odvolatel byl. O tom, že k prodeji elektronických cigaret a jejich náplně byly v obci S. přes provozovnu či přes internet nabízeny, svědčí i ve spise obsažená fotodokumentace reklamních poutačů.

8. Stejně tak irelevantní je argumentace obžalovaného o odlišnosti obou komodit, tj. elektronických cigaret, včetně náplní, oproti výrobkům tabákovým, neboť obě tyto komodity jsou dvěma verzemi téhož, totiž výrobků, jejichž prostřednictvím majitelé takových výrobků uskutečňují své kuřácké potřeby. Ostatně shodnou výhradu uplatnil obžalovaný již v rámci celní kontroly ze dne 11. 11. 2013. Z odůvodnění rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví vyplývá stejná úvaha, kterou je veden odvolací soud, totiž že skutečnost, že se v jednom případě jedná o výrobky tradiční, na bázi tabáku, a ve druhém případě jde o technologickou novinku v podobě elektronických cigaret, resp. cigaret, neobsahující tabák, nepovažuje rozhodnutí za podstatnou. Lze totiž očekávat, že oba výrobky budou nabízeny na shodných nebo podobných místech, přičemž okruh spotřebitelů bude rovněž nevyhnutelně velmi podobný. Obžalovaný sice nemusel toto rozhodnutí znát, nejedná se o obecně závazný předpis, aby mu jeho neznalost bylo možno vyčítat (v mezích zásady, že neznalost zákona neomlouvá), nicméně závěry tohoto rozhodnutí uvádí krajský soud výlučně na podporu své vlastní argumentace vyvracející mylný názor odvolatele o odlišnosti klasických tabákových výrobků a elektronických cigaret z pohledu účinnosti ochranné známky.

9. Snadná zaměnitelnost, či dokonce shoda mezi grafickým zobrazením na náplních do elektronických cigaret s originálními verzemi držitelé ochranných známek je na první pohled zřejmá i nahlédnutím do spisu na fotografii na č. 1. 45,

viz nálepka s označením Marlboro, či nálepky na těchto náplních nesoucí doslova shodný popis, jehož se ochrana týká, tj. Camel či Viceroy.

č. 41

10. Je třeba odmítnout i námitku odvolatele, že posouzení zaměnitelnosti zboží mělo být zkoumáno znalecky. Je podstatné, že neoprávněně užitá ochranná známka, která je shodná s ochrannou známkou náležející oprávněnému držiteli, je buď shodná, či lehce zaměnitelná s oprávněnou ochrannou známkou (například právě Marlboro, kteréžto slovní označení může u zákazníka vzbudit dojem, že do jeho dispozice se dostává zboží vyrobené vlastníkem ochranné známky Marlboro, apod.). Takovou shodu či zaměnitelnost může učinit i laik na základě vizuálního vyhodnocení neoprávněně užitě ochranné známky. Navíc podle literatury je řešení otázky zaměnitelnosti či příslušnost výhradního práva jiného otázkou právní, byť se mohou orgány činné v trestním řízení při řešení takové otázky o znalecký posudek opírat (in Právní rozhledy č. 7/2001, str. 339).

11. O nezákonnosti jednání obžalovaného svědčí i ve spise založená vyjádření jednotlivých přihlašovatelů, tj. P. M. ČR a. s. či P. M. B. S.A.R.L., D. C. S.A., B. A. T. (B.) Inc., J. T. Inc. a D. T. of L. L., jak jsou založena ve spise, či odpovědi na dotazy v rešerších ochranných známek, jak jsou uvedeny z Úřadu průmyslového vlastnictví.

12. Soud prvního stupně proto nepochybil, pokud uznal odvolatele vinným shora podrobně popsaným skutkem, který správně kvalifikoval jako přečin porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku. Podstatou tohoto jeho přečinu je, že uváděl do oběhu zboží, tj. výrobky neoprávněně buď přímo označené ochrannou známkou jiného, tj. oprávněného vlastníka známky, příslušně registrované, byť se nejednalo přímo o tabákové výrobky (k tomu úvaha odvolacího soudu shora), případně uváděl do oběhu výrobky s nápisy lehce zaměnitelnými s příslušnými slovními či kombinovanými ochrannými známkami oprávněných vlastníků (to platí pro výrobky označené jako Marlboro, RED white, DOFF, LUCKY STAR, CAMEL, spojeno s obrázkem velblouda, a D-HILL).

13. Protože okresní soud z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených nepochybil ani při ukládání obou trestů, krajský soud zamítl odvolání obžalovaného, neboť není důvodné (§ 256 tr. ř.).

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 109

č. 109

Finanční arbitr, Exekuce, Banky, Běžný účet, Sociální zabezpečení
§ 1 odst. 1 písm. a) zákona č. 229/2002 Sb. ve znění do 18. 8. 2013, § 304 odst. 1 a odst. 3 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2012, § 304b odst. 1 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2012

Pravomoc finančního arbitra k rozhodování sporů mezi poskytovateli platebních služeb a uživateli platebních služeb při poskytování platebních služeb ve smyslu ustanovení § 1 písm. a) zákona č. 229/2002 Sb., ve znění účinném do 18. 8. 2013, je dána i v případě, kdy je platební služba poskytnuta z důvodu, který má původ mimo tento právní vztah (exekuce).

Z ustanovení § 304b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, nelze dovozovat, že se ochrana peněžních prostředků ve výši dvojnásobku životního minima uplatní pouze do okamžiku odepsání vymáhané pohledávky z účtu podle ustanovení § 307 odst. 1 o. s. ř., naopak tyto prostředky musí povinnému zůstat k dispozici i poté, co bylo peněžnímu ústavu doručeno vyrozumění o nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 20 Cdo 3524/2015, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.3524.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 13 Co 250/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou podle části páté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též „o. s. ř.“), domáhala, aby soud nahradil nález finančního arbitra ze dne 28. 5. 2013, ev. č. 4257/2013, reg. č. 1/PS/2013 (dále jen „nález“), a rozhodnutí o námitkách ze dne 18. 7. 2013, ev. č. 5786/2013, reg. č. 1/PS/2013 (dále jen „rozhodnutí o námitkách“), a aby ve svém rozhodnutí zamítl návrh vznesený účastníkem u finančního arbitra a současně uložil účastníkovi povinnost vrátit žalobkyni částku ve výši 5 811 Kč (složenou z částek 5 091 Kč za provedenou exekuci, 193 Kč uhrazenou jako náhradu škody a 527 Kč za uhrazené debetní úroky), kterou žalobkyně účastníkovi uhradila na základě nálezu

a rozhodnutí o námitkách. Dále se žalobkyně domáhala, aby jí byla navracena částka 15 000 Kč, kterou byla povinna uhradit jako sankci podle § 17a zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“). Žalobu zdůvodnila tak, že účastník byl jejím klientem a v roce 2012 žalobkyně odeslala z jeho účtu 5 091 Kč, které účastníkovi došly jako dávka v hmotné nouzi a příspěvek na bydlení, soudnímu exekutorovi na základě nařízené exekuce. Účastník s jejím postupem nesouhlasil a obrátil se na finančního arbitra, který návrhu účastníka vyhověl, když rozhodl, že žalobkyně je povinna účastníkovi předmětnou částku vyplatit, a nadto uložil žalobkyni uhradit sankci 15 000 Kč. Proti nálezů podala žalobkyně námitky, neboť se domnívala, že finanční arbitr neměl pravomoc k rozhodnutí sporu a ona při odeslání předmětné částky postupovala v souladu s právními předpisy. Finanční arbitr rozhodnutím o námitkách námitky žalobkyně zamítl a svůj nálezu potvrdil.

2. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 19. 3. 2014, č. j. 7 C 574/2013-79, žalobu zamítl, když nejprve dovodil pravomoc finančního arbitra k rozhodnutí sporu a dále se ztotožnil s jeho výkladem § 304b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, podle něhož pro peněžní prostředky převyšující částku dvojnásobku životního minima jednotlivce platí zákaz peněžnímu ústavu, aby je vyplácel, prováděl na ně započtení a jinak s nimi nakládal. Tento zákaz se však nevztahuje na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima a povinný neztrácí právo s prostředky na účtu do této výše disponovat. Soud dospěl k závěru, že za užití § 304a o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, nelze *per analogiam* konstituovat neexistující povinnost povinného žádat o výplatu peněžních prostředků do výše dvojnásobku životního minima bez ohledu na formu této žádosti, a to i za situace, kdy novela § 304b o. s. ř. účinná od 1. 1. 2013 tuto povinnost stanoví a předpokládá, že o ní bude povinný poučen. Soud dále podotkl, že peněžní prostředky byly v daném případě svou povahou sociálními dávkami, které podle § 317 odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, nepodléhají výkonu rozhodnutí.

3. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 1. 2015, č. j. 13 Co 250/2014-117, k odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, když se zcela ztotožnil s jeho odůvodněním.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně v celém rozsahu dovoláním, jehož přípustnost dovozuje ze skutečnosti, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které podle jejího názoru v rozhodování odvolacího soudu nebyly dosud vyřešeny. První otázka formulovaná dovolatelkou zní, zda je finanční arbitr oprávněn rozhodovat ve sporu, jehož předmětem jsou práva a povinnosti povinného, oprávněného a peněžního ústavu

(banky) v rámci exekučního řízení, přičemž podle názoru dovolatelky finanční arbitr tuto pravomoc nemá. Zadruhé má za to, že je třeba vyřešit otázku, jaká je povaha finančních prostředků, jež byly na účet vedený u banky zaslány příslušným orgánem jako výplata sociální dávky, a konečně zatřetí, zda se ochrana peněžních prostředků ve výši dvojnásobku životního minima ve smyslu § 304b o. s. ř. uplatní toliko po určitou dobu, či zda se uplatní v průběhu celého exekučního řízení. Dovolatelka se domnívá, že tato ochrana zaniká okamžikem realizace exekučního příkazu příkázáním pohledávky z účtu peněžního ústavu. Všechny tyto otázky dovolatelka dále rozebírá. Nadto považuje napadené rozhodnutí za zcela nedostatečně odůvodněné a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. K dovolání se účastník vyjádřil tak, že se ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Dovojuje pravomoc finančního arbitra k rozhodnutí sporu a dále zastává názor, že z právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 neplyne právo žalobkyně po povinném (účastníkovi) požadovat, aby o výplatu prostředků do výše dvojnásobku životního minima jednotlivec výslovně žádal. Z těchto důvodů navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek procesního práva [jestli je finanční arbitr oprávněn rozhodovat ve sporu, jehož předmětem jsou práva a povinnosti povinného, oprávněného a peněžního ústavu (banky) v rámci exekučního řízení, a zda se ochrana peněžních prostředků ve výši dvojnásobku životního minima ve smyslu § 304b o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, uplatní pouze do provedení exekuce, či zda se uplatní v průběhu celého exekučního řízení], které nebyly doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešeny, a přípustnost dovolání není vyloučena ani § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř., když přestože bylo v posuzovaném případě rozhodováno o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, jde o vztah ze spotřebitelské smlouvy, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

7. Předně Nejvyšší soud uvádí, že otázka povahy finančních prostředků, jež byly na účet vedený u banky zaslány příslušným orgánem jako výplata sociální dávky, přípustnost dovolání nezakládá, neboť již v usnesení ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 4105/2009, jehož závěry (ač se týkalo exekuce prodejem movitých věcí) jsou použitelné i pro exekuci příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, uzavřel, že: „Z citovaného ustanovení § 317 odst. 2 o. s. ř. vyplývá, že dávky pomoci v hmotné nouzi nelze především postihnout výkonem rozhodnutí (exekucí) příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu ani příkázáním jiných peněžitých pohledávek (§ 303 a násl. a § 312 a násl. o. s. ř.)“ a není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak.

8. Je ovšem třeba vyřešit zbývající dvě otázky formulované dovolatelkou, které v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny nebyly a na jejichž vyřešení napadené rozhodnutí závisí. Co se týká pravomoci finančního arbitra k rozhodnutí sporu, dospěl dovolací soud k následujícímu.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 1 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi, ve znění účinném do 18. 8. 2013, je finanční arbitr příslušný (ve smyslu pravomoci) k rozhodování sporů mezi poskytovateli platebních služeb a uživateli platebních služeb při poskytování platebních služeb, pokud je jinak k rozhodnutí tohoto sporu dána pravomoc českého soudu.

Podle § 3 odst. 1 písm. c) bodu 2. zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o platebním styku“), je platební službou provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu, k němuž dává příkaz příjemce, jestliže poskytovatel neposkytuje uživateli převáděné peněžní prostředky jako úvěr.

Podle § 2 odst. 3 písm. b) zákona o platebním styku se příjemcem rozumí uživatel, na jehož platební účet mají být podle platebního příkazu připsány peněžní prostředky nebo jemuž mají být podle platebního příkazu peněžní prostředky dány k dispozici. Platebním příkazem se rozumí pokyn poskytovateli, jímž plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce [§ 2 odst. 3 písm. d) zákona o platebním styku].

Podle § 98 odst. 1 zákona o platebním styku je platební transakce autorizována, jestliže k ní plátce dal souhlas, nestanoví-li jiný právní předpis jinak (například § 307 odst. 1 o. s. ř.).

Podle § 115 odst. 1 zákona o platebním styku, jestliže byla provedena neautorizovaná platební transakce, poskytovatel plátce neprodleně poté, co mu plátce neautorizovanou platební transakci oznámil, a) uvede platební účet, z něhož byla částka platební transakce odepsána, do stavu, v němž by byl, kdyby k tomuto ode-

psání nedošlo, b) vrátí částku platební transakce, včetně zaplacené úplaty a ušlých úroků, plátcí, jestliže postup podle písmene a) nepřipadá v úvahu.

10. Žalobkyně a účastník spolu uzavřeli smlouvu o sporožirovém účtu, která je smlouvou o platebních službách [§ 74 odst. 1 písm. a) zákona o platebním styku] se žalobkyní v postavení poskytovatele platebních služeb a účastníka jako jejich uživatele. Vztah mezi žalobkyní a účastníkem je proto vztahem mezi uživatelem platebních služeb a poskytovatelem platebních služeb. Převod peněžních prostředků z účtu účastníka na účet soudního exekutora je platební službou [§ 3 odst. 1 písm. c) zákona o platebním styku]. Z účtu účastníka odeslala žalobkyně soudnímu exekutorovi částku 5 091 Kč, přestože k tomu neměla souhlas účastníka a ani nešlo o případ podle § 98 odst. 1 zákona o platebním styku a § 307 odst. 1 o. s. ř., neboť povinnost uložená žalobci exekučním příkazem se na předmětnou částku nevztahovala, což bylo uvedeno i ve výroku II. exekučního příkazu ze dne 11. 11. 2012, č. j. 131 Ex 3744/12-47. Při provedení této platební služby žalobkyně vystupovala v rámci právního vztahu mezi ní jako poskytovatelem platebních služeb a účastníkem jako uživatelem platebních služeb, bez ohledu na skutečnost, že se tak v tomto případě dělo z důvodu, který má původ mimo tento vztah (exekuce). Pravomoc finančního arbitra k rozhodování sporu v této věci je proto dána [§ 1 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi]. Právní hodnocení odvolacího soudu je tedy v této otázce správné.

11. Dovolatelka dále považuje za nesprávný výklad odvolacího soudu, že při provedení exekuce není možné odepsat z účtu částku odpovídající dvojnásobku životního minima z důvodu vynětí těchto prostředků ze zákazu vyplácení a provádění dalších operací ve smyslu § 304 odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012 (v tomto období k odepsání peněžních prostředků došlo), a dovozuje, že se tato výjimka nevztahuje na dobu po realizaci exekučního příkazu.

12. Podle § 304 odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, v nařízení výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu soud přikáže peněžnímu ústavu, aby od okamžiku, kdy mu bude usnesení doručeno, z účtu povinného až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství nevyplácel peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal. Nařídí-li soud výkon rozhodnutí na více účtů povinného, uvede v usnesení také pořadí, v jakém z nich bude vymáhaná pohledávka odesána.

Podle § 304 odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, povinný ztrácí okamžikem, kdy je peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, právo vybrat peněžní prostředky z účtu, použít tyto prostředky k platbám nebo s nimi jinak nakládat, a to do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství.

Podle § 304b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, se zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 nevztahují na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu. Má-li u jed-

noho peněžního ústavu povinný více účtů, použije se věta první pouze u jednoho z těchto účtů.

č. 109

Smyslem § 304b odst. 1 o. s. ř. je chránit povinné před faktickým úplným postižením všech finančních prostředků včetně nezabavitelných částek uvedených ve zvláštních předpisech a umožnit jim jednorázově čerpat určitou minimální částku nutnou k zachování základních životních potřeb.

Ustanovení § 304b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, nezakládá povinnost povinného výslovně formulovat žádost o výplatu peněžních prostředků do výše dvojnásobku životního minima. Ani novela občanského soudního řádu účinná od 1. 1. 2013, která určila, že peněžní prostředky peněžní ústav vyplatí povinnému na jeho žádost nejvýše jednou, nestanoví formu takové žádosti. O povinnosti žádat o výplatu těchto prostředků musí být navíc podle novelizovaného znění povinný poučen.

Z § 304b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, nelze dovozovat, že se ochrana peněžních prostředků ve výši dvojnásobku životního minima uplatní pouze do okamžiku odepsání vymáhané pohledávky z účtu podle § 307 odst. 1 o. s. ř. Naopak, z textu zákona jednoznačně vyplývá, že zákaz dispozice s peněžními prostředky na účtu povinného od okamžiku doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu se vůbec nevztahuje na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima. Bylo proto zákonnou povinností žalobkyně skutečnit podle tehdy účinné právní úpravy převod peněžních prostředků na základě exekučního příkazu, avšak pouze v rozsahu peněžních prostředků přesahujících částku dvojnásobku životního minima, čímž by i dostála své povinnosti vyplývající z § 307 o. s. ř. (převod peněžních prostředků ve prospěch oprávněného z exekučního příkazu). Peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima ale měla žalobkyně na účtu účastníka ponechat i poté, co jí bylo doručeno vyrozumění o nabytí právní moci usnesení o nařízení exekuce. Právní posouzení odvolacího soudu je tedy i v této otázce správné.

Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolatelka namítla, že se odvolací soud pouze v minimálním rozsahu zabýval námitkami žalobkyně a dostatečně se nevypořádal s jejími argumenty, v důsledku čehož je jeho rozhodnutí zcela nedostatečně odůvodněno. Podle ustálené judikatury je soud povinen uvést důvody pro své rozhodnutí, avšak tato povinnost nemůže být chápána jako příkaz předložit detailní odpověď na každý argument; rozsah této povinnosti se může lišit podle povahy rozhodnutí, přičemž její splnění může být hodnoceno pouze ve světle konkrétních okolností případu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne

11. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 997/09, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 32 Cdo 3000/2012). Jak vyplývá z odůvodnění rozsudku, odvolací soud se námitkami žalobkyně zabýval a vypořádal se s nimi v dostatečném rozsahu. Jiné vady dovolatelka nenamítla a nebyly zjištěny ani z obsahu spisu.

13. S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší soud uzavírá, že odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, postupovaly správně, když dospěly k závěrům, že finanční arbitr měl pravomoc k rozhodnutí sporu a že žalobkyně zaslala částku 5 091 Kč z účtu účastníka soudnímu exekutorovi v rozporu se zákonem. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 109

Č. 110

č. 110**Zástavní právo, Účastníci řízení, Zastavení řízení**

§ 354 zákona č. 292/2013 Sb., § 355 zákona č. 292/2013 Sb., § 358 zákona č. 292/2013 Sb., § 104 odst. 1 o. s. ř., § 107a o. s. ř.

Skutečnost, že fyzická osoba, kterou navrhovatel v návrhu na nařízení soudního prodeje zástavy označil jako zástavního dlužníka, zemřela před zahájením řízení o soudním prodeji zástavy, není důvodem k zastavení tohoto řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4914/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.4914.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání zástavního věřitele zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 22 Co 75/2016, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 8. 1. 2016, sp. zn. 24 C 209/2015, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 3. 2016, sp. zn. 24 C 209/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Zástavní věřitel se návrhem podaným dne 5. 10. 2015 u Obvodního soudu pro Prahu 4 domáhal, aby soud rozhodl, že se nařizuje soudní prodej „zastavených nemovitostí ve vlastnictví zástavní dlužnice, a to bytová jednotka v bytovém domě na pozemku parc. č. 2781, včetně příslušných spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku parc. č. 2781 v rozsahu o velikosti 625/75973, to vše zapsáno v katastru nemovitostí na LV č. 3107, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., katastrální území Ch., obec P., a to k uspokojení zajištěné pohledávky zástavního věřitele za zástavní dlužníci z titulu úvěrové smlouvy ze dne 5. 5. 2008 ve výši 1 277 627,01 Kč s obchodním úrokem ve výši 10,49 % ročně z pohledávky 1 277 627,01 Kč od 27. 1. 2015 do zaplacení, se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z pohledávky 1 277 627,01 Kč od 27. 1. 2015 do zaplacení“. Návrh zdůvodnil zejména tím, že dne 5. 5. 2008 byla mezi Raiffeisenbank a. s. jakožto věřitelem na straně jedné a zástavní dlužníci na straně druhé uzavřena úvěrová smlouva, v níž se banka zavázala poskytnout zástavní dlužníci po splnění stanovených podmínek

úvěr do maximální celkové výše 1 350 000 Kč a v níž se zástavní dlužnice zavázala vrátit poskytnuté finanční prostředky bance včetně příslušenství a dalších finančních závazků vyplývajících z úvěrové smlouvy formou pravidelných splátek ve výši 13 469,07 Kč splatných vždy ke každému 14. dni v měsíci, přičemž roční úroková sazba pro úročení úvěru byla sjednána ve výši 10,49 % ročně, že banka svoji povinnost splnila, neboť dne 12. 5. 2008 došlo k čerpání úvěru, že smlouvou o zřízení zástavního práva k nemovitostem uzavřenou dne 5. 5. 2008 mezi Raiffeisenbank a. s. a zástavní dlužnicí bylo zřízeno zástavní právo k uvedeným nemovitostem s právními účinky vkladu ke dni 5. 5. 2008, že dne 24. 6. 2015 byla mezi Raiffeisenbank a. s. jako postupitelem a společností IT credit, s. r. o., jakožto postupníkem uzavřena smlouva o postoupení pohledávky z úvěrové smlouvy ze dne 5. 5. 2008, že postoupení pohledávky bylo zástavní dlužnici notifikováno písemným oznámením ze dne 26. 6. 2015, že dne 9. 7. 2015 byla mezi společností IT credit, s. r. o., jako postupitelem a zástavním věřitelem jako postupníkem uzavřena smlouva o postoupení pohledávky z úvěrové smlouvy ze dne 5. 5. 2008, což bylo zástavní dlužnici notifikováno písemným oznámením ze dne 10. 7. 2015, že zástavní dlužnice opakovaně porušila ustanovení uvedené úvěrové smlouvy, neboť se dostala do prodlení s úhradou splátek, že Raiffeisenbank a. s. proto využila svého práva podle úvěrových podmínek a prohlásila úvěr včetně příslušenství za splatný ke dni 26. 1. 2015, že zástavní věřitel tak má za zástavní dlužnici pohledávku z úvěrové smlouvy ve výši 1 277 627,01 Kč s obchodním úrokem ve výši 10,49 % ročně z pohledávky 1 277 627,01 Kč od „7. 1. 2015“ do zaplacení a se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z pohledávky 1 277 627,01 Kč od „7. 1. 2015“ do zaplacení a že zástavní dlužnice dlužnou částku neuhradila, přestože k její úhradě byla opakovaně vyzývána.

2. Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 8. 1. 2016, č. j. 24 C 209/2015-29, doplněným usnesením ze dne 2. 3. 2016, č. j. 24 C 209/2015-42, řízení podle § 104 odst. 1 občanského soudního řádu zastavil, „neboť zástavní dlužnice zemřela před zahájením tohoto řízení, a neměla tak způsobilost být účastníkem řízení“, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá „nárok“ na náhradu nákladů řízení.

3. K odvolání zástavního věřitele Městský soud v Praze usnesením ze dne 26. 7. 2016, č. j. 22 Co 75/2016-47, potvrdil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Na základě zjištění, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno dne 5. 10. 2015 vůči zástavní dlužnici, která však již dne 18. 5. 2015 byla nalezena bez známek života v místě svého bydliště, odvolací soud dospěl k závěru, že řízení bylo zahájeno vůči fyzické osobě, která v době jeho zahájení neměla způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu § 19 občanského soudního řádu, a že jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení týkající se jeho účastníků, pro který je nutno řízení zastavit postupem podle § 104 odst. 1 občanského soudního řádu a § 1 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních, „jak správně učinil již soud prvního stupně“.

Odkaz zástavního věřitele na závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 623/2007, shledal odvolací soud nesprávným, neboť v tomto rozhodnutí „byla řešena zcela odlišná situace, kdy při zahájení řízení měl zástavní dlužník způsobilost být účastníkem řízení, avšak nebyl vlastníkem zástavy či vlastnictví k ní pozbyl později během řízení“.

č. 110

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal zástavní věřitel dovolání. Namítá, že odkaz na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 623/2007, je zcela relevantní a že „z uvedené judikatury“ vyplývá, že účastenství v řízení o soudním prodeji zástavy se zakládá podle § 94 odst. 2 občanského soudního řádu, neboť zákon označuje (v § 200y odst. 2 občanského soudního řádu) za účastníky tohoto řízení zástavního věřitele a zástavního dlužníka, že zástavním dlužníkem je jako účastník řízení o soudním prodeji zástavy ten, kdo je vlastníkem k prodeji navržené zástavy, že zatímco vymezení zástavního věřitele jako účastníka tohoto řízení se zakládá čistě procesním způsobem, účastenství zástavního dlužníka odráží hmotné právo ve vymezení nositelů zástavního práva a směřuje k tomu, aby bylo doloženo, kdo je (skutečným) vlastníkem zástavy, a aby za účelem uspokojení zajištěné pohledávky byl použit výtěžek zpeněžení zástavy jen tehdy, byl-li nařízen a proveden soudní prodej zástavy vůči tomu, jehož vlastnictví zástavy bylo prokázáno nebo alespoň doloženo, že se zástavním dlužníkem, kterého zástavní věřitel označil v žalobě o soudní prodej zástavy jako účastníka řízení, soud jedná, dokud nevyjde za řízení najevo, že vlastnictví k prodeji navržené zástavy svědčí někomu jinému, že zjistí-li soud, že vlastníkem zástavy je někdo jiný, než kdo byl v žalobě označen jako zástavní dlužník, není to důvodem k zamítnutí žaloby nebo, došlo-li ke změně ve vlastnictví zástavy teprve po zahájení řízení, k procesnímu nástupnictví, a že soud začne bez dalšího jednat jako s účastníkem řízení s tou (jinou) osobou, o níž bylo prokázáno nebo jinak doloženo, že je vlastníkem zástavy. Dovolatel zdůraznil, že právní úprava účastenství v řízení o soudním prodeji zástavy obsažená v § 94 odst. 2 a § 200y odst. 2 občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 „byla v podstatě totožně převzata“ i zákonem o zvláštních řízeních soudních, že zrušení ustanovení občanského soudního řádu citovaných „starší judikaturou“ tak „nemá význam na relevantnosti této judikatury k účinnému znění zákona“, že zástavní věřitel nemá ani zákonnou možnost zjistit, zda zástavní dlužník zemřel, či nikoli, že rozhodující okolností je v řízení ohledně zástavního dlužníka vlastnické právo k zástavě, a že tedy není rozhodné, jaká osoba byla označena „žalobcem“ jako zástavní dlužník, ale kdo opravdu zástavním dlužníkem je. Závěry soudů, že smrt osoby označené zástavním věřitelem jako zástav-

ní dlužník „v žalobě o nařízení soudního prodeje zástavy“ před zahájením řízení je důvodem pro zastavení řízení pro nezpůsobilost takové osoby být účastníkem řízení, nejsou podle názoru dovolatele správné. Zástavní věřitel navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu a usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 110

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu na vyřešení otázky procesního práva, zda je důvodem k zastavení řízení o soudním prodeji zástavy skutečnost, že fyzická osoba, kterou navrhovatel v návrhu na zahájení řízení označil jako zástavního dlužníka, zemřela před zahájením řízení. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti usnesení odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání zástavního věřitele je opodstatněné.

10. Zástavní právo má v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka včas splněna. Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn

uspokojit se ze zástavy (z výtěžku jejího zpeněžení), aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka. Zástavní právo je současně právem subsidiárním a akcesorickým. Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla „osobním“ dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezankla jiným způsobem. Akcesorickým je zástavní právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit, a že dochází k jeho zániku, zankla-li zajištěná pohledávka. Akcesoritu zástavního práva je třeba chápat ve vztahu k zajištěné pohledávce, a nikoliv také k osobě „osobního“ dlužníka nebo zástavního dlužníka; zástavní věřitel má totiž právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy vždy, nebyl-li dluh odpovídající zajištěné pohledávce včas splněn (tedy aniž by bylo významné, proč nebyl splněn ze strany „osobního“ dlužníka), a zástavní dlužník může obdobně jako „osobní“ dlužník uplatnit promlčení, zánik nebo jiné námitky týkající se zajištěné pohledávky (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5755/2015).

11. Ze zástavního práva vzniká zástavnímu dlužníku povinnost uspokojit (z výtěžku zpeněžení zástavy) zástavního věřitele (jeho pohledávku za dlužníkem), a to – jak vyplývá z jeho subsidiarity a akcesority – v případě, že dluh odpovídající zajištěné pohledávce nebyl včas splněn. Vzniklo-li zástavnímu věřiteli právo na uspokojení ze zástavy, má právo na plnění jak od zástavního dlužníka (z výtěžku zpeněžení zástavy), tak i od „osobního“ dlužníka. Zástavní dlužník tedy v tomto vztahu vystupuje jako tzv. náhradní dlužník, neboť v případě včasného nesplnění dluhu odpovídajícího zajištěné pohledávce ze strany hlavního dlužníka se zástavní věřitel bude moci uspokojit z jeho majetku, tj. z výtěžku zpeněžení zástavy (k tomu srov. též odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1198/2005, který byl uveřejněn pod č. 16 ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek, roč. 2007).

12. Smrtí zástavního dlužníka (fyzické osoby) právo zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy (z výtěžku zpeněžení zástavy) nezanká. Ten, kdo nabyt (jako dědic) zástavu, tedy vystupuje na místě zůstavitele rovněž jako tzv. náhradní dlužník, působí vůči němu zástavní právo a má postavení zástavního dlužníka. Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví jinak ve vztahu ke státu, který nabyt zástavu na základě tzv. odúmrti, má stát v tomto směru stejné postavení jako zůstavitelův dědic, působí vůči němu zástavní právo, které tížilo zůstavitele, a stát má postavení zástavního dlužníka (srov. například již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5755/2015).

13. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci bylo řízení o soudním prodeji zástavy zahájeno návrhem podaným u soudu po 1. 1. 2014, postupuje se v něm podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“).

14. Podle § 6 odst. 1 z. ř. s. v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.

Podle § 6 odst. 2 z. ř. s. je účastníkem řízení také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.

Podle § 354 z. ř. s. řízení o soudním prodeji zástavy lze zahájit jen na návrh zástavního věřitele, kterým se domáhá nařízení soudního prodeje zástavy; to neplatí, neumožňují-li jiné právní předpisy soudní prodej zástavy.

Podle § 355 z. ř. s. účastníky řízení o soudním prodeji zástavy jsou zástavní věřitel a zástavní dlužník.

Podle § 358 z. ř. s. soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem; rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci.

15. Účastenství v řízení o soudním prodeji zástavy se zakládá podle § 6 odst. 2 z. ř. s., neboť řízení o soudním prodeji zástavy lze zahájit jen na návrh (§ 354 z. ř. s.) a zákon označuje za účastníky tohoto řízení zástavního věřitele a zástavního dlužníka (§ 355 z. ř. s.). Zástavním věřitelem se jako účastník řízení o soudním prodeji zástavy rozumí ten, kdo podal u soudu návrh na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy (návrh na nařízení prodeje zástavy) a kdo v něm o sobě tvrdí, že má pohledávku, která je zajištěna zástavním právem váznoucím na zástavě, jejíž soudní prodej navrhuje. Zástavním dlužníkem je jako účastník řízení o soudním prodeji zástavy ten, kdo je vlastníkem k prodeji navržené zástavy. Zatímco vymezení zástavního věřitele jako účastníka tohoto řízení se zakládá čistě procesním způsobem, účastenství zástavního dlužníka odráží hmotné právo ve vymezení nositelů zástavního práva a směřuje k tomu, aby bylo doloženo, kdo je (skutečným) vlastníkem zástavy, a aby za účelem uspokojení zajištěné pohledávky byl použit výtěžek zpeněžení zástavy jen tehdy, byl-li nařízen a proveden soudní prodej zástavy vůči tomu, jehož vlastnictví zástavy bylo prokázáno nebo alespoň doloženo (k tomu srov. při obdobné právní úpravě v § 94 odst. 1 a 2 a § 200y až 200za občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 306/2003, které bylo uveřejněno pod č. 31 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2004, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21Cdo 623/2007, které bylo uveřejněno pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2008).

16. I když je zástavní věřitel povinen označit v návrhu na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy zástavního dlužníka, soud s ním jedná jako s účastníkem řízení jen do té doby, dokud nevyjde za řízení najevo, že vlastnictví k prodeji navržené zástavy svědčí někomu jinému. Zjistí-li soud, že vlastníkem zástavy je ve skutečnosti někdo jiný, než kdo byl v návrhu na zahájení řízení označen jako zástavní dlužník, není to důvodem k zamítnutí návrhu nebo, došlo-li ke změně ve vlastnictví zástavy teprve po zahájení řízení, k procesnímu nástupnictví ve smys-

č. 110

lu § 107a o. s. ř.; soud začne jednat jako s účastníkem řízení s tou (jinou) osobou, o níž bylo prokázáno nebo jinak doloženo, že je vlastníkem zástavy. O tom, zda se někdo jiný stal účastníkem řízení o soudním prodeji zástavy jako zástavní dlužník nebo že jím přestal být, soud nevydává zvláštní rozhodnutí; jeho závěr o osobě zástavního dlužníka jako účastníka řízení o soudním prodeji zástavy se projeví v tom, že soud s určitou osobou jedná jako s účastníkem řízení (zástavním dlužníkem) nebo že s ní přestane jednat, jakmile vyjde najevo, že bylo prokázáno nebo jinak doloženo vlastnictví k zástavě u jiné osoby. S otázkou, u koho bylo vlastnictví k zástavě prokázáno nebo jinak doloženo, se soud vždy vypořádá v odůvodnění usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy, popřípadě též jiného usnesení, kterým se řízení o soudním prodeji zástavy končí (srov. při obdobné právní úpravě v § 94 odst. 1 a 2 a § 200y až 200za občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 například již zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 623/2007).

17. Vyjde-li v řízení o soudním prodeji zástavy najevo, že navrhovatel v návrhu na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy označil jako zástavního dlužníka fyzickou osobu, která zemřela před zahájením řízení, a která proto nemá způsobilost být účastníkem řízení, není to důvodem k zastavení řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř. (jako je tomu ve sporných řízeních, v nichž se vymezení účastníků řízení zakládá čistě procesním způsobem) ani k postupu podle § 7 z. ř. s., které soudy ukládá, aby usnesením ukončil účast v řízení toho, kdo se řízení účastní a o jehož právech nebo povinnostech se v řízení nejedná, a aby přibral do řízení jako účastníka toho, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, neúčastní-li se řízení od jeho zahájení (jako je tomu ve věcech, ve kterých je účastenství založeno podle § 6 odst. 1 z. ř. s.); vzhledem k tomu, že zástavní věřitel a zástavní dlužník, které zákon označuje za účastníky řízení o soudním prodeji zástavy, jsou účastníky tohoto řízení již od okamžiku zahájení řízení (a to bez ohledu na to, koho navrhovatel v návrhu na zahájení řízení jako zástavního dlužníka označil), je třeba, aby soud zjistil, kdo se namísto fyzické osoby označené v návrhu na zahájení řízení stal zástavním dlužníkem, a aby s tímto (novým) zástavním dlužníkem jako s účastníkem řízení bez dalšího začal jednat, aniž by o tom vydával zvláštní rozhodnutí.

18. Z uvedeného vztaheno na projednávanou věc, v níž zástavní věřitel (jako navrhovatel) v návrhu na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy označil jako zástavní dlužnici Ing. J. P., Ph.D., která podle zjištění soudů zemřela (dne 18. 5. 2015) před zahájením řízení, vyplývá, že právní závěr odvolacího soudu, jenž (shodně se soudem prvního stupně) dovodil, že bylo-li řízení zahájeno vůči fyzické osobě, která v době jeho zahájení „neměla způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu § 19 o. s. ř. *a contrario*“, jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení týkající se jeho účastníků, pro který je nutno řízení zastavit postupem podle § 104 odst. 1 o. s. ř. a § 1 odst. 2 z. ř. s., není správný. Vyšlo-li v řízení najevo,

že Ing. J. P., Ph.D., která byla v návrhu na zahájení řízení označena jako zástavní dlužnice, zemřela před podáním návrhu na zahájení řízení, není to důvodem k zastavení řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř.; soud měl za těchto okolností zjistit, kdo se namísto Ing. J. P., Ph.D., stal vlastníkem zástavy (kdo nabyl zástavu jako dědic), popřípadě – probíhalo-li řízení o pozůstalosti po zemřelé Ing. J. P., Ph.D., – řízení o soudním prodeji zástavy přerušit do skončení řízení o pozůstalosti, a poté bez dalšího (bez vydání zvláštního rozhodnutí) jednat jako s účastníkem řízení s tou (jinou) osobou, o níž bylo prokázáno, nebo jinak doloženo, že se stala namísto Ing. J. P., Ph.D., vlastníkem zástavy.

č. 110

19. Protože usnesení odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správné a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud toto usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a současně i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 3. 2016, č. j. 24 C 209/2015-42, kterým bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 4) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 111

Č. 111

Příslušnost soudu mezinárodní, Volba práva (prorogace), Zástavní právo, Bezdůvodné obohacení

čl. 22 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001, čl. 23 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001, § 552 obč. zák.

Z rozhodnutí vrchního soudu nebo Nejvyššího soudu o věcné příslušnosti podle § 104a o. s. ř. nelze dovozovat, že je dána mezinárodní příslušnost českých soudů věc projednat a rozhodnout.

Výklad doložky o volbě soudů určitého státu podle čl. 23 odst. 1 nařízení Brusel I za účelem určení sporů, které spadají do její působnosti, přísluší vnitrostátnímu soudu, před kterým je tato doložka uplatněna.

Prorogační doložka v zástavní smlouvě, podle které jsou české soudy příslušné k rozhodování veškerých sporů vyplývajících ze zástavní smlouvy, včetně sporů ze vztahů se smlouvou souvisejících, uzavřená trojstranně mezi zástavcem, zástavním věřitelem a obligačním dlužníkem, se vztahuje rovněž na spor mezi zástavcem a obligačním dlužníkem, je-li předmětem tohoto sporu vydání bezdůvodného obohacení odpovídajícího obvyklé úplatě za zajištění dluhu obligačního dlužníka zřízením zástavního práva.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5260/2015, ECLI:CZ:NS:2017:30.CDO.5260.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 19 Co 44/2014, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2013, sp. zn. 39 C 49/2012, a věc vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se jako insolvenční správce společnosti M. A. s. r. o. domáhá, aby bylo žalované uloženo zaplatit z titulu bezdůvodného obohacení částku 18 623 950,68 Kč s příslušenstvím.

2. Žalobce podle svých tvrzení při výkonu činnosti insolvenčního správce zjistil, že společnost M. A. s. r. o. (jako zástavce a zároveň zástavní dlužník), žalovaná (jako obligační dlužník) a společnost G. M. H. SA (jako zástavní věřitel) uzavřely dne 29. 2. 2008 zástavní smlouvu, jejímž předmětem bylo zajištění pohledávek zřízením zástavního práva k nemovitostem ve vlastnictví společnosti M. A. s. r. o. Zástavním právem byla zajištěna pohledávka ve výši 8 000 000 USD a podmíněná pohledávka ve výši 2 000 000 USD společnosti G. M. H. SA za žalovanou. Na základě zástavní smlouvy poskytl zástavní dlužník zajištění závazků žalované zřízením zástavního práva na nemovitostech ve svém výlučném vlastnictví, aniž by za poskytnuté zajištění byla sjednána úplata. V čl. 7.4 zástavní smlouvy se smluvní strany dohodly, že veškeré spory vyplývající z této smlouvy, včetně sporů ze vztahů se smlouvou souvisejících, které se nepodaří odstranit jednáním mezi stranami, budou rozhodovány dle českého hmotného i procesního práva českými soudy a že místně příslušným soudem bude obecný soud zástavce. Uvedené skutečnosti vyplývají i ze zástavní smlouvy, která je přílohou žaloby. Podle žalobce je sjednání úplaty za poskytnutí zajištění dluhu jiného subjektu v obchodním styku pravidlem. Ze znaleckého posudku předloženého žalobcem přitom plyne, že obvyklá výše úplaty za poskytnutí nemovitého majetku jako zajištění výše uvedených pohledávek v rozhodném období představuje částku 18 623 950,68 Kč. O tuto částku se žalovaná podle žalobce bezdůvodně obohatila na úkor zástavního dlužníka.

3. Krajský soud v Brně, ke kterému byla žaloba podána, usnesením sdělil účastníkům, že má za to, že není dána jeho věcná příslušnost. Vrchní soud v Olomouci, kterému byla poté věc předložena podle § 104a odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl, že k projednání a rozhodnutí věci je příslušný okresní soud a že věc bude postoupena k dalšímu řízení Městskému soudu v Brně (viz usnesení ze dne 15. 3. 2012, č. j. Ncp 263/2012-13). Usnesení nebylo s odkazem na § 169 odst. 2 občanského soudního řádu odůvodněno.

4. Při jednání předložila žalovaná soudu písemné vyjádření, ve kterém namítla nedostatek mezinárodní příslušnosti českých soudů, k projednání žaloby, neboť prorogační doložka ve prospěch českých soudů, sjednaná v zástavní smlouvě, se na žalovaný nárok nevztahuje. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení není nárokem vyplývajícím ze zástavní smlouvy ani sporem, který by s touto smlouvou souvisel, jelikož z povahy uplatněného nároku je patrné, že se jedná o nárok na vydání majetkového prospěchu, který byl získán plněním bez právního důvodu. Mezinárodní příslušnost je proto nutné posuzovat podle čl. 2 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“). Příslušným k projednání předmětné věci je z toho důvodu soud Irské republiky, v jehož jurisdikci má žalovaná své sídlo.

5. Městský soud v Brně dospěl v usnesení ze dne 24. 5. 2013, č. j. 39 C 49/2012-98, k závěru, že v předmětném řízení není dána mezinárodní příslušnost

českých soudů, a s ohledem na právní úpravu v nařízení Brusel I řízení zastavil. Městský soud při posouzení námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti českých soudů s ohledem na § 451 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, konstatoval, že zaplacení určité částky z titulu vydání bezdůvodného obohacení nepředstavuje spor, který by bezprostředně souvisel se zřízením zástavy na nemovitostech žalobce. Jedná se o samotně uplatněný nárok, přičemž z důvodu odlišnosti režimu sporů vyplývajících ze zástavní smlouvy a sporů z bezdůvodného obohacení nelze k předmětné prorogační doložce přihlížet. Za tohoto stavu a s přihlédnutím k čl. 2 odst. 1 a čl. 5 odst. 1 písm. a) a b) nařízení Brusel I se žalobce může domáhat vydání bezdůvodného obohacení u příslušného soudu v Irsku dle sídla žalované.

6. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 11. 6. 2015, č. j. 19 Co 44/2014-120, k odvolání žalobce usnesení soudu prvního stupně jako věcně správně potvrdil. Shodně se soudem prvního stupně konstatoval, že v dané věci se nejedná o žalobu, která by vyplývala ze zástavní smlouvy nebo s ní měla bezprostřední souvislost, proto nelze mezinárodní příslušnost českých soudů k projednání věci dovodit.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání.

8. V něm žalobce v prvé řadě namítá, že uplatněný nárok souvisí se zástavní smlouvou. Nebyla-li by předmětná smlouva uzavřena, nebylo by ani žádného nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Je tedy dána zcela zřejmá kauzalita a souvztažnost žalovaného nároku a uzavřené smlouvy. V návaznosti na uzavření smlouvy, ve které chyběla běžná náležitost – úplata za poskytnuté zajištění – vznikl společnosti M. A. s. r. o. nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Úplatu za zřízení zástavního práva totiž měla poskytnout žalovaná, avšak namísto žalované toto plnění fakticky poskytla společnost M. A. s. r. o., a to zřízením zástavního práva ve prospěch věřitele žalované. Uvedená otázka dosud podle žalobce nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu jednoznačně řešena.

9. Navíc podle dovolatele již bylo o příslušnosti českých soudů pravomocně rozhodnuto. Podmínkami řízení a zejména příslušností k rozhodování se již zabýval Vrchní soud v Olomouci. Ten rozhodoval o věcné příslušnosti a musel tedy z logiky věci ještě předtím zkoumat i mezinárodní příslušnost soudů České republiky. Pokud by totiž neshledal mezinárodní příslušnost soudů České republiky, pak by neměl důvod uvažovat a rozhodovat o věcné a místní příslušnosti. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci je přitom pravomocné, definitivní a nezměnitelné. Ani tato otázka nebyla podle žalobce dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena.

10. Žalobce dále namítá, že v předmětné věci je aplikovatelný postup vyplývající z právní věty usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněného pod č. 11/2015 Sb. rozh. obč. V tomto usnesení Nejvyšší soud konstatoval, že nelze-li určit jiný místně příslušný soud, zakládá místní příslušnost pro majetkové spory a jiné majetkové věci (a tedy i mezinárodní příslušnost soudů České republiky) § 86 odst. 2 občanského soudního řádu. Žalovaný má majetek v České republice, neboť je jediným společníkem společnosti M. A. s. r. o., mezinárodní příslušnost soudů České republiky je tedy dána. Přípustnost dovolání pro řešení této otázky spatřuje žalobce v tom, že odvolací soud se odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu.

č. 111

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto zabýval jeho přípustností.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Přípustnost dovolání nezakládá námitka, že se odvolací soud při řešení otázky mezinárodní příslušnosti českých soudů odchýlil od usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněného pod č. 11/2015 Sb. rozh. obč., a že mezinárodní příslušnost soudů České republiky zakládá § 86 odst. 2 o. s. ř. Uvedené rozhodnutí řeší zcela jinou situaci, než soudy v nyní posuzovaném případě – v usnesení sp. zn. 31 Nd 316/2013 Nejvyšší soud postupoval podle § 37 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, podle nějž je mezinárodní příslušnost českých soudů dána, je-li dána podle českých předpisů jejich příslušnost. V nyní posuzovaném případě je však namístě aplikovat nikoliv zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ale úpravu obsaženou v normách práva Evropské unie (srov. odst. 27 odůvodnění). Odvolací soud se tedy

od řešení Nejvyššího soudu v usnesení sp. zn. 31 Nd 316/2013 nemohl odchýlit, neboť uvedené řešení na nyní posuzovaný případ nedopadá.

č. 111

16. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, jestli rozhodnutí o věcné příslušnosti podle § 104a o. s. ř. váže soudy v dalším řízení stran posouzení otázky, že je dána mezinárodní příslušnost českých soudů pro rozhodnutí sporu. Uvedená otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena.

17. Dovolání je rovněž přípustné pro řešení otázky, zda se prorogační doložka v zástavní smlouvě, podle které jsou české soudy příslušné k rozhodování veškerých sporů vyplývajících ze zástavní smlouvy, včetně sporů ze vztahů se smlouvou souvisejících, vztahuje rovněž na spor o bezdůvodné obohacení (odpovídající obvyklé úplatě za zajištění dluhu), jež mělo vzniknout na straně obligačního dlužníka, když zástavní dlužník poskytl na základě zástavní smlouvy zajištění dluhu obligačního dlužníka bezplatně. Uvedená otázka rovněž dosud nebyla Nejvyšším soudem řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Nejvyšší soud se nejprve zabýval námitkou žalobce, že o mezinárodní příslušnosti českých soudů bylo již pravomocně rozhodnuto Vrchním soudem v Olomouci, který podle § 104a o. s. ř. rozhodl, že k projednání a rozhodnutí věci jsou příslušné okresní soudy.

19. Podle § 103 o. s. ř., kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

20. Podle § 104 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví (odstavec 1 věta první). Jde-li o nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit, učiní soud k tomu vhodná opatření. Nezdaří-li se nedostatek podmínky řízení odstranit, řízení zastaví (odstavec 2 věta první a třetí).

21. Podle § 104a o. s. ř. věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoli za řízení (odstavec 1). Má-li okresní nebo krajský soud za to, že není věcně příslušný, předloží věc se zprávou o tom svému nadřazenému vrchnímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti okresních, krajských nebo vrchních soudů, popřípadě soudů zřízených k projednávání a rozhodování věci určitého druhu, nebo Nejvyššímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti Nejvyššího soudu. Vrchní soud (Nejvyšší soud) pak rozhodne, které soudy jsou k projednání a rozhodnutí věci příslušné v prvním stupni, není-li sám věcně příslušný (odstavec 2 věta první a třetí). Usnesením vrchního nebo Nejvyššího soudu o věcné příslušnosti jsou účastníci řízení a soudy vázání (odstavec 7).

22. Věcná příslušnost stanoví, který ze soudů, jež tvoří soudní soustavu, projedná spor nebo jinou právní věc, patřící do civilní pravomoci soudů, v prvním stupni. Právní teorie i soudní praxe řadí věcnou příslušnost mezi podmínky ří-

zení týkající se soudu. O významu této podmínky řízení svědčí, že závěr, podle kterého věc byla projednána a rozhodnuta věcně nepřislušným soudem, zakládá (nebyla-li tato otázka již pravomocně rozhodnuta) bez dalšího důvod pro zrušení takového rozhodnutí; zpravidla tím jsou zmařeny i dosavadní výsledky dokazování – viz § 226 odst. 2 věta druhá o. s. ř. (srov. KRČMÁŘ, Z. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 44).

č. 111

23. Dojde-li ke sporu o to, které soudy jsou věcně příslušné věc projednat a rozhodnout v občanském soudním řízení, postupuje se podle § 104a o. s. ř. Ustanovení § 104a o. s. ř. přitom upravuje zkoumání jediné podmínky řízení – věcné příslušnosti soudu. Vrchní nebo Nejvyšší soud tedy při rozhodování podle § 104a o. s. ř. rozhodují pouze o této jediné podmínce řízení.

24. Ustanovení § 104a o. s. ř. se uvedeným odlišuje například od § 11 odst. 3 o. s. ř., které určení místně příslušného soudu výslovně podmiňuje předchozím zjištěním mezinárodní příslušnosti českých soudů (ať už Nejvyšším soudem, nebo soudem, který věc Nejvyššímu soudu předložil k rozhodnutí – srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněné pod č. 11/2015 Sb. rozh. obč.). Ustanovení § 104a o. s. ř. na rozdíl od § 11 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí o věcné příslušnosti předchozím zjištěním mezinárodní příslušnosti českých soudů nepodmiňuje (srov. znění uvedených ustanovení).

25. Nelze tedy přisvědčit názoru žalobce, podle kterého rozhodnutí o věcné příslušnosti podle § 104a o. s. ř. „automaticky“ znamená, že soudy České republiky mají ve věci i mezinárodní příslušnost.

26. Jak vyplývá z výše uvedeného, rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci o věcné příslušnosti okresních soudů neimplikuje, že by soudy České republiky měly ve věci mezinárodní příslušnost. Otázku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky je proto třeba v řízení samostatně posoudit.

27. Nejvyšší soud se dále zabýval otázkou mezinárodní příslušnosti českých soudů. Při jejím posuzování je před aplikací zákona o mezinárodním právu soukromém třeba přihlídnout k úpravě obsažené v normách práva Evropské unie, které mají aplikační přednost před právem členských států.

28. V nyní posuzovaném případě bylo řízení zahájeno v roce 2011, nelze proto použít účinné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení „Brusel I bis“, viz čl. 66 uvedeného nařízení). Je tudíž namístě aplikovat nařízení Brusel I.

29. Podle čl. 23 odst. 1 věty první a druhé nařízení Brusel I platí, že dohodnou-li se strany, z nichž alespoň jedna má bydliště na území členského státu, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy tohoto členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná.

30. V čl. 7.4 zástavní smlouvy si strany smlouvy sjednaly následující: „Veškeré spory vyplývající z této smlouvy, včetně sporů ze vztahů se smlouvou souvisejících, jakož i otázky platnosti či neplatnosti smlouvy, které se nepodaří odstranit jednáním mezi stranami, budou rozhodovány českými soudy dle českého hmotného i procesního práva. Smluvní strany se dohodly, že místně příslušným bude obecný soud zástavce.“

31. Nejvyšší soud pouze pro úplnost uvádí, že na daný případ nedopadá čl. 22 odst. 1 nařízení Brusel I o výlučné příslušnosti pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí. Pojem „věcná práva k nemovitostem“ musí být totiž vykládán v tom smyslu, že výlučná příslušnost soudů smluvního státu, kde se nemovitost nachází, nezahrnuje všechny žaloby týkající se věcných práv k nemovitostem, ale pouze takové žaloby, které spadají do působnosti nařízení Brusel I a zároveň směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitosti nebo existence jiných věcných práv k ní a k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad, které vyplývají z jejich právního postavení (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie, dále také jen „SDEU“, ze dne 18. 5. 2006 ve věci C-343/04, Land Oberösterreich proti ČEZ a. s., blíže též SIMON, P. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II, § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2949 a násl.). Za řízení spadající pod čl. 22 nařízení Brusel I, proto například nelze považovat řízení o vydání bezdůvodného obohacení po zrušení kupní smlouvy na nemovitost, byť by se výše obohacení stanovila podle výše obvyklého nájemného, jež by kupující musel zaplatit za užívání srovnatelné nemovitosti – neboť předmětem sporu je nárok z bezdůvodného obohacení, nikoliv z nájmu (srov. rozsudek SDEU ze dne 9. 6. 1994, ve věci C-292/93, Norbert Lieber proti Willimu S. Göbelovi a Siegfriedu Göbelovi). Stejně tak ani v nyní posuzované věci není vztah předmětu sporu k nemovitostem dostatečný, neboť v řízení se nejedná o existenci, rozsah, nebo obsah zástavního práva k nemovitostem.

32. Otázkou však je, zda se na nyní projednávaný spor vztahuje prorogační doložka v zástavní smlouvě (podle čl. 23 nařízení Brusel I). Tedy zda spor o zaplacení bezdůvodného obohacení, které mělo vzniknout na straně obligačního dlužníka v důsledku toho, že zástavní dlužník (zástavce) bezplatně zajistil dluh obligačního dlužníka zřízením zástavního práva ke svým nemovitostem, lze označit za „spor ze vztahu souvisejícího se zástavní smlouvou“.

33. Soudní dvůr Evropské unie k doložce o mezinárodní příslušnosti uvedl, že její výklad za účelem určení sporů, které spadají do její působnosti, přísluší vnitrostátnímu soudu, před kterým je tato doložka uplatněna [srov. rozsudky SDEU ze dne 10. 3. 1992, ve věci C-214/89, Powell Duffryn plc proti Wolfgangu Peteritovi, body 33 a 35–37, ze dne 3. 7. 1997, ve věci C-269/95, Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl., bod 31, a ze dne 21. 5. 2015, ve věci C-352/13, Cartel Damage Claims Hydrogen Peroxide SA (CDC) proti Evonik Degussa GmbH a dalším, bod 67].

34. Soudní dvůr Evropské unie se k interpretaci dohody o mezinárodní příslušnosti vyjádřil pouze v obecné rovině. Doložka o mezinárodní příslušnosti se podle něj může týkat pouze sporů, které již vznikly nebo které v budoucnosti vzniknou v souvislosti s určitým právním vztahem, což omezuje rozsah dohody o příslušnosti pouze na spory vzniklé z právního vztahu, v souvislosti se kterým byla příslušnost soudu dohodnuta. Cílem tohoto požadavku je zabránit tomu, aby byla jedna strana překvapena, že určitému soudu budou přiděleny všechny spory, které vyvstanou ve vztazích, jež má se svým smluvním partnerem, a které mají původ v jiných vztazích než ve vztahu, v souvislosti se kterým byla příslušnost soudu dohodnuta [srov. výše citované rozsudky SDEU ve věcech *Powell Duffryn plc proti Wolfgangu Peterreitovi*, bod 31, a *Cartel Damage Claims Hydrogen Peroxide SA (CDC) proti Evonik Degussa GmbH a dalším*, bod 68].

35. Nejvyšší soud proto (aniž by mu vznikla povinnost položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie, neboť ten svěřil výklad prorogační doložky vnitrostátním soudům a použití čl. 23 odst. 1 nařízení Brusel I představuje v této věci otázku judikaturou SDEU dostatečně vyjasněnou) přistoupil k interpretaci prorogační doložky za účelem určení, zda do její působnosti spadá nyní řešený spor o vydání bezdůvodného obohacení.

36. Soudní dvůr Evropské unie přijal ve své rozhodovací praxi doktrínu oddělitelnosti dohody o volbě soudu od smlouvy, v níž je tato dohoda uzavřena. Právní režim jurisdikční doložky se podle SDEU podřídí nařízení Brusel I, zatímco zbytek smlouvy se řídí právem rozhodným (srov. rozsudek SDEU ve věci *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.*, citováno výše, body 24–25). Pouze otázky (týkající se jurisdikční doložky), které nejsou nařízením Brusel I upraveny, se posuzují podle *lex fori* (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2626/2014).

37. Při interpretaci prorogační doložky je proto třeba vycházet v první řadě z úmyslu stran a z formulace doložky. To vyplývá ze samotného čl. 23 nařízení Brusel I, zejména z důrazu na přednost úmyslu stran („pokud se strany nedohodnou jinak“). Vodítkem pro interpretaci jsou tak v souladu s čl. 23 nařízení Brusel I zejména znění prorogační doložky, úmysl stran, předpokládaný vylučný efekt prorogační doložky, ale i jakékoliv relevantní ustanovení nařízení Brusel I a judikatura SDEU k němu (srov. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. a kol. *Brussels I Regulation. Second Revised Edition*. Mnichov: Sellier European Law Publishers, 2012, s. 501–502).

38. Nejvyšší soud přihlédl ke všemu výše uvedenému a vzal v úvahu i skutečnost, že strany si výslovně sjednaly příslušnost zvoleného soudu nejen pro řešení sporů vyplývajících ze smlouvy, ale i pro řešení sporů ze vztahů se (zástavní) smlouvou souvisejících. Podle Nejvyššího soudu je nutno uzavřít, že prorogační doložka se týká i sporu o nárok na vydání bezdůvodného obohacení, které mělo vzniknout na straně obligačního dlužníka, jehož dluh zástavní dlužník podle zá-

stavní smlouvy bezúplatně zajistil. V době sjednání zástavní smlouvy a v ní obsažené prorogační doložky musely totiž strany rozumně předpokládat, že pokud by se stalo předmětem sporu uhrazení úplaty za poskytnutí zástavy, bude k řešení sporu příslušný soud zvolený v prorogační doložce. Stejně tak musely strany předpokládat, že pokud bude předmětem sporu bezdůvodné obohacení vzniklé tím, že úplata za poskytnutí zástavy nebyla sjednána a poskytnuta, bude tento spor rovněž řešen před zvoleným soudem, neboť se jedná o spor ze vztahu, který se zástavní smlouvou souvisí. Bezdůvodné obohacení totiž mělo vzniknout v přímé souvislosti s poskytnutím plnění podle zástavní smlouvy, respektive dokonce v důsledku poskytnutí plnění podle zástavní smlouvy.

39. Pro úplnost je třeba dodat, že na posuzovanou doložku nelze vztáhnout závěry SDEU učiněné v rozsudku ze dne 21. 5. 2015 ve věci C-352/13, Cartel Damage Claims Hydrogen Peroxide SA (CDC) proti Evonik Degussa GmbH a dalším, podle nichž prorogační doložka, která abstraktně odkazuje na spory vzniklé v rámci smluvních vztahů, se nevztahuje na spor týkající se deliktní odpovědnosti, jež smluvnímu partnerovi údajně vznikla z důvodu jeho chování v souladu s protiprávní kartelovou dohodou (bod 69 odůvodnění). Je tomu tak proto, že poškozený podnik nemohl takový spor rozumně předvídat v okamžiku, kdy s uvedenou doložkou souhlasil, neboť k tomuto datu nevěděl o protiprávní kartelové dohodě, na které se podílel jeho smluvní partner, a z toho důvodu nelze na uvedený spor nahlížet tak, že má původ ve smluvních vztazích. Taková doložka by tedy nepředstavovala platnou výjimku z příslušnosti předkládajícího soudu (bod 70 odůvodnění).

40. Příklad uvedený v předchozím odstavci se od doložky posuzované Nejvyšším soudem liší právě v tom, že žalovaný mohl rozumně předvídat zahrnutí sporu, který je předmětem tohoto řízení, pod sjednanou prorogační doložku, a to jednak proto, že stranou dané doložky byl i žalovaný jako obligační dlužník a zadruhé proto, že se doložka výslovně vztahuje na spory ze vztahů se zástavní smlouvou související, tj. nikoli jen na spory ze zástavní smlouvy jako takové.

41. Z uvedeného vyplývá, že si strany platně sjednaly mezinárodní příslušnost českých soudů pro rozhodnutí sporu, který je v tomto řízení projednáván.

42. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože se důvody pro zrušení usnesení odvolacího soudu vztahují i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. i to a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 112

Poplatky soudní, Insolvency

§ 138 o. s. ř., § 10 zákona č. 91/2012 Sb.

č. 112

Má-li rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení v některém z členských států Evropské unie (s výjimkou Dánska) obdobné účinky jako prohlášení konkursu na majetek dlužníka českým soudem, zkoumá soud ve vztahu k takovému účastníku řízení předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků (§ 138 o. s. ř.) stejně, jako kdyby šlo o účastníka řízení, na jehož majetek prohlásil konkurs český soud.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1539/2015, ECLI:CZ:NS:2017:23.CDO.1539.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 14 Cmo 16/2014, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 81 Cm 72/2013, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 11. 12. 2013, č. j. 81 Cm 72/2013-66, rozhodl tak, že žalobci se nepřiznává osvobození od soudních poplatků za řízení vedené pod sp. zn. 81 Cm 72/2013.

2. Soud prvního stupně rozhodoval o žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků s tím, že v insolvenčním řízení vedeném u High Court v L. pod sp. zn. 6678/2008 bylo rozsudkem ze dne 15. 1. 2010 rozhodnuto o tom, že žalobce je insolventní, a posléze rozhodnutím ze dne 22. 1. 2010 tamní soud přivolił návrhu na soudní likvidaci žalobce a téhož dne jmenoval likvidátory. Žalobce uvedl, že uvedené insolvenční řízení má mezinárodní přesah a dotýká se majetku na území České republiky a řízení vedených na území České republiky. S odkazem na nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „Nařízení“), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, s. 191–208) dne 20. 8. 2004, pak dovodil, že rozhodnutí o soudní likvidaci žalobce se uznává i na území České republiky a má zde stejné účinky jako podle práva státu, který toto řízení zahájil.

Likvidátoři žalobce tedy vykonávají jako správci podstaty veškeré pravomoci, a proto se na ně vztahuje i § 11 odst. 2 písm. q) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (a jsou od soudních poplatků osvobozeni). Pro případ, že by soud neaplikoval ustanovení 11 odst. 2 písm. q) zákona o soudních poplatcích, navrhol žalobce postup dle § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), dle kterého může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva.

3. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. 1. 2015, č. j. 14 Cmo 16/2014-128, potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

4. Odvolací soud neshledal důvody pro osvobození žalobce od soudních poplatků ve smyslu § 138 o. s. ř. Mínil, že likvidace (popř. úpadek) sama o sobě nepostačuje, resp. neodůvodňuje přiznání osvobození od poplatku. Dále odvolací soud uvedl, že kromě tvrzeného úpadkového řízení ve Velké Británii žalobce nijak nedoložil své majetkové poměry. Na žalobce, který je zahraniční obchodní společností, nedopadá § 11 odst. 2 písm. q) zákona o soudních poplatcích (ve znění účinném do 31. 12. 2013), podle kterého je od soudního poplatku osvobozen insolvenční správce, který žaluje vlastním jménem. V dané věci žaluje společnost, proto není relevantní, zda je v úpadku (uzavřel odvolací soud).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež považuje za přípustné dle § 237 o. s. ř., a uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Dle dovolatele napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

6. Dovolatel s odkazem na Nařízení dovozuje, že rozhodnutí vydané Vrchním soudem v Londýně o soudní likvidaci je rozhodnutím o zahájení úpadkového řízení ve smyslu Nařízení, a proto je toto rozhodnutí na území České republiky třeba uznat a má zde stejné účinky, jaké má dle práva státu, který toto řízení zahájil.

7. Dle dovolatele nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud řešena otázka, zda s ohledem na čl. 16, 17 a 18 Nařízení je pro prokázání nemajetnosti účastníka řízení pro účely osvobození od soudních poplatků dle § 138 odst. 1 o. s. ř. dostačující, prokáže-li, že je proti němu v jiném členském státě Evropské unie vedeno insolvenční řízení a že je insolventní.

8. První i druhý žalovaní se shodně vyjádřili v tom smyslu, že dovolání není přípustné.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

10. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena právní otázka, jaký význam má pro žádost účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků podle § 138 o. s. ř. zahájení insolvenčního řízení na majetek tohoto účastníka v jiném členském státě Evropské unie s výjimkou Dánska. Dovolání je též důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

Podle čl. 16 odst. 1 Nařízení rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členského státu, který je příslušný podle čl. 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil. To platí i v případě, kdy úpadkové řízení nemůže být v jiném členském státě proti dlužníku daného typu zahájeno. Dle čl. 17 odst. 1 Nařízení rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení podle čl. 3 odst. 1 má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil, pokud toto nařízení nestanoví jinak a dokud ve výše uvedeném členském státě není zahájeno řízení podle čl. 3 odst. 2.

Podle § 10 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, cizinci a zahraniční právnické osoby mají za stejných podmínek jako státní občané České republiky a české právnické osoby nárok na osvobození od soudních poplatků a záloh a na ustanovení bezplatného zástupce k ochraně svých zájmů, je-li zaručena vzájemnost. Podmínka zaručení vzájemnosti neplatí pro občany členských států Evropské unie a dalších států tvořících Evropský hospodářský prostor.

11. Z veřejně dostupných informací získaných z obchodního rejstříku Spojeného království (Companies House, dostupný na adrese beta.companieshouse.gov.uk)

vyplývá, že vůči žalobci bylo dne 8. 8. 2008 na základě návrhu jeho věřitele, společnosti L. F., zahájeno Vrchním soudem v Londýně (High Court of Justice) pod číslem 6678/2008 řízení ve smyslu § 117 a násl. insolvenčního zákona (Insolvency Act 1986) o jeho soudní likvidaci z důvodu tvrzeného úpadku.

č. 112

12. Vrchní soud v Londýně návrhu vyhověl, rozhodl, že žalobce je insolventní ve smyslu příslušných předpisů Spojeného království (zejména výše uvedeného insolvenčního zákona z roku 1986) a dne 22. 1. 2010 vydal rozhodnutí, kterým přivolił návrhu na jeho soudní likvidaci (bod 3. v orig. znění: „It is ordered that ... GBI Investments Limited be wound-up by this Court under the provision of the Insolvency Act 1986.“).

13. Z pohledu aplikace Nařízení na uvedené soudní řízení je v této souvislosti rozhodující, že podle čl. 1 odst. 1 se toto nařízení vztahuje na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zabavení majetku dlužníka a jmenování správce podstaty. Podle čl. 2 písm. a) je přitom třeba za „úpadková řízení“ považovat kolektivní řízení vyjmenovaná v jeho příloze A), mezi nimiž se nachází i „winding-up by or subject to the supervision of the court“.

14. Při posouzení, zda je řízení, které je vůči žalobci vedeno ve Spojeném království, skutečně posledně uvedeným řízením ve smyslu přílohy A) Nařízení, nelze než dospět k jednoznačně kladnému závěru. Ostatně již samotné odůvodnění rozhodnutí Vrchního soudu v Londýně ze dne 22. 1. 2010, kterým bylo rozhodnuto o likvidaci žalobce, na str. 1 deklaruje, že předmětem řízení před uvedeným soudem je posouzení úpadku žalobce. Sděluje, že rozhodnutí bylo vydáno v řízení, které spadá do působnosti Nařízení, a že představuje tzv. hlavní úpadkové řízení ve smyslu jeho čl. 3. Jinými slovy, stav daného řízení odpovídá dle Nařízení povaze konkursu dle domácího právního řádu.

15. Článek 16 odst. 1 první pododstavec Nařízení musí být přitom vykládán v tom smyslu, že za rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení ve smyslu tohoto ustanovení se považuje rozhodnutí vydané soudem členského státu, ke kterému byl za tímto účelem podán návrh na zahájení řízení uvedeného v příloze A) téhož nařízení, vycházející z úpadku dlužníka, jestliže toto rozhodnutí zahrnuje zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C) daného nařízení. Toto zbavení práva nakládat s majetkem znamená, že dlužník pozbude oprávnění vykonávat správu svého majetku. Srov. rozsudek Soudního dvora EU (velkého senátu) ze dne 2. 5. 2006, Eurofood IFSC Ltd. (C-341-04).

16. Má-li rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení v některém z členských států Evropské unie (s výjimkou Dánska) obdobné účinky jako prohlášení konkursu na majetek dlužníka českým soudem, zkoumá soud ve vztahu k takovému účastníku řízení předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků (§ 138 o. s. ř.) stejně, jako kdyby šlo o účastníka řízení, na jehož majetek prohlásil konkurs český soud.

17. Odvolací soud se však dosud tímto posouzením předpokladů žalobce pro osvobození od soudních poplatků podle § 138 o. s. ř. nezabýval. Jeho právní posouzení je proto neúplné, tudíž nesprávné.

18. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil. Protože důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno i jeho rozhodnutí a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 112

19. Nejvyšší soud upozorňuje [vzhledem k tomu, že odvolací soud se vyjadřoval i k aplikaci § 11 odst. 2 písm. q) zákona o soudních poplatcích (ve znění účinném do 31. 12. 2013)], že pro závěr, zda lze žalobci přiznat osvobození od soudních poplatků podle § 138 odst. 1 o. s. ř., jsou úvahy o tom, zda žalobce je v projednávané věci *ex lege* osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích (v rozhodném znění), právně bezcenné (bezvýznamné); srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 73/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2015, sen. zn. 29 ICdo 88/2015, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 35/2015 (usnesení jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Č. 113

Č. 113

Poplatky soudní, Incidenční spory, Pojistné na zdravotní pojištění
§ 11 zákona č. 549/1991 Sb.

V incidenčním sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky zdravotní pojišťovny vzniklé z titulu neuhrazeného pojistného na veřejné zdravotní pojištění není zdravotní pojišťovna osvobozena od soudního poplatku podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 2. 2017, sen. zn. 104 VSPH 108/2017, ECLI:CZ:VSPH:2017:104.VSPH.108.2017.1)

Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce potvrdil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 64 ICm 3521/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve výroku uvedeném usnesením Krajský soud v Praze zastavil řízení o žalobě o určení pravosti pohledávky P2 (bod I. výroku) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).
2. V odůvodnění usnesení soud prvního stupně zejména uvedl, že žalobce Všeobecná zdravotní pojišťovna (dále jen „žalobce“; nebo také „VZP“) podal žalobu o určení pravosti pohledávky P2, že nezaplatil soudní poplatek, že jej soud prvního stupně podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (dále jen „poplatkový zákon“), v platném znění, vyzval k zaplacení soudního poplatku podle § 7 odst. 1 a § 4 odst. 1 písm. a) poplatkového zákona ve výši 5 000 Kč určené podle položky 13 odst. 1 písm. c) Sazebníku poplatků k poplatkovému zákonu, usnesením ze dne 26. 10. 2016 (l. č. 11 spisu), jež bylo žalobci doručeno dne 26. 10. 2016, že se žalobce v podaném vyjádření ze dne 1. 11. 2016 (l. č. 14 spisu) dovolal osvobození od soudních poplatků z důvodu, že pohledávky P2 představují dlužné pojistné a penále, a že je VZP osvobozena od placení soudních poplatků dle § 11 odst. 1 písm. b) poplatkového zákona, a proto soudní poplatek nezaplatil.
3. Soud prvního stupně se ve svém rozhodnutí řídil usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 103 VSPH 110/2014-17, 54 ICm 302/2014

(KSLB 54 INS 18995/2013), a řízení zastavil podle § 9 odst. 1 poplatkového zákona pro nezaplacení soudního poplatku. O nákladech řízení rozhodl podle § 146 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

č. 113

4. Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Praze podal žalobce včas odvolání a navrhoval jej zrušit a věc vrátit soudu I. stupně k dalšímu řízení. Uvedl, že do insolvenčního řízení dlužníka přihlásil pohledávku P2 v celkové výši 33 000 Kč z titulu pojistného dle vyúčtování pojistného na všeobecné zdravotní pojištění za období 15. 7. 2011–14. 7. 2016 a trval na tom, že jsou tyto nároky osvobozeny od placení soudních poplatků podle § 11 odst. 1 písm. b) poplatkového zákona. Na podporu podaného odvolání odkázal na rozhodovací praxi senátu VSPH 101 Vrchního soudu v Praze.

III.

Důvodnost odvolání

5. Vrchní soud v Praze dle § 212 a § 212a občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející, a aniž dle § 94 odst. 2 písm. c) IZ nařizoval jednání, dospěl k závěru, že není odvolání opodstatněno.

Podle § 2 odst. 1 písm. a) a § 4 odst. 1 písm. a) poplatkového zákona vzniká poplatková povinnost žalobci (navrhovateli) podáním žaloby, přičemž poplatek je podle § 7 odst. 1 věty první poplatkového zákona splatný vznikem poplatkové povinnosti.

Podle § 11 odst. 1 písm. b) poplatkového zákona se od poplatku osvobozují řízení ve věcech důchodového pojištění (zabezpečení), příplatku k důchodu, zvláštního příspěvku k důchodu, nemocenského pojištění, státní sociální podpory, pojistného na veřejné zdravotní pojištění, sociální péče, pomoci v hmotné nouzi a státních dávek, podpory v nezaměstnanosti, podpory při rekvalifikaci a kompenzace a dávek péčovské péče.

Podle položky č. 13 bodu 1. písm. a) Sazebníku poplatků k poplatkovému zákonu činí soudní poplatek za návrh na zahájení řízení v incidenčním sporu, jehož předmětem není peněžité plnění, ve sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, 5 000 Kč.

6. Z obsahu spisu odvolací soud ověřil, že žalobce přihlásil do insolvenčního řízení dlužnice MUDr. V. K. (dále jen „dlužnice“) pohledávku P2 v celkové výši 33 000 Kč z titulu pojistného dle vyúčtování pojistného na všeobecné zdravotní pojištění za období 15. 7. 2011–14. 7. 2016, již dlužnice při přezkumném jed-

nání konaném dne 14. 9. 2016 (B-6) popřela s tím, že pojistné zaplatila, a včas podanou žalobou se domáhal určení pravosti pohledávek P2. Z příloh připojených k pohledávce P2 odvolací soud zjistil, že se domáhal pohledávek ve výši 33 000 Kč z titulu dlužného pojistného dle vyúčtování pojistného na všeobecné zdravotní pojištění za období 15. 7. 2011–14. 7. 2016.

č. 113

7. Incidenční spor o určení pravosti, popř. výše či pořadí pohledávky je specifickým druhem nalézacího řízení, jehož účelem je zjistit, zda věřitelem přihlášená pohledávka (lhostejno, zda se zakládá na veřejnoprávním či soukromoprávním nároku) byla do insolvenčního řízení přihlášená po právu, resp. ve správné výši či pořadí. Žalobkyně zde přitom vystupuje v podstatě ve zcela shodném postavení jako jiní soukromoprávní věřitelé.

8. Ačkoliv se v daném případě VZP domáhá v insolvenčním řízení dlužnice pohledávky P2 z titulu pojistného dle vyúčtování pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, neznamená to, že by v dané věci šlo o řízení ve věcech pojistného na veřejné zdravotní pojištění ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) poplatkového zákona, a bylo proto od poplatkové povinnosti osvobozeno. S rovným postavením věřitelů ostatně počítá i zákon o soudních poplatcích, jenž incidenční spory plošně zpoplatňuje, přičemž z poplatkové povinnosti vyjímá toliko insolvenčního správce a dlužníka s dispozičními oprávněními [srov. § 11 odst. 2 písm. n) poplatkového zákona]. Právní úprava § 11 odst. 1 písm. b) poplatkového zákona tak zjevně míří na řízení ve věcech pojistného na zdravotní pojištění rozhodovaná ve správním soudnictví a nebylo (vzhledem k určitému sociálnímu rozměru) historicky primárně zaměřeno na osvobození zdravotních pojišťoven, nýbrž těch, kteří se rozhodnutím zdravotních pojišťoven jakožto správního orgánu ve správním řízení bránili správní žalobou (k tomu srov. další druhy řízení osvobozené dle předmětného ustanovení).

9. Odvolací soud je toho názoru, že pokud by chtěl zákonodárce zdravotní pojišťovny osvobodit od placení soudních poplatků pro incidenční spory týkající se nároků z pojistného na veřejné zdravotní pojištění, učinil by tak bezpochyby jejich zařazením do výčtu osobně osvobozených subjektů v § 11 odst. 2 poplatkového zákona (k tomu srov. např. osvobození České republiky nebo územně samosprávných celků při výkonu přenesené působnosti v písm. a) a b) tohoto ustanovení).

10. Věcné osvobození od soudních poplatků v případě incidenčních sporů o pravost pohledávky z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění by navíc vedlo k absurdnímu závěru, že by od poplatků byli pro celé řízení osvobozeni i ti věřitelé dlužníka, kteří by dle § 200 insolvenčního zákona popírali pravost přihlášené pohledávky veřejné zdravotní pojišťovny z titulu neuhrazeného pojistného; to však jistě záměr zákonodárce nebyl.

11. Nezbývá proto než uzavřít (na rozdíl od názoru prezentovaného senátem 101 VSPH), že žalobce není osvobozen od poplatkové povinnosti v incidenčních

sporech o určení pravosti pohledávky z titulu neuhrazeného pojistného na veřejné zdravotní pojištění (srovnej např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 64 ICm 769/2016, 102 VSPH 741/2016, KSPH 53 INS 23279/2015 nebo 54 ICm 302/2014, 103 VSPH 110/2014, KSLB 54 INS 18995/2013).

12. Jestliže tedy za popsané situace k řádné výzvě soudu prvního stupně žalobce poplatek ve správně stanovené výši 5 000 Kč neuhradil, soud prvního stupně nepochybil, pokud řízení zastavil.

č. 113

13. Na základě těchto zjištění a veden názory vyjádřenými shora neshledal odvolací soud odvolání důvodným a napadené usnesení podle § 219 o. s. ř. jako věcně správné potvrdil z důvodu, že ani za odvolacího řízení (§ 9 odst. 7 poplatkového zákona) nebyl soudní poplatek zaplacen.

Č. 114

Č. 114

Poplatky soudní, Likvidace obchodní společnosti, Insolvenční správce
§ 11 odst. 2 písm. o) zákona č. 549/1991 Sb.

Insolvenční správce je dle § 11 odst. 2 písm. n) a o) zákona o soudních poplatcích osvobozen od soudních poplatků toliko v insolvenčním řízení a v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku; na jiná řízení se osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. n) a o) zákona o soudních poplatcích nevztahuje.

Osoba, kterou soud podle § 191 odst. 4 o. z. jmenoval likvidátorem právnické osoby, byť byla jmenována ze seznamu insolvenčních správců, nepůsobí ve funkci insolvenčního správce, ale likvidátora, a ani osobní osvobození od soudních poplatků se na ni tudíž nevztahuje.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 29 Cdo 6030/2016, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.6030.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 14 Cmo 628/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 10. 11. 2014, č. j. 38 Cm 28/2014-25, zastavil řízení o odvolání JUDr. M. L., LL.M., Ph.D., proti usnesení téhož soudu ze dne 3. 10. 2014, č. j. 38 Cm 28/2014-10, pro nezaplacení soudního poplatku za odvolání (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).
2. V záhlaví označeným usnesením Vrchní soud v Praze k odvolání likvidátora potvrdil usnesení soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).
3. Vyšel přitom z toho, že:
[1] Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 3. 10. 2014, č. j. 38 Cm 28/2014-10, zrušil společnost F. F. H. s. r. o., nařídil její likvidaci a likvidátorem jmenoval JUDr. M. L., LL.M., Ph.D. (dále jen „likvidátor“).

[2] Uvedené rozhodnutí napadl likvidátor odvoláním, při jehož podání nezaplatil soudní poplatek.

[3] Usnesením ze dne 21. 10. 2014, č. j. 38 Cm 28/2014-18, doručeným likvidátorovi dne 23. 10. 2014, vyzval soud prvního stupně likvidátora k zaplacení soudního poplatku za odvolání ve výši 2 000 Kč do tří dnů od doručení výzvy a poučil jej o následcích nezaplacení soudního poplatku (zastavení řízení) a o možnosti požádat o osvobození od soudních poplatků.

[4] Likvidátor nezaplatil soudní poplatek za odvolání v soudem stanovené lhůtě ani později. Přípisem ze dne 27. 10. 2014 soudu toliko sdělil, že v důsledku nedostatku finančních prostředků nemůže soudní poplatek ve stanovené lhůtě uhradit, zastavením řízení by mohlo dojít k „nebezpečí z prodlení“ a k újmě účastníků řízení a že ustanovený insolvenční správce je ze zákona osvobozen od placení soudního poplatku.

4. Odvolací soud nejprve k námitce nesprávného obsazení soudu prvního stupně vyšší soudní úřednicí L. K. vysvětlil, že oprávnění vyšší soudní úřednice k vydání rozhodnutí o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku plyne z § 4 a § 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů.

5. Následně odvolací soud dovodil, že odvolatel nemá v daném řízení postavení insolvenčního správce, nýbrž vystupuje jako likvidátor jmenovaný soudem v souladu s § 191 odst. 1 větou druhou a odst. 4 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců. Ustanovení § 11 odst. 2 písm. n) a o) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, se na něj nevztahuje, neboť v projednávané věci nejde o insolvenční řízení ani o řízení o nárocích týkajících se majetku patřícího do majetkové podstaty.

6. Vzhledem k tomu, že předmětné řízení není řízením, jež je osvobozeno od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, a osoba likvidátora není uvedena v taxativním výčtu subjektů, které jsou od hrazení soudních poplatků osvobozeny podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích, ať se jedná o jakékoli řízení (na rozdíl od insolvenčního správce), dopadá na likvidátora podle odvolacího soudu poplatková povinnost.

7. Odvolací soud uzavřel, že soud nepochybil, když likvidátora vyzval k zaplacení soudního poplatku za jím podané odvolání, neboť jeho poplatková povinnost vznikla a splatnost soudního poplatku nastala podáním odvolání. Jelikož likvidátor soudní poplatek nezaplatil přes řádnou výzvu soudu prvního stupně ve stanovené lhůtě ani později (ani během tohoto odvolacího řízení), bylo namíste řízení o odvolání v souladu s § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích zastavit.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 114

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal likvidátor dovolání, opíraje jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), uplatňuje jako dovolací důvod nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně byla zrušena a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Dovolatel ve svém dovolání předkládá Nejvyššímu soudu řadu otázek, mimo jiné „zda je insolvenční správce ustanovený soudem jako likvidátor osvobozen od soudních a jiných poplatků shodně jako soudem ustanovený insolvenční správce“, máje tuto otázku (dle obsahu dovolání) za dovolacím soudem dosud neřešenou.

10. Jeho obsáhlou argumentaci k této otázce lze shrnout tak, že považuje (údajně) rozlišování „osoby zapsané do seznamu insolvenčních správců“ a „insolvenčního správce“ odvolacím soudem za nedůvodné a nepřipustné, neboť v seznamu insolvenčních správců mohou být zapsáni toliko insolvenční správci. Osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců (tj. insolvenční správce) jmenovaná soudem do funkce likvidátora společnosti je (coby insolvenční správce) dle názoru dovolatele osvobozena od placení soudních poplatků ze zákona, neboť zde není zákonného důvodu rozlišovat mezi „státem dosazeným insolvenčním správcem“ a „státem dosazeným likvidátorem“, který je navíc do funkce jmenován právě proto, že je insolvenčním správcem.

11. Dovolatel dále obšírně brojí proti samotnému svému ustanovení do funkce likvidátora, jež považuje za nezákonné, namítá, že se soud měl zabývat tím, zda měl dostatek prostředků k úhradě soudního poplatku, zda měl důvod k jeho nezaplacení a zda nebude zastavení řízení „příslušným osobám na újmu“, a konečně brojí i proti tomu, že napadeným rozhodnutím odvolacího soudu potvrzené rozhodnutí soudu prvního stupně bylo vydáno vyšší soudní úředníci, nikoli soudcem.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud předně zdůrazňuje, že napadené usnesení odvolacího soudu závisí ve smyslu § 237 o. s. ř. na vyřešení právní otázky, zda je likvidátor jmenovaný soudem z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců dle § 191 odst. 4 o. z. osvobozen od placení soudních poplatků ze zákona.

13. Dovolací námitky, které nenapadají (záporný) závěr odvolacího soudu ohledně této otázky, proto přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit nemohou.

14. Pro posouzení a rozhodnutí věci tudíž nejsou právně významné výhrady dovolatele vůči jeho jmenování do funkce likvidátora usnesením soudu prvního

stupně ze dne 3. 10. 2014, č. j. 38 Cm 28/2014-10, ani otázky týkající se způsobu, jakým má dovolatel hradit náklady likvidace. Odvolací soud své rozhodnutí na posouzení těchto otázek (správně) nezaložil.

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro zodpovězení (dosud v rozhodování dovolacího soudu neřešené) otázky, zda likvidátor obchodní společnosti jmenovaný soudem z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců je v řízení o zrušení společnosti, nařízení její likvidace a o jmenování likvidátora osvobozen od placení soudních poplatků ze zákona.

č. 114

IV. Důvodnost dovolání

16. Dovolání však není důvodné.

17. Podle § 2 odst. 5 věty první zákona o soudních poplatcích je poplatníkem poplatku za řízení před odvolacím soudem odvolatel a za řízení před dovolacím soudem dovolatel.

Z § 4 odst. 1 písm. b) zákona o soudních poplatcích se podává, že jde-li o poplatek za řízení, vzniká poplatková povinnost podáním odvolání.

Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o soudních poplatcích poplatek, s výjimkou poplatku za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem, je splatný vznikem poplatkové povinnosti.

Z § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích plyne, že se od poplatku osvobozují (mimo jiné):

n) insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku,

o) dlužník a insolvenční správce v insolvenčním řízení.

18. Podle § 191 o. z. právnické osobě, která vstoupila do likvidace, aniž byl povolán likvidátor podle § 189, jmenuje likvidátora soud, a to i bez návrhu. Soud jmenuje likvidátora i v případě, že sám rozhodl o zrušení právnické osoby (odstavec první). Na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, soud odvolá likvidátora, který řádně neplní své povinnosti, a jmenuje nového likvidátora (odstavec druhý). Nebyl-li podán jiný návrh či nelze-li návrhu vyhovět, může soud při postupu podle odstavce 1 nebo 2 likvidátorem jmenovat i bez jeho souhlasu člena statutárního orgánu. Takový likvidátor nemůže ze své funkce odstoupit. Může však navrhnout soudu, aby ho funkce zprostil, prokáže-li, že na něm nelze spravedlivě požadovat, aby funkci vykonával (odstavec třetí). Nelze-li likvidátora jmenovat ani podle odstavce 3, jmenuje ho soud z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců (odstavec čtvrtý).

19. Zákon o soudních poplatcích v § 11 vypočítává v odstavci prvním řízení, která jsou od placení soudních poplatků osvobozena (věcné osvobození); v od-

stavci druhém pak osoby – účastníky specifikovaných řízení, jež jsou od placení soudních poplatků osvobozeny (osobní osvobození). Výčet řízení, respektive osob, obsažený v § 11 zákona o soudních poplatcích, je taxativní.

č. 114

20. Řízení o zrušení společnosti, nařízení její likvidace a o jmenování likvidátora není mezi řízeními osvobozenými od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 zákona o soudních poplatcích zahrnuto. Likvidátor do skupiny účastníků řízení osvobozených od soudních poplatků dle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích nepatří.

21. Dovolatel ve své argumentaci přehlíží, že insolvenční správce je dle § 11 odst. 2 písm. n) a o) zákona o soudních poplatcích osvobozen od soudních poplatků toliko v insolvenčním řízení a v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku; na jiná řízení se osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. n) a o) zákona o soudních poplatcích nevztahuje. Jinými slovy, v ostatních řízeních je i insolvenční správce poplatníkem soudního poplatku.

22. Osoba, kterou soud podle § 191 odst. 4 o. z. jmenoval likvidátorem právnické osoby, byť byla jmenována ze seznamu insolvenčních správců, nepůsobí ve funkci insolvenčního správce, ale likvidátora, a ani osobní osvobození od soudních poplatků se na ni tudíž nevztahuje.

23. Závěr odvolacího soudu, podle něhož dovolatel není v řízení o projednávané věci osvobozen od placení soudních poplatků ze zákona, je tudíž správný.

24. Lze dodat, že povinnost soudu zastavit řízení pro nezaplacení soudního poplatku plyne přímo z § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Důvody, pro které poplatník nezaplatil soudní poplatek, nejsou pro vydání rozhodnutí o zastavení řízení právně významné. Nemá-li dovolatel dostatek finančních prostředků, mohl v průběhu lhůty stanovené mu soudem k zaplacení soudního poplatku požádat o osvobození od soudních poplatků podle § 138 o. s. ř. (o čemž byl ve výzvě k zaplacení soudního poplatku z 21. 10. 2014 náležitě poučen).

25. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

26. Výhradou, podle níž byl soud prvního stupně v projednávané věci nesprávně obsazen, když rozhodl vyšší soudní úředníci L. K., a odvolací soud toto pochybení nenapravil, dovolatel soudu vytýká (údajnou) zmatečnostní vadu ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Nejvyšší soud však existenci této tvrzené zmatečnostní vady neshledal, neboť podle § 11 zákona č. 121/2008 Sb. vyšší soudní úředník v občanském soudním řízení může, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, provádět veškeré úkony soudu prvního stupně, s výjimkami uvedenými v tomto ustanovení. Rozhodování o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, jež není rozhodováním ve věci samé, mezi takové výjimky nepatří.

27. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 114

Č. 115

Č. 115

Zmírnění křivd (restituce), Církev (náboženská společnost), Vyvlastnění § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., § 9 odst. 10 zákona č. 428/2012 Sb., § 4 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., § 17 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. ve znění od 1. 1. 2007 do 30. 12. 2015

Rozhodujícím hlediskem pro posouzení, kdy je ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury, vymezené ve schválené územně plánovací dokumentaci, nutné právo k části pozemku vyvlastnit (formou odnětí vlastnického práva) a kdy postačí zřízení věcného břemene, je okolnost, zda restituent by mohl k této části pozemku dotčené takovou stavbou po jejím vydání realizovat své vlastnické právo, či nikoliv.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 349/2017, ECLI:CZ:NS:2017:28.CDO.349.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2016, sp. zn. 4 Co 135/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Státní pozemkový úřad, Krajský pozemkový úřad pro Královéhradecký kraj, rozhodnutím ze dne 7. 11. 2014, č. j. 132789/2014/514365/R1782, vydaným podle § 9 odst. 6 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, v platném znění (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), rozhodl, že žalobkyni jako oprávněné osobě se nevydávají pozemky parc. č. 70, 80 a 85 v katastrálním území O. u Ch. (dále jen „předmětné pozemky“), neboť jsou v koridoru rychlostní silnice R 35, která byla v Zásadách územního rozvoje (schválené územně plánovací dokumentaci) stanovena jako veřejně prospěšná stavba dopravní infrastruktury.
2. Žalobou podle části páté občanského soudního řádu, podanou dne 6. 1. 2015, se žalobkyně domáhala, aby soud rozhodl, že se jí předmětné pozemky vydávají, a to s odůvodněním, že rozhodnutím pozemkového úřadu „je dotčena, neboť jí v rozporu s ustanovením § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod upírá nárok na navrácení historického

církevního majetku, a tím i vlastnického práva“, a že „výjimku z vydání uplatnil v rozporu se zásadou *ex favore restitutionis* vyslovenou v nálezu Ústavního soudu č. 177/2013 Sb.“. Žalobkyně s odkazem na § 17 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, dovozovala, že překážka uvedená v § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. není dána, jelikož k výstavbě rychlostní silnice R 35 postačuje zřízení věcného břemene (s čím již ve správním řízení projevila souhlas), a že rovněž podle obecné právní úpravy týkající se vyvlastnění podle § 3 zákona o vyvlastnění (ve smyslu odejmutí vlastnického práva) není vyvlastnění přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem (např. věcným břemenem). Dále uvedla, že z dikce § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. navíc vyplývá, že překážka vydání je splněna pouze u takové části pozemku, která je ke dni doručení výzvy již identifikovatelná (určitelná) na základě územně plánovací dokumentace, což splňuje pouze „regulační plán v zastavěném území, který je natolik konkrétní, aby pozemek byl určen k zastavění“.

3. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 21. 5. 2015, č. j. 16 C 1/2015-37, rozhodl, že žalobkyni se vydávají pozemky parc. č. 70, 80 a 85 (všechny ve zjednodušené evidenci – parcelní čísla podle pozemkového katastru) v katastrálním území O. u Ch. a obci Ch., s tím, že tímto rozsudkem se nahrazuje rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Královéhradecký kraj, ze dne 7. 11. 2014, č. j. 132789/2014/514365/R1782, a účastníci uložil povinnost nahradit žalobkyni náklady řízení ve výši 12 342 Kč k rukám zastupce žalobkyně. Soud prvního stupně zjistil na základě důkazů provedených ve správním řízení, že stavba rychlostní silnice R 35 je veřejně prospěšnou stavbou dopravní infrastruktury určenou k rozvoji nebo ochraně území obce, kraje nebo státu, vymezenou ve vydané územně plánovací dokumentaci [§ 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), což vyplývá ze Zásad územního rozvoje Královéhradeckého kraje, v jejichž části g) je stavba rychlostní silnice R 35 v úseku Ú. – H. K., zahrnujícím i území obce Ch., vymezena jako veřejně prospěšná stavba, a že Zásady územního rozvoje byly vydány Zastupitelstvem Královéhradeckého kraje dne 8. 9. 2011 a nabyly účinnosti dne 16. 11. 2011. Při právním posouzení věci vyšel soud prvního stupně z § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., z jehož znění dovodil, že část věty před středníkem lze uplatnit (a tedy pozemky nevydat) jen v případech, kdy by veřejně prospěšnou stavbu dopravní nebo technické infrastruktury, vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, nešlo realizovat na základě zřízení věcného břemene. Poukázal na to, že s ohledem na charakter stavby pozemní komunikace jsou podmínky její realizace upraveny v zákoně č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, přičemž podle § 17 odst. 1 věty druhé tohoto zákona a podle § 110 odst. 2 stavebního zákona je stavebník oprávněn požadovat zřízení věcného břemene. Dospěl k závěru, že výstavbu rychlostní silnice R 35 na území

obce Ch., kde se nacházejí předmětné pozemky, lze realizovat na základě věcného břemene zřízeného ve prospěch stavebníka, neboť se jedná o dostatečný právní titul k realizaci této stavby, a na danou věc proto aplikoval úpravu uvedenou v § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. v části věty za středníkem, která vylučuje úpravu v části věty před středníkem tohoto ustanovení. Dále soud prvního stupně poukázal na závěry uvedené v nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2004, sp. zn. ÚS 176/03, a na publikaci Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, Komentář. 1. vydání autorů Mgr. JAKUBA KRÍŽE, Ph.D. a JUDr. Mgr. VÁCLAVA VALEŠE, Ph.D., vydanou v roce 2013 nakladatelstvím C. H. Beck, v níž se k § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. uvádí, že „výluku podle tohoto ustanovení lze aplikovat, jsou-li splněny kumulativně tři zákonem stanovené podmínky, a to: 1) veřejně prospěšná stavba je vymezena v platné územně plánovací dokumentaci, 2) v případě konkrétního pozemku či stavby jsou splněny podmínky vyvlastnění a 3) pro veřejně prospěšnou stavbu nepostačí zřízení věcného břemene, a že s ohledem na úpravu vyvlastnění nebudou podmínky 2) a 3) splněny, nehledě k tomu, že si lze jen obtížně představit případ, kdy by pro jakoukoli veřejně prospěšnou stavbu nepostačovalo zřízení věcného břemene“.

4. K odvolání účastnice řízení Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 8. 9. 2016, č. j. 4 Co 135/2015-85, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud – poté, co doplnil dokazování výpisem z listu vlastnictví č. 10002 pro katastrální území O. u Ch., obec Ch., vedeného Katastrálním úřadem pro Královéhradecký kraj, Katastrální pracoviště v Jičíně, a snímky pozemkových map, z nichž zjistil, že v současné době došlo v důsledku digitalizace ke změně parcelních čísel sporných pozemků ve vlastnictví České republiky, s nimiž má právo hospodaření Státní pozemkový úřad, tak, že nyní jsou označeny parc. č. 68/11 (orná půda) o výměře 19 749 m², parc. č. 68/14 (orná půda) o výměře 14 678 m² a parc. č. 85/29 (orná půda) o výměře 11 962 m² – předně vyslovil názor, že právní posouzení restitučního nároku uplatněného žalobkyní je založeno jen na výkladu podústavního práva, že tedy jde o individuální aplikaci rozhodnutí moci zákonodárné o obsahu, rozsahu a způsobu zmírnění některých majetkových křivd, přičemž poukázal na to, že na rozdíl od ostatních restitučních předpisů je zmírnění majetkových křivd podle zákona č. 428/2012 Sb. realizováno jednak vydáním konkrétních odňatých věcí oprávněným osobám a dále formou paušální finanční náhrady vyplácené státem, jejímž účelem je též náhrada za některé nevydávané věci. K návrhu účastnice sdělil odvolací soud podstatný obsah stanoviska Ministerstva pro místní rozvoj ČR ze dne 3. 6. 2015, č. j. 22503/2015-81, k problematice vyvlastnění ve vztahu k zákonu č. 428/2012 Sb., adresovaného řediteli odboru řízení restitucí Státního pozemkového úřadu, a sdělení ministryně pro místní rozvoj ze dne 24. 7. 2015, č. j. 24076/2015-82, podaného předsedovi vlády České republiky Mgr. B. S. na zákla-

dě jeho dopisu ze dne 30. 6. 2015, k výkladu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. z hlediska, kdy je nutné pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit a kdy postačí zřízení věcného břemene. Přisvědčil názoru soudu prvního stupně, že výluku podle § 8 odst. 1 písm. f) tohoto zákona lze aplikovat, jsou-li splněny kumulativně jím tři zmíněné podmínky, neztotožnil se však s jeho názorem převzatým z komentáře k zákonu č. 428/2012 Sb., že podmínky 2) a 3) nemohou být v konkrétní věci prakticky nikdy naplněny. Tento výklad považoval za nesprávný a v rozporu s teleologickým výkladovým pravidlem, jelikož toto ustanovení by se bez dalšího stávalo obsoletním, k čemuž zákonodárce zjevně nesměřoval, neboť naopak výrazně zohlednil význam veřejného zájmu na výstavbě veřejně prospěšných staveb dopravní a technické infrastruktury, a to tak, že vyloučil z vydávání pozemky, u nichž je na základě platné územně plánovací dokumentace opodstatněný předpoklad, že by se následně mohly stát předmětem vyvlastňovacího řízení, jehož výsledkem by vzhledem k povaze konkrétní veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury bylo opětovné odnětí vlastnického práva k vydanému pozemku. Proto podle odvolacího soudu – za účelem zjednodušení celého procesu majetkového vypořádání při této výstavbě – nebudou státem (resp. povinnými osobami) restitučně vydávány takové pozemky, jež by pravděpodobně stát v následném vyvlastňovacím řízení oprávněným osobám (resp. jejich právním nástupcům) vyvlastněním opět odňal. Tento účel se logicky ztrácí pouze za situace, kdy lze plánovanou veřejně prospěšnou stavbu dopravní nebo technické infrastruktury realizovat pouze na základě vyvlastnění formou zřízení věcného břemene. Odvolací soud dále odkázal na § 2 odst. 1 písm. l) a n) stavebního zákona, podle nichž se veřejně prospěšnou stavbou rozumí stavba pro veřejnou infrastrukturu určená k rozvoji nebo ochraně území obce, kraje nebo státu a která je vymezena ve vydané územně plánovací dokumentaci, a veřejnou infrastrukturou jsou pozemky, stavby, zařízení, a to dopravní infrastruktura (stavby pozemních komunikací, drah, vodních cest, letišť a s nimi souvisejících zařízení)], a územně plánovací dokumentaci se rozumí 1. zásady územního rozvoje, 2. územní plán a 3. regulační plán, a dále na § 3 odst. 1 a § 4 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), podle nichž je vyvlastnění přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a lze jej provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním předpisem. Dovedil, že při posouzení, zda vyvlastnění je nutno provést formou odnětí vlastnického práva nebo postačí jeho omezení zřízením věcného břemene, je rozhodující to, zda lze pozemek i po realizaci stavebního záměru nadále využívat k původnímu účelu, což platí pro většinu staveb technické infrastruktury, např. jedná-li se o její podzemní části, tj. liniovou část vodovodu, kanalizaci, plynovod, ropovod, produktovod, kabely, nebo v případě, že má být vedeno nadzemní elektrické vedení,

č. 115

takže v těchto případech postačí zřízení věcného břemene. Naproti tomu u staveb dopravní infrastruktury dochází po jejich realizaci ve většině případů ke znemožnění užívání nemovitosti k původnímu účelu a zpravidla též ke změně druhu pozemku (stejně tak jako u dopravních liniových staveb nepostačí zřízení věcného břemene např. u vodojemů, parovodů, čistíren odpadních vod, trafostanic apod.). Na tomto závěru pak nemůže nic změnit ani žalobkyně zdůrazňované ustanovení § 17 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2015 (správně do 30. 12. 2015), neboť jím zjevně nebyl stanoven závazný postup pro rozhodování ve vyvlastňovacím řízení pro účely výstavby pozemních komunikací; jeho účelem bylo naopak jednak vymezení obsahu věcného břemene, jež může být ve vyvlastňovacím řízení zřízeno správním orgánem, a dále výslovná deklarace, resp. zjednodušení možnosti zřízení věcného břemene ve vyvlastňovacím řízení za účelem výstavby nové pozemní komunikace. Možnost vyvlastnění formou odnětí vlastnického práva podle vyvlastňovacího zákona tím však vyloučena nebyla (odstavec 1) a omezení vlastnického práva vlastníka pozemku zřízením věcného břemene bylo stanoveno pouze za účelem majetkového vypořádání při užívání v minulosti již zřízené (neoprávněně) stavby pozemní komunikace na cizím pozemku (odstavec 2); navíc s účinností od 1. 1. 2016 (správně 31. 12. 2015) bylo toto ustanovení novelizováno. Pokud pak jde o územně plánovací dokumentaci [§ 2 odst. 1 písm. n) stavebního zákona], poukázal odvolací soud na to, že zákon v zásadě nepočítá s tím, že již bude nutně obsahovat zcela přesnou polohu budoucího umístění veřejně prospěšných staveb dopravní nebo technické infrastruktury, přičemž u staveb liniových se v zásadě počítá pouze se stanovením odpovídajícího koridoru jejich vedení (viz přílohy 4 a 7 vyhl. č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti), a že jednotlivé formy územně plánovací dokumentace se zásadně liší co do míry konkrétnosti, podrobnosti i měřítka. Z toho podle odvolacího soudu vyplývá, že je-li záměrem výstavby obecně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury dotčena pouze část pozemku tvořícího předmět daného řízení, je nutno výluky stanovenou v § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. vztáhnout jen na tuto dotčenou část, zachová-li si zbylá část pozemku vzhledem k jeho účelu a umístění nějaký samostatný hospodářský význam (viz obdobně § 9 odst. 2 tohoto zákona). V takovém případě bude zpravidla nutno ustanovit znalce z oboru geodézie a kartografie ke zhotovení geometrického oddělovacího plánu, jenž bude tvořit součást výroku rozhodnutí soudu o věci samé [§ 79 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 357/2013 Sb.]. Odvolací soud proto uzavřel, že tvrzení povinné osoby v dané věci o tom, že dotčené pozemky jsou potřebné pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury, spočívající ve stavbě rychlostní komunikace R 35 (dnes dálnice D 35), vymezené ve schválené územně plánovací dokumentaci, je rozhodující skutečností pro posouzení aplikace výluky z restitučního vydávání

pozemků podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., neboť zásadně platí, že pro realizaci takovéto stavby by nebylo vyvlastnění zřízením věcného břemene účelné a dostačující. Soud prvního stupně – veden svým nesprávným názorem – ovšem neprovedl důkazy navržené povinnou osobou v souladu s § 250d odst. 1 o. s. ř. za účelem zjištění zcela přesného stavu územně plánovací dokumentace ani konkrétního rozsahu nezbytných územních požadavků pro její řádné provedení na předmětných pozemcích, konkrétně důkaz listinou o Zásadách územního rozvoje Královéhradeckého kraje vydaných dne 8. 9. 2011 v její úřední podobě, popř. též důkaz znaleckým posudkem znalce z oboru geodézie a kartografie za účelem zjištění, zda daný stav územně plánovací dokumentace vůbec umožňuje konkrétní a dostatečně přesné určení dotčeného území, případně za účelem vypracování geometrického oddělovacího plánu pro vyčlenění té části pozemků, jež jsou určeny pro výstavbu dálnice D 35 a pro něž (pouze) v tomto rozsahu může platit výluka jejich vydání. S těmito právními názory odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, přičemž mu uložil, aby dokazování v naznačeném směru doplnil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Usnesení odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost podle § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky „výluky z vydání pozemku (pozemků) podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s hmotným právem“. Dovolatelka předně zdůrazňuje, že soudy demokratického státu nepřísluší, aby na základě připsů ministerstva či ministryně, které obsahují toliko výklad zákonů, učinil „jakékoliv zjištění a toto dobrozdání ústředního orgánu státní správy prováděl k důkazu“, neboť podle čl. 95 odst. 1 Ústavy je soud při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Dále namítá, že názor odvolacího soudu, pokud dovodil, že u staveb dopravní infrastruktury dochází po jejich realizaci ve většině případů ke znemožnění užívání nemovitosti k původnímu účelu a poté zpravidla i ke změně druhu pozemku, je neurčitý a pro danou věc nerozhodující, a rovněž mu vytýká, že se nevypořádal s její námitkou, že i stát ve vztahu ke svému majetku postupuje totožným způsobem a sleduje stejná hlediska pro zachování majetku České republiky [viz § 26 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky, ve znění účinném od 1. 7. 2002, z něž vyplývá, že stát je oprávněn umožnit zřizování veřejně prospěšných staveb na svých pozemcích (a to i pokud jde o trvalé zábor) zásadně pouze na základě práva odpovídajícího věcnému břemenu, a to za úplatu a pouze v nezbytném rozsahu]. Poukazuje rovněž na to, že v době, kdy uplatnila nárok na vydání pozemků, předpokládal zákon

o pozemních komunikacích v § 17 odst. 1 výslovně, že věcné břemeno je právem, které postačuje ke zřízení stavby komunikace ve smyslu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., a to včetně dálnice, silnice a místní komunikace (*ex lege*). Z toho dovozuje, že není správný závěr odvolacího soudu, že „šlo toliko o výslovnou deklaraci, resp. zjednodušení možnosti zřízení (v zásadě bez nutnosti prokazování veřejného zájmu) věcného břemene ve vyvlastňovacím řízení za účelem výstavby nové pozemní komunikace, přičemž možnost vyvlastnění formou odnětí vlastnického práva tím však vyloučena nebyla. Okolnost, že § 17 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích doznalo od 1. 1. 2016 (správně 31. 12. 2015) významných změn, nemůže být vykládána k tíži dovolatelky, neboť k novelizaci jednak došlo po marném uplynutí lhůty podle § 9 odst. 2 zákona č. 428/2012, a navíc v době prodlení státu s uspokojením jejího restitučního nároku. Dále dovolatelka namítá nesprávnost závěru odvolacího soudu, že ke splnění výluky podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. postačuje jakákoliv z forem územně plánovací dokumentace a že úmyslem zákonodárce bylo zahrnout do této restituční výluky i takové pozemky a stavby (v rámci příslušného koridoru), na kterých se v souladu s (budoucím) rozhodnutím o umístění stavby nakonec nemusí vlastní těleso stavby dopravní nebo technické infrastruktury nacházet, a na rozdíl od něj dovozuje, že podmínkou splnění výluky je pouze taková forma (stupeň) územní plánovací dokumentace, která umožní učinit závěr v tom směru, zda ke zřízení veřejně prospěšné stavby věcné břemeno postačuje, či nikoliv. Za situace, kdy v době rozhodování o vydání pozemků není ani zřejmé, zda se na nich bude veřejně prospěšná stavba skutečně nacházet, či nikoliv, nelze o splnění překážky podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. vůbec uvažovat. Podle dovolatelky dále odvolací soud popřel ústavní rozměr projednávané věci, jakož i restitučního zákonodárství vůbec, odmítl-li zásadu *ex favore restitutionis*, formulovanou Ústavním soudem, a upřel jí nárok, čímž zasáhl do jejího ústavně zaručeného práva vlastnit majetek (čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a do práva na spravedlivý proces. Úvahy odvolacího soudu o tom, že restituce, potažmo restituce církevní, postrádají ústavní rozměr a že spadají do roviny podústavního práva, jsou zjevně neudržitelné a v rozporu s čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR. Z hlediska systematického výkladu § 101 stavebního zákona je pak podle dovolatelky zřejmé, že Zásady územního rozvoje Královéhradeckého kraje nelze považovat za územně plánovací dokumentaci ve smyslu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. Navrhla, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném

od 1. 1. 2014. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení – žalobkyní) v zákoně lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 a § 245 a o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky [výkladu a aplikace § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. v případě, kdy oprávněná osoba uplatnila restituční nárok na vydání pozemků nacházejících se v koridoru rychlostní silnice R 35 (nyní dálnice D 35), jež byla v Zásadách územního rozvoje (schválené územně plánovací dokumentaci) stanovena jako veřejně prospěšná stavba dopravní infrastruktury], která v rozhodování odvolacího soudu nebyla dosud vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.).

8. Podle § 9 odst. 10 zákona č. 428/2012 Sb., rozhodl-li pozemkový úřad podle tohoto zákona, může být věc projednána v řízení podle části páté občanského soudního řádu. K řízení je v prvním stupni příslušný krajský soud.

9. Zákon č. 428/2012 Sb., ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb., stanoví v § 1, že upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženským společenstvem, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy podle jiného právního předpisu (dále jen „registrované církve a náboženské společnosti“), v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy.

10. Mezi účastníky řízení nebylo sporu o tom, jak bylo zjištěno již ve správním řízení, že žalobkyně je oprávněnou osobou podle § 3 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., že stát je osobou povinnou podle § 4 písm. a) tohoto zákona a § 22 odst. 9 zákona č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, že předmětné nemovitosti byly žalobkyní odnаты způsobem uvedeným v § 5 písm. c) zákona a že žalobkyně podala dne 30. 4. 2013 u účastnice výzvu k vydání (mimo jiné) předmětných nemovitostí.

11. Podle § 6 citovaného zákona povinná osoba podle § 4 písm. a) a b) vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společenství a stala se předmětem

majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

č. 115

12. Podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. platí, že věc nelze vydat v případě, že se jedná o část pozemku nebo stavby, která je potřebná pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury, vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, pro kterou lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit; to neplatí, postačí-li pro veřejně prospěšnou stavbu zřízení věcného břemene.

13. Dovolací soud se ztotožňuje s právním názorem soudů obou stupňů, že výluku z vydání části pozemku nebo stavby uvedené v části věty před středníkem citovaného ustanovení lze aplikovat, jsou-li splněny kumulativně tři zákonem stanovené podmínky, a to 1) veřejně prospěšná stavba je vymezena v platné územně plánovací dokumentaci, 2) v případě konkrétního pozemku či stavby jsou splněny podmínky vyvlastnění a 3) pro veřejně prospěšnou stavbu nepostačí zřízení věcného břemene.

14. V Důvodové zprávě k zákonu č. 428/2012 Sb. se k citovanému ustanovení uvádí pouze to, že „veřejný zájem na vybudování veřejně prospěšných staveb dopravní a technické infrastruktury vyjádřený ve schválené územně plánovací dokumentaci je (rovněž) důvodem pro nevydání části nemovitosti, která je pro uskutečnění takové stavby potřebná“.

15. K podmínce 1) – veřejně prospěšná stavba je vymezena v platné územně plánovací dokumentaci:

16. Podle § 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), se rozumí veřejně prospěšnou stavbou stavba pro veřejnou infrastrukturu určená k rozvoji nebo ochraně území obce, kraje nebo státu, vymezená ve vydané územně plánovací dokumentaci. Územně plánovací dokumentací se podle § 2 odst. 1 písm. n) tohoto zákona rozumí 1. zásady územního rozvoje; 2. územní plán; 3. regulační plán.

17. Ustanovení § 170 odst. 1 písm. a) stavebního zákona dále stanoví, že práva k pozemkům a stavbám, potřebná pro uskutečnění staveb nebo jiných veřejně prospěšných opatření podle tohoto zákona, lze odejmout nebo omezit, jsou-li vymezeny ve vydané územně plánovací dokumentaci a jde-li o veřejně prospěšnou stavbu dopravní a technické infrastruktury, včetně plochy nezbytné k zajištění její výstavby a řádného užívání pro stanovený účel.

18. Realizaci předmětné stavby dálnice D 35 [viz zákon č. 268/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jenž s účinností od 31. 12. 2015 zrušil kategorii rychlostních silnic jakožto silnic I. třídy] v úseku Ú. – H. K., zahrnujícím i území obce Ch., je třeba bezesporu považovat za veřejně prospěšnou stavbu dopravní

infrastruktury ve výše uvedeném smyslu, když takto je vymezena v platné územně plánovací dokumentaci, a to v části g) Zásad územního rozvoje Královéhradeckého kraje, vydaných zastupitelstvem Královéhradeckého kraje dne 8. 9. 2011, jež nabýly účinnosti dne 16. 11. 2011 [§ 2 odst. 1 písm. n) bod 1 stavebního zákona]. Námitka dovolatelky, že „z hlediska systematického výkladu § 101 stavebního zákona vyplývá, že Zásady územního rozvoje Královéhradeckého kraje nelze považovat za územně plánovací dokumentaci ve smyslu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb.“, je nesprávná, neboť toto ustanovení stanoví, k jakým pozemkům má obec, kraj nebo stát předkupní právo (odstavec 1), jaká je povinnost vlastníka pozemku uvedeného v odstavci 1 v případě, kdy se vlastník rozhodne pozemek převést, a komu musí být tato nabídka doručena (odstavec 2), dále je v něm stanovena lhůta, v níž může být předkupní právo uplatněno, a konečně za jakých podmínek je vlastník pozemku oprávněn nabídnout pozemek určený územním plánem nebo regulačním plánem pro účely podle odst. 1, a lhůta, po jejímž uplynutí předkupní právo v tomto případě zanikne (odstavec 5) – k tomu srov. též komentář k tomuto ustanovení stavebního zákona publikovaný v informačním systému ASPI.

19. K podmínce 2) – v případě konkrétního pozemku či stavby jsou splněny podmínky vyvlastnění:

20. Vyvlastněním podle § 2 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), se rozumí odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem. Tento zákon představuje obecnou právní úpravu podmínek vyvlastnění, obecnou procesní úpravu vyvlastňovacího řízení a stanovení náhrady za vyvlastnění. Zákon vychází z ústavněprávního rámce čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle kterého vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu, a který navazuje na dodatkový protokol č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Obdobně stanoví § 1038 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, že ve veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak, a jen na základě zákona lze vlastnické právo omezit nebo věc vyvlastnit.

21. Podle 3 odst. 1 zákona o vyvlastnění je vyvlastnění přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a jen jestliže veřejný zájem na dosažení tohoto účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného. Sleduje-li se vyvlastněním provedení změny ve využití nebo v prostorovém uspořádání území, včetně umístování staveb a jejich změn, lze je provést, jen jestliže je v souladu s cíli a úkoly územního plánování (odstavec 2). Podle § 4 odst. 1 tohoto zákona vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem.

22. Veřejný zájem lze definovat jako neurčitý právní pojem, který na základě ustálené judikatury soudů (srov. např. rozsudek Krajského soudu v Českých

Budějovicích ze dne 20. 5. 1998, sp. zn. 10 Ca 65/98, nebo nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 455/03) musí být vykládán v souvislosti s konkrétním právním předpisem v individuálním případě. Pojem veřejný zájem není totiž užíván jen v zákoně o vyvlastnění, ale prolíná se celou řadou jiných právních předpisů, ve kterých může mít, pochopitelně vždy s ohledem na způsob jeho užití, jiný obsah. Veřejný zájem lze charakterizovat jako zájem obecně prospěšný, tj. zájem konkrétních osob v určitém celku, např. státu nebo územně samosprávném celku, který jim přináší všeobecný a všeobecně dostupný užitek, přičemž tento veřejný zájem je trvalý. Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ve věci James a ostatní proti Spojenému království (rozsudek ze dne 21. 2. 1986, série A č. 98) dospěl k závěru, že odejmutí majetku, pokud se tím sleduje legitimní sociální, ekonomická nebo jiná politika státu, lze považovat za odejmutí majetku ve veřejném zájmu – byť v tomto konkrétním případě měl prospěch „pouze“ jednotlivce. Veřejný zájem tedy nelze definovat, ale musí být vždy dohledáván pro konkrétní účel daný právním předpisem. Nejvyšší soud v rozsudcích ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4457/2015, a ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 799/2016, v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu (srov. jeho rozsudek ze dne 28. 3. 2008, sp. zn. 2 Ao 1/2008) zdůraznil, že úkolem územního plánování je harmonizace a regulace rozvoje širšího územního celku, přičemž pořizování územně plánovací dokumentace je výrazem veřejného zájmu na naplnění cílů definovaných v § 18 stavebního zákona.

23. Přípustnost vyvlastnění v době vydání rozhodnutí pozemkového úřadu v dané věci vyplývala i z § 17 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 30. 12. 2015, podle něžž bylo možné pro uskutečnění stavby dálnice, silnice nebo místní komunikace vlastnické právo ke stavbě, pozemku a zařízení vyvlastnit podle zvláštního právního předpisu, tj. podle zákona o vyvlastnění. Toto ustanovení bylo ovšem nadbytečné, protože výstavba dopravní infrastruktury je jako jeden z možných účelů vyvlastnění uvedena již ve stavebním zákoně [§ 170 odst. 1 písm. a) stavebního zákona], a to, že se v zákoně o pozemních komunikacích tato úprava opakuje, neznamená, že by kvůli tomu nemusely nové dálnice, silnice a místní komunikace naplnit požadavky stavebního zákona; naopak, aby bylo možné pozemek pro plánovanou dálnici, silnici či místní komunikaci vyvlastnit, musí být taková komunikace nejprve jako veřejně prospěšná stavba zanesena v územně plánovací dokumentaci.

24. Protože však citované právní předpisy řešily oblast výstavby pozemních komunikací pouze v některých speciálních ustanoveních a v ostatním odkazovaly na obecné právní předpisy, především na stavební zákon a na zákon o vyvlastnění, přičemž obecná právní úprava byla v některých ohledech nedostatečná pro urychlení dokončení výstavby rychlostní komunikace R 35 (nyní dálnice D 35), byl přijat zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury (dále jen „zákon č. 416/2009 Sb.“) – jak se výslovně uvádí v Dů-

vodové zprávě k tomuto zákonu, který nabyl účinnosti dne 27. 11. 2009 a jehož účelem podle § 1 je urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, a který modifikuje proces vyvlastňování u těch pozemních komunikací, jež jsou jako veřejně prospěšné stavby vymezeny v územně plánovací dokumentaci. Jeho § 1 odst. 2 pak stanoví, že dopravní infrastrukturou se pro účely tohoto zákona rozumí a) stavby dálnic nebo silnic I. třídy nebo stavby s nimi související, b) stavby dopravní infrastruktury nebo stavby s nimi související umístěvané v plochách nebo koridorech vymezených v platné politice územního rozvoje, nebo c) v územně plánovací dokumentaci vymezené veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury nebo stavby s nimi související, a § 3 odst. 1, že pro odejmutí nebo omezení práv k pozemkům nebo stavbám potřebným pro uskutečnění dopravní, vodní a energetické infrastruktury platí zákon o vyvlastnění, pokud tento zákon nestanoví jinak.

25. V Důvodové zprávě k tomuto zákonu se dále uvádí, že „veřejný zájem spočívá nejen na výstavbě veřejně prospěšné vybrané infrastruktury, ale ve veřejném zájmu je i urychlení její realizace a zabránění případnému zbytečnému, či dokonce záměrnému prodlužování přípravy její výstavby, které zvyšuje i nároky na veřejné rozpočty. Účelem zákona je umožnit v této souvislosti zjednodušení a urychlení jednání o majetkoprávním vypořádání s vlastníky nemovitostí dotčených výstavbou, jakož i racionalizací příslušných správních řízení, při maximálním zachování oprávněných zájmů vlastníků dotčených nemovitostí i třetích osob. Právní podmínky pro maximální urychlení výstavby by měly být vytvořeny zejména stanovením lhůty pro vydání rozhodnutí ve správních řízeních, úpravou posuzování předběžných otázek a námitek, jakož i přerušování správních řízení v případech, kdy by někteří účastníci řízení mohli zneužívat institutů správního řádu a stavebního zákona k účelovému zdržování stavby. Na základě tohoto zákona lze dále očekávat, že dojde ke zvýšení kupních cen za nemovitosti vykupované za účelem výstavby vybrané infrastruktury, to však pouze do výše ceny obvyklé, jak by odpovídalo výši náhrady za vyvlastnění (což je plně v souladu s účelem nového zákona o vyvlastnění)“. Vybranou infrastrukturou podle Důvodové zprávy byla právě rychlostní silnice R 35. K § 3 tohoto zákona Důvodová zpráva poukazuje na to, že „podle současného stavu právního řádu nemá stát právní nástroje k tomu, aby získal v co nejkratším časovém úseku pozemky a potřebná povolení pro realizaci veřejně prospěšné stavby veřejné infrastruktury, pozemních komunikací“.

26. V době, kdy v dané věci bylo vydáno rozhodnutí pozemkového úřadu, byl zákon č. 416/2009 Sb. již novelizován, a to zákonem č. 209/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní infrastruktury, zákonem č. 405/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

tí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění zákona č. 209/2011 Sb., a zákonem č. 178/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů. Způsob určování maximální výše ceny pro smluvní ujednání o nabytí práva k pozemku a způsob oceňování pozemku (popř. jiných věcných práv), který je vykupován státem nebo jím zřízenou organizací (zejm. Ředitelství silnic a dálnic, Správa železniční dopravní cesty) pro potřeby výstavby dopravní infrastruktury, je stanoven v § 3b zákona č. 416/2009 Sb., ve znění citovaných právních předpisů, a to jako *lex specialis* ve vztahu k zákonu č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky (§ 12 – maximální výše ceny při úplatném nabývání majetku), a k zákonu č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku (nevyužití institutu ceny zjištěné). [Naposledy byl zákon č. 416/2009 Sb. změněn v § 3b a dalších ustanoveních zákonem č. 49/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů.].

27. Stejně tak jako je třeba realizaci předmětné stavby dálnice D 35 (dříve rychlostní silnice R 35) v úseku Ú. – H. K., zahrnujícím i území obce Ch., považovat za veřejně prospěšnou stavbu dopravní infrastruktury vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, nelze pochybovat ani o tom, že uskutečnění této stavby je ve veřejném zájmu, z čehož nelze než dovodit, že předmětné pozemky by bylo možno pro tento účel vyvlastnit formou odejmutí vlastnického práva v rozsahu (tj. v částech pozemků), který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění podle zákona o vyvlastnění v souvislosti s účelem a cíli zákona č. 416/2009 Sb. (ve věci vyvlastnění pozemků za účelem výstavby dálnice D 11, 1105/II O. – H. K. srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3834/2016).

28. K podmínce 3), – pro veřejně prospěšnou stavbu dálnice D 35 nepostačí zřízení věcného břemene:

29. Pakliže uskutečnění stavby dálnice D 35 v uvedeném úseku je ve veřejném zájmu, takže předmětné pozemky by bylo možno pro tento účel vyvlastnit formou odejmutí vlastnického práva v rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění podle zákona o vyvlastnění v souvislosti s účelem a cíli zákona č. 416/2009 Sb., pak je třeba přisvědčit právnímu názoru odvolacího soudu, že za účelem zjednodušení celého procesu majetkového vypořádání podle zákona č. 428/2012 Sb. nelze vydávat takové pozemky, jež by pravděpodobně stát v následném vyvlastňovacím řízení oprávněným osobám (resp. jejich právním nástupcům) vyvlastněním opět odňal. Aplikace § 8 odst. 1 písm. f) části věty za středníkem zákona č. 428/2012 Sb. je tedy v daném případě v rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění podle zákona o vyvlastnění a podle zákona

416/2009 Sb., jímž je výstavba dálnice D 35, vyloučena, neboť zřízení věcného břemene pro tuto veřejně prospěšnou stavbu, jejíž uskutečnění je ve veřejném zájmu, nepostačuje.

30. Z hlediska restitučních předpisů (konkrétně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „zákon o půdě“) je pak možno poukázat na náleží Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2004, sp. zn. IV. ÚS 176/03, v němž dovodil, že „při interpretaci a aplikaci restitučních předpisů je třeba vždy mít na zřeteli účel a předmět úpravy těchto předpisů. Pojmy a instituty obsažené v restitučních předpisech je proto třeba vykládat s ohledem na to, aby byl v maximální míře dosažen jejich účel, a rovněž s ohledem na to, že předmětem úpravy těchto předpisů jsou vztahy majetkoprávní, které jsou svou povahou občanskoprávními vztahy. Je třeba v konkrétním případě volit takovou interpretaci, která by směřovala k maximálnímu naplnění účelu restituce a současně respektovala proporcionalitu mezi omezením restitučního nároku na vydání původních pozemků a prosazením konkrétního veřejného zájmu. Za zjištěných skutkových okolností, při nichž je pozemek v nyní posuzované věci (travnatá plocha porostlá veřejnou zelení) užíván výhradně pro veřejné účely, není možné nalézt jakoukoli rozumnou proporcii mezi restitučním účelem a veřejným zájmem. Pro překážku, která spočívá v realizaci veřejného zájmu, nelze restituci v naturální formě uskutečnit. Nemůže-li restituent z objektivního důvodu užívat nemovitost, jež má být po kladném výroku o jeho vlastnictví předmětem potenciálního vydání podle zákona o půdě, nastává právní stav neslučitelný s účelem restituce, deklarovaným v preambuli a v ustanovení § 1 tohoto zákona“.

31. Ze závěrů uvedených v tomto nálezu vycházel Ústavní soud i v nálezu ze dne 1. 7. 2014, sp. zn. I. ÚS 581/14, v němž taktéž odmítl vydání takové věci (veřejně přístupné travnaté plochy s porostem), která podléhá natolik intenzivní veřejnoprávní regulaci, která neumožňuje realizovat kteroukoliv ze složek vlastnických oprávnění. V tomto nálezu Ústavní soud (mimo jiné) dovodil, že „realizace vlastnického práva předpokládá možnost výkonu vlastnických oprávnění – práva věc užívat, požívat její eventuální plody, nepřetržitě ji držet a případně s ní disponovat (*ius utendi et fruendi, possidendi, disponendi*). Konkrétní okolnosti tohoto případu však restituentovi brání ve výkonu jakékoli ze složek vlastnického práva. Individuální užívání veřejně přístupné travnaté plochy s porostem nepřipadá v úvahu. Totéž platí o držbě pozemku – ta by byla vzhledem k veřejné přístupnosti pozemku permanentně rušena. Jako relevantní se může jevit možnost s pozemkem disponovat, což by se dalo extenzivně dovodit ze závěrů nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 747/2000. Není však reálné ani právně přípustné, kdyby měl restituent využívat pozemek, který by mu byl vydán ve výše popsaném stavu, k právnímu obchodu. Pak by nezbývalo než dovodit, že v případě převodu pozemku z restituenta na jinou osobu by šlo o prodej spekulativní, uskutečno-

č. 115

vaný s cílem konfrontovat majetkové požadavky vlastníka pozemku s institucí veřejné moci, která řádné užívání pozemku garantuje. Převod pozemku by se ocitl v rozporu s dobrými mravy, což v aktuální podobě zapovídá § 2 odst. 3 občanského zákoníku. Takto vytyčené premisy platí tím spíše, že ani po případné naturální restituci, ale ani po případném převodu pozemku by se nedala očekávat změna jeho účelového určení. Je-li pozemek veřejným statkem, pak je vysoce nepravděpodobné, že by restituent či jiný vlastník pozemku dosáhl v budoucnu změny územního plánu, která by jediná mohla vést k tomu, že by se pozemek stal skutečným předmětem výkonu vlastnických oprávnění. Shrnuto: rozhodnutím ve prospěch oprávněné osoby s následnou restitucí předmětného pozemku by došlo ke vzniku tzv. holého vlastnictví (*nuda proprietas*), což není účelem restitučního procesu, jinak zajisté směřujícího k alespoň částečnému zmírnění majetkových křivd způsobených oprávněným osobám totalitní mocí v rozhodném období. Pro vyprázdněný obsah konkrétního vlastnického práva vede analýza prvního kroku testu proporcionality k závěru o výlučném naplnění funkce veřejného statku a nemožnosti výkonu vlastnických oprávnění jednotlivce. Jak ke kolizi základního práva a veřejného statku uvádí plenární náález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 1996 sp. zn. Pl. ÚS 15/96, je nutné stanovit podmínky, při jejichž splnění má prioritu buď základní právo, nebo veřejný statek. Základem je tedy maxima, podle níž lze omezit základní právo pouze v zájmu jiného základního práva či svobody nebo – což je relevantní nyní – v zájmu veřejného statku jako hodnoty. Výsledek testu proporcionality v jeho prvním kroku tedy nezbyvá než vyhodnotit tak, že účel omezení základního práva, jehož předpokladem je nabytí vlastnického práva k pozemku formou restituce, nemůže být naplněn. Zjištěné skutečnosti a jejich právní důsledky svědčí ve prospěch zachování veřejného statku a užívání pozemku dosavadním způsobem“. Z judikatury Nejvyššího soudu k dané problematice srov. např. usnesení ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1583/2007, či rozsudek ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 28 Cdo 3938/2015.

32. O obdobnou situaci se jedná i v daném případě, neboť žalobkyně (pokud by jí byly vydány celé předmětné pozemky) by ve vztahu k jejich částem nezbytně nutným k výstavbě dálnice D 35 nemohla realizovat svá vlastnická práva, neboť ani po případné jejich naturální restituci by se nedala očekávat změna jejich účelového určení, došlo by ve vztahu k nim pouze ke vzniku tzv. holého vlastnictví, což není účelem restitučního procesu. Ostatně, jak zdůraznil již odvolací soud, zmírnění majetkových křivd podle zákona č. 428/2012 Sb. spočívá – na rozdíl od ostatních restitučních předpisů – jednak ve vydání konkrétních odňatých věcí oprávněným osobám a dále ve formě paušální finanční náhrady vyplácené státem za některé věci, které se podle tohoto zákona nevydávají (srov. § 15 a § 16 tohoto zákona).

33. Dovolací soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že rozhodujícím hlediskem pro posouzení otázky, ve kterých případech je ve smyslu § 8

odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury, vymezené ve schválené územně plánovací dokumentaci, nutné právo k části pozemku vyvlastnit (formou odnětí vlastnického práva), a kdy naopak postačí zřízení věcného břemene, je okolnost, zda restituent by mohl k této části pozemku dotčené takovou stavbou po jejím vydání realizovat své vlastnické právo, či nikoliv. Jen takto je třeba právní názory odvolacího soudu upřesnit, což však nic nemění na tom, že v daném případě nelze předmětné pozemky v rozsahu nezbytně nutném k uskutečnění stavby dálnice D 35 žalobkyni vydat.

34. Princip *ex favore restitutionis*, z něhož Ústavní soud již od svých prvních rozhodnutí v restitučních věcech vycházel a jenž zdůrazňoval (viz jeho nálezy ze dne 21. 12. 1992, sp. zn. I. ÚS 597/92, ze dne 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 154/95, ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. I. ÚS 754/01, a ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 2896/09) a na něž dovolatelka poukázala již v žalobě, v dané věci uplatnit nelze, neboť by to bylo proti smyslu a účelu zákona č. 428/2012 Sb., jímž je zmírnění některých majetkových křivd, a v rozporu se všemi citovanými právními předpisy, jakož i s výše zmíněnými nálezy Ústavního soudu, neboť v daném případě veřejný zájem na výstavbě dálnice D 35 převyšuje nad restitučním nárokem žalobkyně. Snaha o volbu interpretace vstřícné vůči oprávněným osobám totiž nemůže vést k tomu, aby soudy překračovaly zákonný režim majetkového vyrovnání s církvemi. Zakotvení právního rámce pro nápravu historických bezpráví z doby nesvobody bylo úlohou demokraticky konstituovaného zákonodárského sboru; naproti tomu soudy nemohou politickou reprezentací zvolené pojetí nápravy majetkových křivd uzpůsobovat vlastním představám o žádoucí míře kompenzace újmy, již církev a náboženské společnosti v minulosti utrpěly.

35. K namítanému porušení čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovolací soud připomíná, že ústavní ochrana se vztahuje k vlastnickému právu již konstituovanému, nikoliv k uplatněnému restitučnímu nároku (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 1995, sp. zn. I. ÚS 3/94, ze dne 4. 10. 2000, sp. zn. II. ÚS 42/97, ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. IV. ÚS 680/05, ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 719/2000, a dále usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 1430/08, či ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. I. ÚS 2655/15, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 1246/2016; podobně k aplikovatelnosti čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod srov. např. rozhodnutí velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Malhous* proti České republice č. 33071/96 ze dne 13. 12. 2000).

36. Pokud dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že jeho závěr o tom, že u staveb dopravní infrastruktury dochází po jejich realizaci ve většině případů ke zneemožnění užívání nemovitosti k původnímu účelu, a poté zpravidla i ke změně druhu pozemku, je neurčitý a pro danou věc nerozhodující, pak v tomto ohledu je možno odkázat na závěry obsažené v citovaném nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2014, sp. zn. I. ÚS 581/14.

37. Souhlasit nelze ani s námitkou dovolatelky, že v době, kdy uplatnila nárok na vydání pozemků, předpokládal zákon o pozemních komunikacích (ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 30. 12. 2015) v § 17 odst. 1 výslovně, že věcné břemeno je právem, které postačuje ke zřízení stavby komunikace ve smyslu § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., a to včetně dálnice, silnice a místní komunikace (*ex lege*), a že z tohoto důvodu není správný právní názor odvolacího soudu, že „šlo toliko o výslovnou deklaraci, resp. zjednodušení možnosti zřízení (v zásadě bez nutnosti prokazování veřejného zájmu) věcného břemene ve vyvlastňovacím řízení za účelem výstavby nové pozemní komunikace, přičemž možnost vyvlastnění formou odnětí vlastnického práva tím však vyloučena nebyla“. Předně, jak správně dovodil odvolací soud, druhá věta tohoto ustanovení pouze definovala právo odpovídající věcnému břemenu, a to tak, že je právem, které podle zvláštního právního předpisu opravňuje stavebníka ke zřízení požadované stavby na dotčeném pozemku, přičemž však věta první tohoto ustanovení nevylučovala vyvlastnění formou odnětí vlastnického práva, a odstavec 2 tohoto ustanovení stanovil, že jestliže byla zřízena stavba dálnice, silnice nebo místní komunikace na cizím pozemku a vlastníku této stavby se prokazatelně nepodařilo dosáhnout majetkoprávního vypořádání s vlastníkem pozemku, je příslušný speciální stavební úřad oprávněn na návrh vlastníka stavby zřídit věcné břemeno, které je nezbytné pro výkon vlastnického práva ke stavbě.

38. Podle § 17 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, ve znění účinném od 31. 12. 2015, odvolací soud argumenty žalobkyně uvedené v žalobě a v jejím vyjádření k odvolání účastnice neposuzoval, jak z odůvodnění jeho rozhodnutí vyplývá.

39. Výtka dovolatelky, že odvolací soud se nevypořádal s její námitkou, že „rovněž stát ve vztahu ke svému majetku postupuje totožným způsobem a sleduje stejná hlediska pro zachování majetku České republiky“, je nepřipadná, neboť předmětné pozemky nejsou v jejím vlastnictví, nýbrž ve vlastnictví České republiky a právo hospodaření k nim vykonává Státní pozemkový úřad.

40. Přisvědčit nelze ani námitkám dovolatelky, že „podmínkou splnění výluky podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. je pouze taková forma (stupeň) územní plánovací dokumentace, která umožní učinit závěr v tom směru, zda ke zřízení veřejně prospěšné stavby věcné břemeno postačuje, či nikoliv“, a že „za situace, kdy v době rozhodování o vydání pozemků není ani zřejmé, zda se na nich bude veřejně prospěšná stavba skutečně nacházet, či nikoliv, nelze o splnění překážky podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb. vůbec uvažovat“. V tomto ohledu je třeba poukázat na již citované ustanovení § 2 odst. 1 písm. n) stavebního zákona, které výslovně stanoví, že územně plánovací dokumentaci se rozumí 1. zásady územního rozvoje; 2. územní plán; a 3. regulační plán. V daném případě bylo zjištěno, že Zastupitelstvem Královéhradeckého kraje byly dne 8. 9. 2011 vydány Zásady územního rozvoje Královéhradeckého kraje, jež

nabyly účinnosti dne 16. 11. 2011, v jejichž části g) je stavba rychlostní silnice R 35 v úseku Ú. – H. K., zahrnujícím i území obce Ch., vymezena jako veřejně prospěšná stavba; jde tedy o územně plánovací dokumentaci, jež odpovídá stavebnímu zákonu, jakož i zákonu č. 416/2009 Sb.

41. Odvolacímu soudu nelze ani důvodně vytýkat, že k návrhu účastnice sdělil při ústním jednání dne 8. 9. 2016 podstatný obsah stanoviska Ministerstva pro místní rozvoj ČR ze dne 3. 6. 2015, č. j. 22503/2015-81, a sdělení ministryně pro místní rozvoj ze dne 24. 7. 2015, č. j. 24076/2015-82, neboť z těchto listin nečinil žádná zjištění o stavu věci (srov. § 125 o. s. ř.), a kromě toho je nanejvýš vhodné, aby se soud informoval a účastníky řízení seznámil s tím, jak na řešenou právní problematiku nahlízejí další státní orgány a organizační složky státu.

42. Protože usnesení odvolacího soudu je správné a protože nebylo zjištěno, že by toto rozhodnutí bylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. ani jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl. (Důvody, pro něž odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně usnesením zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení a jež jsou ostatně v její prospěch, dovolatelka dovoláním nenapadla, a proto je dovolací soud nemohl přezkoumat – srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.)

č. 115

Č. 116

Č. 116 Odpovědnost státu za škodu

§ 31a zákona č. 82/1998 Sb., § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb. ve znění od 1. 1. 2013, § 172 odst. 1 písm. d) zákona č. 141/1961 Sb. ve znění od 1. 1. 2013

Zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 představuje zásadně pro poškozeného způsobilé, účinné a dostatečné zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou délkou trestního stíhání.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 785/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.785.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 28 Co 360/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 jako soudu prvního stupně ze dne 12. 6. 2014, č. j. 21 C 322/2013-102, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 400 000 Kč s příslušenstvím (výrok I), a současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).
2. Žalobce se žalované částky domáhal jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce trestního stíhání.
3. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně bylo trestní stíhání žalobce zahájeno usnesením Policie ČR ze dne 30. 1. 2004. Žalobce byl stíhán pro pokus trestného činu podvodu podle § 21 odst. 1, § 209 odst. 1 a 5 tr. zákoníku. Obžaloba byla proti žalobci podána dne 30. 9. 2005. Trestní stíhání bylo ukončeno pravomocným usnesením Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 18. 2. 2013, sp. zn. 1 KZV 31/2004, kterým bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání žalobce podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu za použití § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu s přihlédnutím k čl. II amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013. Žalobce uplatnil dne 24. 4. 2013 u žalované nárok na poskytnutí zadostiučinění. Žalovaná ve svém stanovisku k žádosti žalobce konstatovala,

že došlo k nesprávnému úřednímu postupu spočívajícímu v nepřiměřené délce řízení.

4. Zjištěný skutkový stav soud prvního stupně posoudil podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění novely zákona č. 160/2006 Sb., dále jen „OdpŠk“. Soud prvního stupně uzavřel, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí OdpŠk spočívajícímu v nepřiměřené délce předmětného trestního řízení (řízení trvalo 9 let a 1 měsíc). Za dostatečnou kompenzaci soud považoval poskytnutí zadostiučinění formou konstatování porušení práva žalovanou a především zadostiučinění poskytnuté již v samotném trestním řízení. Ze znění usnesení Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 18. 2. 2013, kterým bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu za použití § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu s přihlédnutím k čl. II amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013, jednoznačně vyplývá, že trestní stíhání bylo zastaveno právě z důvodu jeho délky přesahující 8 let. Žalobce po dobu trestního stíhání nebyl omezen na osobní svobodu, nebyl ani jinak významně omezen v běžném způsobu života. Ani skutečnost, že byl žalobce stíhán ještě v jiné trestní věci, nemůže mít pro žalobce za následek zvýšení významu odškodňovaného trestního řízení. Žalobce se spokojil se způsobem ukončení trestního stíhání. Do usnesení o zastavení trestního stíhání si žalobce nepodal stížnost ani neprohlásil, že na projednání věci trvá, čímž akceptoval satisfakci v podobě zastavení trestního stíhání. V opačném případě měl žalobce požádat o jeho pokračování. V kompenzačním řízení již nelze přihlídnout ke skutečnosti, že ve vztahu k dalším společně stíhaným osobám došlo následně v trestním řízení k jeho zastavení z důvodu, že skutek není trestným činem. V občanskoprávním řízení se soud nemůže důvodností trestního stíhání žalobce ze žádného pohledu zabývat (§ 135 odst. 1 o. s. ř.), a nemůže tak ve prospěch žalobce ani aplikovat zásadu *beneficium cohaesionis* uplatňovanou v trestním právu.

5. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a doplnil dokazování o důkaz usnesením Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 1 KZV 31/2004. Odvolací soud uzavřel, že v posuzovaném trestním řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu spočívajícímu v jeho nepřiměřené délce. Dostatečnou kompenzací způsobené nemajetkové újmy je samotné zastavení trestního stíhání žalobce z důvodu nepřiměřené délky tohoto řízení. Vedle toho žalovaná ve stanovisku ze dne 6. 12. 2013 konstatovala, že v daném trestním řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu, a poskytla žalobci další zadostiučinění formou konstatování porušení jeho práva. Trestní stíhání žalobce skončilo zastavením výlučně z důvodu jeho nepřiměřené délky, přičemž žalobce se spokojil se způsobem ukončení trestního řízení. Žalobce měl

právo na pokračování řízení podle § 11 odst. 3 tr. řádu, ve znění účinném ke dni rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, o tomto byl v usnesení Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 18. 2. 2013, sp. zn. 1 KZV 31/2004, poučen, ale této možnosti nevyužil. V neprospěch míry úzkosti a frustrace žalobce svědčí to, že ačkoliv byl přesvědčen o nedůvodnosti svého trestního stíhání, nežádal projednání trestní věci za účelem své plné rehabilitace. Tímto postupem se zbavil i možnosti uplatnit nárok na náhradu nákladů vynaložených na obhajobu. Soud nemůže přihlídnout k tvrzení žalobce, že v případě spoluobviněných žalobce pana V. a pana V. bylo trestní stíhání usnesením Městského státního zastupitelství ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 1 KZV 31/2004, zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. řádu z důvodu, že skutky nejsou trestnými činy a není důvod k postoupení věci, neboť se důvodností trestního stíhání žalobce ze žádného pohledu zabývat nemůže (§ 135 odst. 1 o. s. ř.). Obviněný pan V. v souladu s § 11 odst. 3 tr. řádu, v tehdy účinném znění, prohlásil, že na projednání trestní věci trvá, ačkoliv se i na něj vztahovala zmíněná amnestie prezidenta republiky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozhodnutí odvolacího soudu napadl žalobce v plném rozsahu dovoláním, opakovaně doplněným. Dovolací důvod vymezil otázkami, zda

a) zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 je pro trestně stíhanou osobu dostatečným a způsobilým zadostiučiněním za délkou trestního stíhání způsobenou nemajetkovou újmou,

b) zda rozhodnutí o amnestii vylučuje nárok na poskytnutí některé z dalších forem zadostiučinění (§ 31a odst. 2 OdpŠk),

c) zda je možné v rámci civilního řízení o náhradu škody (v kompenzačním řízení) aplikovat ve prospěch žalobce zásadu *beneficium cohaesionis* za situace, kdy nepřiměřeně dlouhé trestní stíhání žalobce bylo zastaveno z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013, ačkoliv trestní stíhání spoluobviněných, na které zmíněná amnestie nedopadala, bylo pro totožný skutek zastaveno z důvodu, že tento skutek není trestným činem (zda je tedy soud v civilním řízení vázán ve smyslu § 135 o. s. ř. rozhodnutím o amnestii nebo je povinností soudu, aby prováděl další dokazování, zda rozhodnutí o stejném skutku, ale jiného obviněného, na kterého se amnestie nevztahovala a který byl zproštěn obvinění, je důkazem, jenž vyvrací jakoukoliv vinu žalobce, tedy prokazuje, že žalobce byl nevinný, a to bez ohledu na to, že byl amnestován),

d) zda za situace, kdy žalobce nestihl podat žádost o projednání věci a pokračování v trestním stíhání, je tím vyloučen nárok na náhradu škody za průtahy v řízení.

7. Žalobce uvedl, že tyto otázky nebyly dovolacím soudem dosud vyřešeny. Dále žalobce namítl, že soud porušil jeho právo na spravedlivé projednání věci tím, když neprovedl důkaz všemi listinami z trestních spisů (policie, soudu, státního zastupitelství). Žalobce také namítá, že průtah v řízení je nesprávným úředním postupem, a nelze na něj proto aplikovat § 12 odst. 1 písm. b) OdpŠk ani závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3485/2013. Z obsahu žalobcem předloženého dovolání lze usoudit, že přípustnost dovolání pro tuto námitku spatřuje v tom, že se odvolací soud při jejím řešení odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

8. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. prosince 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

13. Jelikož žalobce podal dovolání proti oběma výrokům odvolacího soudu, dovolací soud konstatuje, že dovolání napadající rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, neobsahuje zákonné náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a v dovolacím řízení proto nelze pro vady dovolání v uvedeném rozsahu pokračovat. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání v rozsahu rozhodnutí o nákladech řízení podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

14. Námitka žalobce, že průtah v řízení je nesprávným úředním postupem a nelze na něj aplikovat § 12 odst. 1 písm. b) OdpŠk ani závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3485/2013, se týká otázky, na jejímž vyřešení napadené rozhodnutí nezávisí, neboť odvolací soud na jejím

řešení své rozhodnutí nezaložil. Napadené rozhodnutí totiž spočívá na závěru, že zastavení trestního stíhání výlučně z důvodu jeho nepřiměřené délky je pro žalobce způsobitelným a dostatečným zadostiučiněním za nemajetkovou újmu, která žalobci vznikla v souvislosti s tímto nesprávným úředním postupem. Uvedená námitka tedy přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit nemůže.

č. 116

15. Napadené rozhodnutí nezávisí ani na vyřešení otázky, zda bylo na případ žalobce možné v rámci civilního řízení o náhradě škody (kompenzačního řízení) aplikovat zásadu *beneficium cohaesionis* (ani na vyřešení dalších otázek s tím souvisejících, a to zda je soud v civilním řízení vázán ve smyslu § 135 o. s. ř. rozhodnutím o amnestii nebo je povinností soudu, aby prováděl další dokazování, zda rozhodnutí o stejném skutku, ale jiného obviněného, na kterého se amnestie nevztahovala a který byl zproštěn obvinění, je důkazem, jenž vyvrací jakoukoliv vinu žalobce, tedy prokazuje, že žalobce byl nevinný, a to bez ohledu na to, že byl amnestován a na vyřešení námitky, že stížnost proti zastavení trestního stíhání žalobce nestihl podat). Při posuzování vzniku nemajetkové újmy v důsledku nepřiměřené délky řízení je totiž výsledek tohoto řízení nerozhodný (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4739/2009). Závěr o žalobcově újmě tedy musí být stejný bez ohledu na to, zda by byl v trestním řízení shledán vinným nebo nevinným. Tyto otázky proto rovněž přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládají.

16. Dovolání žalobce je však přípustné pro řešení otázky, zda zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 představuje způsobitelné a dostatečné zadostiučinění za delkou trestního stíhání způsobenou nemajetkovou újmu. Tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 31a OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2). V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v říze-

ní, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného (odstavec 3).

18. Podle čl. II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013 (1/2013 Sb.) se nařizuje, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. 1. 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

19. Mezi základní formy přiměřeného zadostiučinění upravené v § 31a odst. 2 OdpŠk patří relutární (peněžní) satisfakce, morální zadostiučinění v podobě konstatování porušení práva a „jiná forma zadostiučinění“.

20. V případě § 31a odst. 2 OdpŠk je namístě aplikace § 153 odst. 2 o. s. ř. (podle kterého soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají), neboť způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá přímo z právní úpravy. Ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk omezuje účastníky v možnosti se svými nároky volně nakládat, neboť soud o konkrétní formě zadostiučinění rozhodne podle pořadí určeného v tomto ustanovení za současného posouzení přiměřenosti zvolené formy zadostiučinění utrpěné nemajetkové újmě. Základním pravidlem pro určení vhodné formy satisfakce je podmínka, že zadostiučinění musí být přiměřené, tedy takové, které poskytne poškozené osobě vhodnou a zároveň účinnou nápravu. Za nejsilnější a nejhodnotnější formu zadostiučinění pro poškozeného se považuje poskytnutí finanční náhrady. Forma peněžité satisfakce však přichází do úvahy jako prostředek odškodnění nemajetkové újmy za současného splnění dvou podmínek, a sice pokud nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jiným způsobem (např. omluvou nebo zmírněním uloženého trestu) a jestliže konstatování porušení práva by se samo o sobě nejevilo jako dostačující a zároveň účinná náhrada za vzniklou nemajetkovou újmu. Jinými slovy, zadostiučinění v penězích nastupuje v případě, pokud by žádná z dalších forem satisfakce nebyla způsobeně nemajetkové újmě adekvátní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, proti němuž směřovaly dvě ústavní stížnosti, první byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 10. 11. 2011, sp. zn. III. ÚS 3013/11, druhá byla zamítnuta nálezem Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. I. ÚS 3016/11, uveřejněným pod č. 116/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

21. Konstatování porušení práva je základní formou zadostiučinění, které se považuje za dostačující a účinný prostředek nápravy zejména v případech, kdy újma způsobená poškozenému se jeví vzhledem k okolnostem případu jako minimální či zanedbatelná nebo pokud byla délka řízení v nezanedbatelné míře způsobena chováním či jednáním poškozeného (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1112/2011, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2174/2012).

22. Mezi jiné formy zadostiučinění je možné zařadit nejen omluvu jako uznávaný satisfakční právní prostředek ke zmírnění následků dotčení osobnostních práv fyzické osoby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný pod č. 52/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 1070/12), ale také náhradu v podobě zmírnění ukládaného trestu (zejména trestu odnětí svobody) v trestním řízení. Tato forma satisfakce je však možná jen za podmínky, že takové zmírnění je navázáno právě na porušení práva na přiměřenou délku řízení. V rozsudku trestního soudu musí být výslovně uvedeno, že uložený trest je mírnější právě proto, že soud přihlédl k okolnosti nepřiměřeně dlouhého řízení, nebo to z něj musí alespoň nepochybitelně vyplývat. Musí z něj být též patrné, o jakou část byl trest zmírněn právě v důsledku přihlídnutí k nepřiměřené délce řízení (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Zmírnění ukládaného trestu má přednost před finanční kompenzací, kterou lze uložit v řízení o náhradě škody (újmy). O další formě zadostiučinění podle § 31a odst. 2 OdpŠk je možné uvažovat pouze v případě, že by se odškodnění, kterého se poškozenému dostalo v trestním řízení, nejevilo jako dostačující (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3300/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 1608/14, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1273/2014).

23. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1273/2014, jednoznačně vyplývá, že se rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ustálila v názoru, že nejen zmírnění ukládaného trestu, ale i zastavení trestního stíhání s poukazem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z důvodu jeho nepřiměřené délky je pro poškozeného způsobitelným, účinným a rovněž zásadně dostatečným kompenzačním prostředkem odškodnění jeho nemajetkové újmy vzniklé nepřiměřenou délkou trestního stíhání. Přiznání některé z dalších forem zadostiučinění uvedených v § 31a odst. 2 OdpŠk by bylo namísto až v případě, pokud by se s ohledem na individuální okolnosti věci nejevil být způsob kompenzace zastavením trestního stíhání dostatečným odškodněním (když zásadně dostatečným odškodněním je).

24. V nyní posuzovaném případě žalobci vznikla nemajetková újma v důsledku nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce trestního stíhání. Žalobci se dostalo zadostiučinění již v samotném trestním řízení, a to v podobě zastavení trestního stíhání z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013, udělené právě kvůli jeho nepřiměřené délce. Ze znění čl. II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013 (1/2013 Sb.) nepochybitelně vyplývá, že trestní stíhání bylo zastaveno právě z důvodu jeho délky přesahující

osm let. S přihlédnutím k výše uvedenému a k závěrům učiněným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1273/2014 (viz výše), zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku z důvodu amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 představuje zásadně pro poškozené způsobilé, účinné a dostatečné zadostiučinění za délkou trestního stíhání způsobenou nemajetkovou újmu (tento způsob zadostiučinění je možné podřadit pod „jiné formy zadostiučinění“). Nejinak je tomu i v posuzovaném případě. Žalobce kromě obecného negativního vlivu trestního řízení na jeho osobu netvrdil žádné jiné okolnosti ohledně průběhu řízení, které by odůvodňovaly závěr o nutnosti poskytnout některou z dalších forem zadostiučinění. Právní posouzení dané otázky odvolacím soudem je proto správné.

25. Jelikož bylo dovolání shledáno přípustným, dovolací soud dle § 242 odst. 3 o. s. ř. zkoumal, zda řízení není stiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b), § 229 odst. 3 o. s. ř. či jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, přičemž žádnou takovou vadu neshledal. Považuje-li žalobce za pochybení, že soudy neprovedly veškeré jím navržené důkazy, a namítá-li, že tím došlo k porušení jeho práva na spravedlivé projednání věci, přehlíží, že podle § 120 odst. 1 o. s. ř. není povinností soudu provést všechny navržené důkazy, vysvětlí-li současně v souladu s § 157 odst. 2 o. s. ř. v odůvodnění rozhodnutí, proč se rozhodl některé z navrhovaných důkazů neprovést (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3674/2012, ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 26 Cdo 4258/2007, nebo nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. I. ÚS 50/03, uveřejněný pod č. 120/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Této povinnosti přitom soudy obou stupňů dostály (soud prvního stupně žalobcem navržené důkazy neprovedl, neboť je s ohledem na posouzení věci považoval za nadbytečné, odvolací soud pak vyšel z jeho skutkových zjištění a dokazování doplnil o důkaz usnesením Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 29. 7. 2013). Za těchto okolností tak soudy nižších stupňů nepochybily, když nevyhověly všem důkazním návrhům žalobce.

26. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedeným důvodům dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 117**Č. 117****Smlouva o dílo, Cena**

§ 631 obč. zák., § 634 odst. 1 obč. zák.

V období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 se zřetelem ke znění § 634 odst. 1 obč. zák. nebylo ujednání o výši ceny díla obligatorní náležitostí smlouvy o dílo. I bez takové dohody smlouva vznikla, bylo-li dosaženo dohody o předmětu smlouvy a o tom, že za provedení díla objednatel poskytne zhotoviteli odměnu (úplatu), aniž by musela být určena konkrétní částka.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 31 Cdo 1717/2015, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.1717.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 9. 2014, sp. zn. 9 Co 535/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Žalobce se žalobou došlou soudu dne 20. 1. 2011 domáhal po žalovaném zaplacení celkové částky 192 019,10 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení, představující cenu za provedenou opravu vozidla žalovaného BMW 320D, kterou mu žalovaný do dnešního dne nezaplatil.

2. Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 22. 4. 2014, č. j. 9 EC 26/2011-87, uložil žalovanému zaplatit žalobci částku 192 019,10 Kč s úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že účastníci řízení uzavřeli smlouvu o opravě automobilu. K okolnosti, že nebyla předem sjednána cena, za kterou bude oprava provedena, soud prvního stupně uvedl, že dosažení dohody o ceně nebylo možné, jelikož před započítím opravy nebylo možné zjistit, co vše bude nezbytné na vozidle opravit či vyměnit. Tato skutečnost ovšem nebránila vzniku závazkového vztahu, neboť určení ceny opravy (díla) není podstatnou náležitostí smlouvy o dílo; k dohodě o výši může dojít až po provedení opravy.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 22. 9. 2014, č. j. 9 Co 535/2014-105, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu

řízení. Vytkl mu chybný závěr v otázce podstatných náležitostí smlouvy o dílo (smlouvy o opravě a úpravě věci) v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Cituje § 631 a § 652 obč. zák., uzavřel, že podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci byla podle tehdy platné právní úpravy i dohoda o ceně, která musela být určena buď pevnou částkou (např. podle rozpočtu), nebo odhadem v těch případech, kdy v době uzavření smlouvy nebylo možné pevnou částku určit. S odkazem na R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978, R 12/1989 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 473/99, odvolací soud uzavřel, že nedostatek ujednání o ceně má za následek, že smlouva podle § 652 obč. zák. nebyla uzavřena. Plnil-li přesto žalobce, vzniklo žalovanému bezdůvodné obohacení plněním bez právního důvodu, jak k tomu závěru dospěl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, který obstal i v ústavní rovině, neboť Ústavní soud proti němu podanou stížnost usnesením ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1596/08, odmítl. V návaznosti na tento určující závěr odvolací soud dovodil, že soud prvního stupně porušil svou poučovací povinnost podle § 118a občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), když žalobce nepoučil o tom, že má doplnit žalobní tvrzení a označit důkazy k otázce sjednání cena díla. Současně poukázal na to, že dílčí zjištění soudu prvního stupně o úloze Mgr. S. v celé věci je nesrozumitelné a nepřezkoumatelné, jelikož není zřejmé, „v jakém vztahu k účastníkům řízení ... prováděl autolákyrnické práce na předmětném automobilu“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které – posuzováno podle obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) – považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, zda podstatnou náležitostí smlouvy o úpravě a opravě věci je dohoda o ceně; tato otázka je totiž dovolacím soudem rozhodována rozdílně, neboť v rozsudku ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, dovolací soud dospěl k závěru, že dohoda o ceně v režimu obč. zák. je podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci, naproti tomu v usnesení ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 968/2003, a v rozsudcích ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 33 Odo 43/2004, ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 781/2002, ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1525/2009, neexistenci dohody o ceně nepovažoval dovolací soud za okolnost, která by bránila vzniku platné smlouvy o úpravě a opravě věci. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že přehlédl, že zákonem č. 509/1991 Sb. byl požadavek dohody o ceně u smlouvy o dílo vypuštěn s účinností od 1. 1. 1992 z obč. zák., přičemž akceptoval ojedinělé rozhodnutí dovolacího soudu sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, v němž na základě již neaktuální judikatury dovolací soud dospěl k závěru, který odporuje zákonu. Smlouva o opravě a úpravě věci, jež je

zvláštním druhem smlouvy o dílo, je obecně upravena v § 632 až 643, popř. § 488 až 587 obč. zák. Ve vztahu k ceně odkazuje právní úprava na obecná ustanovení smlouvy o dílo, konkrétně na § 631 a 634 obč. zák. V souladu s právní teorií je závěr, že k planému uzavření smlouvy je nezbytná dohoda o její úplatnosti, nikoli však dohoda o výši ceny. Odkaz odvolacího soudu na soudní judikaturu vztahující se k výkladu § 276 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1991 tak není přiléhavý v situaci, kdy občanský zákoník ve znění zákona č. 509/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992 nevyžaduje dosažení dohody o ceně jako obligatorní náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci. Z téhož důvodu nemůže obstát rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, odkazující na stejnou judikaturu. Změnu právní úpravy si uvědomil dovolací soud již v rozsudku ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 30 Cdo 2291/2000, v němž přijal závěr, že „nedošlo-li k ujednání o ceně, není možné smlouvu o rekonstrukci kvalifikovat jako smlouvu o opravě a úpravě věci ve smyslu § 276 obč. zák. účinného před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. Obsahové náležitosti tohoto smluvního typu byly v občanském zákoníku před novelou vymezeny kogentními ustanoveními. Určení ceny patřilo k esenciálním náležitostem, bez kterých byla smlouva *ex lege* neplatná.“ Zásadním argumentem ve prospěch názoru, že dohoda o ceně již není obligatorní náležitostí smlouvy o úpravě a opravě věci, je znění § 634 obč. zák., které výslovně počítá se situací, kdy výše ceny nebyla stranami smlouvy dohodnuta. Se zřetelem ke shora uvedeným závěrům dovolatel považuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, za exces v jeho rozhodovací praxi. S tímto odůvodněním navrhl, aby dovolací soud zrušil napadené usnesení a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Tříčlenný senát č. 33, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky ceny jako podstatné náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci podle obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dovodil, že podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci podle § 631 a § 652 obč. zák. je i cena opravy nebo úpravy, kterou je možno dohodnout pevnou částkou (např. rozpočtem) nebo odhadem v těch případech, kdy v době uzavření smlouvy nebylo možné pevnou částku určit. Nedostatek ujednání o ceně znamená, že smlouva podle § 652 obč. zák. nebyla uzavřena; odkázal přitom na důvody obsažené v R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978 a R 12/1989 a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 473/1999.

6. Senát č. 33 je naproti tomu názoru, že v období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 se zřetelem ke znění § 634 odst. 1 obč. zák. nebylo ujednání o výši ceny díla obligatorní náležitostí takové smlouvy, a nebyla-li výše ceny sjednána smlouvou nebo stanovena zvláštními předpisy, bylo potřeba poskytnout cenu přiměřenou. I bez takové dohody smlouva vznikla, bylo-li dosaženo dohody o předmětu smlouvy a o tom, že za provedení díla objednatel poskytne zhotoviteli odměnu (úplatu), aniž by musela být určena konkrétní částka. Rozhodl proto o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval – jak vyplývá z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Dovolání podané proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení), zastoupenou advokátem, ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť shora vymezená právní otázka je dovolacím soudem posuzována rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

9. Právní úprava smlouvy o opravě a úpravě věci byla až do 31. 12. 1991 systematicky obsažena v kategorii tzv. služeb poskytovaných socialistickými organizacemi občanům. Podle tehdy platného § 276 obč. zák. smlouvou o opravě nebo úpravě věci vzniklo občanovi právo, aby mu organizace podle jeho objednávky provedla opravu nebo úpravu věci; organizaci vzniklo právo, aby jí občan zaplatil cenu služby. Se zřetelem k § 229 obč. zák. (cena se určí při uzavření smlouvy podle cenových předpisů) a § 231 odst. 1 věty první obč. zák. (není-li možno cenu při uzavření smlouvy určit pevnou částkou, musí být určena alespoň odhadem) soudní praxe dovozovala, že nebyla-li při převzetí věci do opravy určená cena za tuto službu, nedošlo k platnému uzavření smlouvy o opravě věci (srovnej R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978 a stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 10. 1988, sp. zn. Cpj 39/88, publikované jako R 12/1989). K závěrům rozsudku ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 473/99, nutno uvést, že Nejvyšší soud vzhledem k § 868 obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992 posuzoval právo na vydání prospěchu vzniklého zhodnocením domu první žalované stavební činností

č. 117

žalobkyně v letech 1991–1992 podle občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 1992, zatímco vznik právních vztahů z „objednávky stavebních prací“ ze dne 12. 11. 1991 podle dosavadních předpisů, tedy podle občanského zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. Přiléhavě tak aplikoval tehdejší judikaturu vztahující se k výkladu § 276 obč. zák. ve znění platném do 31. 12. 1991.

10. Podle § 631 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013 se smlouvou o dílo zavazuje objednatel ten, komu bylo dílo zadáno (zhotovitel díla), že je za sjednanou cenu provede na své nebezpečí.

11. Podstatné náležitosti smlouvy o dílo tvoří dohoda o předmětu smlouvy a o poskytnutí úplaty za dílo. Občanský zákoník výslovně upravuje dva druhy smlouvy o dílo, a to zhotovení věci na zakázku (§ 644 a násl.) a opravu či úpravu věci (§ 652 a násl.). Práva a povinnosti účastníků těchto smluv se řídí obecnými ustanoveními o smlouvě o dílo podle § 632 až 643 obč. zák. Ustanovení § 653 až 656 obč. zák. obsahují zvláštní úpravu, která má před uvedenými obecnými ustanoveními přednost; zvláštní úprava se však týká jen odpovědnosti za vady (§ 653 až 655) a úpravy práv a povinností účastníků smlouvy v případě, že si objednatel včas nevyzvedne opravenou nebo upravenou věc. Sjedenání ceny se řídí § 634 až 636 obč. zák. Podle § 634 odst. 1 obč. zák. v souladu se závěry právní teorie (srovnej ŠTENGLOVÁ, I. Smlouva o dílo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 28 a s. 46, jakož i ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1806 a s. 1812, dále jen „Komentář“) platí, že nezbytným předpokladem vzniku smlouvy o dílo je pouze dohoda smluvních stran o tom, že dílo bude provedeno za úplatu.

12. Podle § 634 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013, není-li výše ceny sjednána smlouvou nebo stanovena zvláštními předpisy, je třeba poskytnout cenu přiměřenou.

13. Na otázku, co se rozumí pod pojmem „přiměřené ceny“, občanský zákoník nedává výslovnou odpověď. Půjde o cenu, která je v době uzavření smlouvy obvyklá v daném místě za dílo srovnatelných vlastností vzhledem k náročnosti provedení díla, délce doby, po kterou bylo zhotovováno, apod. Dojde-li ke sporu, přísluší soudu, aby po posouzení nákladů potřebných na zhotovení díla (hodnoty materiálu, energie, vynaložené práce apod.) a obvyklého zisku stanovil, jaká cena je přiměřená, popř. zda zhotoviteli přísluší maximální cena podle cenového předpisu, nebo cena nižší (srovnej citovaný Komentář, s. 1813). S přihlédnutím ke shora uvedenému je logický závěr, že výše ceny díla není od 1. 1. 1992 podstatnou náležitostí smlouvy o dílo.

14. Právní názor o nezbytnosti dohody o výši ceny v režimu občanského zákoníku účinného od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 jako podstatné náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4.

2008, sp. zn. 30 Cdo 1206/2007, je názorem ojedinělým; ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu reprezentovaná např. usnesením ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 968/2003, a rozsudky ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 33 Odo 43/2004, ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 781/2002, ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1525/2007, je jednotná v názoru, že dohoda o ceně díla není podstatnou náležitostí smlouvy.

č. 117

15. Protože usnesení odvolacího soudu není správné, dovolací soud je podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 118**č. 118 Likvidace obchodní společnosti**

§ 3043 odst. 2 o. z., vyhláška č. 479/2000 Sb.

Likvidátorovi jmenovanému soudem do funkce v období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2013 se stanoví výše jeho odměny a náhrada hotových výdajů podle vyhlášky č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem, bez ohledu na to, kdy likvidace skončila a kdy soud o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora rozhoduje (tedy i v případech, kdy likvidace skončila a soud o těchto nárocích rozhoduje po 1. 1. 2014).

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 1. 2016, sp. zn. 14 Cmo 348/2015, ECLI:CZ:VSPH:2017:14.CMO.348.2015.1)

Vrchní soud v Praze potvrdil ve výroku I. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 74 Cm 226/2012.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Soud prvního stupně v záhlaví uvedeném usnesením určil Ing. P. V. odměnu za provedenou likvidaci společnosti T. service s. r. o. (dále jen „společnost“) ve výši 5 000 Kč (výrok I.), na náhradě hotových nákladů spojených s likvidací mu přiznal částku 4 752,20 Kč (výrok II.) a dále rozhodl, že Ing. P. V. je povinen vrátit českému státu na účet soudu prvního stupně nevyčerpaný přeplatek zálohy na náklady likvidace ve výši 247,80 Kč (výrok III.).

2. Výrok I. usnesení soudu prvního stupně odůvodnil tak, že podle § 4 odst. 1 vyhlášky č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem (dále jen „vyhláška“), skončí-li likvidace dříve, než je zjištěna výše likvidačního zůstatku, nebo nedostačuje-li likvidační zůstatek k úhradě odměny likvidátora, náleží likvidátorovi odměna ve výši 1 000 Kč. Soud prvního stupně s přihlédnutím k administrativní náročnosti likvidace (vycházejí z obsahu zprávy o jejím průběhu) přiznal likvidátorovi dle § 4 odst. 2 vyhlášky zvýšenou odměnu v maximální možné výši 5 000 Kč.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení soudu prvního stupně podal Ing. P. V. odvolání, namítaje, že soud prvního stupně postupoval nesprávně, jestliže mu přiznal odměnu ve výši 5 000 Kč. Odvolatel poukazuje na § 7 odst. 1 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob (dále jen „nařízení“), jímž byla podle odvolatele zmíněná vyhláška nahrazena, jež umožňuje přiměřené zvýšení odměny likvidátora v obdobných případech až na 20 000 Kč. Odvolatel při likvidaci společnosti vynaložil nejméně 50 hodin v odvolání popsané odborně náročné práce, a po zdanění přiznané částky obdrží méně než „minimální hodinovou mzdu v národním hospodářství“. Soud prvního stupně měl při určení výše odměny likvidátora postupovat podle nařízení, nikoliv podle vyhlášky. Ke zvýšení odměny likvidátora podle § 7 odst. 1 nařízení na částku 7 000 Kč přistoupil odvolací soud i v dalších případech; k tomu odvolatel odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2014, č. j. 14 Cmo 102/2014-88. Odvolatel proto požaduje, aby odvolací soud „zamítl“ usnesení soudu prvního stupně a uložil soudu prvního stupně „přehodnotit výši odměny za provedenou likvidaci dle časové a faktické náročnosti likvidace společnosti“.

č. 118

III.

Důvodnost odvolání

4. Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 212 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

5. Předně odvolací soud připouští počáteční nejednotnost rozhodovací praxe soudů prvního stupně a odvolacího soudu při stanovení výše odměny likvidátora v případech, kdy k nařízení likvidace a jmenování likvidátora došlo v období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2013 a rozhodováno o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora bylo v období od 1. 1. 2014.

6. Avšak přinejmenším rozhodovací praxe podepsaného odvolacího soudu se nyní přiklání k tomu, že v případech popsaných v předchozím odstavci je třeba vyjít při stanovení výše odměny likvidátora (a též náhrady jeho hotových výdajů) z právní úpravy účinné v době, kdy byl likvidátor soudem jmenován do své funkce; k závěru o aplikaci vyhlášky ve shora popsaných případech dospěl Vrchní soud v Praze též např. v usnesení ze dne 27. 5. 2015, č. j. 7 Cmo 631/2014-58, či ze dne 5. 10. 2015, č. j. 7 Cmo 231/2015-35.

7. Předně je třeba vyjít z toho, že vyhláška i nařízení jsou podzákonné právní předpisy; vyhlášku vydalo Ministerstvo spravedlnosti k provedení § 71 odst. 9 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 370/2000 Sb. (dále jen „obch. zák.“), podle něhož Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou pravidla pro určení výše odměny likvidátora nebo člena orgánu společnosti jmenovaného soudem a v jakých případech náhradu hotových výdajů a odměnu likvidátora hradí stát. Nařízení vydala vláda k provedení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

8. Není sporu o tom, že likvidace obchodní společnosti nařízená soudem před 31. 12. 2013 se dokončí podle tehdejší právní úpravy, jak vyplývá z přechodného ustanovení § 3043 odst. 2 věty první o. z., podle něhož bylo-li přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona rozhodnuto o zrušení nebo přeměně právnické osoby, postupuje se podle dosavadních právních předpisů, nerozhodne-li příslušný orgán právnické osoby do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, že se uplatní postup podle tohoto zákona (druhá část této věty se přirozeně uplatní pouze v případě dobrovolné likvidace). Stejně tak postavení likvidátora (např. jeho odvolání, vzdání se funkce), jemuž vznikla funkce před 31. 12. 2013, se bude řídit dosavadní právní úpravou; to odpovídá též uvozujiícímu přechodnému ustanovení § 3028 odst. 1 a 3 věty první o. z., podle něhož: (1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. (3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy (jinými právními poměry jsou zde podle druhého odstavce tohoto ustanovení míněny právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných).

9. Pak je ovšem podle mínění odvolacího soudu nutné dovodit, že na likvidaci probíhající podle § 70 a násl. obch. zák. (včetně zmíněného § 71 odst. 9 obch. zák.) nelze jako prováděcí předpis aplikovat nařízení, jež je prováděcím předpisem k jiným, tam specifikovaným, zákonům (včetně úpravy likvidace právnických osob v § 187 až § 209 o. z.).

10. Na podporu shora uvedené argumentace lze poukázat na přechodné ustanovení § 11 vyhlášky, podle kterého se vyhláška vztahuje na odměnu a hotové výdaje likvidátora a člena orgánu společnosti, kteří byli jmenováni soudem ode dne nabytí účinnosti této vyhlášky. Tedy rovněž v případě úvah o aplikaci vyhlášky při stanovení odměny likvidátora jmenovaného soudem před její účinností, tj. do 31. 12. 2000, je rozhodující okamžik, kdy došlo ke jmenování likvidátora. Nařízení obdobné přechodné ustanovení neobsahuje, je tedy třeba vyjít z výše

uvedených přechodných ustanovení zákonné úpravy; závěr je však principiálně shodný.

11. V poměrech projednávané věci to znamená, že soud prvního stupně při stanovení výše odměny odvolatele (jmenovaného do funkce likvidátora usnesením ze dne 15. 4. 2013, č. j. 74 Cm 226/2012-9, jež nabylo právní moci dne 7. 5. 2013) správně postupoval podle § 4 vyhlášky, a přiznal-li likvidátorovi namísto odměny 1 000 Kč zvýšenou odměnu dle § 4 odst. 2 vyhlášky v částce 5 000 Kč, přiznal mu odměnu v nejvyšší možné výši. Přiznání ještě vyšší odměny, jak odvolatel požaduje, by ze shora popsanych důvodů nemělo oporu v právní úpravě dopadající na projednávanou věc.

č. 118

12. Proto odvolací soud usnesení soudu prvního stupně podle § 219 o. s. ř. jako věcně správné potvrdil.

Č. 119

Č. 119

Veřejné zakázky

§ 18 odst. 3 zákona č. 137/2006 Sb., § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb.

V případech, kdy zadavatel veřejné zakázky postupuje podle § 18 odst. 3 zákona č. 137/2006 Sb., ve znění účinném do 31. května 2007, platí pro nabývání majetku státu ustanovení § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb., podle něhož při úplatném nabývání majetku lze cenu sjednat pouze do výše rovnající se ocenění tohoto majetku podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 151/1997 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 23 Cdo 459/2014, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.459.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 69 Co 236/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 21. 1. 2013, č. j. 6 C 6/2009-193, uložil žalované (společnosti s ručením omezeným), aby zaplatila žalobkyni (České republice – Ministerstvu obrany) částku 367 115 Kč s ročním úrokem z prodlení od 1. 11. 2008 do zaplacení ve výši reposazby stanovené ČNB, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí, v němž trvá prodlení, zvýšené o 7 procentních bodů (výrok bodem I), zamítl žalobu v části, v níž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 3 875 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body III a IV).

2. Žalobkyně se v řízení domáhala vydání bezdůvodného obohacení, které mělo žalované vzniknout přijetím ceny propagačních plakátů Armády České republiky, které pro žalobkyni zhotovila a žalobkyni dodala, když tato uhrazená cena byla vyšší než cena obvyklá. Bezdůvodné obohacení bylo představováno rozdílem mezi částkami, které žalobkyně žalované uhradila, a obvyklou cenou takové dodávky, a dále částkou 3 875 Kč za zpracovaný znalecký posudek k určení obvyklé ceny předmětných dodávek.

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně oznámila třem vybraným zájemcům svůj úmysl zadat veřejnou zakázku a poté, co žalovaná učinila

nejnižší cenovou nabídku, objednala u žalované objednávkou č. 8/2007 z 19. 2. 2007 (dále jen „objednávka 1“) tisk celkem 5 000 kusů propagačních plakátů Armády České republiky s tematikou dělostřelectva, ženijního vojska, pozemního vojska, letectva a „PLRV a PLV“ za cenu 580 125 Kč, včetně DPH, a dále dne 4. 4. 2007 objednávkou č. 20/2007 (dále jen „objednávka 2“) tisk dalších 1 000 kusů plakátů jednotlivých druhů vojsk v hodnotě 58 310 Kč. Žalobkyně po realizaci obou dodávek a jejich fakturaci ze strany žalované shora uvedené částky uhradila.

4. Soud prvního stupně dále zjistil, že podle znaleckého posudku ze dne 21. 8. 2012 vyhotoveného znalcem v oboru tiskařství, se specializací polygrafie, doc. ak. malířem K. M., Ph.D., ohledně stanovení ceny předmětných plakátů obvyklé v roce 2007, cena smluvená účastníky v obou smlouvách o dílo přesahuje jejich cenu obvyklou.

5. Po právní stránce soud prvního stupně shledal, že tisk propagačních plakátů Armády České republiky se jednoznačně týkal zabezpečování veřejných potřeb, a proto se právní vztah účastníků řídí obchodním zákoníkem (dále jen „obch. zák.“) a že účastníci uzavřeli dvě smlouvy o dílo podle tohoto zákona. Obě smlouvy byly podle soudu prvního stupně uzavřeny na základě výsledku jednacího řízení bez uveřejnění podle § 34 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách v platném znění (dále jen „zákon o veřejných zakázkách“). Soud prvního stupně dále aplikoval § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky (dále jen „zákon č. 219/2000 Sb.“), podle něhož při úplatném nabývání majetku lze cenu sjednat pouze do výše rovnající se ocenění tohoto majetku podle zvláštního právního předpisu. Podle odstavce 5 tohoto ustanovení pak platí, že pokud sjednaná cena překročí výši přípustnou podle odstavce 4, a nejde přitom o nabytí majetku v dražbě, je dohoda o ceně neplatná v rozsahu rozdílu, o který sjednaná cena přípustnou výši překročila. V posuzovaném případě je tedy smlouva o dílo, kterou účastníci uzavřeli na základě objednávky 1 platná pouze co do částky 186 460 Kč a ve výši 393 665 Kč je absolutně neplatná. Smlouva o dílo, kterou účastníci uzavřeli na základě objednávky 2, je platná pouze co do částky 36 892 Kč a do výše 21 418 Kč je neplatná. Pokud tedy žalobkyně vznesla nároky na vydání bezdůvodného obohacení u první smlouvy pouze ve výši 354 025 Kč a u druhé smlouvy ve výši 13 090 Kč, shledal soud prvního stupně oba tyto nároky opodstatněnými. K porušení § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb. došlo podle závěru soudu prvního stupně ze strany obou účastníků. Z tohoto důvodu neshledal soud prvního stupně obranu žalované spočívající v uplatnění nároku na náhradu škody způsobené neplatností právního úkonu podle § 268 obch. zák. ve výši žalované částky za důvodnou. Rovněž tak neshledal jednání žalobkyně v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák., jak namítala žalovaná. Soud prvního stupně však zamítl žalobu v rozsahu, ve kterém se žalobkyně domáhala úhrady částky 3 875 Kč, tj. ceny znaleckého posudku, který

nechala vypracovat za účelem zjištění obvyklé ceny tisku předmětných plakátů. Bylo totiž věci žalobkyně, aby dokázala tuto obvyklou cenu určit již před realizací zakázky, a nelze dospět ani k závěru, že by se jednalo o účelně vynaložené náklady řízení.

č. 119

6. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 8. 2013, č. j. 69 Co 236/2013-242, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku pod bodem I o věci samé s tím, že změnil výrok o příslušenství tohoto nároku (výrok pod bodem I), potvrdil ho ve výrocích pod body III a IV (výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem III).

7. Odvolací soud po zopakování dokazování některými listinnými důkazy hodnotil skutková zjištění soudu prvního stupně jako správná.

8. Při právním hodnocení věci se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že se v dané věci jedná o obchodněprávní vztah, neakceptoval však jeho závěr, že se jednalo o veřejnou zakázku s dopadem zákona o zadávání veřejných zakázek a že žalobkyně provedla podle § 34 tohoto zákona jednací řízení bez uveřejnění, v němž oznámila třem zájemcům svůj úmysl zadat veřejnou zakázku v tomto zadávacím řízení. V řízení nebylo možno jednoznačně dovodit, že žalované byl písemně oznámen úmysl žalobkyně zadat veřejnou zakázku právě formou jednacího řízení bez uveřejnění ve smyslu § 34 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách. Jednáním žalobkyně došlo fakticky pouze k postupu, který připouští § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách u zakázek malého rozsahu (§ 12 odst. 6 zákona o veřejných zakázkách). Podle § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách není zadavatel povinen zadávat podle zákona o veřejných zakázkách veřejné zakázky malého rozsahu; veřejný zadavatel je však povinen dodržet zásady uvedené v § 6 tohoto zákona. Žalobkyně tak postupovala mimo režim zákona o veřejných zakázkách a nerealizovala žádný ze způsobů zadávacího řízení ve smyslu § 21 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách. Pokud tedy žalobkyně uzavřela se žalovanou obě smlouvy o dílo na základě přípustné výjimky upravené v § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách, nelze na předmětné dodávky pohlížet jako na úplatné nabytí majetku, které by bylo předmětem veřejné zakázky podle zákona o zadávání veřejných zakázek. Odvolací soud uzavřel, že u obou smluv o dílo bylo nezbytné, aby si účastníci sjednali takovou cenu předmětných dodávek, která by odpovídala ceně obvyklé podle § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění účinném v době uzavření obou smluv o dílo (dále jen „zákon č. 151/1997 Sb.“), a to pod sankcí částečné absolutní neplatnosti dohody o ceně ve výši rozdílu, o kterou sjednaná cena přípustnou výši (obvyklou cenu) překročila, jak vyplývá z § 12 odst. 4 věty první a § 12 odst. 5 věty první zákona č. 219/2000 Sb. Jiný výklad předmětného § 12 odst. 5 věty druhé zákona č. 219/2000 Sb. by podle názoru odvolacího soudu fakticky vedl k tomu, že by u zakázek vykazujících jinak znaky veřejných zakázek

malého rozsahu zadávaných podle § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách postačovalo oslovit jediného zájemce (jako u jednacím řízení bez uveřejnění) a v dalším postupovat bez zásadnějšího zákonného omezení.

9. Z uvedeného odvolací soud dovodil, že s ohledem na závěry znaleckého posudku docenta M. je žalovaná podle § 451 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) povinna vydat žalobkyni peněžní ekvivalent bezdůvodného obohacení, a to v rozsahu rozdílu mezi dohodnutou (vyšší) cenou v obou smlouvách o dílo a (nižší) cenou obvyklou, když takto bylo žalobkyní plněno z neplatného úkonu. Obvyklá cena byla přitom určena znaleckým posudkem u první dodávky ve výši 186 460 Kč a u druhé ve výši 36 892 Kč. K těmto částkám je třeba připočíst tehdy aktuální 19% DPH, takže u první dodávky činí cena 221 887,40 Kč, u druhé pak 43 901,48 Kč. Po odečtení obvyklé ceny od žalobkyní skutečně zaplacených částek pak oba dílčí nároky na vydání bezdůvodného obohacení činí dokonce částky vyšší, než bylo požadováno.

10. Odvolací soud nepřijal námitky žalované vztahující se k posudku docenta M. jako nedůvodné. Nepřijal také názor žalované, že nebyla povinna zabývat se otázkou, zda cena, kterou nabídla, byla cenou obvyklou. Tato povinnost je obsažena právě v § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb., a to formou příkazu dopadajícího pojmově na obě strany smlouvy. U žalované jako podnikatele nadto právní řád předpokládá profesionální úroveň a znalost práva. Na výkon práva žalobkyní proto nelze hledět jako na výkon práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265 obč. zák.).

11. Právo na vydání bezdůvodného obohacení je přitom splatné na výzvu (§ 563 obč. zák.). Žalovaná byla žalobkyní k zaplacení obou nárokovaných částek vyzvána, přičemž jí byla stanovena lhůta 14 dnů od doručení výzev. K jejich doručení došlo shodně dne 17. 10. 2008. Žalobkyni proto náleží zákonný úrok z prodlení od požadovaného dne, tj. od 1. 11. 2008.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z toho, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, a to otázky použití § 12 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. ve spojení s § 12 odst. 4 tohoto zákona a § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb. Podle názoru dovolatelky odvolací soud nesprávně posoudil otázku, zda dojde k aplikaci § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb. v případě, kdy nabytí majetku žalobkyní je předmětem veřejné zakázky podle zákona o zadávání veřejných zakázek, konkrétně veřejné zakázky malého rozsahu. O takový případ se podle názoru dovolatelky jedná v nyní posuzované věci. Dovolatelka má za to, že v případě úplatného na-

č. 119

bytí majetku žalobkyní, který je předmětem veřejné zakázky malého rozsahu, nebyla dána povinnost postupovat podle § 12 odst. 5 ve spojení s odstavcem 4 zákona č. 219/2000 Sb., a sjednat si tudíž cenu takového majetku pouze do výše rovnající se jeho ocenění podle zvláštního právního předpisu, tj. podle zákona č. 151/1997 Sb. Účastníci tak nebyli v předmětných smlouvách o dílo povinni sjednat cenu odpovídající ceně obvyklé.

13. V dané věci se podle dovolatelky jednalo o veřejnou zakázku, přičemž tato veřejná zakázka nebyla veřejným zadavatelem zadána v jednacím řízení bez uveřejnění. Žalovanou vyzvala žalobkyně k podání nabídky pouze neformálním způsobem; zákonem stanovenou povinností oznámit úmysl zadat veřejnou zakázku v zadávacím řízení bez uveřejnění tak žalobkyně nesplnila. Taková písemná výzva nebyla žalované nikdy doručena, a žalovaná se tak nemohla nikdy dozvědět, že byla žalobkyní oslovena v rámci takového řízení.

14. Podle názoru dovolatelky v případě zadávání zakázky malého rozsahu veřejným zadavatelem, o niž se jednalo v dané věci, za dodržení zásad podle § 6 zákona o zadávání veřejných zakázek, není dán důvod pro cenovou limitaci, neboť nejsou splněny podmínky pro aplikaci § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb. ve spojení s § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb. Limitace ceny (cena obvyklá) podle zákona č. 151/1997 Sb. tedy pro žalobkyni neplatí a cena za dodávky sjednaná žalobkyní a dovolatelkou na základě objednávek žalobkyně byla sjednána platně v celém rozsahu.

15. Pro případ, kdyby nabývání majetku (pořízení propagačních materiálů) žalobkyní nebylo předmětem veřejné zakázky, pak nese podle dovolatelky plnou odpovědnost za dodržení zákona č. 219/2000 Sb. žalobkyně. Tento zákon nepředepisuje jiným subjektům odlišným od státu, navíc soukromým, aby chránily a kontrolovaly nakládání s majetkem státu, pokud organizačně právní útvary státu při svém jednání jakkoliv pochybí.

16. Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku pod bodem I změnil tak, že se žaloba zamítá, ve výrocích o náhradě nákladů řízení před soudem prvního i druhého stupně změnil výroky pod body II a III tak, že žalobkyni bude uložena povinnost nahradit náklady řízení, a uložil žalobkyni povinnost k náhradě nákladů odvolacího řízení.

17. Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 1 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., dále jen „o. s. ř.“).

19. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě osobou oprávněnou zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posuzoval, zda je dovolání přípustné.

20. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, jelikož napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolací soud dosud neřešil, zda se aplikuje § 12 odst. 5 věty druhé zákona č. 219/2000 Sb. v případě, postupoval-li zadavatel veřejné zakázky podle § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách.

č. 119

IV.

Důvodnost dovolání

22. Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Soud prvního stupně i odvolací soud správně posuzovaly danou věc podle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění účinném v době uzavření smluv mezi žalobkyní a žalovanou, tedy ve znění účinném do 31. 5. 2007 (dále opět jen „zákon o veřejných zakázkách“).

25. Podle § 7 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách se veřejné zakázky podle výše jejich předpokládané hodnoty dělí na nadlimitní veřejné zakázky, podlimitní veřejné zakázky a veřejné zakázky malého rozsahu. Podle § 12 odst. 6 téhož zákona se veřejnou zakázkou malého rozsahu rozumí veřejná zakázka, jejíž předpokládaná hodnota nedosáhne v případě veřejné zakázky na dodávky nebo veřejné zakázky na služby 2 000 000 Kč bez daně z přidané hodnoty nebo v případě veřejné zakázky na stavební práce 6 000 000 Kč bez daně z přidané hodnoty.

26. V dané věci uzavřeli účastníci dvě smlouvy o dílo, jejichž předmětem bylo dílo v prvním případě v celkové hodnotě zakázky ve výši 580 125 Kč včetně DPH a v druhém případě v hodnotě 58 310 Kč včetně DPH. Odvolací soud tedy dospěl ke správnému právnímu závěru, který konečně ani žalovaná v dovolání nezpochybnila, že se jednalo o veřejné zakázky malého rozsahu.

27. Zákon o veřejných zakázkách stanoví výjimky z působnosti tohoto zákona v § 18. Podle § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách platí, že zadavatel není povinen zadávat podle tohoto zákona veřejné zakázky malého rozsahu; veřejný zadavatel je však povinen dodržet zásady uvedené podle § 6 tohoto zákona.

28. Důvodová zpráva k zákonu o veřejných zakázkách charakterizuje § 18 odst. 3 jako specifickou výjimku vylučující veřejné zakázky malého rozsahu z působnosti zákona. V tomto případě, byť se jedná o veřejné zakázky, nejsou tyto veřejné zakázky zadávány v režimu zákona; zákon zde pouze odkazuje na dodržení základních zásad uvedených v § 6 tohoto zákona. Podle § 6 zákona o veřejných zakázkách je zadavatel povinen při postupu podle tohoto zákona dodržovat zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace.

29. V nyní posuzované věci žalobkyně využila uvedené výjimky z působnosti zákona o veřejných zakázkách podle § 18 odst. 3 tohoto zákona. O tom svědčí skutková zjištění odvolacího soudu, že úmysl žalobkyně zadat veřejnou zakázku [formou jednacího řízení bez uveřejnění podle § 21 odst. 1 písm. d) zákona o veřejných zakázkách] v řízení prokázán nebyl. Za této situace je nutno vyjít ze zákona č. 219/2000 Sb., který je koncipován jako obecná norma upravující hospodaření s majetkem České republiky, který se podle § 2 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. uplatní všude tam, kde zvláštní právní předpis, vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nebo všeobecně uznávaná pravidla mezinárodního práva nestanoví jinak. Tímto zvláštním zákonem je především zákon o zadávání veřejných zakázek, který má v případech, jichž se týká, přednost jak před obecnými právními předpisy (především občanským a obchodním zákoníkem), tak i před konkrétní zákonnou úpravou provedenou zákonem č. 219/2000 Sb. (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 219/2000 Sb.). Pokud tedy, jak výše uvedeno, žalobkyně využila výjimku z působnosti zákona o zadávání veřejných zakázek, uplatní se obecný předpis – zákon č. 219/2000 Sb. v plném rozsahu, tedy včetně jeho § 12 upravujícího zásady, které musí organizační složky státu respektovat, nabývají-li majetek pro stát. Důraz se klade zejména na hospodárnost a efektivnost při vynakládání prostředků státu. Pokud jde o výši ceny, za kterou mohou organizační složky státu nabývat majetek pro stát, vychází se ze zásady, že by neměla být překročena určitá hranice, a to pod sankci neplatnosti dohody o ceně v části přesahující přípustnou mez. Maximální hranice je primárně představována oceněním kupovaného majetku podle zvláštního předpisu, jímž je zákon č. 151/1997 Sb.

30. Lze tedy uzavřít, že v případě, kdy zadavatel veřejné zakázky postupuje podle § 18 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách, platí pro nabývání majetku státu § 12 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb., podle něhož při úplatném nabývání majetku lze cenu sjednat pouze do výše rovnající se ocenění tohoto majetku podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 151/1997 Sb. Podle § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb. platí, že majetek a služba se oceňují obvyklou cenou, pokud tento

zákon nestanoví jiný způsob oceňování. Pro případ překročení ceny nabývaného majetku se uplatní § 12 odst. 5 věta druhá zákona č. 219/2000 Sb., podle něhož je dohoda o ceně neplatná v rozsahu rozdílu, o který sjednaná cena přípustnou výši překročila.

31. Závěr odvolacího soudu, že žalované vzniklo bezdůvodné obohacení přijetím plnění v rozsahu rozdílu cen předmětných plakátů mezi jejich dohodnutou a obvyklou cenou, které je žalovaná povinna vydat, je správný a dovolací důvod nesprávného právního posouzení nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání žalované zamítl.

č. 119

Č. 120**č. 120 Hospodářská soutěž**

§ 11 písm. f) zákona č. 143/2001 Sb.

Za zneužití dominantního postavení soutěžitele nelze považovat, že dominantní soutěžitel neuzavřel požadovaný obchod (prodej sebraného elektroodpadu) se žádným subjektem, ani jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, kterým brání v jejím využití jinému soutěžiteli.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 5730/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.5730.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2015, sp. zn. 3 Cmo 390/2014.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 7. 2012, č. j. 19 Cm 5/2011-152, ve znění opravného usnesení ze dne 2. 8. 2012, č. j. 19 Cm 5/2011-156, zamítl žalobu na uložení povinnosti žalované uhradit žalobkyni částku ve výši 21 803 238 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II a III).
2. Předmětem sporu je požadavek žalobkyně na uložení povinnosti žalované zaplatit jí předmětnou částku jako náhradu škody (ušlý zisk), jehož by žalobkyně dosáhla, pokud by s ní žalovaná uzavřela smlouvu na dodávky vyřazených lednic a praček, jež žalovaná shromažďuje v rámci kolektivního systému výrobců ohledně sběru vyřazených spotřebičů. Podle žalobkyně nic nebrání žalované vyhovět její popptávce po vyřazených elektrospotřebičích. Pokud žalovaná toto odmítá, zneužívá tím dle názoru žalobkyně své dominantní postavení na trhu vyřazených spotřebičů.
3. Soud prvního stupně zjistil, že žalovaná jako provozovatel kolektivního systému zajišťujícího výrobcům systémové řešení zpětného odběru a zpracování elektroodpadu se svými „klienty“ uzavírá smlouvy o zajištění zpracování, využití a odstranění elektroodpadu, předmětem které je úprava vzájemných práv a závazků vyplývajících z organizování sběru elektroodpadu nařízeného zákonem o odpadech. Podle soudu ze žádného ustanovení této smlouvy nevyplyvá jakékoliv omezující opatření zakazující dodavatelům elektroodpadu do systému tento

elektroodpad „dodávat“ jinému subjektu, tj. i žalobkyni. Pokud elektroodpad žalobkyni prodávat nechtějí, ať již z jakýchkoliv důvodů, nelze toto přičítat žalované. Sama žalovaná též nemá žádnou povinnost stanovenou zákonem k dodávkám elektroodpadu žalobkyni. Žalovaná navíc nemá živnostenské oprávnění „nákup a prodej za účelem dalšího prodeje“, tudíž není oprávněna tuto činnost (po prodávání vyřazeného elektroodpadu) vykonávat, jelikož by se jednalo o neoprávněné podnikání. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná žádnou povinnost neporušila, a proto nemůže odpovídat za vzniklou škodu (ušlý zisk).

4. K otázce tvrzeného omezení hospodářské soutěže soud prvního stupně uvedl, že v řízení nebylo prokázáno, že by žalovaná omezovala hospodářskou soutěž, a to proto, že žalobkyně a žalovaná nejsou soutěžitelé na relevantním trhu. Podle soudu žalovaná neobchoduje, nevypukuje a dále neprodává elektroodpad za účelem dalšího zpracování. Je pouze tím, kdo byl založen za účelem organizace zpětného odběru vyřazených elektrospotřebičů. Skutečným soutěžitelem žalobkyně jsou až koneční zpracovatelé vyřazeného elektroodpadu, nikoliv organizátor samotného sběru.

5. Soud prvního stupně uzavřel, že soudním rozhodnutím nelze vstupovat do podnikatelských aktivit účastníků a fakticky nutit žalovanou k uzavření závazkového vztahu týkajícího se dodávek elektroodpadu, pokud jeden z účastníků tento závazek uzavřít nechce. Odpovědnost za následek by byla namístě pouze v případě nedovoleného omezení hospodářské soutěže, což se však žalobkyni prokázat nepodařilo.

6. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 5. 2015, č. j. 3 Cmo 390/2014-288, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I potvrdil a ve výroku pod bodem II změnil. Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

7. Odvolací soud dovodil, že § 37 zákona o odpadech obsahuje mj. jednoznačnou právní úpravu zpracování a využívání elektroodpadu, a to zejména ohledně žalobkyni uváděné možnosti předání elektrozařízení k novému použití. Dovodil, že pokud bylo prokázáno, že žalovaná vyloučila v rámci svého systému pro sebe realizaci možnosti nového použití pro zařízení a použité elektrospotřebiče ze sběru a zpětného odběru vůbec nepředává k novému použití, pak zákonnou úpravu nerespektuje. V takovém případě je věcí příslušných orgánů státní správy na úseku hospodaření s odpady, aby byla přijata náprava. Uvedené však platí z hlediska veřejného práva, nikoliv v soukromoprávním vztahu. Zákon nezakládá povinnost žalované takové spotřebiče nabídnout třetím osobám mimo systém k dalšímu obchodování, k dalšímu uvedení na trh. Byť tedy zákon uvažuje s přednostním opětovným užitím elektrospotřebičů a jejich komponent, je na subjektech účastněných v systému odděleného sběru a zpětného odběru, zda a jakým způsobem bude jimi toto realizováno, popř. kterým z nich.

8. Odvolací soud uzavřel, že byť žalovaná při své činnosti sama nezajišťuje plnění § 37m odst. 2 zákona o odpadech a neuzavřela se žádnou třetí osobou

smlouvu o zajištění znovuvvedení použitých spotřebičů na trh, nelze dovozovat pro ni povinnost uzavřít smlouvu se žalobkyní a s odmítnutím uzavření takové smlouvy spojovat porušení právní povinnosti a právo na náhradu škody. Žalovaná rovněž nebrání dalším subjektům v tom, aby takovou smlouvu k plnění § 37m odst. 2 zákona o odpadech uzavřeli.

č. 120

9. Odvolací soud dále dovodil, že případ podléhá přezkumu z hlediska tuzemského i unijního soutěžního práva, jelikož žalovaná má na trhu odděleného sběru a zpětného odběru použitých elektrospotřebičů a elektroodpadu dominantní postavení. Zákonem o ochraně hospodářské soutěže není zakázáno ono dominantní postavení, ale jeho zneužívání k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. To v řízení prokázáno nebylo. Svědčí tomu i skutečnost, že ani Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nezahájil řízení ohledně případného zneužití dominantního postavení a potvrdil, že jednání žalované nelze považovat za zneužití dominantního postavení.

10. Na základě výše uvedeného odvolací soud dospěl k závěru, že z hlediska uplatněného nároku na náhradu škody nebylo žalované prokázáno porušení právní povinnosti, s níž by byla tvrzená škoda spojena. Žalované nelze ani přičítat tvrzené zneužití dominantního postavení na trhu. Nejsou tedy splněny podmínky vzniku odpovědnosti žalované za škodu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním.

12. Přípustnost podaného dovolání zakládá na tom, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny následující otázky:

- zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat pouze diskriminační jednání vůči jinému soutěžiteli, aniž by soud současně zvažoval naplnění jiných skutkových podstat zneužívajícího jednání, respektive zda lze uzavřít, že dominantní soutěžitel nezneužil svého dominantního postavení,

- zda lze za zneužití dominantního postavení na trhu považovat jednání soutěžitele v dominantním postavení na trhu, který k újmě ostatních soutěžitelů a spotřebitelů odmítá dodávat poptávané zboží, aniž by pro to existovaly ospravedlnitelné důvody,

- zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat také jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, který brání jinému soutěžiteli v jejím využívání,

- zda lze při stanovování výše škody způsobené zneužitím dominantního postavení vycházet také z předpokladu, jak by se vyvíjel trh, kdyby nebyl škodlivým jednáním narušen,

- zda lze při zjišťování výše škody způsobené zneužitím dominantního postavení v souladu s § 136 o. s. ř. určit výši škody úvahou soudu, jestliže lze výši nároků žalobkyně zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec.

13. Důvodem dovolání je dle dovolatelky nesprávné právní posouzení věci, tj. závěr odvolacího soudu, že žalovaná nezneužila svého dominantního postavení a neporušila zákon o ochraně hospodářské soutěže, neboť nijak nevýhodnila ve své činnosti soutěžitele tím, že by žalobkyně požadovanou smlouvu uzavřela s třetí osobou a bez relevantních důvodů uzavření obdobné smlouvy odmítla žalobkyni. Dovolatelka je toho názoru, že žalovaná je subjektem s dominantním postavením v oblasti trhu se zpětně odebranými a odděleně sebranými elektrospotřebiči. Podle § 11 odst. 1 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže platí, že zneužitím dominantního postavení je i odmítnutí poskytnout jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu přístup k vlastním přenosovým sítím nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením.

14. Dle dovolatelky dále žalovaná záměrně nedodržuje hierarchii způsobů nakládání s odpady, která je vyjádřena v § 9a zákona o odpadech, dle které má příprava k opětovnému použití přednost před recyklací odpadů nebo jiným využitím. Žalovaná toto záměrně nerespektuje a dodává sebraná elektrozařízení pouze zpracovatelům elektroodpadu k jejich recyklaci, což prostřednictvím svých zaměstnanců důsledně kontroluje. Fakticky tak deformuje trh s použitými elektrospotřebiči, neboť vybudovala silnou síť zpětného odběru elektrozařízení, avšak žalobkyni cíleně a dlouhodobě brání v přístupu k této síti.

15. Žalobkyně nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že žalovaná své dominantní postavení nezneužila, neboť nijak nevýhodnila ve své činnosti jiné soutěžitele tím, že by žalobkyni požadovanou smlouvu uzavřela s třetí osobou a bez relevantního důvodu odmítla uzavřít celou smlouvu se žalobkyní. V řízení bylo prokázáno, že žalovaná dodává sebrané elektrozařízení zpracovatelům odpadů. I tyto osoby jsou soutěžiteli a konkurenty žalobkyně na trhu nakládání se zpětně odebranými elektrozařízeními, což odvolací soud zcela pominul. V tomto ohledu je zcela nerozhodné, že záměrem žalobkyně bylo vrátit na trh použité elektrospotřebiče jako celek, zatímco zájmem zpracovatelů elektroodpadu je využít toliko materiály, z nichž jsou elektrozařízení zhotovena. Zatímco zpracovatelům elektroodpadu žalovaná zpětně odebrané elektrospotřebiče dodává, žalobkyni bezdůvodně dodávky odpírá.

16. Dovolatelka dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že se žalobkyně žalobou domáhá jakéhosi hypotetického ušlého zisku, který je podmíněn splněním dalších okolností. Odvolací soud nijak nevymezil, z jakého důvodu se domnívá, že nárok žalobkyně nemůže obstát. Znalec při určování výše škody vycházel z částky, kterou by v předmětném období za obvyklých podmínek poškozená získala s přihlédnutím k nákladům vynaloženým na dosažení tohoto zisku.

17. S ohledem výše uvedené dovolatelka navrhl, aby Nejvyšší soud jako soud dovolací změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že se žalobě vyhovuje, či aby rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

18. Ve vyjádření k dovolání považuje žalovaná podané dovolání za nedůvodné.

III. Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), se nejprve zabýval tím, zda je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

20. Dle § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Po přezkoumání napadeného rozhodnutí dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání je přípustné, jelikož otázky, které vznáší dovolatelka, doposud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešeny, avšak dovolání není důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

22. Dovolatelka předně předkládá otázku, zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat pouze diskriminační jednání vůči jinému soutěžiteli, aniž by soud současně zvažoval naplnění jiných skutkový podstat zneužívajícího jednání, respektive zda lze uzavřít, že dominantní soutěžitel zneužil svého dominantního postavení, jestliže neuzavřel požadovaný obchod se žádným jiným subjektem.

23. Nejvyšší soud se ztotožňuje se stanoviskem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, že žalovaná je v tomto případě soutěžitelem žalobkyně. Dominantní postavení na trhu jednoho soutěžitele však není samo o sobě postižitelné a protiprávní. Je zakázáno pouze zneužití tohoto dominantního postavení. Bez ohledu na důvody, pro které dominantní postavení některý soutěžitel má, znamená to především, že takový subjekt má zvláštní odpovědnost nedovolit, aby jeho jednání ohrozilo skutečnou soutěž na společném trhu. Ke zneužití dominantního postavení musí dojít k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. V řízení nebylo prokázáno, že by se žalovaná chovala k jednotlivým soutěžitelům různě, že by zvýhodňovala některé obchodní partnery a jiné nikoli. Nebyl naplněn žádný z projevů zneužití dominantního postavení uvedených v demonstračním výčtu v § 11 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže.

24. Dovolatelka namítá, že za zneužití dominantního postavení lze považovat jednání soutěžitele v dominantním postavení na trhu, který k újmě ostatních sou-

těžitelů a spotřebitelů odmítá dodávat poptávané zboží, aniž by pro to existovaly ospravedlnitelné důvody. Takové jednání za zneužití dominantního postavení považovat nelze, jelikož zákon neukládá povinnost prodeje sebraného elektroodpadu dalším subjektům. Je na vůli žalované, zda bude dodávat elektroodpad dalším subjektům, které o něj projeví zájem. Otázku, zda žalovaná postupem, který volí při nakládání s odpady, porušuje stanovenou hierarchii pořadí nakládání s odpady dle § 9a odst. 1 zákona o odpadech, musí řešit příslušný správní orgán. Ten posuzuje dodržování zákona o odpadech a v případě zjištěného pochybení zajišťuje kroky vedoucí k nápravě takového pochybení na úrovni veřejnoprávní.

25. Další otázkou, kterou dovolatelka vznáší, je, zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat také jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, který brání jinému soutěžiteli v jejím využívání. Podle § 11 odst. 1 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže platí, že za zneužití dominantního postavení je možné považovat také odmítnutí poskytnout jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu přístup k vlastním přenosovým sítím nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením, které soutěžitel v dominantním postavení vlastní nebo využívá na základě jiného právního důvodu, pokud jiní soutěžitelé z právních nebo jiných důvodů nemohou bez spoluužívání takového zařízení působit na stejném trhu jako dominantní soutěžitelé, kteří přitom neprokáží, že takové spoluužívání není z provozních nebo jiných důvodů možné anebo je od nich nelze spravedlivě požadovat.

26. Dovolací soud dospěl k závěru, že systém kolektivního zpětného sběru vyřazených elektrospotřebičů nelze považovat za přenosovou síť, obdobný rozvod nebo jiné infrastrukturní zařízení ve smyslu zákona o ochraně hospodářské soutěže. K tomu, co se pod tím rozumí, se vyjadřuje komentář k zákonu o ochraně hospodářské soutěže v § 11 následovně: „Skutková podstata se uplatní zejména v tzv. síťových odvětvích, a to v oblasti energetiky, v telekomunikacích a v železniční dopravě, neboť infrastruktura (zařízení, sítě, rozvody) bude vždy považovat za monopol; je totiž z hlediska finanční či technické náročnosti nebo neuskutečnitelnosti (často i z urbanistických důvodů) vyloučeno vybudování alternativních zařízení (jen stěží si lze představit, že na jednom distribučním území bude existovat více paralelních distribučních sítí). Bude se jednat zejména o zařízení, která slouží k přenosu, přepravě, rozvodu a distribuci elektrické energie, zemního plynu, tepla nebo vody, nebo o telekomunikační síť nebo železniční infrastrukturu. V úvahu ovšem přicházejí i zařízení, jakými jsou rozsáhlé skladovací prostory pro zemní plyn (i když to nemusí platit *a priori* – srov. Total/Gaz de France), přístav, letiště, obslužné plochy přístavu, počítačový rezervační systém sloužící v letecké dopravě (Sabena) apod.“ (viz RAUS, D. Zákon o ochraně hospodářské soutěže: komentář. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-470-5). Trh s vyřazenými elektrospotřebiči nepodléhá těmto specifickým oborovým omezením. K vyřazeným elektrospotřebičům je možné dostat se i jinou cestou než

č. 120

pouze odkupem ze systému zpětného odběru zařízení, který provádí žalovaná. Za zneužití dominantního postavení soutěžitele nelze považovat, že dominantní soutěžitel neuzavřel požadovaný obchod (prodej sebraného elektroodpadu) se žádným subjektem, ani jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, kterým brání v jejím využití jinému soutěžiteli. Jednání žalované tak nelze považovat za rozporné s § 11 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže.

27. Další otázky, které dovolatelka vznáší ohledně stanovení výše ušlého zisku, nezakládají přípustnost stanoveného dovolání. Soudy dospěly v řízení k závěru, že žalovaná není odpovědná za škodu, a proto se zjišťováním výše škody nezabývaly. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí jen pro úplnost uvedl svůj názor na tuto otázku opřený o judikaturu Nejvyššího soudu. Z toho důvodu se Nejvyšší soud nebude k možné konstrukci nároku na ušlý zisk v rozhodnutí o dovolání vyjadřovat.

28. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) zamítl, neboť není důvodné.

Č. 121

Právo na informace

§ 3 odst. 2 zákona č. 221/2006 Sb.

č. 121

Ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 221/2006 Sb. se aplikuje i na situaci, kdy se v samostatném řízení žalobce domáhá informací o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, poté, kdy bylo pravomocně ukončeno řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno toto právo duševního vlastnictví.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2765/2012, ECLI:CZ:NS:2017:23.CDO.2765.2012.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 2012, sp. zn. 3 Cmo 335/2011, s výjimkou částí, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 4. 2011, č. j. 19 Cm 124/2010-59, zamítl žalobu na uložení povinnosti žalované sdělit žalobkyni všechny informace o původu a distribučních sítích školních a dětských batohů, aktovek a tašek s označením MegaBabe jí kdykoli v minulosti nebo přítomnosti skladovaných, uváděných na trh nebo dovážených, a to konkrétně jméno a příjmení nebo obchodní firmu či název a místo trvalého pobytu nebo sídla dodavatele, výrobce, skladovatele, distributora a jiného předchozího držitele tohoto zboží s označením MegaBabe, a dále údaje o dodaném, skladovaném, přijatém nebo objednaném množství a prodaném množství, přesné údaje o prodejní ceně (s daní i bez daně) jednotlivých druhů uvedeného zboží i ceně zaplacené za dodané zboží žalovanou dodavateli (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok bodem II).

2. Žalobkyně se těchto informací domáhala z důvodu, že se jednalo o zboží porušující práva k průmyslovému vlastnictví žalobkyně, přičemž v řízení o porušování práv k průmyslovému vlastnictví soud nepřipustil změnu žaloby tak, aby mu byla žalovaná povinna poskytnout informace o zboží.

3. Soud prvního stupně zjistil, že v dané věci již proběhlo řízení o porušení práva (z průmyslového vlastnictví), a to pod sp. zn. 19 Cm 189/2009, ve věci byl vydán pravomocný rozsudek. S ohledem na právní stránku věci soud prvního stupně další dokazování neprováděl.

4. Podle názoru soudu prvního stupně se nároku na poskytnutí informací nelze domáhat samostatně podanou žalobou, neboť § 3 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví – dále jen „ZVPPV“), stanoví, že nároku na poskytnutí informací se lze domáhat návrhem u soudu v řízení o porušení práva, to však v daném případě již pravomocně skončilo (sp. zn. 19 Cm 189/2009). Proto soud žalobu v celém rozsahu zamítl.

5. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 2. 2012, č. j. 3 Cmo 335/2011-89, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované uložil povinnost sdělit žalobkyni ve lhůtě sedm dnů od právní moci rozsudku informace o původu a distribučních sítích školních a dětských batohů, aktovek a tašek s označením MegaBabe jí kdykoli v minulosti nebo přítomnosti skladovaných, uváděných na trh nebo dovážených, a to konkrétně jméno a příjmení nebo obchodní firmu či název a místo trvalého pobytu nebo sídla dodavatele, výrobce, skladovatele, distributora a jiného předchozího držitele tohoto zboží s označením MegaBabe, a dále údaje o dodaném, skladovaném, přijatém nebo objednaném množství a o ceně obdržené za dané zboží. Ve zbývající části požadovaných informací zamítavý výrok potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

6. Odvolací soud se neztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně. Nejprve doplnil dokazování. Zjistil, že v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 19 Cm 189/2009 a následně u Vrchního soudu v Praze pod sp. zn. 3 Cmo 211/2010 bylo prokázáno, že žalovaná v souvislosti s nabídkou svého zboží užila označení MegaBabe, které je chráněné ve prospěch žalobkyně (aniž by nabízela k prodeji výrobky žalobkyně či označení užila s jejím souhlasem). V tomto dřívějším řízení došel soud k závěru, že žalovaná tak porušila výlučné právo žalobkyně z ochranné známky a uložil jí povinnost zdržet se závadného jednání do budoucna, jakož i povinnost stáhnout již na trh uvedené výrobky. Ohledně poskytování informací žádaných v této věci odvolací soud zjistil, že žalobkyně vyzvala žalovanou k poskytnutí těchto informací výzvou ze dne 29. října 2009, žalovaná tyto informace nesdělila jednoznačně a v plném rozsahu.

7. Odvolací soud odkázal § 3 ZVPPV zakotvující mimo jiné právo na poskytnutí informací a dále na důvodovou zprávu k ZVPPV. Smyslem práva na informace je posílit postavení majitele průmyslového práva v boji proti porušování jeho práv. Odvolací soud dále argumentoval směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví (dále jen „směrnice 2004/48“), zejména pak jejím čl. 8 odst. 1, podle kterého členské státy zajistí, aby v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví

a na základě odůvodněné a přiměřené žádosti navrhovatele mohly příslušné soudní orgány nařídit, že informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, musí poskytnout porušovatel nebo každá jiná osoba, a) která prokazatelně v obchodním měřítku držela zboží porušující právo, b) která prokazatelně v obchodním měřítku užívala služby porušující právo, c) která prokazatelně v obchodním měřítku poskytovala služby používané při činnostech porušujících právo, nebo d) byla označena osobou uvedenou v písmenech a), b) nebo c) jako účastník na výrobě, zpracování nebo distribuci zboží či poskytování služeb.

8. Podle názoru odvolacího soudu je třeba § 3 odst. 2 ZVPPV, dle kterého je možné se domáhat informace návrhem u soudu v řízení o porušení práva, vykládat v souladu s účelem směrnice 2004/48, účelem samotného institutu práva na poskytnutí informací a historickým vývojem jeho úpravy, tedy tak, že právo na informace nemusí být uplatněno pouze v řízení o dalších nárocích dle § 4 a 5 ZVPPV. I řízení o poskytnutí informací, jež nebyly poskytnuty dobrovolně, je řízením o porušení práva. Proto žalobě v zákonném rozsahu dle § 3 odst. 3 ZVPPV vyhověl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Jeho přípustnost dovozuje podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť rozhodnutím odvolacího soudu byl rozsudek soudu prvního stupně změněn v neprospěch žalované.

10. Dle názoru dovolatelky bylo správné rozhodnutí soudu prvního stupně, že se žalobkyně mohla domáhat splnění informační povinnosti po žalované dle § 3 ZVPPV toliko v řízení o porušení práva (konaném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 19 Cm 189/2009), které již pravomocně skončilo. Odvolací soud se náležitě nezabýval otázkou, zda poskytnutí informace je v odpovídajícím poměru k závažnosti ohrožení či porušení práva žalovanou. Odvolací soud ve výroku vůbec nespecifikoval, co má žalovaná vůči žalobkyni ještě dále učinit, aby zcela dostála své povinnosti, kterou nesplnila v celém rozsahu. Rozsudek odvolacího soudu je tedy nepřezkoumatelný a nevykonatelný. Na základě napadeného rozsudku by totiž žalobkyně mohla kdykoli v budoucnu tvrdit, že jí žalovaná neposkytla v úplném rozsahu požadované informace. Žalovaná by se tak ocitla v rukou žalobkyně bez možnosti soudní ochrany svých práv.

11. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

12. Dovolatelka podáním ze dne 20. 7. 2012 doplnila, že žalovaná nakupovala u společnosti L. D. O. O., Slovenija, originální výrobky této společnosti a chráněné její ochrannou známkou. Žalovaná předpokládala, že tak došlo k vyčerpání

č. 121

práv z ochranné známky. Ochranná známka žalobkyně se jeví jako tzv. známka agentská, žalobkyně sama nikdy výrobek MegaBabe nevyráběla, pod touto značkou se vždy dováželo zboží L. D. O. O. Žalobkyně podle názoru dovolatelky nemůže pomocí národní ochranné známky bránit paralelnímu dovozu probíhajícímu se souhlasem výrobce a vlastníka mezinárodní ochranné známky.

13. Žalobkyně k dovolání podala vyjádření. Upozorňuje na to, že žalovaná svou výtku o nesprávnosti právního názoru odvolacího soudu nekonkretizuje a nepředkládá k tomu žádné argumenty. Tvrdí-li žalovaná, že svou informační povinnost splnila, je to v rozporu se skutečností. Podle názoru žalobkyně není rozsudek odvolacího soudu nepřezkoumatelný a nevykonatelný. Výtku, že se odvolací soud nezabýval poměrem poskytnutí informace a závažností porušení či ohrožení práva žalovanou, považuje žalobkyně za nesprávnou a nepodstatnou, neboť se touto skutečností odvolací soud dostatečně zabýval, navíc informační povinnost je dle žalobkyně dána vždy, dojde-li k porušení práv z ochranné známky. Argumenty uvedené dovolatelkou v doplnění dovolání ze dne 20. 7. 2012 považuje za pouhé spekulace bez významu a nadto jde o tvrzení nová.

III.

Přípustnost dovolání

14. Se zřetelem k bodu 7 čl. II zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, je pro dovolací řízení rozhodné znění občanského soudního řádu do 31. 12. 2012, tj. před novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 404/2012 Sb. (dále opět jen „o. s. ř.“).

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že dovolatelka je řádně zastoupena advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné (z obsahu dovolání se přitom podává, že dovolání nesměřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl zčásti potvrzen zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně).

16. Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť odvolací soud v napadené části změnil rozsudek soudu prvního stupně.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Dovolatelka v první řadě namítla, že žalobkyně se mohla domáhat splnění informační povinnosti po žalované dle § 3 ZVPPV toliko v řízení o porušení práva (konaném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 19 Cm 189/2009), které již pravomocně skončilo, nikoliv v tomto samostatném řízení. Podle dovolatelky je

ohledně této otázky správný právní názor soudu prvního stupně, nikoliv právní názor odvolacího soudu.

18. Podle § 3 odst. 1 ZVPPV oprávněná osoba může požadovat vůči třetí osobě, a) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu držela zboží porušující právo, nebo b) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívala služby porušující právo, nebo c) o níž bylo zjištěno, že za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytovala služby užívané při činnostech porušujících právo, anebo d) která byla označena osobou uvedenou v písmeni a), b) nebo c) jako osoba účastníci se výroby, zpracování, skladování nebo distribuce zboží či poskytování služeb, informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo.

Podle § 2 odst. 1 ZVPPV vymáhat práva podle tohoto zákona je oprávněn vlastník nebo majitel práva podle příslušného zákona na ochranu průmyslového vlastnictví, osoba oprávněná podle zvláštního právního předpisu užívat práva, zejména nabyvatel licence a profesní organizace ochrany práv, která je řádně uznávána v zemi původu jako organizace oprávněná zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví.

Podle § 3 odst. 2 ZVPPV platí, že není-li informace podle odstavce 1 poskytnuta dobrovolně v přiměřené lhůtě, může se jí oprávněná osoba domáhat návrhem u soudu v řízení o porušení práva. Soud žalobu zamítne, jestliže by to bylo v nepoměru k závažnosti ohrožení či porušení práva.

Podle čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 členské státy zajistí, aby v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví a na základě odůvodněné a přiměřené žádosti navrhovatele mohly příslušné soudní orgány nařídit, že informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, musí poskytnout porušovatel nebo každá jiná osoba, a) která prokazatelně v obchodním měřítku držela zboží porušující právo, b) která prokazatelně v obchodním měřítku užívala služby porušující právo, c) která prokazatelně v obchodním měřítku poskytovala služby používané při činnostech porušujících právo nebo d) byla označena osobou uvedenou v písmenech a), b) nebo c) jako účastník na výrobě, zpracování nebo distribuci zboží či poskytování služeb.

19. Jak vyplývá z § 1 ZVPPV, transponuje tento zákon směrnici 2004/48 do českého vnitrostátního práva. Mezi doslovným zněním zákona a české verze směrnice je však rozdíl – zatímco zákon zakotvuje možnost domáhat se informací návrhem „v řízení o porušení práva“, směrnice 2004/48 stanoví povinnost členských států, aby zajistily možnost domáhat se informace „v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví“. Pro řádnou implementaci směrnice je nutno vnitrostátní předpis vykládat v jejím duchu, přičemž princip výkladu vnitrostátních předpisů v souladu s právem Evropské unie (eurokonformní výklad) platí i pro předpisy zcela vnitrostátního původu (srov. např. rozhodnutí Soudní

ho dvora EU, tehdy Evropského soudního dvora, ze dne 13. 11. 1990, ve věci C-106/89 Marleasing). Ustanovení § 3 odst. 2 ZVPPV je tedy nutno vykládat tak, že informace podle § 3 odst. 1 ZVPPV je možné se domáhat v souvislosti s řízením o porušení práva.

č. 121

20. Protože výklad celého sousloví „v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví“ obsaženého ve směrnici 2004/48 (tedy pojmu unijního práva) nebyl jednoznačný, rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 24. 6. 2015, č. j. 23 Cdo 2765/2012-121, o přerušení řízení na dobu do rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“) o odpovědi na předběžnou otázku a předložil tomuto soudu v souladu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie následující předběžnou otázku:

21. Má se čl. 8 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví, vykládat tak, že souvislost s řízením o porušení práva duševního vlastnictví je dána i v případech, kdy se po pravomocném ukončení řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví, žalobce domáhá v samostatném řízení informací o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno toto právo duševního vlastnictví (např. za účelem, aby mohl přesně vyčíslit škodu a její náhrady se následně domáhat)?

22. Soudní dvůr rozsudkem ze dne 18. 1. 2017, sp. zn. C-427/15, rozhodl, že čl. 8 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na takovou situaci, o jakou jde v původním řízení, kdy se po pravomocném ukončení řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví, žalobce domáhá v samostatném řízení informací o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je toto právo porušováno.

23. Soudní dvůr v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že podle ustálené judikatury platí, že pro výklad ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 17. 3. 2016, Liffers, C-99/15, EU:C:2016:173, bod 14 a citovaná judikatura). Podotkl, že ze znění čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 vyplývá, že tím, komu je uložena povinnost poskytnout informace, je nejen dotýčný porušovatel práva duševního vlastnictví, ale i „každá jiná osoba“ uvedená v písmenech a) až d) tohoto ustanovení. Tyto jiné osoby přitom nejsou nutně účastníky řízení, v němž má být vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví. Toto zjištění potvrzuje, že znění čl. 8 odst. 1 této směrnice nelze vykládat tak, že se uplatní pouze v rámci takových řízení.

24. Podle Soudního dvora je tento výklad též v souladu s cílem směrnice 2004/48, kterým je dle bodu 10 jejího odůvodnění sblížení právních systémů členských států, pokud jde o prostředky k dodržování práv duševního vlastnictví, tak aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a stejnorodá úroveň ochrany dušev-

ního vlastnictví na vnitřním trhu (rozsudek ze dne 16. 7. 2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, bod 71). V zájmu zajištění vysoké ochrany duševního vlastnictví je tedy třeba odmítnout výklad, který by přiznával právo na informace zakotvené v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 pouze v rámci řízení, v němž má být vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví. Hrozí totiž, že by takováto úroveň ochrany nebyla zajištěna, pokud by nebylo možné zmíněné právo na informace uplatnit též v rámci samostatného řízení zahájeného po pravomocném ukončení řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví, jako např. řízení, o něž jde v původním řízení.

25. Soudní dvůr rovněž připomněl, že právem na informace zakotveným v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 je konkretizováno základní právo na účinnou právní ochranu zaručené v čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, a tím i zajištěn účinný výkon základního práva na vlastnictví, jehož součástí je právo duševního vlastnictví chráněné v jejím čl. 17 odst. 2 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. 7. 2015, Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485, bod 29). Toto právo na informace tak nositeli práva duševního vlastnictví umožňuje identifikovat toho, kdo právo nositele porušuje, a učinit další potřebné kroky k ochraně tohoto práva, např. podání návrhů na předběžná opatření podle čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice 2004/48 nebo na náhradu škody podle čl. 13 této směrnice. Nositel práva duševního vlastnictví by totiž bez úplné znalosti rozsahu porušení tohoto svého práva nebyl schopen určit nebo přesně vyčíslit škodu, na jejíž náhradu by měl z důvodu tohoto porušení nárok. Soudní dvůr v této souvislosti podotkl, že ne vždy je možné požadovat získání všech relevantních informací v rámci řízení, na jehož konci bylo vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví. Nelze zejména vyloučit, že se nositel práva duševního vlastnictví o rozsahu porušení tohoto práva dozví až po pravomocném ukončení tohoto řízení. Z toho plyne, že není namístě omezit výkon práva na informace zakotveného v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 na řízení, v nichž má být vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví.

26. Nejvyšší soud na základě eurokonformního výkladu zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), a s aplikací závěrů rozsudku Soudního dvora ze dne 18. 1. 2017 ve věci C-427/15 dospěl k závěru, že § 3 odst. 2 ZVPPV je nutno vykládat tak, že se použije i na situaci, kdy se v samostatném řízení žalobce domáhá informací o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, poté, kdy bylo pravomocně ukončeno řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno toto právo duševního vlastnictví.

27. Právní závěr odvolacího soudu o této otázce je tedy správný.

28. Dovolatelka dále namítla, že se odvolací soud náležitě nezabýval otázkou, zda je, či není porušení práva žalovanou poskytnout žalobkyni jí požadované informace v odpovídajícím poměru k závažnosti ohrožení či porušení práva žalovanou.

29. Tato námitka však není opodstatněná. Odvolací soud dovodil, že nárok žalobkyně považuje za opodstatněný a ve smyslu § 3 odst. 2 ZVPPV odpovídající závažnosti porušení práva žalovanou. Tento závěr učinil poté, co dovodil, že žalovaná byla osobou, jež držela zboží, jež neslo ve prospěch žalobkyně chráněné označení MegaBabe (tedy aniž by nabízela takto k prodeji výrobky žalobkyně či označení užila se souhlasem žalobkyně), čímž porušila výlučné právo žalobkyně z její ochranné známky, žalobkyně vyzvala žalovanou k podání informací podle § 3 ZVPPV, ta však tyto informace nesdělila. Odvolací soud přitom nároku žalobkyně vyhověl pouze v zákonném rozsahu. Jestliže tedy bylo porušeno právo žalobkyně k ochranným známkám, což bylo zjištěno v dříve pravomocně skončeném řízení, nelze než dovodit, že závěr odvolacího soudu, že poskytnutí informací specifikovaných ve výroku rozsudku odvolacího soudu, odpovídá závažnosti porušení práva žalovanou.

30. Námitka dovolatelky obsažená v doplnění dovolání ze dne 20. 7. 2012, že národní ochranná známka žalobkyně se jeví jako tzv. známka agentská, tj. jako ochranná známka přihlášená distributorem či obchodním zástupcem ve prospěch a na ochranu zájmů výrobce, a že žalovaná proto důvodně předpokládala, že nakupuje výrobky MegaBabe, které byly uvedeny na český trh se souhlasem jejich výrobce společnosti L. D. O. O., a u nichž došlo k vyčerpání práv a národní známku žalobkyně považuje za známku agentskou sloužící k ochraně těchž zájmů, představuje nové tvrzení učiněné až v dovolacím řízení. K těmto tvrzením skutečností však nelze podle § 241a odst. 4 o. s. ř. v dovolacím řízení přihlížet.

31. Důvodná je však námitka dovolatelky, že se odvolací soud nevypořádal s jejím tvrzením, že smysl sporu a cíl, kterého chtěla žalobkyně v tomto řízení dosáhnout, byl jí již splněn, když požadované informace již žalovaná žalobkyni poskytla v souvislosti s řízením konaným u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 19 Cm 189/2009 a že žalobkyně měla díky fotografiím založeným ve spise k dispozici i ceny, za něž byly výrobky v tuzemsku distribuovány.

32. V této souvislosti žalovaná ve stanovisku k žalobnímu návrhu ze dne 6. 12. 2010 (č. l. 27–29) uvedla, že po podání žaloby vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 2 Nc 1215/2009 žalobkyni – v rámci svého odvolání proti rozhodnutí soudu o nařízení předběžného opatření – sdělila, že pouze krátce v červenci 2009 ve svých prodejnách prodávala školní a dětské batohy MegaBabe, že prodáno bylo celkem 17 ks tohoto zboží, z toho jeden žalobkyni. V doplnění tohoto podání ze dne 10. 12. 2010 (č. l. 37) žalovaná uvedla, že školní a dětské batohy odebírala od jediného svého dodavatele, slovinské společnosti L. D. O. O., Slovinsko, která je nositelem ochranné známky MegaBabe ve Slovinsku.

33. Odvolací soud ve svém rozsudku uvedl, že bylo prokázáno, že žalobkyně vyzvala žalovanou k podání informace podle § 3 ZVPPV výzvou ze dne 29. 10. 2009, ze sdělení žalované a z obsahu poslední e-mailové korespondence účastníků bylo zjištěno, že v požadovaném rozsahu a údajích žalovaná informaci žalob-

kyni neposkytla. Žalovaná sice tvrdila, že již v předchozím řízení tyto informace vyšly najevo, z porovnání poskytnutých a žádaných informací je však zřejmé, že žalovaná tyto informace o svých dodavatelích a odběratelích, od nichž přijala a jimž dále dodala zboží, jež porušovala právo žalobkyně, žalobkyni jednoznačně a v plném rozsahu dle jejího požadavku nesdělila.

34. Takový závěr odvolacího soudu je však nepřezkoumatelný, když odvolací soud neupřesnil, které údaje dosud žalovaná žalobkyni neposkytla, když je nutno přihlídnout i k tomu, že žalovaná žalobkyni sdělila, že předmětné výrobky odebírala od jediného dodavatele – slovinské společnosti L. D. O. O., a dále je nutno přihlídnout k tomu, že odvolací soud uvedl, že žalovaná neposkytla údaje o svých odběratelích, takovou povinnost však žalované ve výroku rozsudku nestanovil.

35. V důsledku této nepřezkoumatelnosti části svého rozsudku odvolací soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a), § 242 odst. 3 o. s. ř.].

36. Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu v napadené části (tj. s výjimkou potvrzující části výroku rozsudku odvolacího soudu) zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

Č. 122

Č. 122

Konkurs, Incidenční spory, Žaloba vylučovací (excindační)

§ 19 zákona č. 328/1991 Sb., § 1189 o. z., § 1196 o. z.

Sepsal-li správce konkursní podstaty do konkursní podstaty dlužníka jako věc v právním smyslu společné části domu a pozemku, je společenství vlastníků bytových jednotek v tomto domě aktivně legitimováno k podání vylučovací žaloby ohledně takové „věci“.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 16 Cmo 2/2017, ECLI:CZ:VSPH:2017:16.CMO.2.2017.1)

Vrchní soud v Praze zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 8. 2016, sp. zn. 58 Cm 8/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve výroku uvedeným rozsudkem Městský soud v Praze pod bodem I. výroku zamítl žalobu, již se žalobce domáhal vyloučení okruhu VS 36 ZD ležaté rozvody vody nacházejícího se v objektu čp. 308 a objektu čp. 309 v P. V. (dále též „rozvody“) z konkursní podstaty úpadce P. teplárenská, a. s. (dále jen „úpadce“), a pod bodem II. výroku žalobci uložil povinnost zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení částku 15 065 Kč.

2. V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně zejména uvedl, že se žalobce domáhal vyloučení rozvodů z konkursní podstaty úpadce. Tvrdil, že rozvody jsou součástí domu čp. 308 a 309, jenž je rozdělen na bytové jednotky a jeho správu vykonává žalobce. Jako součást domu byly rozvody vymezeny v prohlášení vlastníka budovy vypracovaného dne 18. 12. 2012 Městem P. podle zák. č. 72/1994 Sb. Právo řádné správy společných prostor vylučuje soupis rozvodů do konkursní podstaty, podání žaloby jednotlivými vlastníky bytů by mohlo být problematické z důvodu jejich velkého počtu, pokud by se vlastníci na podání žaloby neshodli, nebyla by podána vůbec.

3. Žalovaný navrhoval zamítnutí žaloby s tím, že žalobce není ve sporu aktivně legitimován, neboť mu k rozvodům nenáleží žádné právo vylučující jejich soupis, případné právo by svědčilo vlastníkům jednotek, kteří jsou podílovými spoluvlastníky společných částí domu.

4. Soud prvního stupně konstatoval, že bylo mezi účastníky nesporné, že jsou rozvody sepsány v konkursní podstatě úpadce i to, že žalobci k rozvodům nesvědčí vlastnické právo, a na takto ustaveném skutkovém základě se nejprve zabýval otázkou aktivní legitimace žalobce, kterou podle ustálené judikatury musí žalobce, jenž se svých práv domáhá vylučovací žalobou, tvrdit a prokazovat. V případě bytového spoluvlastnictví jsou podle § 1158 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), vlastníci jednotek podílovými spoluvlastníky společných částí domu, přičemž podle § 1159 o. z. je podíl na společných částech domu součástí jednotky. Žalobce je podle § 1194 odst. 1 o. z. právnickou osobou založenou za účelem zajišťování správy domu a při naplňování tohoto účelu je způsobilý nabývat práva a zavazovat se k povinnostem. Správou domu se pak rozumí vše, co nenáleží vlastníku jednotky a co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné a účelné pro řádnou péči o dům jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí (§ 1189 odst. 1 o. z.). Podle soudu prvního stupně bylo v daném případě na žalobci, aby tvrdil a prokazoval vlastnické právo k rozvodům, které byly do konkursní podstaty zapsány jako vlastnictví úpadce; žalobce však vlastnické právo k rozvodům netvrdil a aktivní legitimaci ve sporu odvozoval z práva na jejich správu, jež je však součástí vlastnického práva k jednotce, toliko jeho výkon je svěřen žalobci, a nejedná se tedy o právo vylučující soupis.

5. Soud prvního stupně se dále zabýval otázkou, zda žalobce není oprávněn domáhat se vlastnického práva za vlastníky jednotek. Podle § 1194 o. z. žalobce může při zajištění správy domu nabývat práv a zavazovat se, v mezích tohoto účelu pak může žalobce podle § 1196 o. z. jednat; zastupovat vlastníky (nikoli jednat samostatně) může jen při uplatňování vad jednotek. Proto soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce není ve věci aktivně legitimován, správa společných částí domu nezakládá legitimaci k podání vylučovací žaloby podle § 19 ZKV. Ochrany svého vlastnického práva se může (resp. musí) domáhat každý z vlastníků jednotek samostatně, a to bez ohledu na jejich celkový počet.

6. O nákladech řízení soud prvního stupně rozhodl podle § 142 odst. 1 o. s. ř. a přiznal žalobci právo na náhradu nákladů řízení za zastupování advokátem za čtyři úkony právní služby po 2 500 Kč, čtyři režijní paušály po 300 Kč, náhradu za promeškaný čas ve výši 1 250 Kč, což se zvýšením o DPH ve výši 2 615 Kč činí celkem částku 15 065 Kč.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

7. Proti tomuto rozsudku se žalobce včas odvolal a navrhoval, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Namítal, že je ze zákona nadán a oprávněn ke všem právním jednáním, jež se týkají správy společných částí domu, a to v nejširším možném rozsahu, když

smyslem právní úpravy je, aby jednotliví vlastníci nemuseli samostatně spravovat věci, jež se týkají všech členů společenství vlastníků jednotek, a toto právo se vztahuje i ke sporným rozvodům. Pokud soud prvního stupně poukazoval na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 683/2011, pak je podle něj k podání vylučovací žaloby oprávněn ten, kdo je účasten právního vztahu, o nějž v řízení jde, nebo ten, jehož právní sféry se sporný vztah nebo sporné právo týká; soupis rozvodů do majetkové podstaty se přitom nepochybně týká právní sféry žalobce. Právní názor vyjádřený v napadeném rozsudku je neudržitelný a způsoboval by nepřekonatelné praktické problémy s ohledem na specifičnost bytového spoluvlastnictví. Je prakticky vyloučeno, aby se všichni dotčení vlastníci sdružili k podání žaloby, řada bytů je pronajímána, u některých není známo skutečné bydliště vlastníka, někteří vlastníci nemají o správu společných věcí žádný zájem či neplní ani své základní povinnosti.

8. Žalovaný se ve vyjádření k odvolání ztotožnil se závěry soudu prvního stupně prezentovanými v napadeném rozsudku a požadoval, aby jej odvolací soud jako věcně správný potvrdil, když žalobce v řízení neprokázal, že by mu svědčilo právo vylučující zařazení rozvodů do soupisu konkursní podstaty úpadce; k podání žaloby by mohli být legitimováni toliko jednotliví vlastníci, navazující argumentace žalobce ohledně možných komplikací při podání vylučovací žaloby podle žalovaného nemůže obstát.

III.

Důvodnost odvolání

9. Vrchní soud v Praze dle § 212 a § 212a o. s. ř. přezkoumal napadený rozsudek i řízení jeho vydání předcházející a dospěl k těmto zjištěním a závěrům:

10. Ustanovením § 3080 bod 60 o. z. byl od 1. 1. 2014 zrušen zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů). Podle § 3028 odst. 1 o. z. tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Podle § 3029 odst. 1 o. z., dovolávají-li se právní předpisy ustanovení, která se tímto zákonem zrušují, vstupují na jejich místo jim odpovídající ustanovení tohoto zákona. Podle § 3041 odst. 1 věty první o. z. právní povaha právnických osob upravených tímto zákonem se řídí ustanoveními tohoto zákona ode dne nabytí jeho účinnosti.

11. V posuzované věci vznikl žalobce jako společenství vlastníků dne 10. 12. 2003 (tedy ještě za účinnosti zákona č. 72/1994 Sb.), jak plyne z rejstříku společenství vlastníků jednotek vedeného Městským soudem v Praze (oddíl S, vložka 4353), a vylučovací žaloba byla podána dne 11. 12. 2015 k výzvě konkursního soudu ze dne 25. 11. 2015, č. j. 97 K 53/98-2250 (tedy již za účinnosti o. z.). Ze shora citovaných přechodných ustanovení o. z. nutně vyplývá, že na posuzovanou

věc je již třeba aplikovat (nová) ustanovení o. z., a to i přesto, že se bytové jednotky vzniklé do 31. 12. 2013 vymezily podle dosavadních předpisů, tj. podle zákona č. 72/1994 Sb., resp. že společenství vlastníků jednotek vzniklo před účinností o. z. (k tomu srov. § 3063 o. z. a právní závěry vyjádřené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3862/2015).

12. Podle § 1158 o. z. bytové spoluvlastnictví je spoluvlastnictví nemovité věci založené vlastnictvím jednotek. Bytové spoluvlastnictví může vzniknout, pokud je součástí nemovité věci dům alespoň s dvěma byty (odstavec 1). Co je stanoveno v tomto oddílu o bytu, platí také pro nebytový prostor, jakož i pro soubor bytů nebo nebytových prostorů (odstavec 2).

Podle § 1159 o. z. jednotka zahrnuje byt jako prostorově oddělenou část domu a podíl na společných částech nemovité věci vzájemně spojené a neoddělitelné. Jednotka je věc nemovitá.

Podle § 1175 odst. 1 o. z. vlastník jednotky má právo svobodně spravovat, výlučně užívat a uvnitř stavebně upravovat svůj byt, jakož i užívat společné části, nesmí však ztížit jinému vlastníku jednotky výkon stejných práv ani ohrozit, změnit nebo poškodit společné části.

Podle § 1189 odst. 1 o. z. správa domu a pozemku zahrnuje vše, co nenáleží vlastníku jednotky a co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí. Správa domu zahrnuje i činnosti spojené s přípravou a prováděním změn společných částí domu nástavbou, přístavbou, stavební úpravou nebo změnou v užívání, jakož i se zřízením, udržováním nebo zlepšením zařízení v domě nebo na pozemku sloužících všem spoluvlastníkům domu.

Podle § 1194 odst. 1 o. z. společenství vlastníků je právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku; při naplňování svého účelu je způsobilé nabývat práva a zavazovat se k povinnostem. Společenství vlastníků nesmí podnikat ani se přímo či nepřímo podílet na podnikání nebo jiné činnosti podnikatelů nebo být jejich společníkem nebo členem.

Podle § 1196 o. z. společenství vlastníků právně jedná v mezích svého účelu s vlastníky jednotek i s třetími osobami (odstavec 1). Vzniknou-li vlastníkům jednotek práva vadou jednotky, zastupuje společenství vlastníků vlastníky jednotek při uplatňování těchto práv (odstavec 2).

13. Ze shora citovaných ustanovení je zřejmé rozdělení pravomoci a působnosti mezi společenstvím vlastníků a vlastníky jednotek.

14. Ustanovením § 433 bod 1 ve spojení s § 434 insolvenčního zákona byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen ZKV s tím, že podle § 432 odst. 1 IZ se pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle ZKV i příslušná ustanovení o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2007); uvedené nutně platí též pro incidenční spory vedené podle ZKV, a to bez ohledu na to, kdy byly zahájeny.

15. Dle § 19 ZKV, jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty, запиše se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu (odstavec 1). Soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně (odstavec 2). Do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby (odstavec 3).

16. Soud prvního stupně založil své zamítavé rozhodnutí na tom, že žalobce není ve sporu aktivně legitimován, neboť mu z povahy věci nesvědčí právo vylučující zápis sporných rozvodů do soupisu konkursní podstaty úpadce.

17. Podle ustálené judikatury reprezentované rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, publikovaného pod č. 27/2003 Sb., soudních rozhodnutí a stanovisek, patří k předpokladům, za nichž může soud vyhovět žalobě o vyloučení majetku ze soupisu majetku konkursní podstaty podle § 19 odst. 2 ZKV (excindační žalobě), následující: 1. označený majetek byl správcem konkursní podstaty příslušného úpadce vskutku pojat do soupisu majetku konkursní podstaty, 2. vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od úpadce došla soudu nejpozději posledního dne lhůty určené této osobě k podání žaloby výzvou soudu, který konkurs prohlásil, 3. žalovaným je správce konkursní podstaty, 4. v době, kdy soud rozhoduje o vyloučení věci, trvají účinky konkursu a sporný majetek je nadále sepsán v konkursní podstatě (nebyl v mezidobí ze soupisu majetku konkursní podstaty vyloučen), 5. osoba, která se domáhá vyloučení věci ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu majetku konkursní podstaty, svědčí jí.

18. Ke shora uvedeným podmínkám odvolací soud shledal, že byly splněny podmínky shora uvedené 1.–4., neboť rozvody byly žalovaným, jako správcem konkursní podstaty úpadce, skutečně pojaty do soupisu majetku konkursní podstaty; vylučovací žaloba byla podána osobou odlišnou od úpadce; žalovaný je správcem konkursní podstaty; v době, kdy soud rozhodoval o vyloučení věci, trvaly účinky konkursu a sporný majetek byl nadále sepsán v konkursní podstatě. Pokud jde o podmínku 5., je odvolací soud – na rozdíl od soudu prvního stupně – toho názoru, že je žalobce oprávněn žalobu o vyloučení rozvodů ze soupisu konkursní podstaty úpadce podat. Působnost žalobce jako právnické osoby je v daném případě vymezena v § 1189 o. z. a pojem správy domu a pozemku zahrnující vše, co nenáleží vlastníku jednotky, je podle odvolacího soudu třeba

vykládat i v kontextu § 1175 o. z. Společné části domu, k nimž zcela nepochybně náleží i společně ležaté rozvody vody, zcela jistě vlastnický nenáleží výlučně jen některému z vlastníků jednotek, přestože každému vlastníku jednotky naopak náleží právo je užívat (§ 1775 o. z.); jejich správa je však ze zákona přenesena na společenství vlastníků včetně práva s nimi disponovat. Je tedy zjevné, že správu společných částí domu nemohou vykonávat přímo jednotliví vlastníci jednotek, neboť v tomto rozsahu je jejich (spolu)vlastnické právo omezeno. Správou společných částí domu a pozemku je tedy třeba rozumět nejen obstarávání jejich fyzického stavu (aby se nezničily či jinak nezneškodnily), ale i stavu právního (aby se nezhoršil). Pokud někdo zasáhne nejen do faktického, ale též do právního stavu společných částí domu a pozemku takovým způsobem, že vlastníkům jednotek ztíží jejich právo je užívat (§ 1175 odst. 1 o. z.), nebo by takový zásah mohl mít za následek znehodnocení funkčního celku (§ 1189 odst. 1 o. z.), je společenství vlastníků nejen oprávněno, ale též povinno se takovému zásahu bránit. Odvolací soud je přesvědčen o tom, že za takový zásah je třeba považovat též situaci, kdy správce konkursní podstaty запиše společné části domu a pozemku do soupisu konkursní podstaty, neboť omezuje jak společenství vlastníků v zajišťování výkonu správy domu a pozemku, tak i vlastníky bytových jednotek v jejich užívacím a vlastnickém právu.

19. Tradiční judikatura vyjadřující se k legitimaci pro podání vylučovací žaloby všemi podílovými spoluvlastníky věci nebo oběma manžely, jde-li o věc v SJM (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 824/2003, ze dne 28. 2. 2006, uveřejněný pod č. 9/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) se v případě bytového spoluvlastnictví zpravidla neprosadí, neboť společenství vlastníků je specifickou právní osobou, která jedná vlastním jménem a v mezích svého účelu za všechny vlastníky jednotek ohledně společných částí domu a pozemku. Bytové spoluvlastnictví nemovitě věci založené vlastnictvím jednotek je dáno specifickou povahou bytu (event. nebytového prostoru), jenž nemůže být samostatnou, oddělitelnou částí budovy. Vlastnické právo k jednotce je potom z povahy věci nutně omezeno v rozsahu, v němž je třeba respektovat nutnost hospodaření s budovou jako celkem (srov. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 51/2000, ze dne 13. 3. 2001, uveřejněný po č. 128/2001 Sb.) nebo v rozsahu neoprávněného zásahu do práv ke společným částem domu nebo pozemku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3269/2012). Obdobně podle rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 149/2013-31, ze dne 31. 3. 2014, se společenství vlastníků může domáhat ochrany hmotných práv, neboť pod správu společných částí domu lze zahrnout vše, co bytovému domu slouží k upokojujání potřeb vlastníků bytů ... byť by se tato hmotná práva dotýkala i právní sféry jednotlivých vlastníků bytových jednotek. Ačkoliv se shora citovaná judikatura vztahovala ke zrušenému zákonu o vlastnictví bytů č. 72/1994Sb., jsou její závěry jistě obdobně využitelné i v souzené věci posuzované podle o. z.

20. Lze tedy shrnout, že právo správy domu a pozemku ve smyslu jejich zachování jako funkčního celku opravňuje též společenství vlastníků k podání vylučovací žaloby. Jinak řečeno: společenství vlastníků je aktivně legitimováno k podání žaloby na vyloučení společných částí domu a pozemku ze soupisu konkursní podstaty.

č. 122

21. Protože se soud prvního stupně veden odlišným právním názorem dosud nezabýval věcnou stránkou žaloby – její důvodností, nezbylo odvolacímu soud než podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. napadený rozsudek bez jednání [§ 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř.] zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 123

Právní nástupnictví

§ 184 odst. 3 IZ

č. 123

Dlužník, jenž splnil dluh věřiteli v rozsahu, který nezakládá právo regresu vůči jeho spoludlužníku, nemůže vstoupit do insolvenčního řízení vedeného na majetek spoludlužníka místo věřitele postupem podle § 184 odst. 3 insolvenčního zákona.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2017, sen. zn. 1 VSPH 2026/2016, ECLI:CZ:VSPH:2017:1.VSPH.2026.2016.1)

Vrchní soud v Praze potvrdil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. KSUL 77 INS 3227/2014-P8.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 17. 8. 2016 v bodu I. výroku vzal na vědomí částečné zpětvzetí přihlášky věřitele č. 7 E. Česká republika, s. r. o., se sídlem P., a to do výše 8 980,40 Kč pohledávky P8. V bodu II. výroku soud vyslovil, že nadále eviduje přihlášku pohledávky P8 ve výši 64 557,09 Kč. V bodu III. výroku soud vyslovil, že právní mocí usnesení končí účast věřitele č. 7 s přihláškou pohledávky P8 v rozsahu 8 980,40 Kč.

2. Rozhodnutí odůvodnil soud tím, že věřitel č. 7 přihlásil dne 7. 7. 2014 pohledávku v celkové výši 73 537,49 Kč evidovanou pod č. P8. Podáním doručeným soudem dne 23. 5. 2016 vzal věřitel pohledávku zpět v rozsahu 8 980,40 Kč, přičemž uvedl, že v uvedené výši byla pohledávka zaplacená v insolvenčním řízení A. Z. Soud odkázal na § 184 insolvenčního zákona a uvedl, že vyzval insolvenčního správce A. Z. ke vstupu do insolvenčního řízení dlužníka. Lhůta k podání návrhu marně uplynula dne 26. 7. 2016, proto vzal soud na vědomí částečné zpětvzetí přihlášené pohledávky.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

3. Mgr. T. L., insolvenční správce dlužnice A. Z. v insolvenčním řízení sp. zn. KSUL 43 INS 4732/2011, podal včas proti usnesení odvolání, ve kterém navrhl rozhodnutí změnit a v předmětném rozsahu pohledávky 8 980,40 Kč připustit

vstup odvolatele do insolvenčního řízení. Odvolání odůvodnil tím, že včas dne 24. 6. 2016 zaslal soudu návrh na svůj vstup do insolvenčního řízení, neodpovídá tedy skutečnosti opačný závěr soudu prvního stupně.

č. 123

III. Důvodnost odvolání

4. Odvolací soud bez nařízení jednání [§ 94 odst. 2 písm. c) insolvenčního zákona] přezkoumal usnesení soudu prvního stupně podle § 7 insolvenčního zákona a § 212 o. s. ř. a neshledal odvolání důvodným.

5. Je skutečností, že dne 20. 6. 2016 odvolatel obdržel výzvu (usnesení) ze 17. 6. 2016 na č. d. P-8-5, aby do 15 dnů od právní moci usnesení sdělil, zda vstupuje do řízení a v jakém rozsahu na místo věřitele č. 7. Odvolatel odeslal soudu sdělení dne 24. 6. 2016 (č. d. P8-8), tedy včas, že vstupuje do insolvenčního řízení na místo věřitele č. 7 v rozsahu částky 8 980,40 Kč, jež byla zaplacená dlužnicí A. Z. v jejím insolvenčním řízení sp. zn. KSUL 43 INS 4732/2011 na pohledávku věřitele E. Česká republika, s. r. o., kterou tento přihlásil v celkové výši 52 741,23 Kč jako pohledávku ze smlouvy o úvěru. Na základě této smlouvy byl poskytnut úvěr 50 000 Kč A. Z. a jejímu synovi R. Z.

6. Odvolací soud zdůrazňuje, že pouze osoba, jež zaplatí pohledávku (její část) věřiteli za původního dlužníka, má právo na regres vůči dlužníkovi, a tedy i právo na vstup do insolvenčního řízení na místo původně přihlášeného věřitele dle § 184 odst. 3 insolvenčního zákona. Avšak A. Z. a dlužník byli oba (spolu)dlužníky ze smlouvy o úvěru uzavřené dne 21. 12. 2004, na základě které byl uvedeným osobám jako solidárním dlužníkům poskytnut úvěr 50 000 Kč. Plnění poskytnuté A. Z. by muselo přesáhnout 50 % její platební povinnosti plynoucí ze smlouvy o úvěru, aby jí vznikl dle § 511 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb. (dále jen „obč. zák.“) nárok vůči dlužníkovi R. Z. na následný regres. Jí zaplacená částka 8 980,40 Kč tuto hranici nepřekračuje, což je zřejmé i ze skutečnosti, že i dlužník již hradil pohledávku věřitele č. 7 a tento věřitel na základě platby dlužníka ve výši 3 602,71 Kč a 1 208,63 Kč vzal zčásti zpět svou pohledávku v insolvenčním řízení dlužnice A. Z. Nelze proto učinit závěr, že má A. Z. vůči dlužníkovi regres dle § 511 odst. 3 obč. zák., tudíž že by se stala věřitelem ve vztahu k dlužníkovi. Z uvedených důvodů byla nadbytečná výzva soudu prvního stupně ze 17. 6. 2016 na č. d. P-8-5 vůči odvolateli, neboť vstup odvolatele do řízení na místo věřitele č. 7 nebylo možné povolit.

7. Obecně řečeno – pokud spoludlužník splní závazek věřiteli v rozsahu, který nezakládá právo regresu vůči dalšímu dlužníkovi, který je insolvenčním dlužníkem, nemůže spoludlužník vstoupit do insolvenčního řízení na místo věřitele dle § 184 odst. 3 insolvenčního zákona.

8. S ohledem na uvedené závěry odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně podle § 219 o. s. ř. jako věcně správné.

Č. 124

č. 124

Reorganizace

§ 363 odst. 1 písm. a) IZ

Poté, co insolvenční soud rozhodne podle návrhu dlužníka o přeměně reorganizace v konkurs [§ 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], je zpětvzetí takového návrhu dlužníkem neúčinné.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2016, sen. zn. 1 VSPH 1594/2016, ECLI:CZ:VSPH:2016:1.VSPH.1594.2016.1)

Vrchní soud v Praze odmítl odvolání dlužníka, vyslovil, že zpětvzetí návrhu dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs není účinné, v bodu T. výroku potvrdil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 2016, sp. zn. MSPH 59 INS 26062/2015-B, a ve výroku bod TT. téhož usnesení je změnil tak, že se rozhodnutí o prohlášení konkursu nevydává.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením z 21. 7. 2016 v bodu I. výroku přeměnil reorganizaci dlužníka S. M. (CZECH), a. s., v konkurs a v bodu II. výroku prohlásil konkurs na majetek dlužníka. V bodech III. a IV výroku vyslovil, že insolvenčním správcem zůstává AS Ž., v. o. s., a že účinky prohlášení konkursu nastávají dne 21. 7. 2016 ve 14:20 hodin. V bodu V. výroku soud uložil insolvenčnímu správci informovat o své činnosti a stavu insolvenčního řízení soud a věřitelský orgán, a to každé tři měsíce vždy k 5. dni nového čtvrtletí.

2. V odůvodnění usnesení bodů I. a II. výroku soud uvedl, že usnesením č. j. MSPH 59 INS 26062/2015-A-21 ze dne 3. 2. 2016 zjistil úpadek dlužníka a ustanovil insolvenčního správce. Usnesením ze dne 12. 7. 2016 na č. d. B-41 byla povolena reorganizace na základě návrhu dlužníka a „hlasování schůze věřitelů“ svolané za účelem rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, která se konala dne 11. 7. 2016. Podáním ze dne 15. 7. 2016, doručeným soudu téhož dne, dlužník navrhl přeměnu reorganizace v konkurs, neboť jeho finanční situace nedovoluje udržet provoz podniku a dlužník není schopen zajistit výplatu mezd zaměstnancům. Podáním ze dne 20. 7. 2016 věřitel č. 24 S. M. (HONG KONG) LIMITED navrhl,

aby soud nepřihlédl k návrhu dlužníka nebo jej zamítl, neboť věřitelský výbor dne 18. 7. 2016 na své schůzi odvolal statutární orgán dlužníka a zvolil nový. Podle názoru věřitele dlužník, kterému bylo odebráno přednostní právo sestavit reorganizační plán, již nemůže navrhnout přeměnu reorganizace v konkurs.

č. 124

3. Soud odkázal na § 363 odst. 1 a § 333 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona a dále na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č. j. KSUL 45 INS 798/2009, 3 VSPH 1229/2010-B-85 ze dne 9. 2. 2011, a učinil závěr, že po povolení reorganizace na návrh dlužníka a před schválením reorganizačního plánu soud musí k návrhu dlužníka bez jednání rozhodnout o přeměně reorganizace v konkurs. Jménem dlužníka navrhl přeměnu předseda představenstva Q. H., který byl oprávněn jednat za dlužníka samostatně. Okolnost, že dlužník neměl přednostní právo sestavit reorganizační plán, neměla vliv na právo dlužníka navrhnout přeměnu reorganizace v konkurs. Soud proto rozhodl dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

4. Dlužník napadl body I. a II. výroku usnesení včas podaným odvoláním, ve kterém navrhl dotčenou část rozhodnutí změnit tak, že se reorganizace nepřeměňuje v konkurs. Odvolání odůvodnil tím, že návrh dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs byl podán panem Q. H., který v době uvedeného procesního úkonu již nebyl způsobilým k jednání za dlužníka ve smyslu § 21 odst. 1 písm. a) a odst. 4 o. s. ř. Ještě na schůzi věřitelů dne 11. 7. 2016 p. Q. H. byl pro reorganizaci a neměl v úmyslu vzít zpět svůj návrh na reorganizaci. Nicméně dlužníkovi bylo odňato právo sestavit reorganizační plán podle § 339 odst. 3 insolvenčního zákona a bylo patrné, že věřitelský výbor může odvolat p. Q. H. z funkce místopředsedy představenstva dle § 333 odst. 2 druhé věty insolvenčního zákona a nové představenstvo může přezkoumat předchozí úkony ve funkci p. Q. H. Věřitelský výbor byl svolán na 18. 7. 2016 a návrh p. Q. H. byl podán jeden pracovní den před schůzí věřitelského výboru a pouze čtvrtý pracovní den po schválení reorganizace. Z uvedené časové souslednosti je zřejmé, že návrh p. Q. H. na přeměnu reorganizace v konkurs byl účelový, přičemž zájmy dlužníka a za něho jednajícího p. Q. H. byly v příkrém rozporu – dlužník měl a má zájem jako podnikatel na zachování způsobu řešení úpadku formou reorganizace, která pro dlužníka znamená zachování dalšího provozu. Uvedený návrh p. Q. H. byl učiněn svévolně bez projevené vůle představenstva – není dostupné žádné rozhodnutí představenstva k tomuto návrhu.

5. Podle názoru dlužníka je namístě vykládat § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona restriktivně, a to tak, že se toto ustanovení nevztahuje na případy, kdy dlužník podal návrh na přeměnu reorganizace v konkurs, nicméně následně bylo dlužníkovi odňato přednostní právo sestavit reorganizační plán.

6. Odvolání proti bodům I. a II. výroku usnesení podal včas i věřitelský výbor, který navrhl dotčenou část rozhodnutí změnit tak, že se reorganizace nepřeměňuje na konkurs. Odvolání odůvodnil po obsahové stránce týmiž argumenty jako dlužník a dále doplnil, že p. Q. H. učinil svůj návrh též s úmyslem znemožnit věřiteli č. 25 sestavit reorganizační plán za stavu, kdy dlužníkovi bylo toto jeho právo odňato dle § 339 odst. 3 insolvenčního zákona. Svým návrhem dle § 363 odst. 1 insolvenčního zákona p. Q. H. zneužil právo ve snaze poškodit přihlášené věřitele a i samotného dlužníka. V případě odnětí dlužníkova práva sestavit reorganizační plán již dlužník nemůže využít práva podle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, neboť by v podstatě byl takový návrh dlužníka zpětvzetím návrhu na povolení reorganizace, což je po povolení reorganizace nepřípustné dle § 322 odst. 1 insolvenčního zákona.

7. Podáním ze dne 7. 9. 2016 (č. d. B-84) vzal dlužník zpět svůj návrh na přeměnu reorganizace v konkurs. Své zpětvzetí návrhu odůvodnil odkazem na § 96 odst. 1 o. s. ř., které je dle § 7 insolvenčního zákona v této věci aplikovatelné. Vzhledem k učiněnému zpětvzetí dlužník navrhl rozhodnout dle § 222a odst. 1 o. s. ř., tj. zrušit napadené rozhodnutí soudu prvního stupně a dále zastavit řízení o návrhu dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs.

III.

Důvodnost odvolání

8. Odvolací soud se nejdříve zabýval odvoláním dlužníka. Bez nařízení jednání (§ 94 odst. 2 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, dále jen „insolvenční zákon“), dospěl k závěru, že odvolání bylo podáno někým, kdo k odvolání nebyl oprávněn.

9. Podle § 201 o. s. ř. může účastník napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním, pokud to zákon nevylučuje. Odvolací soud dodává, že ve smyslu tohoto ustanovení je odvoláním pouze takové podání odvolatele, které směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o jeho právech a povinnostech a jednalo se o rozhodnutí v jeho neprospěch. V dané věci nebylo rozhodnuto v neprospěch dlužníka, naopak jeho návrhu na přeměnu reorganizace v konkurs bylo plně vyhověno. Odvolatel není z uvedeného důvodu v této věci osobou subjektivně oprávněnou podat odvolání. Odvolací soud proto podle § 218 písm. b) o. s. ř. odvolání dlužníka odmítl.

10. Odvolací soud se dále zabýval zpětvzetím návrhu dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs (podání ze dne 7. 9. 2016 na č. d. B-84) a dospěl k závěru, že v tomto stadiu insolvenčního řízení již k tomuto návrhu nelze z níže uvedených důvodů přihlídnout.

11. Návrh dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs je návrhem ve věci samé [usnesení vydané soudem dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona

je rozhodnutím ve věci samé] a na tento návrh se přiměřeně dle § 7 insolvenčního zákona použije § 96 o. s. ř., nicméně s přihlédnutím ke koncepci insolvenčního zákona vyjádřené zejména v § 322 insolvenčního zákona.

č. 124

12. Podle § 322 odst. 1 insolvenčního zákona osoba, která podala návrh na povolení reorganizace, jej může vzít zpět do doby, než insolvenční soud reorganizaci povolí nebo o podaném návrhu jinak rozhodne. Podle odst. 2 zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, které se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru; odvolání proti němu není přípustné. Po vydání tohoto rozhodnutí insolvenční soud nepokračuje v projednání reorganizace. Podle odst. 3, byl-li návrh na povolení reorganizace vzat zpět až poté, co o něm bylo rozhodnuto, insolvenční soud rozhodne, že zpětvzetí není účinné; toto rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.

13. Jak je z uvedeného ustanovení insolvenčního zákona zřejmé, osoba, která podala návrh na povolení reorganizace, jej může vzít zpět pouze do rozhodnutí soudu o tomto návrhu. Nicméně je skutečností, že insolvenční zákon umožňuje dlužníkovi (byl-li dlužník navrhovatelem povolení reorganizace, přičemž soud takovému návrhu vyhověl), aby po povolení reorganizace navrhl přeměnu reorganizace v konkurs, čímž dosáhne v podstatě téhož jako při zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace, neboť soud je povinen takovému návrhu na přeměnu vyhovět dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Vzhledem k podmínkám, které v § 322 zákona omezují možnost navrhovatele vzít zpět svůj návrh na povolení reorganizace, je namístě i u návrhu dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs vykládat možnost zpětvzetí takového návrhu spíše restriktivně, a to v intencích právní úpravy obsažené v uvedeném ustanovení. Odvolací soud je proto názoru, že vzal-li dlužník zpět svůj návrh na přeměnu reorganizace v konkurs až po rozhodnutí soudu o tomto návrhu, kterým dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona vyhověl návrhu dlužníka, nemá takové zpětvzetí návrhu žádné právní účinky.

14. Odvolací soud poukazuje i na to, že by bylo v rozporu s principem rychlého uspokojení věřitelů, obsaženým v § 5 písm. a) insolvenčního zákona, pokud by dlužník měl možnost po rozhodnutí soudu dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, kterým by k návrhu dlužníka byla povolena přeměna reorganizace v konkurs, vzít účinně svůj návrh zpět před nabytím právní moci uvedeného rozhodnutí soudu dle § 96 odst. 2 věty druhé o. s. ř. a po zrušení rozhodnutí soudem prvního stupně by dlužník mohl znovu podat identický návrh, kterému by soud musel opět vyhovět dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. S ohledem na zásady insolvenčního řízení nelze tuto „procesní nekonečnou smyčku“ připustit.

15. Vzhledem k uvedenému závěru odvolací soud analogicky dle § 322 odst. 3 insolvenčního zákona shledal, že zpětvzetí návrhu dlužníka, učiněné podáním

ze dne 7. 9. 2016 (č. d. B-84), není účinné a v souladu s tímto právním hodnocením rozhodl.

16. Odvolací soud se dále zabýval odvoláním věřitelského výboru, který je objektivně i subjektivně oprávněn podat odvolání (viz § 363 odst. 2 insolvenčního zákona). Bez nařízení jednání [§ 94 odst. 2 písm. c) insolvenčního zákona] odvolací soud přezkoumal napadenou část usnesení soudu prvního stupně, tj. body I. a II. výroku, podle § 7 insolvenčního zákona a § 212 o. s. ř. a neshledal odvolání věřitelského výboru důvodným.

č. 124

17. Je správný závěr soudu prvního stupně, že navrhne-li dlužník přeměnu reorganizace v konkurs, a to po povolení reorganizace na návrh dlužníka a před schválením reorganizačního plánu (což je procesní stav předmětného insolvenčního řízení), soud musí tomuto návrhu dlužníka vyhovět bez toho, že by věcně přezkoumával důvody, které dlužníka vedly k podání návrhu.

18. Pokud chtěl některý z přihlášených věřitelů tomuto postupu dlužníka zabránit, nic mu nebránilo podat též návrh na povolení reorganizace, a tím dle § 321 insolvenčního zákona přistoupit k řízení, jehož předmětem je reorganizace. V takovém případě by návrh samotného dlužníka na přeměnu reorganizace v konkurs nemohl vyvolat postup insolvenčního soudu dle § 363 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Odvolací soud dodává, že souhlas některých věřitelů s reorganizací, vyslovený na první schůzi věřitelů dne 25. 4. 2016, nebyl návrhem na povolení reorganizace (neměl náležitosti tohoto návrhu dle § 319 odst. 3 insolvenčního zákona) a navíc nepochybně nebyla splněna podmínka daná v § 318 odst. 1 druhé věty insolvenčního zákona, podle které návrh na povolení reorganizace bylo nutno podat nejpozději 10 dní před první schůzí věřitelů, která se konala po rozhodnutí o úpadku.

19. Vzhledem k nemožnosti přezkoumávat důvody, které dlužníka vedly k podání návrhu na přeměnu reorganizace v konkurs, není možné se zabývat motivací osoby jednající za dlužníka, co svým návrhem sledovala, a následně analyzovat, zda tento úmysl je v souladu se zájmy dlužníka.

20. S ohledem na uvedené závěry soud prvního stupně postupoval po právu, když podle § 363 odst. 1 insolvenčního zákona na základě návrhu dlužníka přeměnil reorganizaci dlužníka v konkurs. Odvolací soud proto v souladu s § 219 o. s. ř. potvrdil bod I. výroku usnesení jako věcně správný.

21. Bod II. výroku shledal odvolací soud nadbytečným, neboť již tím, že reorganizace byla přeměněna v konkurs (bod I. výroku), byl tímto konkurs prohlášen, a nebylo potřeba tak činit dalším samostatným výrokem. Odvolací soud proto toto rozhodnutí odstranil způsobem uvedeným ve výroku svého usnesení.

Č. 125

Č. 125 **Insolvence, Osvobození od placení zbytku dluhů** § 413 IZ, § 414 IZ, § 430 IZ

Vyjde-li po pravomocném skončení insolvenčního řízení (poté, co soud vzal na vědomí splnění oddlužení dlužníkem) najevo, že v důsledku pochybení insolvenčního soudu nebylo s dlužníkovým věřitelem jednáno jako se „známým věřitelem“ dlužníka dle § 430 insolvenčního zákona, nejde o okolnost, jež by insolvenčnímu soudu bránila ve vydání usnesení, jímž dlužníka, který splnil řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, osvobodí od placení zbytku dluhů (včetně dluhu, jenž odpovídá neuspokojené pohledávce takového „známého věřitele“).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sen. zn. 29 NSČR 50/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.NSCR.50.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. KSPL 56 INS 15155/2012, KSPL 56 INS 15157/2012, 1 VSPH 2510/2014-B.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 11. 11. 2014, č. j. KSPL 56 INS 15155/2012-B-14, KSPL 56 INS 15157/2012-B-4, rozhodl Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“), že dlužníci [J. K. a S. K.] se osvobozují od placení pohledávek věřitelů zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. K tomu dále určil, že osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit, jakož i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Insolvenční řízení byla zahájena k návrhu dlužníků ze dne 19. 6. 2012.

[2] Usnesením ze dne 10. 7. 2012 spojil insolvenční soud insolvenční řízení vedená na majetek dlužníků ke společnému řízení, zjistil jejich úpadek a povolil jeho řešení oddlužením.

[3] Usnesením ze dne 17. 9. „2013“ (správně „2012“) schválil insolvenční soud oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.

[4] Usnesením ze dne 16. 10. 2014 vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení a zprostil insolvenčního správce funkce.

[5] Podáním doručeným insolvenčnímu soudu dne 5. 11. 2014 požádali dlužníci o osvobození od placení zbytku pohledávek (B-13).

[6] Podle zprávy insolvenčního správce ze dne 30. 9. 2014 byli v insolvenčním řízení zcela uspokojeni všichni nezajištění věřitelé zahrnutí do splátkového kalendáře (B-11).

3. Na tomto základě insolvenční soud – vycházejí z § 414 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k těmto závěrům:

[1] Dlužníci splnili schválené oddlužení řádně a včas (pohledávky přihlášených nezajištěných věřitelů byly plně uspokojeny) a insolvenční řízení skočilo tím, že insolvenční soud vzal na vědomí splnění oddlužení. Insolvenční soud pak nezjistil žádné okolnosti, jež by bránily vydání rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek.

[2] Rozsah přiznaného osvobození určil insolvenční soud v souladu s § 414 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona ve shodě s tím, jak tato ustanovení vyložil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010, uveřejněný pod č. 63/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]

4. K odvolání C. E. plc (dále též jen „věřitel C“) Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 3. 2. 2015, č. j. KSPL 56 INS 15155/2012, KSPL 56 INS 15157/2012, 1 VSPH 2510/2014-B-21, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud „pro stručnost“ odkázal na skutková zjištění insolvenčního soudu s tím, že mají potřebnou oporu v obsahu insolvenčního spisu, a tento stav zůstal nezměněn i za odvolacího řízení. Na tomto skutkovém základě pak (cituje § 414 insolvenčního zákona) dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

[1] Z § 414 insolvenčního zákona vyplývá, že osvobození dlužníka od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, je pravidelně možné všude tam, kde dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení (při oddlužení plněním splátkového kalendáře jde o povinnosti uvedené v § 412 insolvenčního zákona), tedy tam, kde ekonomický výsledek oddlužení je ten, že se nezajištěným věřitelům dostane plnění ve výši nejméně 30 % hodnoty jejich pohledávek [§ 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona], eventuálně nejméně 50 % hodnoty jejich pohledávek v případě nižších splátek (§ 398 odst. 4 insolvenčního zákona), nedohodne-li se dlužník

s nezajištěnými věřiteli na nižším plnění [§ 392 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona].

[2] Okolnost, že věřitel C přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení (příhláškou ze dne 17. 10. 2014) [tedy poté, co insolvenční soud vydal (16. 10. 2014) usnesení „o splnění oddlužení“, proti němuž není odvolání přípustné a jímž se insolvenční řízení končí (§ 413 insolvenčního zákona)], nemá žádný vliv na správnost napadeného usnesení. To platí bez zřetele k tomu, že insolvenční soud nepostupoval vůči věřiteli C (podle § 430 insolvenčního zákona) jako vůči známému věřiteli se sídlem v členském státě Evropské unie.

[3] Jinak řečeno, dlužníkovi J. K., jenž řádně označil věřitele C jako svého nezajištěného věřitele „v návrhu na povolení oddlužení“ (správně „v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení“) a v seznamu svých závazků, nelze klást k tíži, že pohledávka věřitele C nebyla včas (v době schválení oddlužení nebo v době plnění splátkového kalendáře) přihláшена, zahrnuta do splátkového kalendáře a v oddlužení uspokojována.

[4] Přiznání osvobození od placení pohledávek v plném rozsahu dle § 414 insolvenčního zákona náleží též dlužníku, který nezpůsobil, že se jeho známý věřitel se sídlem v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (§ 430 insolvenčního zákona) nemohl přihlásit do insolvenčního řízení.

[5] V dané věci to znamená, že dlužníci jsou osvobozeni též od placení pohledávky věřitele C, neboť nezpůsobili, že se nemohl včas přihlásit do insolvenčního řízení.

[6] Jelikož dlužníci řádně a včas splnili všechny své povinnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře (čímž splnili předpoklady pro přiznání osvobození) a v řízení nevyšly najevo žádné okolnosti, jež by tomu bránily (např. § 417 insolvenčního zákona), insolvenční soud nepochybil, když dlužníky osvobodil od placení pohledávek podle § 414 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel C dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod

uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.), jenž vymezuje (ve smyslu § 241a odst. 3 o. s. ř.) následovně:

[1] Věřitel je zahraniční osobou a jako takový nebyl informován o insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka (ve smyslu § 430 insolvenčního zákona), ačkoli jej dlužník řádně označil v insolvenčním návrhu. Třicetidenní lhůta pro podání přihlášky pohledávky se tak na něj nevztahuje.

[2] Dovolatel přihlásil pohledávku dne 17. 10. 2014, tedy včas a řádně. Takto přihlášená pohledávka do dnešního dne nebyla přezkoumána, omítnuta, popřena ani s ní nebylo jakkoli naloženo. Za těchto okolností řízení nemohlo být skončeno.

[3] Dne 16. 10. 2014 vydal insolvenční soud usnesení (č. j. KSPL 56 INS 15155/2012-B-12), jímž „vzal na vědomí oddlužení dlužníka“, které nabylo právní moci a proti němuž není možné podat odvolání (s výjimkou výroku o odměně insolvenčního správce).

[4] Dovolatel proto dne 10. 11. 2014 (ještě předtím, než usnesení o skončení insolvenčního řízení nabylo právní moci) požádal o dodatečné přezkoumání své přihlášky. Insolvenční soud však počkal, dokud usnesení nenabude právní moci, a poté dovolateli odpověděl, že přihlášku nelze přezkoumat, protože řízení je již pravomocně

[5] Insolvenční soud pochybil, když dovolatele, jako známého věřitele se sídlem v některé ze zemí Evropské unie kromě Dánska (v Irsku), neuvědomil (zasláním usnesení) o zahájení insolvenčního řízení, jakož i tím, že ignoroval včasnou přihlášku dovolatele (nepřezkoumal ji ani s ní nijak nenaložil), a následně skočil insolvenční řízení, aniž došlo k uspokojení dovolatele.

[6] Argumentace obou soudů „je zcela mimo právní rámec“ a „naprosto ignoruje“ povinnosti, které insolvenčnímu soudu (potažmo insolvenčnímu správci) ukládá insolvenční zákon.

[7] S přihlédnutím k § 430 insolvenčního zákona platí, že známými věřiteli dlužníka jsou osoby, o nichž insolvenční soud ví již v době rozhodnutí o úpadku, případně o jejichž existenci se dozví (jakkoliv) kdykoliv později v dalším průběhu insolvenčního řízení. Jelikož nemůže být přičítáno k tíži daného věřitele, že dlužník nesplnil povinnost předložit seznam závazků insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci (vůbec nebo neúplně), stává se známým věřitelem, jakmile svou existenci sám oznámí insolvenčnímu soudu přihláškou pohledávky. Takovou přihlášku nelze považovat za opožděnou a je nutné ji v insolvenčním řízení dodatečně přezkoumat a uspokojit (je-li oprávněná), bez ohledu na fázi insolvenčního řízení, ve které je uplatněna.

[8] Z výše uvedeného vyplývá, že dovolatel byl známým věřitelem dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona (dlužník sám jej jako svého věřitele uvedl v insolvenčním návrhu). Insolvenční přihláška byla podána dne

17. 10. 2014 (před pravomocným ukončením insolvenčního řízení), tedy z hlediska § 430 insolvenčního zákona včas a řádně.

[9] Insolvenční zákon klade na věřitele extrémně vysoké nároky ohledně uplatnění zásady *vigilantibus iura*, když je *de facto* nutí pravidelně aktivně vyhledávat všechny své dlužníky a kontrolovat, zda proti nim náhodou nebylo zahájeno insolvenční řízení, jehož lhůty jsou povinni dodržovat pod sankcí ztráty vymožitelnosti pohledávky její „proměnou“ v naturální obligaci. Ustanovení § 430 insolvenčního zákona tyto nároky snižuje ve prospěch věřitele, který je zahraniční osobou a jako takový má omezené možnosti vyhledávání informací o dlužníkovi v evidenčních systémech jeho rodné země. Tuto ochranu (prakticky jedinou, kterou zahraniční věřitel v rámci insolvenčního řízení má) nelze obcházet tím, že soud nebude svévolně „dlužníka“ (správně „známého věřitele“) informovat o zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (ač mu toto zákon výslovně ukládá). Takové jednání, respektive opomenutí insolvenčního soudu je podle dovolatele porušením základních práv věřitele a jako takové je nelze akceptovat.

III.

Přípustnost dovolání

8. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč.).

9. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení procesní otázky dovoláním předestřené a dovolacím soudem dosud nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Podle § 413 insolvenčního zákona splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné; právní mocí

tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce.

13. Dle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

14. Judikatura Nejvyššího soudu je ve vztahu k tzv. známému věřiteli dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona ustálena v následujících závěrech:

[1] Známemu věřiteli ve smyslu § 430 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod č. 25/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 25/2009“)].

[2] Ustanovení § 430 insolvenčního zákona ukládá insolvenčnímu soudu povinnost vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku a doručit zvlášť i výzvu k podávání přihlášek pohledávek jen vůči známým věřitelům z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska; ve vztahu ke „známým věřitelům z České republiky“ a k „neznámým věřitelům z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska“ insolvenční soud takovou povinnost nemá [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 21/2009, uveřejněné pod č. 150/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 150/2011“)].

[3] Úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona [ve shodě s čl. 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení“), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191–208) dne 20. 8. 2004] jen pro věřitele z jiných členských států Evropské unie (a nikoliv pro věřitele tuzemské) není úpravou diskriminující, odporující ústavnímu pořádku České republiky; srov. R 25/2009, usnesení ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2536/08, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti podanou proti R 25/2009 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu), usnesení ze dne 22. 10. 2009, sen. zn. 29 NSČR 27/2009, uveřejněné pod č. 63/2010 Sb. rozh. obč. a R 151/2011.

[4] Znáмым věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu [typicky ze seznamu závazků ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona], nebo z řádně

č. 125

vedeného účetnictví dlužníka, anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhotejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků, nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám – při obvyklém chodu věci – alespoň insolvenčnímu správci) přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010, uveřejněné pod č. 138/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 138/2012“)].

[5] Věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevychází v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věci najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, respektive čl. 40 nařízení (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací (R 138/2012).

15. V daném případě není sporu o tom (i odvolací soud připouští), že s dovolatelem nebylo zacházeno jako se „známým věřitelem“ dlužníka dle § 430 insolvenčního zákona v důsledku nesprávného procesního postupu insolvenčního soudu.

16. Podstatné však je, že v době, kdy se dovolatel začal brát (přihláškou pohledávky) o svá práva v insolvenčním řízení, již bylo insolvenční řízení pravomocně skončeno (a přihláška pohledávky je bezcenná – nemůže vyvolat žádné právní účinky ve vztahu k „pokračování“ nebo „obnovení“ pravomocně skončeného řízení).

17. Stejně tak není pochyb o tom, že (podle skutkového stavu věci, z něž vyšel odvolací soud) to není dlužník, jemuž by bylo lze přičíst k tíži, že s dovolatelem nebylo zacházeno v průběhu insolvenčního řízení jako se „známým věřitelem“ dlužníka dle § 430 insolvenčního zákona.

18. Proto je přiléhavý také závěr odvolacího soudu, že tato okolnost nemůže mít vliv na zkoumání předpokladů pro přiznání osvobození od placení zbytku dluhů dlužníku dle § 414 insolvenčního zákona.

19. Jinak řečeno, vyjde-li po pravomocném skončení insolvenčního řízení (poté, co soud vzal na vědomí splnění oddlužení dlužníkem) najevo, že v důsledku pochybení insolvenčního soudu nebylo s dlužníkovým věřitelem jednáno jako se „známým věřitelem“ dlužníka dle § 430 insolvenčního zákona, nejde o okolnost, jež by insolvenčnímu soudu bránila ve vydání usnesení, jímž dlužníka, který splnil řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, osvobodí od placení zbytku dluhů (včetně dluhu, jenž odpovídá neuspokojené pohledávce takového „známého věřitele“).

20. Odpovědnost státu za škodu způsobenou „známému věřiteli“ porušením předpisů práva Evropské unie tím není dotčena.

21. Dovolání tudíž není důvodné.

22. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 126**Č. 126****Stát, Náhrada škody zaměstnancem**

§ 6 zákona č. 219/2000 Sb., § 250 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., § 257 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.

Organizační složky státu vykonávající za stát práva a povinnosti z pracovních vztahů pouze obhospodařují majetek, který vlastní stát, a proto v důsledku zaviněného porušení povinností při plnění pracovních úkolů zaměstnance nebo v přímé souvislosti s ním může vzniknout újma na majetku (zmenšení majetku nebo zmaření očekávatelného zvýšení majetku) pouze státu, a nikoliv organizační složce státu. Ke škodě, kterou by byl zaměstnanec povinen nahradit podle ustanovení § 250 zák. práce, proto může dojít pouze u státu, jestliže nastalo zmenšení jeho majetku nebo jestliže u něj nedošlo ke zvýšení (rozmnožení) majetku, které bylo možné – nebýt škodné události – s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 31 Cdo 2764/2016, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.2764.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 23 Co 90/2016.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Žalobkyně se žalobou podanou dne 23. 7. 2015 u Okresního soudu v Mělníku domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 30 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p. a. z této částky ode dne 1. 3. 2015 do zaplacení. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že žalovanému, který je zaměstnán u žalobkyně jako vedoucí oddělení stavebních prací odboru nemovité infrastruktury Sekce vyzbrojování a akvizic Ministerstva obrany, byla přidělena agenda veřejné zakázky „P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace“ a že pravomocným rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 6. 8. 2014, č. j. ÚOHS-S367/2014/VZ-16510/2014/522/MBa, byla žalobkyni jako zadavateli veřejné zakázky „P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace“ uložena pokuta ve výši 30 000 Kč, neboť se „při zadávání veřejné zakázky P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace dopustila správního

deliktu podle § 120 odst. 1 písm. b) zákona o veřejných zakázkách tím, že nedodržela postup uvedený v § 84 odst. 7 zákona o veřejných zakázkách, když neodeslala oznámení o zrušení zadávacího řízení ve lhůtě 3 dnů ode dne přijetí rozhodnutí o zrušení zadávacího řízení ze dne 13. 3. 2014 k uveřejnění ve Věstníku veřejných zakázek“ a odeslala je až dne 14. 4. 2014. Žalovaný jako vedoucí oddělení porušil své povinnosti „vyplývající z popisu jeho pracovní činnosti“, neboť nezajistil včasné odeslání oznámení o zrušení zadávacího řízení veřejné zakázky „P–P – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace“, a svým jednáním tak způsobil žalobkyni škodu ve výši 30 000 Kč, která žalobkyni jako organizační složce státu vznikla zaplacením pokuty na účet Celního úřadu pro Jihomoravský kraj v Brně dne 13. 11. 2014.

2. Žalovaný namítal, že žalobkyni ve skutečnosti žádná škoda nevznikla. Pokázal na právní názor obsažený v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2015, sp. zn. 7 As 95/2015, a dovodil, že vztah mezi žalobkyní a žalovaným je vztahem mezi státem a státním zaměstnancem a že „do těchto vnějších vztahů stát vstupuje jako nedělitelný celek bez ohledu na své vnitřní členění“. Vzhledem k tomu, že pokuta uložená Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže je příjmem státního rozpočtu, bylo její zaplacení „pouhým přesunem peněžních prostředků mezi jednotlivými rozpočtovými kapitolami“. Žalovaný byl za porušení své pracovní povinnosti postižen již v „pracovněprávní rovině“, a to konkrétně „snížením osobního ohodnocení o 5 000 Kč po dobu tří měsíců“.

3. Okresní soud v Mělníku rozsudkem ze dne 9. 12. 2015, č. j. 5 C 116/2015-110, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 7 800 Kč k rukám advokáta Mgr. A. K. Na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že nebyly splněny všechny předpoklady obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu podle § 250 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, neboť pochybením žalovaného nedošlo ke vzniku škody na straně žalobkyně. Zaměstnavatelem žalovaného je stát, a to bez ohledu na to, že jeho práva a povinnosti vykonává příslušná organizační složka, která zaměstnance (žalovaného) zaměstnává, neboť organizační složka státu nemá právní subjektivitu, není právnickou osobou a nelze ji oddělit od státu jako celku. Zaplacením pokuty došlo pouze „k transferu peněžních prostředků přidělených ze státního rozpočtu pro příslušný kalendářní rok jedné organizační složce státu zpět do státního rozpočtu“, ačkoliv došlo ke zmenšení finančních prostředků přidělených organizační složce státu ze státního rozpočtu, celkový majetek státu se nezmenšil a škoda (újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného) státu (jako zaměstnavateli žalovaného) nevznikla. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že na projednávanou věc nelze vztahovat závěry vyslovené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 181/2011, týkající se konstrukce tzv. dělené subjektivity státu, a pohlížet na žalobkyni (organizační složku státu) jako na samostatný subjekt práv a povinností, neboť v posuzovaném případě nejde o soukromoprávní

vztah mezi dvěma organizačními složkami navzájem, ale o vztah mezi státem, který do „vnějších vztahů“ vstupuje jako celek, přestože jeho práva a povinnosti vykonávají jeho organizační složky, a samostatným subjektem (zaměstnancem), jenž není jeho součástí.

č. 126

4. K odvolání účastníků Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 4. 2016, č. j. 23 Co 90/2016-152, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobkyni uložil, aby zaplatila žalovanému na náhradě nákladů řízení 9 438 Kč k rukám advokáta Mgr. A. K.; jinak jej potvrdil a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 9 346 Kč k rukám advokáta Mgr. A. K. Odvolací soud souhlasil se soudem prvního stupně v tom, že žalobkyni žádná škoda nevznikla, a uvedl, že – i když žalovaný nebyl vojákem z povolání ve služebním poměru k žalobkyni – je třeba v projednávané věci vycházet „ze stejného právního názoru jako v případech, kdy se stejného jednání dopustí voják z povolání“, vysloveného v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2015, sp. zn. 7 As 95/2015; vzhledem k tomu, že podle § 9 zákoníku práce je účastníkem pracovněprávních vztahů stát, za který v pracovněprávních vztazích jedná organizační složka státu, a zaměstnanec je podle § 250 odst. 1 zákoníku práce povinen nahradit škodu zaměstnavateli, je na stát třeba pohlížet jako na „jediný subjekt“ a je nutno zkoumat, zda státu, jako celku, vznikla škoda. Tím, že žalobkyně jako organizační složka státu „zaplatila pokutu za opožděné oznámení o zrušení zadávacího řízení“ uloženou Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, nevznikla státu žádná škoda, ale „došlo pouze k transferu finančních prostředků uvnitř státu“, přičemž jeho majetek se nezmenšil. Vzhledem k tomu, že vztah mezi žalobkyní a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, který žalobkyni pokutu udělil, je vztahem veřejnoprávním, dospěl odvolací soud k závěru, že „nelze aplikovat koncepci dělené subjektivity státu“, která byla vyjádřena v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 181/2011, neboť toto rozhodnutí dopadá na soukromoprávní vztahy uvnitř státu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že závěry vyjádřené v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2015, sp. zn. 7 As 95/2015, jsou na projednávanou věc „nepřenositelné“, neboť vztah mezi žalobkyní a žalovaným je soukromoprávním vztahem (a nikoliv vztahem veřejnoprávním), a je proto třeba uplatnit konstrukci tzv. dělené subjektivity státu vyjádřenou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 181/2011; podle § 6 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích [ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 5. 2015 (dále jen „ZMČR“)], vystupuje-li stát v právních vztazích, je právnic-

kou osobou a svou právní subjektivitu realizuje „nikoliv jako celek“, ale výlučně skrze organizační složky státu, které jsou podle § 9 ZMČR příslušné hospodařit vždy pouze s konkrétními částmi majetku státu a plnit rovněž konkrétně vymezený okruh jeho závazků. Každá odpovídající část majetku státu obhospodařovaná konkrétní organizační složkou státu je po právní stránce relativně samostatným celkem, u něhož průběžně z různých důvodů dochází k přírůstkům a úbytkům majetku, a tyto přírůstky a úbytky „nelze chápat jako prosté přesuny peněžních prostředků v rámci jednoho vlastníka“; z tohoto důvodu je každá peněžitá sankce uložená organizační složce státu „majetkovou újmou, která má povahu škody“. Žalobkyně se současně domnívá, že škodu nelze chápat jako „újmu závislou na existenci vlastnictví k majetku, nýbrž i jako újmu, která se projevuje v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná v penězích“, a proto případný úbytek peněžních prostředků v důsledku zaplacené sankce se z pohledu státu jako vlastníka stává škodou v momentě, kdy „příslušné organizační složce státu vznikl v rámci jejího rozpočtu tento nucený výdaj“. Opačný názor by podle žalobkyně „zakládal ze zákona nerovnost zaměstnanců v základním pracovním poměru“ podle toho, zda v pracovněprávním vztahu vystupuje na straně zaměstnavatele stát, či nikoliv, a u zaměstnance organizační složky státu „by v zásadě nebylo možno uplatnit proti němu nárok na náhradu škody způsobené porušením pracovních povinností“, které by mělo za následek „uložení odvodů, pokut, popř. dalších plateb sankčního typu“. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

6. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl. Uvedl, že koncepce tzv. dělené subjektivity státu se uplatní pouze ve vztazích mezi jednotlivými organizačními složkami státu navzájem, a nikoliv při vystupování státu navenek vůči třetí osobě. Zaměstnavatelem žalovaného je stát, a nikoliv organizační složka státu, a proto, je-li zaměstnanec podle § 250 odst. 1 zákoníku práce povinen nahradit zaměstnavateli škodu, kterou mu způsobil, je odpovědnostní vztah mezi žalovaným a zaměstnavatelem podmíněn tím, zda zaměstnavateli, tedy státu, vznikla škoda. Vzhledem k tomu, že v posuzovaném případě se v důsledku jednání žalovaného (pozdního odeslání oznámení o zrušení zadávacího řízení) „hodnota majetku státu nijak nesnížila“, neboť došlo pouze k „převodu finančních prostředků od jedné organizační složky k druhé“, nebyla žalobkyni způsobena žádná škoda a žalovanému nelze uložit povinnost její náhrady.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolací-

ho soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

č. 126

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že žalovaný, který byl u žalobkyně zaměstnán na místě vedoucího oddělení stavebních prací – referenta hospodaření s majetkem státu a územních samosprávných celků, v rámci plnění pracovních povinností odeslal dne 14. 4. 2014 jménem žalobkyně rozhodnutí o zrušení zadávacího řízení veřejné zakázky „P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace“ ze dne 13. 3. 2014 ke zveřejnění ve Věstníku veřejných zakázek. Pravomocným rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 6. 8. 2014, č. j. ÚOHS-S367/2014/VZ-16510/2014/522/MBa, byla žalobkyni jako zadavateli veřejné zakázky „P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace“ uložena pokuta ve výši 30 000 Kč z důvodu, že se „při zadávání veřejné zakázky P.–P. – rekonstrukce budovy č. 1 – realizace dopustila správního deliktu podle § 120 odst. 1 písm. b) zákona o veřejných zakázkách tím, že nedodržela postup stanovený v § 84 odst. 7 zákona o veřejných zakázkách, když neodeslala oznámení o zrušení zadávacího řízení ve lhůtě 3 dnů ode dne přijetí rozhodnutí o zrušení zadávacího řízení ze dne 13. 3. 2014 k uveřejnění ve Věstníku veřejných zakázek“, a odeslala je opožděně až dne 14. 4. 2014. Žalobkyně uloženu pokutu zaplatila dne 13. 11. 2014 na účet Celního úřadu pro Jihomoravský kraj.

11. Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodnutí soudů (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, zda státu jako zaměstnavateli, za nějž jedná a práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů vykonává organizační složka státu, vznikne škoda, kterou by byl povinen zaměstnanec nahradit podle § 250 zákoníku práce, v důsledku toho, že zaplatil pravomocným rozhodnutím uloženou pokutu příslušné organizační složce státu. Protože tato otázka hmotného práva dosud nebyla v pracovněprávních souvislostech v úplnosti řešena v rozhodování odvolacího soudu, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je podle § 237 o. s. ř. přípustné. Vzhledem k tomu, že senát (soudní oddělení) 21 Cdo, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání v této věci projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení uvedené právní otázky k jinému názoru, než jaký byl dříve vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn.

33 Cdo 181/2011 [že „konstrukce dělené subjektivity státu vylučuje, aby na stát bylo v právních vztazích týkajících se hospodaření (nakládání) s jeho majetkem prostřednictvím organizačních složek státu nahlíženo jako na kompaktní a vnitřně splývající celek], přísluší dovolání proti rozsudku odvolacího soudu projednat a rozhodnout o něm ve smyslu § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

č. 126

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době – vzhledem k tomu, že škoda žalobkyni vznikla zaplacením pokuty dne 13. 11. 2014 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 429/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 472/2012 Sb., č. 155/2013 Sb., č. 303/2013 Sb. a č. 101/2014 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2014 (dále jen „zák. práce“).

14. Zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (§ 250 odst. 1 zák. práce).

15. Předpokladem pro vznik odpovědnosti zaměstnance vůči zaměstnavateli za škodu podle § 250 odst. 1 zák. práce je porušení pracovních povinností zaměstnancem, vznik škody, příčinná souvislost mezi porušením pracovních povinností a vznikem škody (tzv. kauzální nexus) a zavinění na straně zaměstnance. Ke vzniku povinnosti k náhradě škody je zapotřebí, aby všechny předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, odpovědnost za škodu nemůže nastat. Zaměstnanec odpovídá jen za tu škodu, kterou zaviněným porušením pracovních povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním skutečně způsobil; není proto dána jeho odpovědnost za tu část škody, která byla způsobena porušením povinností ze strany zaměstnavatele, případně zaviněním jiného zaměstnance nebo třetích osob vně zaměstnavatele. V řízení o náhradu škody podle § 250 odst. 1 zák. práce má žalobce (poškozený zaměstnavatel) procesní

povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu (k tomu srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2830/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1174/2013).

č. 126

16. Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Skutečnou škodou, kterou je zaměstnanec, jenž odpovídá za škodu podle § 250 zák. práce, povinen nahradit zaměstnavateli (§ 257 odst. 1 zák. práce), je nastalé zmenšení majetku poškozeného zaměstnavatele. Ušlým ziskem, jehož náhradu může zaměstnavatel po zaměstnanci kromě náhrady skutečné škody požadovat v případě škody způsobené úmyslně (§ 257 odst. 3 zák. práce), je majetková újma spočívající v tom, že u poškozeného zaměstnavatele nedošlo ke zvýšení (rozmnožení) majetku, které bylo možné – nebýt škodné události – s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat (srov. při obdobné právní úpravě v předchozím zákoníku práce například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1852/2003).

17. O porušení povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním jde tehdy, jedná-li zaměstnanec (v podobě konání nebo opomenutí) při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním v rozporu s povinnostmi, které mu byly stanoveny právními předpisy, vnitřními předpisy, pracovní smlouvou nebo pokynem nadřízeného vedoucího zaměstnance. Porušení pracovních povinností zaměstnancem (protiprávnost jeho jednání) vyjadřuje objektivní stav, který tu buď je, nebo není a který nastává bez ohledu na to, zda ho chtěl zaměstnanec způsobit nebo zda věděl, že může nastat. Zavinění oproti tomu vyjadřuje psychický (vnitřní) vztah zaměstnance ke svému jednání (konání nebo opomenutí), jímž porušil své pracovní povinnosti, a ke škodě jako následku takového protiprávního jednání.

18. Žalobkyni lze přisvědčit (a mezi účastníky je nepochybné), že žalovaný porušil své pracovní povinnosti, když jménem žalobkyně neodeslal oznámení o zrušení zadávacího řízení ve lhůtě tří dnů ode dne přijetí rozhodnutí o zrušení zadávacího řízení ze dne 13. 3. 2014 k uveřejnění ve Věstníku veřejných zakázek a když je odeslal až dne 14. 4. 2014, a že žalobkyni byla uložena Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže pokuta. Za tohoto stavu bylo pro rozhodnutí věci významné, zda tímto způsobem zaměstnavateli vznikla zaplacením pokuty škoda.

19. Žalobkyně již za řízení před soudy poukazovala na právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 181/2011, a dovozovala, že v něm vyslovená konstrukce dělené subjektivity státu vylučuje, aby na stát bylo v právních vztazích týkajících se hospodaření (nakládání) s jeho majetkem prostřednictvím organizačních složek státu nahlíženo jako na kompakt-

ní a vnitřně splývající celek. Žalobkyni lze přisvědčit v tom, že Nejvyšší soud se v uvedeném rozhodnutí přihlásil ke konstrukci „dělené subjektivity státu“, nicméně nebylo přijato k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (při jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 12. 9. 2012) a neztotožňuje se s ním ani velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v projednávané věci.

20. Vystupuje-li stát jako účastník právních vztahů, je právnickou osobou (srov. § 6 ZMČR). Jestliže je účastníkem pracovněprávních vztahů Česká republika (stát), je právnickou osobou a je zaměstnavatelem; za stát, jako příslušná v pracovněprávních vztazích, jedná a práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů vykonává organizační složka státu, která za stát v pracovněprávním vztahu zaměstnance zaměstnává (srov. § 9 zák. práce).

21. Organizačními složkami státu jsou ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky a jiná zařízení, o kterých to stanoví zvláštní právní předpis anebo zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (§ 51 ZMČR); obdobné postavení jako organizační složka státu má Kancelář Poslanecké sněmovny a Kancelář Senátu (srov. § 3 odst. 1 ZMČR). Organizační složka není právnickou osobou; tím není dotčena její působnost nebo výkon předmětu činnosti podle zvláštních právních předpisů a její jednání v těchto případech je jednáním státu (srov. § 3 odst. 2 ZMČR). Organizační složka je účetní jednotkou, pokud tak stanoví zvláštní právní předpis anebo tento zákon (srov. § 3 odst. 3 ZMČR).

22. Vzhledem k tomu, že organizační složka státu není právnickou osobou (právnickou osobou je stát) a pouze za právnickou osobu (tj. za stát) jedná, není oprávněna jednat svým vlastním jménem, ale jménem státu, a práva a povinnosti z jednání organizační složky tak nabývá stát jako právnická osoba. Z uvedeného vyplývá, že účastníkem pracovněprávních vztahů je jako „nedělitelný subjekt“ stát; koncepci „dělené subjektivity státu“ nelze sdílet, neboť pro ni jednak chybí opora v zákoně, jednak nebere v úvahu, že organizační složky státu nevlastní a nemohou vlastnit majetek. I když organizační složky státu vykonávají za stát práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, je tu rozhodující, že pouze obhospodařují majetek, který vlastní stát, a že proto v důsledku zaviněného porušení povinností při plnění pracovních úkolů zaměstnance nebo v přímé souvislosti s ním může vzniknout újma na majetku (zmenšení majetku nebo zmaření očekávatelného zvýšení majetku) pouze státu, a nikoliv organizační složce státu. Ke škodě, kterou by byl zaměstnanec povinen nahradit podle § 250 zák. práce, proto může dojít pouze u státu, jestliže nastalo zmenšení jeho majetku nebo jestliže u něj nedošlo ke zvýšení (rozmožnění) majetku, které bylo možné – nebýt škodné události – s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat.

23. V posuzovaném případě žalobkyně (organizační složka státu) zaplatila pokutu uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 6. 8. 2014, č. j. ÚOHS-S367/2014/VZ-16510/2014/522/MBa, na účet Celního úřadu pro Jihomoravský kraj. Protože na stát je v pracovněprávních vztazích mezi státem a zaměstnancem v případě posuzování vzniku škody způsobené zaměstnancem třeba hledět jako na jediný subjekt (vlastníka majetku), mohla státu vzniknout jejím zaplacením škoda, jen kdyby se tím zmenšil majetek státu jako celek. Vzhledem k tomu, že žalobkyně zaplacením pokuty odvedla peněžní prostředky zpět do státního rozpočtu, došlo pouze k přesunu finančních prostředků uvnitř státu, avšak majetek státu se touto transakcí nezmenšil a z tohoto důvodu žalobkyni (státu) jako zaměstnavateli žalovaného tvrzená škoda nevznikla.

24. Uvedené neznamená – jak se domnívá žalobkyně – nerovnost mezi zaměstnanci státu a „ostatními zaměstnanci“. Zaměstnanci státu odpovídají za škodu, kterou státu způsobí zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ní, nejsou však povinni – stejně jako „ostatní zaměstnanci“ – hradit újmy na majetku, které jejich zaměstnavateli ve skutečnosti vůbec nevznikly. Povinnost k náhradě škody nepředstavuje postih zaměstnance za porušení pracovních povinností; jde o povinnost, která má poškozenému zaměstnavateli (alespoň zčásti) reparovat újmu, která nastala v jeho majetkové sféře, a jen tehdy, nastala-li skutečně taková újma.

25. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněního dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 38** Der Umfang, in dem das Appellationsgericht gemäß § 254 der StPO verpflichtet ist, ein angefochtenes Urteil des erstinstanzlichen Gerichts zu überprüfen, wird vom Inhalt der eingelegten Berufung bestimmt. Der Berufungskläger tut so gewöhnlich durch Definition der angefochtenen Urteilssprüche und unter Anführung der das Urteil belastenden Mängel (§ 249, Abs. 1 StPO), und dies per schriftlich ausgefertigter Berufung. Die Überprüfung des Urteils in einem anderen, ggf. auch engerem Umfang kann das Appellationsgericht nur dann vornehmen, wenn aus der anschließenden Willensbekundung des Berufungsklägers (beispielsweise durch seine Äußerung bei der öffentlichen Berufungssitzung) zweifelsfrei hervorgeht, dass er seine Berufung ändert und das Urteil im Weiteren lediglich im Umfang der neu formulierten Urteilssprüche anfight. Allein die Unbestimmtheit oder sachliche Unstimmigkeit des bei der öffentlichen Berufungssitzung zur Entscheidung des Gerichts vorgetragenen Schlussantrags des Verteidigers mit der inhaltlichen Orientierung der eingereichten Berufung berechtigt das Appellationsgericht nicht zur Schlussfolgerung, der Berufungskläger habe sein Rechtsmittel eingeschränkt (z.B. dass er im Weiteren nur noch Strafausspruch anfight]. Die Unbestimmtheit oder sachliche Unstimmigkeit des Schlussantrags muss notwendigerweise beseitigt werden (z.B. durch konkrete Nachfrage), sonst würde das Appellationsgericht bei seiner Urteilsfindung willkürlich vorgehen.
- Nr. 39** I. Die Kürzung der Entschädigung für immaterielle Schäden laut § 2953, Abs. 1 des BGB unter Anwendung des § 2894, Abs. 2 des BGB auf allgemeinem Niveau bei Schmerzensgeld und bei sozialer Beeinträchtigung gemäß § 2958 BGB ist nicht ausgeschlossen, kommt jedoch nur in Ausnahmefällen in Frage, denn solch eine Kürzung kann lediglich unter Berücksichtigung besonderer Gründe angewendet werden. Eine Kürzung der Entschädigung für immaterielle Schäden für immaterielle Schäden ist jedoch nur dann möglich, wenn die Kriterien (vergl. Urteil des Verfassungsgerichtshofes vom 22. 12. 2015, Akt-Zchn. I. ÜS 2844/14), auf deren Grundlage sich die angeführten Moderationsbestimmungen anwenden lassen, nicht bereits bei der Bestimmung der eigentlichen Höhe der Entschädigung für immaterielle Schäden in Erwägung gezogen wurde.
- II. Sachverständigen im Gesundheitswesen, auf dem Gebiet der Bestimmung immaterieller Gesundheitsschäden, steht es nicht zu, selbst aufgrund der Methodik des Obersten Gerichts über Entschädigungen für immaterielle Gesundheitsschäden (Schmerzen und soziale Beeinträchtigung gemäß § 2958 BGB) zu entscheiden und den Entschädigungsbetrag für die soziale Beeinträchtigung festzulegen, denn es ist das Gericht, dass dessen Höhe laut im Voraus festgelegter Kriterien bestimmt. Sinn und Zweck des Sachverständigengutachtens ist es, für das Gericht eine ausreichend ausführliche, strukturierte und anschauliche sachliche Grundlage zu schaffen, die einen fachkundigen medizinischen Befund über das Ausmaß der Ausschließung des Geschädigten aus den in der „Methodik“ definierten Lebenstätigkeiten beinhaltet, damit das Gericht zur rechtlichen Schlussfolgerung über die Entschädigung für den immateriellen Gesundheitsschaden gelangen kann.

Wenn ein Beschuldigter in einem gemeinsamen Verfahren für mehrere Taten verfolgt wurde, kann ihm – sofern er kein Recht auf kostenfreie Verteidigung hat – gemäß § 152 Abs. 1, Buchst. b) der StPO die Pflicht auferlegt werden, dem Staat die Vergütung und Barauslagen des vom Staat bestellten Verteidigers zu ersetzen, dies jedoch nur für diejenigen getätigten Rechtsdienstleistungen, die seine Verteidigung hinsichtlich der Taten betrafen, derentwegen er rechtskräftig für schuldig befunden wurde.

In Fällen, in denen schwer zu entscheiden ist, welche Handlung der Verteidigung mit welcher konkreten Tat verbunden ist und der Beschuldigte im gemeinsamen Verfahren zumindest teilweise als einer Straftat schuldig befunden wird, welche die notwendige Verteidigung begründete und die Strafverfolgung wegen einer anderen Tat, die eine andere, in Tateinheit mit dieser verübten Straftat begründete, teilweise eingestellt oder der Beschuldigte betrifft einer, solch eine Straftat begründenden Tat von der Anklage freigesprochen wurde, dann setzt das Gericht, das in dieser Sache über die Pflicht zum Ersatz der vom Staat an den bestellten Verteidiger gezahlten Vergütung und Barauslagen entscheidet, diese Pflicht in der Regel entsprechend der Tarife für außervertragliche Vergütungen herab, die für einzelne Straftaten für eine Rechtsdienstleistungshandlung [§ 7 und § 10 der Verordnung 177/1996 Slg., Vergütung und Entschädigung von Rechtsanwälten für die Gewährung von Rechtsdienstleistungen (Rechtsanwaltsvergütung bzw. -tarif), im Wortlaut späterer Vorschriften] festgelegt sind. Sofern solch eine Vorgehensweise für den Beschuldigten offensichtlich ungerecht ist, können zur Herabsetzung seiner Kostenersatzpflicht auch andere Kriterien angewendet werden, beispielsweise entsprechend der Orientierung der einzelnen gewährten Rechtsdienstleistungen.

Bei Festlegung der Höhe der Pflicht des Beschuldigten, dem Staat die Vergütung und Barauslagen des vom Staat bestellten Verteidigers zu ersetzen, ist daher vom Verhältnis der Tarife für außervertragliche Vergütungen, die für einzelne Straftaten für die jeweilige Handlung der Rechtsdienstleistung festgelegt sind, auszugehen, wobei das Gericht gleichzeitig auch die Anzahl der Rechtsdienstleistungshandlungen, die sich aus den Anklageerhebungen zu weiteren Straftaten ergibt sowie die Änderungen der Rechtsanwaltsvergütungen (Tarife) aufgrund deren Novellierung in Betracht ziehen muss.

Kraft der Novelle der Rechtsanwaltsvergütung (Tarif) per Verordnung Nr. 276/2006 Slg., mit Wirksamkeit ab dem 1. 9. 2006 gilt, dass dem Verteidiger in Fällen in Tateinheit verübter Straftaten eine Vergütung obliegt, die aus dem Tarif für außervertragliche Vergütungen für die Straftat mit höchstem Strafmaß hervorgeht (§ 12, Abs. 5, Rechtsanwaltsstarif im Wortlaut der zitierten Verordnung). Es gibt also keine für außervertragliche Vergütungen für einzelne Straftaten und einzelne Rechtsdienstleistungshandlungen festgelegten Tarife, die verglichen werden sollten. In diesem Fall sollten daher eine verhältnismäßige Aufteilung der Vergütung, die aus dem Tarif außervertraglicher Vergütungen für eine Straftat mit höchstem Strafmaß ausgeht und der Umfang der verhandelten Straftätigkeit berücksichtigt werden, zudem sollte vom Vergleich der Anzahl der als Straftat qualifizierten Taten, derentwegen der Beschuldigte rechtskräftig verurteilt wurde und der Anzahl der als Straftat qualifizierten Taten, in denen er von der Anklage freigesprochen oder seine Strafverfolgung eingestellt wurde, sowie vom Verhältnis ihre Schwere ausgegangen werden, die in ihrem Strafmaß zum Ausdruck kommt.

Sofern das Gericht außerstande ist, trotz Anwendung der obig dargelegten Methoden die tatsächlichen Kosten des Strafverfahrens zu ermitteln, oder wenn diese

Vorgehensweise ggf. hinsichtlich des Zweckes des Strafverfahrens uneffektiv oder ungerecht wäre, ist zulässig, dass das Gericht die Strafverfahrenskosten in proportionaler Höhe bestimmt und dabei von seinen eigenen freien Erwägungen ausgeht. Gleichzeitig sollten immer bestimmte Voraussetzung erfüllt sein – der Ausspruch sollte auf einer rationellen Argumentation und gründlichen Erwägung aller Umstände des jeweiligen Falles beruhen und natürliche Prinzipien und Sitten des bürgerlichen Lebens, Schlussfolgerungen der Rechtslehre und die konsolidierte Gerichtspraxis respektieren.

- Nr. 41** Die Straftat der Verletzung der den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen laut § 268 Abs. 1 des StGB betreffenden Rechte kann auch durch eine Handlung begangen werden, die in der unberechtigten Kennzeichnung eines Produkts mittels einer Schutzmarke besteht, die für den Hersteller einer anderen Produktart eingetragen ist, wenn beide Produktarten auf einen ähnlichen Verbraucherkreis abzielen (beispielsweise die Kennzeichnung elektronischer Zigaretten mit einer Schutzmarke, die lediglich für Hersteller von Tabakzigaretten eingetragen ist).

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 109** Die Befugnis des Finanzschiedsrichters zu Entscheidungen zwischen Anbietern und Nutzern von Zahlungsleistungen bei der Gewährung von Zahlungsleistungen im Sinne der Bestimmung des § 1, Buchst. a) Ges. Nr. 229/2002 Slg., in dem bis zum 18. 8. 2013 wirksamen Wortlaut, ist auch dann gegeben, wenn der Zahlungsdienst aus einem Grund gewährt wird, der seinen Ursprung außerhalb dieser Rechtsbeziehung (Zwangsvollziehung) hat.
Aus der Bestimmung des § 304b, Abs. 1 der ZPO, in dem bis zum 31. 12. 2012 wirksamen Wortlaut, darf nicht geschlussfolgert werden, dass der Schutz der monetären Mittel in Höhe des Zweifachen des Lebensminimums nur bis zum Augenblick der Abbuchung der beigetriebenen Forderung vom Konto gemäß der Bestimmung des § 307, Abs. 1 der ZPO angewendet wird, vielmehr müssen diese Mittel dem Pflichtigen auch dann noch zur Verfügung stehen, wenn dem Geldinstitut die Mitteilung über Rechtskrafterlangung des Beschlusses über den Vollstreckungstitel zugestellt wurde.
- Nr. 110** Der Umstand, dass die physische Person, die der Antragsteller im Antrag auf Anordnung des gerichtlichen Pfandverkaufs als Pfandschuldner gekennzeichnet hat, vor Eröffnung des Verfahrens über den gerichtlichen Pfandverkauf verstorben ist, ist kein Grund zur Einstellung dieses Verfahrens.
- Nr. 111** Aus der Entscheidung des Gerichts oder Obersten Gerichts über die sachliche Zuständigkeit (Gerichtsstand) im Sinne des § 104a der ZPO darf nicht geschlussfolgert werden, dass die internationale Zuständigkeit tschechischer Gerichte zur Erörterung und Entscheidung in der Sache gegeben ist.
Die Auslegung des Zusatzes über die Wahl des Gerichtsstands eines bestimmten Staates laut Art. 23, Abs. 1 der Brüssel-I-Verordnung zu Zwecken der Bestimmung von Streitigkeiten, die in deren Zuständigkeit sie fallen, obliegt dem innerstaatlichen Gericht, bei welchem dieser Zusatz angewendet wird.
Die Gerichtsstandsklausel in einem Pfandvertrag, laut dem die tschechischen Gerichte sachlich zuständig für Entscheidungen in sämtlichen, aus dem Pfandvertrag hervorgehenden Streitigkeiten sind, einschließlich von Streitigkeiten betreffs der mit dem Vertrag zusammenhängenden Beziehungen, die dreiseitig unter dem Pfandgeber, Pfandgläubiger und Anleiheschuldner (Obligationsschuldner) abgeschlossen worden sind, bezieht sich gleichermaßen auf Streitigkeiten zwischen dem Gläubiger und Anleiheschuldner, wenn der Gegenstand dieser Streitigkeit die Rückforderung einer ungerechtfertigten Bereicherung ist, die dem üblichen Entgelt zur Absicherung der Schuld des Anleiheschuldners durch Bestellung des Pfandrechts entspricht.
- Nr. 112** Soll die Entscheidung über die Eröffnung des Insolvenzverfahrens in einem der Mitgliedsstaaten der Europäischen Union (mit Ausnahme von Dänemark) ähnliche Wirkungen wie die Insolvenzerklärung (Konkurserklärung) auf das Vermögen des Schuldners durch ein tschechisches Gericht haben, prüft das Gericht in der Beziehung zu solch einem Verfahrensbeteiligten die Voraussetzungen zur Zuerkennung der Befreiung von den Gerichtsgebühren (§ 138, ZPO) auf gleiche Weise, als würde es sich um einen Verfahrensbeteiligten handeln, auf dessen Vermögen ein tschechisches Gericht Insolvenz (Konkurs) eröffnet hat.
- Nr. 113** Im Inzidenzstreit über die Echtheit, Höhe oder Reihenfolge einer Forderung der Krankenkasse, die aufgrund nicht entrichteter Krankenversicherungsbeiträge entstanden ist, ist die Krankenkasse nicht von den Gerichtsgebühren gemäß § 11 Abs. 1 Buchst. b) Ges. Nr. 549/1991 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, befreit.

- Nr. 114** Der Insolvenzverwalter ist gemäß § 11, Abs. 2, Buchst. n) und o) des Gesetzes über Gerichtsgebühren allein in Insolvenzverfahren und in Verfahren über Ansprüche, die zur Vermögensmasse gehörendes Vermögen betreffen oder die aus diesem Vermögen befriedigt werden sollen, von den Gerichtsgebühren befreit; auf sonstige Verfahren bezieht sich die Befreiung von den Gebühren gemäß § 11 Abs. 2 Buchst. n) und o) des Gesetzes über Gerichtsgebühren nicht.
Die Person, die das Gericht gemäß § 191, Abs. 4 des BGB als Liquidator der juristischen Person ernannt hat, auch wenn diese aus dem Verzeichnis der Insolvenzverwalter ernannt wurde, nimmt nicht die Position des Insolvenzverwalters, sondern des Liquidators ein, deshalb bezieht sich auf ihn auch nicht die persönliche Befreiung von Gerichtsgebühren.
- Nr. 115** Entscheidendes Kriterium zur Beurteilung, wann im Sinne der Bestimmung des § 8, Abs. 1, Buchst. f) Ges. Nr. 428/2012 Slg. zur Realisierung eines in der genehmigten Raumplanungsunterlagen definierten, gemeinnützigen Baus der Verkehrsinfrastruktur das notwendige Recht zur Enteignung eines Teils des Grundstücks (durch Entzug des Eigentumsrechts) besteht und wann die Errichtung einer Grunddienstbarkeit ausreicht, ist der Umstand, ob der Restituent bezüglich dieses, vom Bauvorhaben betroffenen Teils des Grundstücks nach dessen Ausfolgung sein Eigentumsrecht ausüben könnte, oder nicht.
- Nr. 116** Die Einstellung des Strafverfahrens wegen dessen unangemessener Dauer aufgrund der Amnestie des Präsidenten der Republik 1. 1. 2013 stellt für den Geschädigten prinzipiell eine geeignete, wirksame und ausreichende Genugtuung für den durch die Dauer des Strafverfahrens verursachten immateriellen Schaden dar.
- Nr. 117** Im Zeitraum vom 1. 1. 1992 bis zum 31. 12. 2013 waren im Hinblick auf den Wortlaut des § 634, Abs. 1 Vereinbarungen über die Höhe des Werkpreises kein obligatorisches Erfordernis eines Werkvertrags. Der Vertrag entstand so auch ohne eine derartige Vereinbarung, wenn Übereinkunft über den Vertragsgegenstand und darüber erzielt wurde, dass der Auftraggeber dem Werkunternehmer für die Ausführung des Werkes eine Vergütung (Werklohn) entrichtet, ohne dass ein konkreter Betrag vereinbart wurde.
- Nr. 118** Einem im Zeitraum vom 1. 1. 2001 bis zum 31. 12. 2013 gerichtlich bestellten Liquidator wird die Höhe seiner Vergütung und die Erstattung seiner Barauslagen laut der Verordnung Nr. 479/2000 Slg., Vergütung und die Erstattung von Barauslagen des Liquidators und des gerichtlich bestellten Mitglieds des Gesellschaftsorgans festgelegt und dies ohne Rücksicht darauf, wann die Liquidation abgeschlossen wurde und wann das Gericht über die Vergütung und die Erstattung der Barauslagen des Liquidators entscheidet (also auch für den Fall, dass die Liquidation abgeschlossen wurde und das Gericht erst nach dem 1. 1. 2014 über diese Ansprüche entscheidet).
- Nr. 119** Für den Fall, dass der Auftraggeber eines öffentlichen Auftrags gemäß § 18, Abs. 3, Ges. Nr. 137/2006 der Slg., in dem bis zum 31. Mai 2007 wirksamen Wortlaut vorgeht, gilt für den Erwerb von staatlichem Vermögen die Bestimmung des § 12, Abs. 4, Ges. Nr. 219/2000 Slg., gemäß derer bei einem käuflichen Erwerb von Vermögen der Preis lediglich bis zu einer Höhe vereinbart werden darf, die der Bewertung dieses Vermögens laut besonderer Rechtsvorschrift, also Gesetz Nr. 151/1997 Slg. entspricht.
- Nr. 120** Als Missbrauch der dominanten Position eines Wettbewerbers kann weder angesehen werden, wenn der dominante Wettbewerber mit keinem der Subjekte ein gewünschtes Geschäft (Verkauf gesammelten Elektroabfalls) abgeschlossen hat, noch die Handlung des Eigentümers eines Netzes zur Rücknahme von Elektroeinrichtungen, durch die er einem anderen Wettbewerber an deren Verwendung hindert.

- Nr. 121** Die Bestimmung des § 3, Abs. 2, Ges. Nr. 221/2006 Slg. ist auch auf eine Situation anwendbar, in welcher der Kläger in einem selbstständigen Verfahren Informationen über die Herkunft und das Distributionsnetz von Waren oder Dienstleistungen verlangt, durch die geistige Eigentumsrechte verletzt werden, nachdem das Verfahren, in dem ausgesprochen wurde, dass ein solches geistiges Eigentumsrecht verletzt wurde, rechtsgültig abgeschlossen wurde.
- Nr. 122** Wenn der Masseverwalter gemeinsame Haus- und Grundstücksteile als Sache im rechtlichen Sinne in die Insolvenzmasse aufgenommen hat, ist die Eigentümergemeinschaft der Wohneinheiten in diesem Haus aktiv zur Einreichung der Ausschlussklage hinsichtlich einer solchen „Sache“ legitimiert.
- Nr. 123** Ein Schuldner, der die Schuld des Gläubigers in einem Umfang beglichen hat, der kein Regressrecht gegenüber seinem Mitschuldner begründet, kann nicht dem Insolvenzverfahren beitreten, das auf das Vermögen seines Mitschuldners gemäß § 184, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes geführt wird.
- Nr. 124** Nachdem das Insolvenzgericht über den Antrag des Schuldners über die Umwandlung der Reorganisation zur Insolvenz entschieden hat (§ 363, Abs. 1, Buchst. a/ Insolvenzgesetz), ist die Rückziehung solch eines Antrags durch den Schuldner unwirksam.
- Nr. 125** Wenn nach rechtskräftiger Beendigung des Insolvenzverfahrens (nachdem das Gericht die Erfüllung der Entschuldung durch den Schuldner zur Kenntnis genommen hat) offenbar wird, dass infolge eines Fehlgriffs des Insolvenzgerichts mit dem Gläubiger des Schuldners nicht wie mit einem „bekannten Gläubiger“ des Schuldners laut § 430 des Insolvenzgesetzes verfahren wurde, stellt dies keinen Umstand dar, der das Insolvenzgericht am Erlass des Beschlusses hindern würde, einem Schuldner, der ordentlich und prompt all seinen Pflichten laut gebilligter Entschuldungsform nachgekommen ist, von der Zahlung seiner Restschuld (einschl. der Schuld, die der unbefriedigten Forderung solch eines „bekannten Gläubigers“ entspricht) zu entbinden.
- Nr. 126** Eine Organisationseinheit des Staates, die für den Staat aus arbeitsrechtlichen Beziehungen hervorgehende Rechte und Pflichten ausübt, verwaltet lediglich in Besitz des Staates befindliches Vermögen, infolge einer verschuldeten Verletzung von Pflichten bei der Erfüllung von Arbeitsaufgaben des Arbeitnehmers oder in direktem Zusammenhang mit diesem, kann daher lediglich dem Staat und mitnichten der Organisationseinheit des Staates Vermögensschaden (Verringerung des Vermögens oder Vereitelung einer zu erwartenden Vermögenssteigerung) entstehen. Zu einem Schaden, für den der Arbeitnehmer laut der Bestimmung des § 250 des AGB aufzukommen hat, kann es daher beim Staat nur dann kommen, wenn es zur Verringerung seines Eigentums oder zur Vereitelung der Steigerung (Vermehrung) des Vermögens gekommen ist, die – wäre es nicht zum Schadensfall gekommen – unter Berücksichtigung des normalen Laufs der Dinge begründeterweise vorauszusetzen war.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 38** The scope in which an appellate court is obligated to review the contested judgement of a first-level court pursuant to Section 254 of the Code of Criminal Procedure is determined by the contents of the submitted appeal. As a rule, the appellant does so by delimiting the contested verdicts and by indicating the defects encumbering, in the appellant's opinion, the judgement (Section 249(1) of the Code of Criminal Procedure) in a written appeal. The appellate court may review the judgement in a different and/or narrower scope provided that the subsequent expression of the appellant's will (e.g. the appellant's statement during a public hearing on the appeal) implies beyond any doubt that the appellant has amended their appeal and is contesting the judgement only in the scope of newly designated verdicts. The indefiniteness or the material discordance of the defence counsel's final draft of the court decision presented during the public hearing on the appeal with the content of the lodged appeal does not authorise the appellate court to conclude that the appellant has limited their legal remedy (e.g. that the appellant is contesting only the verdict of punishment). The indefiniteness or the material discordance of the final draft should be eliminated (e.g. by a concrete question), otherwise the appellate court would proceed wilfully when deciding.
- No. 39** I. A reduction of the compensation of non-material damage pursuant to Section 2953 (1) of the Civil Code, while applying Section 2894(2) of the Civil Code, at a general level with respect to damages for pain and suffering and aggravated social assertion determined according to Section 2958 of the Civil Code is not excluded, however, it may be considered only in exceptional cases since such reduction can be applied only based on reasons worth special consideration. Nevertheless, the reduction of the compensation of non-material damage is possible only if the criteria (cf. finding of the Constitutional Court of 22 December 2015, file No. I. ÚS 2844/14) based on which the indicated moderating provision may be applied have not been taken into account already when determining the amount of compensation of non-material damage.
- II. Experts in the field of healthcare and non-material injury to health appraisal are not authorised to determine, by using the Methodology of the Supreme Court applicable to the compensation of non-material injury to health (pain and aggravated social assertion according to Section 2958 of the Civil Code), the amount of compensation for aggravated social assertion since it is the court that determines the amount thereof according to predefined criteria. The purpose of an expert opinion is to provide the court with a sufficiently detailed, structured and understandable factual basis containing an expert medical conclusion on the degree to which the aggrieved is excluded from life-related activities defined in the Methodology in a manner allowing the court to draw a legal conclusion on the amount of compensation of non-material injury.
- No. 40** When the accused was prosecuted for multiple acts within joint proceedings, pursuant to Section 152(1)(b) of the Code of Criminal Procedure, the accused may be

subjected to the obligation to compensate to the state the fee and the cash expenses paid by the state to an appointed defence counsel, unless the accused is entitled to free defence, only with respect to acts of legal services performed in relation to the defence and the acts of the accused of which the accused has been finally found guilty.

In cases when it is not possible to differentiate which act of the defence is associated with a concrete offence and within joint proceedings, the accused has been found guilty, in part at least, of a criminal offence laying grounds for the necessary defence of the accused, and, in part, criminal prosecution in relation to an act constituting another criminal offence committed in concurrence with such act was finally discontinued or the accused was acquitted of the act constituting such criminal offence, the court deciding on the obligation of the accused to compensate the fee and the cash expenses paid by the state to the appointed defence counsel shall reduce such obligation, as a rule, according to the ratio of the non-contractual fee rates specified for individual criminal offences per act of legal services [Section 7 and Section 10 of Decree No. 177/1996 Coll., on Fees and Compensation of Legal Counsels for the Provision of Legal Services (legal counsel tariff), as amended]. If such procedure is apparently injurious to the accused, other criteria may be applied when reducing the compensation obligation, e.g. the focus of the individual acts of the provided legal services may be considered.

When determining the amount of the obligation of the accused to compensate to the state the fee and the cash expenses paid to the defence counsel, it is necessary to start from the ratio of the non-contractual fee rates specified for individual criminal offences per act of legal services, whereas the court shall concurrently take into account the number of acts of legal services resulting from bringing charges for other criminal offences, as well as any changes to the legal counsel tariff arising from amendments.

According to the amendment of the legal counsel tariff implemented by Decree No. 276/2006 Coll., with effect from 1 September 2006, in cases of criminal offences committed in concurrence, the defence counsel is entitled to a fee arising from the non-contractual fee rate specified for a crime with the highest sentence (Section 12(5) of the legal counsel tariff in the wording of the amending decree). Thus, there are no non-contractual fee rates specified for individual criminal offences per act of legal services that would allow a comparison. In this case, consideration should be given to the proportionate division of the fee arising from the non-contractual fee rate specified for the criminal offence with the highest sentence, as well as the scope of the adjudged criminal activity and, once again, a comparison should be made of the number of acts qualified as criminal offences for which the accused has been finally convicted and of the number of acts qualified as criminal offences in relation to which the accused has been acquitted or criminal prosecution has been discontinued, and the ratio of their severity expressed by their respective sentences should be considered.

Where the court is unable to ascertain the actual costs of the criminal proceedings with the aid of the above-specified procedures and/or if such procedure would be ineffective or unjust considering the purpose of the criminal proceedings, it is possible to allow the court to determine the costs of the criminal proceedings proportionately based on the court's own free consideration. Concurrently, it is necessary to fulfil the condition that the verdict is based on rational arguments and a thorough consideration of all circumstances of the case, while applying the natural principles

and customs of civilian life, the conclusions of legal doctrine, and accustomed court practice.

- No. 41** The crime of violation of the rights to a trademark and other designations pursuant to Section 268(1) of the Penal Code may be likewise committed by an act consisting in the unauthorised designation of a product by a trademark registered in favour of a manufacturer of a different product type provided that both product types are intended for a similar consumer circle (e.g. designation of electronic cigarettes by a trademark registered in favour of a manufacturer of tobacco cigarettes).

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 109** The authority of a financial arbitrator to decide disputes between payment service providers and payment service users in connection with the provision of payment services within the meaning of Section 1(a) of Act No. 229/2002 Coll., in the wording effective until 18 August 2013, is given in the case when the payment service is provided due to a reason originating outside of the legal relationship (distraint). The provision of Section 304b(1) of the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2012, does not imply that the protection of pecuniary means equal to double the amount of the living minimum should apply only up to the moment when the demanded claim is debited from the account in accordance with the provision of Section 307(1) of the Civil Procedure Code. On the contrary, the pecuniary means should remain available to the obligor also after the delivery of a notice on the legal force of the resolution ordering the enforcement of the decision to the banking institution.
- No. 110** The fact that a natural person designated as the lien debtor by the claimant in a motion for ordering the court sale of the subject of lien died prior to the initiation of the proceedings concerning the court sale of the subject of lien does not constitute grounds for the discontinuance thereof.
- No. 111** A decision of a high court or of the Supreme Court on material jurisdiction in accordance with Section 104a of the Civil Procedure Code does not imply the international jurisdiction of Czech courts to hear and to decide a case.
The interpretation of the clause on the selection of the courts of a particular state pursuant to Article 23(1) of Brussels I for the purpose of determining what disputes fall under their jurisdiction pertains to the national court before which the clause is enforced.
A prorogation clause agreed in a pledge agreement, according to which Czech courts are competent to decide any and all disputes arising therefrom, including disputes arising from relationships associated therewith, which is concluded as a trilateral contract by the pledger, pledgee and the obligatory debtor, also applies to a dispute between the pledger and the obligatory debtor if the subject thereof is the release of unjust enrichment corresponding to the customary consideration for securing the debt of the obligatory debtor by way of lien.
- No. 112** When a decision on the initiation of bankruptcy proceedings in any of the EU member states (except for Denmark) has similar effects as a bankruptcy order on the debtor's assets issued by a Czech court, with respect to such party to proceedings, the court shall examine the preconditions for recognising exemption from court fees (Section 138 of the Civil Procedure Code) as though it were a party to proceedings whose assets are subject to a bankruptcy order awarded by a Czech court.
- No. 113** In an incidental dispute concerning the authenticity, amount or order of a claim of a health insurance company arising from outstanding public health insurance premiums, the health insurance company is not exempt from court fees pursuant to Section 11(1)(b) of Act No. 549/1991 Coll., as amended.
- No. 114** In compliance with Section 11(2)(n) and (o) of the Act on Court Fees, an insolvency trustee is exempt from court fees only in insolvency proceedings and proceedings concerning claims associated with assets, which belong to the bankruptcy estate or which are to be satisfied therefrom. The exemption from court fees does not apply to other proceedings pursuant to Section 11(2)(n) and (o) of the Act on Court Fees.

- A person whom the court has appointed as the liquidator of a legal person pursuant to Section 191(4) of the Civil Code, shall not, despite having been appointed from the list of insolvency trustees, serve as an insolvency trustee but solely as a liquidator and therefore, personal exemption from court fees shall not apply to such person.
- No. 115** The decisive criterion when considering where, within the meaning of the provision of Section 8(1)(f) of Act No. 428/2012 Coll., it is necessary to expropriate the right to a part of land (by way of dispossession of the ownership title) and where establishing a real burden is sufficient for executing a public transport infrastructure structure defined in approved land-use planning documents is the circumstance whether the restituent would be able to realise their ownership title to the part of the land affected by such structure following the surrender of the same or not.
- No. 116** The discontinuance of criminal prosecution due to the incommensurate duration thereof based on the amnesty of the President of 1 January 2013, represents eligible, effective and sufficient satisfaction of the aggrieved party for non-material damage inflicted by the incommensurate duration of criminal prosecution.
- No. 117** In the period from 1 January 1992 until 31 December 2013 and with a view to the wording of Section 634 (1) of the Civil Code, an arrangement regarding the price of the work was not an obligatory prerequisite of a contract for work. A contract was concluded also without such arrangement if an agreement on the subject of the contract was reached and on the provision of remuneration (consideration) by the submitter to the contractor without specifying the concrete amount thereof.
- No. 118** The fee and compensation of cash expenses of a liquidator appointed by the court in the period from 1 January 2001 until 31 December 2013 shall be determined in accordance with Decree No. 479/2000 Coll., on Fees and Compensation of Cash Expenses of Liquidators and Members of Corporate Bodies Appointed by the Court, regardless of when the liquidation ended and when the court actually decides on the liquidator's fee and compensation of cash expenses (i.e. also in the case when liquidation ended and the court decides on the entitlements after 1 January 2014).
- No. 119** Provided that the contracting authority awarding a public contract proceeds pursuant to Section 18(3) of Act No. 137/2006 Coll., in the wording effective until 31 May 2007, the acquisition of state property is subject to the provision of Section 12(4) of Act No. 219/2000 Coll., according to which in the case of acquisition of state property for consideration, the price may be agreed only up to the amount equal to the appraisal of the property under a special legal regulation, namely Act No. 151/1997 Coll.
- No. 120** The abuse of the competitor's dominant position can be neither deemed a situation when a dominant competitor does not close the desired deal (sale of collected electronic waste) with any entity nor a situation when an owner of a waste electric and electronic equipment collection network prevents another competitor from using the network.
- No. 121** The provision of Section 3(2) of Act No. 221/2006 Coll. shall also apply to a situation when, within separate proceedings, the plaintiff demands information on the origin and the distribution network of goods or services violating an intellectual property right after the final termination of the proceedings, in which the infringement of such intellectual property right has been stated.
- No. 122** If the bankruptcy trustee included in the debtor's bankruptcy estate a thing constituting, in the legal sense, common parts of a building and of a plot, the association of owners of dwelling units in the relevant building are actively legitimated to lodge an action for exemption with respect to such "thing".

- No. 123** A debtor who fulfilled their debt towards the creditor in a scope not establishing the right of recourse with respect to their co-debtor cannot join insolvency proceedings initiated in relation to the co-debtor's assets instead of the creditor pursuant to Section 184(3) of the Insolvency Act.
- No. 124** After the insolvency court has decided in accordance with the debtor's motion on transforming the reorganisation to bankruptcy (Section 363(1)(a) of the Insolvency Act), the withdrawal of such motion by the debtor shall be ineffective.
- No. 125** If it becomes clear, following the final termination of insolvency proceedings (after the court has acknowledged the fulfilment of discharge by the debtor), that, as a result of a fault on the part of the insolvency court, the debtor's creditor was not treated as a "known creditor" of the debtor pursuant to Section 430 of the Insolvency Act, the same does not constitute a circumstance that would prevent the insolvency court from awarding a resolution whereby the debtor, who fulfilled all their obligations in a due and timely manner and in line with the approved method of discharge, would become exempt from paying any remaining debts (including the debt corresponding to the non-satisfied claim of such "known creditor").
- No. 126** Organisational units of the state exercising for and on behalf of the state the rights and obligations arising from employment relations merely manage property owned by the state and therefore, in consequence of a culpable breach of the obligations associated with the fulfilment of work assignments by employees or in direct connection therewith damage to property (reduction of property or frustration of expectable property increase) may be inflicted only with respect to the state and not with respect to the organisational unit of the state. Damage, which the employee would be obligated to compensate in accordance with the provision of Section 250 of the Labour Code, can be thus inflicted only to the state if the property of the state was reduced or if the property of the state was not increased (multiplied) in a manner that could have been otherwise expected based on the usual course of things had not it been for the loss event.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.